תלמוד בבלי · ראשונים · רש״י · סדר נשים

רש"י על נדרים

רש״י

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רש"י על נדרים

רש״י

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רשי-על-נדרים/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ב: 6
דף ג. 7
דף ג: 8
דף ד. 9
דף ד: 10
דף ה. 10
דף ה: 11
דף ו. 12
דף ו: 13
דף ז. 14
דף ז: 14
דף ח. 15
דף ח: 15
דף ט. 16
דף ט: 17
דף י. 18
דף י: 19
דף יא. 20
דף יא: 21
דף יב. 22
דף יב: 23
דף יג. 25
דף יג: 26
דף יד. 27
דף יד: 28
דף טו. 29
דף טו: 30
דף טז. 32
דף טז: 33
דף יז. 34
דף יז: 35
דף יח. 36
דף יח: 36
דף יט. 38
דף יט: 39
דף כ. 40
דף כ: 41
דף כא. 42
דף כא: 44
דף כב. 44
דף כב: 45
דף כג. 46
דף כג: 47
דף כד. 47
דף כד: 48
דף כה. 49
דף כה: 50
דף כו. 51
דף כו: 51
דף כז. 52
דף כז: 54
דף כח. 55
דף כח: 56
דף כט. 57
דף כט: 58
דף ל. 59
דף ל: 59
דף לא. 61
דף לא: 62
דף לב. 63
דף לב: 64

דף לג. 65
דף לג: 66
דף לד. 66
דף לד: 68
דף לה. 68
דף לה: 70
דף לו. 71
דף לו: 72
דף לז. 73
דף לז: 74
דף לח. 75
דף לח: 76
דף לט. 77
דף לט: 79
דף מ. 80
דף מ: 81
דף מא. 81
דף מא: 82
דף מב. 83
דף מב: 84
דף מג. 85
דף מג: 86
דף מד. 87
דף מד: 88
דף מה. 90
דף מה: 90
דף מו. 90
דף מו: 91
דף מז. 91
דף מז: 92
דף מח. 92
דף מח: 93
דף מט. 94
דף מט: 95
דף נ. 97
דף נ: 98
דף נא. 99
דף נא: 100
דף נב. 101
דף נב: 101
דף נג. 102
דף נג: 103
דף נד. 104
דף נד: 105
דף נה. 106
דף נה: 107
דף נו. 108
דף נו: 109
דף נז. 111
דף נז: 111
דף נח. 112
דף נח: 113
דף נט. 114
דף נט: 115
דף ס. 116
דף ס: 117
דף סא. 118
דף סא: 119
דף סב. 120
דף סב: 121
דף סג. 122
דף סג: 122
דף סד. 123
דף סד: 124

דף סה. 125
דף סה: 125
דף סו. 126
דף סו: 127
דף סז. 128
דף סז: 130
דף סח. 131
דף סח: 132
דף סט. 132
דף סט: 133
דף ע. 134
דף ע: 135
דף עא. 137
דף עא: 137
דף עב. 138
דף עב: 138
דף עג. 139
דף עג: 140
דף עד. 141
דף עד: 142
דף עה. 143
דף עה: 143
דף עו. 145
דף עו: 146
דף עז. 146
דף עז: 148
דף עח. 148
דף עח: 149
דף עט. 149
דף עט: 150
דף פ. 151
דף פ: 152
דף פא. 153
דף פא: 155
דף פב. 156
דף פב: 157
דף פג. 158
דף פג: 159
דף פד. 159
דף פד: 160
דף פה. 161
דף פה: 163
דף פו. 163
דף פו: 164
דף פז. 165
דף פז: 166
דף פח. 167
דף פח: 168
דף פט. 169
דף פט: 170
דף צ. 171
דף צ: 172
דף צא. 173
דף צא: 173

דף ב.

מתני' כל כנויי נדרים כנדרים - דעיקר נדר דכתיב בתורה (במדבר ל':ג') איש כי ידור נדר דאמר קרבן שאני אוכל לך או קרבן שאני נהנה לך ואם אמר בלשון אחר בכינוי נדר כדקתני לקמן קונם שאני נהנה לך או קונם שאיני נהנה לך דאם כינה לקרבן בהני לשונות נמי מיתסר בהו בנדרים כמו שאסור גבי קרבן וכן כנויי חרמים כחרמים וכן כנויי שבועות כו' מפרש לקמן:

מודר אני ממך - כלומר הרי עלי כנדר מה שאני נהנה ממך או א"ל מופרשני ממך בהאי לשון או אמר מרוחק אני ממך דמשמע דמיתסר נפשיה ולא מיתהני מיניה וכל הני כיון דלא מפרש ממש לנדר דלא מידכר ביה שום לשון קרבן הויין ידות:

מנודה אני לך - כמו שאם היה בנידוי דאסור ליה לישא וליתן בהדיה כך אסר נפשיה עליה:

ר"ע היה חוכך בזה להחמיר - הוה מחכך להחמיר דאסור נמי דענין נדר הוא ולא בריר ליה:

דף ב:

גמ' מ"ש גבי גזיר דלא קתני לכולהו - דהתם קתני כל כינויי נזירות ותו לא מידי ולא קתני לכל הני דנדרים ושבועות:

כתיבין בהדי הדדי - כל נדר ובל שבועת איסר וכיון דאגב דקתני שבועות קתני לכולהו:

וליתני שבועות בתר נדרים - כדכתיבי והדר ליתני לכולהו:

דמיתסר חפצא - דכי אמר דבר זה עלי בקרבן או בחרם אסר ליה לחפץ עליו ומשום הכי תני להו בהדי הדדי אבל כי אמר שבועה שלא אוכל דבר זה או שאיני נהנה מדבר זה איהו לא אסר לחפצא עליה אלא נפשיה אסר מההוא חפצא:

פתח בכינוי ומפרש ידות - לאלתר מודר אני ממך וכו' דהיינו ידות ולכתחילה ה"ל למתני' לפרש כינויין כגון קונם והדר ליתני ידות:

ותו - אכתי איכא למיפרך ידות אינשי היכי שכחם התנא דלא קתני וידות נדרים כנדרים:

איירי בהו - דודאי לא שכח להו לידות וחסורי מיחסרא וכו':

וליפרוש - אכתי אי בכינויים איירי ברישא ליפרוש נמי ברישא קודם דפריש ידות:

ההוא דסליק מיניה - כגון ידות דסליק מינייהו ומפרש להו לאלתר ברישא כדתנן במה מדליקין ונקיט במה אין מדליקין דסליק מיניה וכן כל הני:

וכל היכא דפתח ביה לא מפרש ברישא והתנן יש נוחלין כו' ומפרש ברישא אלו נוחלין ומנחילין:

הלין - פתח ברישא משום דאוושו ליה קתני דיש נוחלין ומנחילין נפישין מהני דלא מנחילין וכן כל הני משום הכי מפרש להו לאלתר אע"ג דפתח בהו ברישא אבל הכא גבי נדרים וכן במה מדליקין דלא נפישי ההוא דסליק מיניה פתח ברישא ל"א אוושו דקתני ארבעה דברי' כגון יש נוחלין ומנחילין נוחלין ולא מנחילין ולא נוחלין לא נוחלין ולא מנחילין וכן בכולהו יש מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן כו' הואיל ותני כל הני מתחיל בההוא דפתח ברישא ומפרש יתיה דאם היה מפרש בההוא דסליק מיניה ברישא שמא ישכח את הראשונות אלא פתח בראשון ומפרש להו כסדרן אבל היכא דלא אוושו כגון הני במה מדליקין וכו' ליכא למיחש להו ובמתניתין נמי ליכא למיחש דלא מפרש אלא כינויי וידות והני חרמים ושבועות ונזיר בהני ליכא למימר דאוושן דהא לא צריך להו למיתני אלא אגב גררא נסיב להו ומשום הכי לא שכח לקמייתא דלא צריך הכא כל כך דלא הויא עיקר אלא כינוי וידות בלבד וכמאן דלא תני להו לאחריני דמי:

דף ג.

אלא לאו דוקא - הא דאמרת דתנא לא דייק להי מפרש ברישא דזימנין מפרש וכו':

וליפתח - בגווייהו וליתני ברישא כל ידות נדרים הואיל דחביבי ליה:

כינויין לשון נכרים - דבהני לשונות נדרי נכרים כקונם קונח קונס שיש לשון שקורין לקרבן קונם ויש לשון שקורין לקרבן קונח וכן השאר [ומש"ה] קא חשיב להו וה"ה לכל לשון הנודר אדם מיחייב והא דקא מנו חכמים הני לשונות משום דבהני לשונות בקיאין וכיון דאיכא נכרים דנדרי התורה אסרה בכל לשון דקאמר דהא הוי נדר:

אלא לריש לקיש דקאמר לשון שבדו להם חכמים - דחכמים תקינו הני לשונות להיות נודר בו:

מאי איכא למימר - היכי מצי אמרת ידות איידי דאתיין מדרשא הא תרוייהו בין ידות בין כינויין מדרשא אתיין דמדרבנן נינהו:

מי קתני ידות - הא לא קתני במתני' וידות נדרים כנדרים אלא חסורי מיחסרת לה דאמרת לעיל חסורי מיחסרא וכו' וכיון דאמרת הכי תני נמי ברישא כל ידות נדרים כנדרים וכיון דפתח להו ברישא להכי מפרש נמי להו ברישא:

וידות היכן כתיבן - היכא כתב להו קרא דדריש להו מיניה דאמר (רישא) מדרשא אתיא ולא כתיבי ממש דא"כ הוו להו מדאורייי':

נזיר להזיר - דמצי למיכתב כי יפליא לנדור נדר נזיר אלא מלהזיר דרשינן לעשות כל כינויי נזירות [כנזירות] דבכל כינויי לשון דמזיר הוי נזיר. והתם במסכת נזיר מפרש ידות נזירות וכינויי נזירות:

מה נדרים עובר בבל יחל - דכתיב לא יחל דברו (במדבר ל':ג'):

ובבל תאחר - דכתיב כי תדור נדר לה' אלהיך לא תאחר (דברים כ"ג:כ"ב):

הא כתיב לנדור נדר - ונידרוש נמי מלנדור לעשות כינויי נדרים כנדרים:

והיקישא למה לי - דאמרת מקיש נדרים לנזירות הא מצינן למידרש מקרא גופיה:

לנדור נדר - הכי משתעו בני אדם ודברה תורה כלשון בני אדם וליכא למידרש מינה כלום:

לא דברה תורה כלשון בני אדם - דכל היכא דכתב ייתור לשון כהאי גוונא לדרשא קא אתי ולא משום דמשתעי בלשון בני אדם:

דף ג:

שהנזירות חל על הנזירות - שאם היה נזיר ואמר הריני נזיר חל עליה נזירות (במס' נזיר בפ' מי שאמר הריני נזיר (דף טז:) מחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש) וכשישלמו אותן ימי נזירות צריך להיות נזיר עוד פעם אחרת:

שמעת מינה תרתי - לעשות ידות נזירות כנזירות ונזירות חל על הנזירות:

אית תנא דמפיק לידות מלנדור נדר - דלא ס"ל דברה תורה כלשון בני אדם:

מן ככל היוצא מפיו יעשה - דמשמע בכל ענין דנדר:

קם ליה בבל יאכל - כדכתיב מחרצנים ועד זג לא יאכל (במדבר ו':ד'):

קם ליה בבל ישתה - כל משרת ענבים לא ישתה וליכא לא יחל דברו:

אמר רבא - לעולם אית ביה כמי לא יחל לעבור עליו בשני לאוין לא יאכל ולא יחל:

קם ליה בלא יאכל - לא מאחר לנזריה בכך דאיהו הוי נזיר אלא דקם ליה בלא יאכל:

באומר לכשארצה אהא נזיר - דאי משהי ליה קם ליה בבל תאחר:

אכתי מאי בל תאחר איכא - כל אימת דבעי למיהוי מצי למיהוי ולית ביה משום בל תאחר:

הכא נמי לאלתר הוי נזיר - דאי משהי ליה קים ליה בבל תאחר דאמרינן דילמא השתא מאית דאיהו אמר דלא ליפטר מן העולם עד דהוי נזיר מן אלתר באותה שעה כל אלתר דגרסינן היינו על אתר באותו מקום וכן מפרש בידות:

דף ד.

לענין מלקות פליגי - למאן דאמר חיילא עליה נזירות מלקינן ליה דמטמא עצמו בבית הקברות ולמ"ד לא חיילא עליה נזירות דלא מלקינן ליה הואיל ובבית הקברות נדר אבל לכולי עלמא לאלתר הוי נזיר וליכא בל תאחר דאמרינן נמי אי אכל קם ליה בבל תאכל:

דקא מאחר לנזירות דטהרה - דלאלתר מבעי ליה למיפק חוץ מבית הקברות ולמינזר נזירותיה בטהרה:

וכן נזיר - בעלמא שטימא עצמו במזיד אע"ג דמחלל לנזירות קם ליה בבל תאחר דנזירות דטהרה:

רב אחא אמר - מאי בל תאחר איכא בנזיר איכא בל תאחר דתגלחת דכי נפקי ימי נזירותיה בעי לגלח עצמו ולאיתויי קרבן ואי מאחר לתגלחת קאי בבל תאחר:

ואפי' למ"ד תגלחת אינה מעכבת - בקרבן אפ"ה מצוה לגלח וקאי בבל תאחר באותה מצוה:

בבל תאחר קרבנותיו - דאי משהי ליה לקרבן עובר בבל תאחר:

כי דרוש ידרשנו אלו חטאות ואשמו' - דמיחייב אדם קאי עלייהו בבל תאחר ולא ילפינן מהא הקישא דנדרים:

מהו דתימא חידוש הוא - מעשה דנזיר אהכי מקילי ביה דלא קאי בבל תאחר דלא נפקי קרבנותיו מהאי קרא דחטאות ואשמות:

דלא מתפיס ליה לחטאת נזיר - דאם אמר הרי עלי חטאת נזיר לא אמר כלום ולא מיחייב ולא מידי משא"כ בשאר קרבנות דכל קרבן שאמר אדם הרי עלי (חטאות) כך וכך מתפיס ומיחייב לאיתויי וכיון דחידוש הוא אימא לא קאי עליה בבל תאחר. דבשאר קרבנות להכי איצטריך למיכתב הכא לאקושי לנדרים דקאי נמי בבל תאחר:

והא חטאת חלב דאינה מתפיסה בנדר - דאי אמר הרי עלי חטאת לא אמר כלום ואפ"ה כי אכל חלב דמיחייב להביא חטאת קאי בבל תאחר:

הואיל ואם אמר הריני נזיר אפי' מחרצן - כלומר דאפילו בחרצן בלבד הזיר עצמו הוי נזיר נמי לכל דהיינו חידוש דאיהו לא נדר אלא בחרצן בלבד (ומיתסר) ואפילו הכי מיתסר בכל מידי דמשכר והואיל וחידוש הוא לא ליקום עליה בבל תאחר כבשאר קרבנות קמשמע לן הקישא דקאי בבל תאחר:

עד שיזיר מכולן - דאי [אמר הריני] נזיר מחרצן לא הוי כלום עד שיזיר בכל אכתי מאי חידושא איכא:

ועוד האי חידושא - דקאמר לחומרא הוא והיינו חומרא דאיהו לא נזר אלא בדבר אחד והוי נזיר בכולן:

דף ד:

שאם גילח על אחת משלשתן - דנזיר חייב שלש קרבנות עולה חטאת ושלמים כדכתיב והקריב את קרבנו לה' כבש בן שנתו תמים וגו' (במדבר ו':י"ד) ואם לא הביא אלא חטאת מגלח עליו והיינו חידוש משא"כ בשאר קרבנות ולהכי אימא אינו עובר בבל תאחר קמ"ל:

ואב"א מאי חידושיה דאין מתפיסו בנדר - כדאמרינן לעיל דאי אמר הרי עלי חטאת נזיר לא מתפיס ליה:

אתיא לכפרה - דהאי צריך כפרה משום חלב שאכל וכיון דלכפרה קא אתי קאי בבל תאחר אבל נזיר לא עביד שום חטא דליבעי כפרה:

תיתי במה מצינו - בנדרים אב מיפר:

אבל גבי נזירות דאית ליה קיצותא - דכיון דלא מיתסר אלא עד אותו זמן ימתין עד לזמן ולא ליעבור ליה קא משמע לן היקישא דא היקישא ליכא למיפרך כמו במה מצינו:

אמר שמואל בכולן - בכל הני דקתני במתני' מודר אני ממך מופרשני ממך וכו' לא הוי נדר ועד שיאמר שאני אוכל לך לא מיתסר באותו דבר:

הכי קתני - כלומר חסורי מיחסרא:

במה דברים אמורים - דאסור כי אמר מודר אני באומר נמי שאני אוכל לך:

והתניא איפכא - דלא מצית אמרת בד"א:

תני הכי - דהכי קתני שאני אוכל לך ושאני טועם וכבר אמר מעיקרא מודרני ממך אסור אבל אמר שאני אוכל לך בלבד או מודרני ממך אינו אסור אא"כ אמר לתרוייהו דהיינו נדר גמור:

אי הכי היינו נמי רישא - דקתני מודרני ממך בברייתא קמא:

ועוד - אי הכי הוא כדתרצת תרי זימני אסור למה לי למיתני:

אלא - הכי אמר שמואל טעמא דאמר נמי שאני אוכל לך הוא דאיהו אסור בלבד דמתני' בנודר בלבד קאמר דאסור דקתני אסור:

דף ה.

אבל אמר מודרני הימך לחוד - דלא אמר שאני אוכל לך:

שניהן אסורין - דכיון דאמר שאני אוכל לך משמע דאסר נפשיה בלבד שאינו אוכל מחבירו אבל כי אמר מודרני הימך סתם משמע דמדיר נמי חבריה מיניה מכל וכל:
תנן - בפ' השותפין (לקמן מז:):
הריני עליך חרם המודר אסור - והא הכא דלא אמר שאני אוכל לך חרם ולא הוי אסור אלא המודר ולא שניהן:
כגון דמפריש - בהדיא אבל את עלי לא:
אבל סתמא - דלא פריש ואת עלי לא מאי שניהן אסורין:
הדין הוא דשניהן אסורין - דאמר בפירוש הריני עליך ואת עלי אבל סתמא דאמר הריני עליך ולא אמר ואת עלי לא הוו שניהן אסורין אלא חד בלבד:
אלא הכי איתמר אמר ר' יוסי בר' חנינא מודרני ממך הוא אסור וכו' - דהיינו כמתניתין הריני עליך חרם וכו':
והא מתני' מודרני הימך - קתני ואוקמא שמואל דאמר בכולן עם כל אחד ואחד שאני אוכל דאהכי איהו אסור וחבירו מותר אבל אמר מודרני הימך בלבד ולא אמר שאני אוכל שניהן אסורין והיינו דלא כרבי יוסי בר' חנינא:
אלא מעיקרא דשמואל הכי איתמר - הכי מתרץ לה למתניתין ולא כדאוקימנא דתיקשי לר' יוסי:
הא אמר מודרני הימך - דלא מפרש כלום ודאי מכולה מילתא מדיר ואסור אפי' בהנאה:
א"ה לימא שמואל הכי - למה ליה אפושי למימריה כולי האי לימא הכי אמר שמואל ואם לא אמר שאני אוכל לך דלא אמר אלא מודרני הימך אסור אפילו בהנאה:
אלא הכי אתמר - אמר שמואל טעמא דאמר שאני אוכל לך דכיון דאמר בפירוש אכילה אסור אבל לא אמר בפירוש אכילה לא אסור למיכל מדידיה דדילמא הא דאמר מודר אני ממך אדיבוריה קאמר דלא מישתעי בהדיה אבל לא למיכל מיניה וכן כי אמר מופרשני ממך דלא אמר שאני אוכל דדילמא ממשא ומתן קא פריש מיניה מרוחקני ממך נמי דלא ליקרב בארבע אמות דיליה משמע ולא דמדיר מאכילתו:

דף ה:

לימא סבר שמואל ידים שאין מוכיחות כו' - דהכא הואיל ולא אמר ממש שאני אוכל לך אמרינן לא מוכחא מילתא דבאכילה קאמר ולא מיתסר באכילה:
רבי יהודה אומר ודין די יהוי ליכי וכו' - דקסבר אי לא כתב ביה ממש ודין לאו מוכחא מילתא דבהאי גיטא מגרש לה דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים:

לוקמה למתני' כרבנן - לימא אע"ג דקאמר מודר אני ממך או מרוחק אני ממך לחודיה אסור באכילה ואע"ג דלא אמר שאני אוכל לך דידים שאין מוכיחות הויין ידים כרבנן דאמרי לא צריך למיכתב בגט אלא הרי את מותרת לכל אדם:

מתני' קשיתיה - דלא מצי לאוקמה כרבנן:

ליתני שאני אוכל או שאני טועם - למה לי למימר לך אלא להכי קתני לך דקסבר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים ואי קתני שאני אוכל בלבד ולא קאמר לך לא הוה משמע דמודר מחבירו דבעינן ידים מוכיחות וכי אמר נמי מודרני ולא אמר שאני אוכל לך לא משמע דבאכילה קאמר אלא דלא מישתעינא בהדך:

מקיש ידות נזירות - כדאמרינן לעיל דמלהזיר נפקא ידות נזירות:

מה נזירות בהפלאה - דבעינן שיפרש לנזירות דכתיב כי יפליא (במדבר ו) אף ידות נמי בעינן שיפרש לדיבורו דאי לא מפרש לא הוי כלום דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים:

דבעינן כריתות - שכורת בינו לבינה דבעינן שיפסיק לדיבורו:

דף ו.

דאין אדם מגרש את אשת חבירו - דאי כתב הרי את מותרת לכל אדם משמע דלאשתו קאמר דאשת איניש דעלמא אינו מגרש ומוכחא מילתא ושפיר מגרש:

אבל בעלמא - דאי אפשר למימר הכי בעינן ידים מוכיחות:

אבל לא קאמר עלי לא - דהרי הוא לא משמע כלום דבעינן ידים מוכיחות:

אמר לך אביי - לעולם לא בעינן ידים מוכיחות והכא היינו טעמא דאי לא אמר בלשון קרבן לא מיתסר דדלמא הרי הוא הפקר קאמר דמוכיחות הוא להפקר או לצדקה:

והא מפני שהוא יד לקרבן קאמר - דאסור כקרבן ולא מצית אמרת לצדקה או להפקר הוה משמע:

אבל אמר הרי הוא - ולא אמר עלי שניהם אסורין דכיון דלא אמר עלי אלא הוא משמע דחבירו נמי אסור דה"ק הרי הוא כהקדש מה הקדש אסור אף אותו דבר נמי אסור:

אע"ג דהוא מחויב חטאת ואשם לאו כלום הוא - דלא אמר עלי אלמא בעינן ידים מוכיחות:

אם הוא מחויב - חטאת או אשם:

דבריו קיימין - הוא דאמר חטאתי אבל לא היה מחויב חטאת אינו כלום הואיל ולא אמר עלי שאם אמר הרי זו עלי חטאת אע"ג דלא היה מחויב הואיל ואמר עלי דבריו קיימין:

הא מני - הא ברייתא דאמרה לא אמר ולא כלום:

רבי יהודה היא - דאמר בעינן ידים מוכיחות ואנא דאמרי כרבנן דאמרי לא בעינן ידים מוכיחות:

והא אמר אביי אנא דאמרי אפי' לר' יהודה - דלא בעי ידים מוכיחות אלא גבי גט אבל בעלמא לא והיכי קאמר הכא ר' יהודה היא:

אלא [לימא] רבא דאמר כר' יהודה - דכיון דאביי לא מתרץ טעמא אליבא דר' יהודה לימא נמי דרבא לא מתרץ טעמא אליבא דרבנן כדמתרץ לעיל וכר"י קאמר דיחידאה היא:

לא לעולם רבא אפילו לרבנן - כדקאמרינן ע"כ לא קאמרי רבנן כו' דודאי רבנן סבירא להו בעלמא דידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים כרבא:

דף ו:

יש יד לקידושין - היכא דלא מפרש ממש מקודשת לי אלא ביד דקידושין קא מקדש לה כדקא מפרש מי הוי יד לקידושין ומקודשת או אין יד לקידושין ואינה מקודשת:

פשיטא - כיון דאמר ואת נמי קידושין עצמן נינהו דבאותן קידושין דקידש לחברתה מקדש לה נמי וכה"ג לא הוי יד אלא קידושין גמורים נינהו:

או דלמא - הא דאמר ואת לאו משום דתהוי מקודשת קאמר לה אלא הכי קאמר לה ואת חזאי כלומר ואת פלניתא חזית דקדישנא לה:

והא אמר ליה רב פפא לאביי וכו' - בפ"ק דקידושין (דף ה:) בהלכה קמייתא אמר שמואל נתן לה כסף או שוה כסף ואמר לה הרי את מקודשת הרי את מאורסת וכו' ואמר ליה רב פפא לאביי למימרא דסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים מדאמר ליה רב פפא הכי אליבא דשמואל דידים שאין מוכיחות כו':

מכלל דס"ל דיש יד לקידושין - היכא דמוכיחות:

חדא מגו מאי דס"ל לשמואל קאמר ליה לאביי - דהכי קאמר מי סבירא ליה לשמואל דיש יד לקידושין ואם תמצא לומר דיש להן יד מי בעינן ידים מוכיחות או לא:

אוגיא - שדה כדאמרינן במס' [ברכות] (דף ו.) וקיימי עלן כי כסלא לאוגיא כלומר כתלמים לבקעה:

פאה מעלייתא היא - האי שדה אחר דאמר והא נמי:

תלמוד לומר פאת שדך - כלומר כולה שדך:

כיון דאיתקש לקרבנות מה קרבנות יש להן יד - כדאמרינן במתני':

או דלמא האי דאיתקש לבל תאחר - דקאי עליה נמי בבל תאחר כקרבן אבל בכה"ג דאית ליה יד לא איתקש:

דף ז.

מעמך - כי דרוש ידרשנו ה' אלהיך מעמך:
לנפקותא בעלמא - כלומר והדין זוז אחר ליהוי לי להוצאה ודבורא הוא דלא אסקיה דלא גמר דיבורו דאמר עלי לנפקותא:
דכתיב בפיך - כאשר דברת בפיך יצא מפי צדקה (ישעיהו מ"ה:כ"ג):
או דלמא שאני צדקה - להכי אית לה יד דלא חזיא אלא לעניים אבל הפקר דהא נמי אפי' לעשירים חזי מי אמרת דיש להן יד:
יש יד לבית הכסא - היכא דלא אמר בפירוש דלהוי בית הכסא מי הוי הזמנה ואסור להתפלל בו:
חדא מגו חדא קא מיבעיא ליה - מגו דקא מיבעיא ליה אי זימון מועיל בעי נמי אי אית ליה יד או לא:
מנודה אני לך - כלומר כמנודה שאסור להנותו כך אהא אסור ליהנות ממך:
ר' עקיבא היה חוכך בזה להחמיר - כאדם שמתחכך אילך ואילך כך איהו לא בריר ליה שיהא ודאי אסור:
לענין מלקות - שאם עבר אינו לוקה כל כך ודאי לא היה מחמיר:
בנדינא ממך - דמשמע בפירוש אהא מנודה לך דהיינו ודאי לכולי עלמא אסור: שמתא אינו כל כך כנידוי:

דף ז:

קסבר במשמתנא פליגי - דהכא משמתנא קאמר וקאמר ליה רב חסדא לית דחש לה להא דר"ע דהוה אוסר במנודה אני לך דהיינו משמתנא:
נידהו בפניו - חכם שנידה את האדם בפניו אין יכול להתיר לו אלא בפניו:
הזכרת השם - שמוציא שם שמים לבטלה:
שנאמר כי מתו כל האנשים - ואמרינן היינו דתן ואבירם שנפלו בעניות:
כל מקום שנתנו חכמים עיניהם - לאדם שנידו או מת או נופל בעניות ואהכי צריך לנדותו כדי שיפול בעניות דהיינו כמיתה:
אין בין נידוי להפרה ולא כלום - דלא צריך להיות יום או יומים בנידוי דהא לאלתר שרא לה:
היכי דימי - דמנדה לעצמו:
ועייל לביתיה ושרי ליה - שלא נידהו בפניו:

דף ח.

קא משמע לן דשרי ליה לאינש - לישבע כדי לזרז עצמו לקיים את המצוה:
והלא מושבע ועומד מהר סיני - דכתיב ושננתם (דברים ו) דצריך אדם לשנות בתורה לישנא אחרינא והלא מושבע ועומד מהר סיני דכתיב (יהושע א':ח') לא ימוש ספר התורה הזה וגו':
כיון דאי בעי פטר נפשיה בקרית שמע שחרית וערבית - דכיון דקרא ק"ש קיים לא ימוש דא"ר שמעון בן יוחי במסכת מנחות (דף צט:) כל הקורא קרית שמע שחרית וערבית הרי זה קיים מצות לא ימוש וכיון דאי בעי פטר נפשיה מושננתם בקרית שמע דיוצא בה ידי חובתו מאותה שבוע' דהר סיני משום הכי כי אמר אשנה פרק זה (אע"ג) דלא הוי מושבע בהכי דכבר פטר נפשיה ואהכי חל עליה שבועה:
והנה שם כבוד - אלהי ישראל עומד:
תנו - גמרא:
מתנו - משנה:
יהיב שלמא לבי עשרה - וכד מתיבין ליה הוו מתירין ליה נדויו:

דף ח:

כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים - ושמא הא דשרו ליה דברים בטלים הוו:
הוה ליה נדרא לדביתהו - ואיהו לא הפיר לה בו ביום ששמע:
אי מיכנפין - תלתא מומחין דשרו ליה שפיר דמי:
לא שרי למישרי נידרא באתרא דרביה - משום הכי לא בעי רבינא למישרא לה מקמיה רביה:
ויחיד מומחה שרי שמתא - דלא בעי עשרה כמו לנידוי:
יראי שמי - למי שיראין להוציא שם שמים:
חירגא - זיהרא דשימשא והיינו לא (יומא ב:) דכתיב וכל דארי ארעא כלא חשיבין:
מסי - מרפא כדכתיב שמש צדקה ומרפא:
צדיקי' מתרפאין בה - באותו השמש דלע"ל אבל בהאי שמש לית ביה רפואה:
ולהט אותם היום הבא - שמש של אותו יום:

דף ט.

מתני' כנדרי רשעים - כגון שהיה ככר מונח לפניו ואמר כנדרי רשעים משמע דאותו ככר יהא עליו כנדרי רשעים וכיון דאמר הכי נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה ואם אכלו מחייב נזירות וקרבן ושבועה דחייב נמי קרבן שבועה דדרכן של רשעים הוא שנודרים בנזירות ובקרבן ונשבעין והאי כי אמר כנדרי רשעים הוי כמאן דאמר הריני נזיר אם אוכל הימנו והרי עלי כקרבן ושבועה שאיני אוכל:

אבל אמר כנדרי כשרים לא אמר כלום - שאין דרכן של כשרים שנודרים כדמפרש וכל שכן דאין נשבעין ואהכי לא אמר כלום ולא מיתסר בהאי ככר:

אבל אמר כנדבותם של כשרים - ואכלו חייב בנזיר ובקרבן אבל לא בשבועה דכשרים עבידי דמתנדבין בנזירות ובקרבן בדרך נדבה אבל בשבועה אין נשבעין כלל משום הכי אינו חייב משום שבועה:

גמ' ודלמא הכי קאמר כנדרי רשעים לא נדרנא - כיון דאיהו לא מפרש מידי דלא אמר הרי הוא עלי כנדרי רשעים אלא בסתם קאמר דלמא ה"ק כנדרי רשעים לא נדרנא ולא כלום הוא:

אמר רבא באומר - כגון שהיה ככר לפניו ואמר כנדרי רשעים הריני עלי והימנו ומשתמע דה"ק הריני בנזירות דמאן דנזר ה"ק הריני נזיר והא דאמר עלי משמע דאמר הרי עלי קרבן והימנו משמע דאמר שבועה שלא אוכל הימנו דהואיל דאמר בתחלה כנדרי רשעים משתמע ודאי דהכי בעי למימר דדרכן של רשעים הוא דאגב ריתחייהו נודרין בנזיר ובקרבן ובשבועה:

ודלמא - הא דאמר הריני בתענית משמע ולא בנזירות:

ודלמא - הא דאמר הימנו לא משמע שלא אוכל הימנו אלא שבועה שאוכל ממנו וכי אכיל מיניה לא מחייב משום שבועה:

אי הכי - כיון דאמר בפירוש שלא אוכל מאי למימרא ודאי לא מיבעיא למיתנא דחייב משום שבועה כי אכיל מיניה:

הא לא מפיק שבועה - דלא אמר בפירוש שבועה שלא אוכל אפ"ה אמרינן ודאי שבועה קאמר:

דשני ליה בין נדר לנדבה - דקתני כנדרי כשרים לא אמר כלום וכי אמר כנדבתם. של כשרין הוי נדי. ומשמע דנדר אסור אבל נדבה מותרת:

דתניא טוב אשר לא תדור טוב מזה ומזה - דהכי דריש ר' מאיר לקרא את אשר תדור שלם טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם (טוב אשר לא תדור ומשתדור ולא תשלם) וטוב שאינו נודר כל עיקר מזה שנודר ואינו משלם ואפי' מזה שנודר ומשלם:
ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם - דמשמע ליה לר' יהודה דהאי טוב קאי אקרא דלקמיה הכי דריש ליה את אשר תדור שלם טוב אותו שנודר ומשלם טוב מאשר לא תדור ומשתדור ולא תשלם והיינו דלא כר' יהודה ודלא כר' מאיר דאמר טוב שאינו נודר כל עיקר דסבר בין בנדר בין בנדבה אסור ליה לאיניש למידר ואילו ר"י דאמר שנודר ומשלם טוב לא מפליג בין נדר לנדבה דאפילו בנדר שפיר דמי.:

דף ט:

כי קאמר ר"מ בנדר - אסור בלשון נדרים דוקא קאמר:
אבל בנדבה לא אמר - והיינו מתני' דקתני כנדבתם דכשרין נדרי בלשון נדבה:
והא קתני כנדבותם נדר כו' - דמשמע דבלשון נדר קאמר:
דלמא אתי בה לידי תקלה - דכי אמר בל' נדר הרי עלי קרבן אתי בה לידי תקלה דעבר משום בל תאחר:
נדבה נמי - כי אמר הרי זו קרבן אתי בהו לידי תקלה לידי גיזה ועבודה א] אבל בבל תאחר לא דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא:
[**כהלל**] - מתני' דקתני נדבה מותר כגון דעביד כהלל דמקדישה בעזרה דחו לא אתי בה לידי מטילה:
נדבה דנזירות מאי איכא למימר - היכי עביד דלא ליתי לידי תקלה דקתני נדב בנזיר דמותר דכשרים מתנדבים בנזירות:
סבר לה כשמעון הצדיק - דמנזיר לשם שמים כאותו שבא לפני שמעון הצדיק:
לא אכלתי אשם נזיר טמא - דנזיר שמיטמא מביא אשם ואח"כ מונה ימי נזירות אחר ומאותו אשם לא אכל וטעמא מפרש לקמן:
בא לפני אדם אחד - שבא להקריב קרבן נזירותו ולגלח שערו:
ופחז יצרי עלי - מתוך שראיתי במים צורתי כל כך נאה נתגבר עלי יצרי ובקש להביאני לידי מעשים רעים לטורדני מן העולם:
אמרתי לו - כך אמר בעצמו:
עליך הכתוב אומר איש כי יפליא כו' - דהיינו לה' לשם שמים:
דאתי על חטא - שטימא עצמו וכיון דאתי על חטא הוא א"כ לא בעי למיכל שום קרבן חטאת אלא היינו טעמא דלא אכל אשם נזיר טמא:

כשהן תוהין - מתפחדים כמו ופחדת לילה ויומם (דברים כ"ח:ס"ו) ומתרגמינן ותהית כשהן כועסין נודרין שאינן נודרים לשם שמים אלא לשם כעס מנזרין עצמי:
וכשהן מטמאין - דאתא טומאה וסתרי להנהו יומי דנזירות ובעו למימני יומי נזירות אחר וריבה עליהן ימי טומאה דשמא מיטמא פעם אחרת ובעי למיסתר כל הני יומי דנזירות ומתחרטין בעצמן שנדרו וכיון דמתחרטין לא הוי נזירות לש"ש ונמצאו מביאין חולין לעזרה ומשו"ה לא אכל אלא מזה דודאי לש"ש הוא דעבד:
א"ה אפי' נזיר טהור - דדלמא מתחרט על נזירותו ונמצא מביא חולין לעזרה:
בנזיר טהור - ליכא למיחש דמתחרט דכיון דלא נטמא ולא רבו עליו ימי טומאה ודאי לא מתחרט ואי אמרת אפ"ה הוא מתחרט דאינו יכול לעמוד בנזירותו להא ליכא למיחש דאי לאו דאמיד בנפשיה קודם שנדר דיכול לעמוד בו לא הוה נדר ולא מיתחרט כל היכא דלא נטמא:

דף י.

אפילו תימא רבי יהודה היא - מתני' דשני בין נדר לנדבה דלר' יהודה נמי שאני ליה וכי קאמר ר' יהודה טוב נודר ומשלם היינו דאמר בלשון נדבה אבל בנדר לא אמר:
מ"ש נדר דלא כו' דאתי בה לידי תקלה - כדלעיל:
לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידייהן - (שאין באין) כלומר שהם מתייראים שלא יעשו שום חטא ורוצין להביא קרבן להתכפר עליהם לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם מה היו עושין כדי שיתחייבו קרבן שאין מביאין קרבן חטאת אלא על חטא ממש ענין אחר לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם שאין באין לידי שום תקלה ושום חטא שיתחייבו קרבן חטאת:
אלא הרוצה להתנדב מתנדב ומביא שלמים וכו' - אבל חטאת לא אתי בנדבה ובנזירות נמי לא היו מתנדבין שלא יקראו חוטאים ומתני' דקתני נדר בנזיר דמשמע דכשרים נודרין בנזירות לאו ר' שמעון היא:
כולן שיטה אחת - דבשיטה אחת משוו דעתייהו:
דנזיר חוטא הוי - משום דנדר:
והדין קרא בנזיר טמא כתיב - על שם שטימא את עצמו במת קאמר קרא אשר חטא על הנפש:
משום דשנה בחטא הוא - דעל שם ששנה עצמו בחטא שנזר עצמו ועוד שטימא נזירותו להכי כתיב ביה אשר חטא על הנפש והוא הדין נמי לשאר נזירין דאיקרו חוטאים וגלי

רחמנא בהאי והוא הדין לכולהו ואהכי גילה בהאי משום דזה שונה בחטא שני פעמים ותולין הקלקלה במקולקל:

מתני' האומר קונם - שאמר קונם ככר זה עלי:

חרק - האומר ככר זה עליך חרק או שאמר נזיק נזיח פזיח הריני נזיק אם אוכל ככר זה או שאמר נזיח הוי כאילו נדר בנזיר:

שבותה - שלא אוכל ככר זה או שקוקה הרי אלו כינווים לשבועה והוי כאילו נשבע ממש:

נדיר במוהי - כמו מומתא לשון שבועה:

גמ' איתמר כינויין - דקתני במתני':

רבי יוחנן אמר לשון אומות הן - דהכי משתבעי אומות וכי נדרי אז משתבעי משתעו בהני לשונות וישראל נמי כי אמר בהאי לישנא מיתסר דהתורה אמרה כי ידור בכל לשון דנדר:

לשון שבדו להן חכמים - הני לשונות מצאו להם חכמים שיהו נודרין בהן:

תקינו חכמים כינויין דלא לימא קרבן - בשם כדאמרינן בעלמא (עירובין ד' כא:) קודם שבא שלמה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים עד שבא שלמה ותיקן לה אזנים דכתיב איזן וחיקר תיקן משלים הרבה שגזר על השניות כי היכי דלא לפגעו באיסורא דאורייתא הכי נמי תקינו רבנן כינויין לנדרים דהנודר בהני כינויין כאילו נודר בקרבן עצמו וכן בכינוי דחרם וכגון נמי ושמרתם את משמרתי (ויקרא י"ח:ל') עשו משמרת למשמרתי כי היכי דלא ליתי למינדר בנדר דאורייתא דאתי למימר נמי קרבן לה' והיינו דתנן (אבות פ"ג מי"ג) נדרים סיג לפרישות שתיקנו אלו כינויין כדי להפריש האדם מן העבירה:

דף י:

מנין שלא יאמר אדם לה' עולה וכו' - דילמא אמר לה' ולא גמר לדיבור זה דלא אמר קרבן וקא מפיק שם שמים לבטלה אלא לכתחילה בעי למימר עולה והדר לה':

כינויי כינויין אסורין - שאם נדר בכינויי כינויין דקסבר כינויין דתנן במתניתין לשון אומות הם ומשום הכי אם כינה בלשון אחר מהני לשון אומות חשיב נמי נדר ואסור:

ולמאן דאמר מותר קסבר לשון שבדו להם חכמים - ומשום הכי מותרים הני הוא דבדו להן חכמים אסורים אבל אם כינה בלשון אחר דלא בדו הן חכמים מותרין:

בהני נמי משתעי אומות - והני נמי הוו ככינויין עצמן דמתניתין ואסירי:

ובית הלל סברי לא משתעי אומות הכי - ולאו לשון אומות נינהו ומותרין:

גזרינן כנויי כינויין - דאסירי אטו כינויין עצמן דמתני' דלשון אומות:
מקנמנא מקנחנא מקנסנא - דקונם קונח קונס היינו כינויין עצמן אבל בהאי לשון מקנמנא מקנחנא מקנסנא היינו כינויי כינויין:
תני מפשאה - שם חכם:
תרקייא תרכייא - כמו חרק חרך:
מיפחזנא מאי מיתחזנא מאי - דמתחלף במנחנא מי הוי כנויי כינויין אליבא דמאן דאסר:
או דילמא קינמן קאמר - ולאו כלום הוא:
שבואל בן גרשום משמע - דכתיב שבואל בן גרשום נגיד על האוצרות (דה"א לז) ולא משמע לשון שבועה:
נדר במוהי - כמו מומתא:
מתני' האומר - לחבירו לא חולין שאוכל לך ליהוי מה שאוכל לך אלא קרבן ליהוי אסור: או שאמר לא כשר שאוכל לך לא טהור שאוכל לך או שאמר טמא שאוכל לך או נותר או פיגול בכל הני לשונות הוי נדר ואסור:
כאימרא - שאמר הרי עלי כאימרא דמשמע כבש תמידין:
כדירים - כדיר בהמות של קרבן ואית דאמרי כדיר העצים:
כעצים - משמע כעצי המערכה:
כאשים - כאשו של מזבח:
או נדר באחד מכל משמשי מזבח - בכלי המזבח כמזרק או כמחתה אסור באותו חפץ שנדר בו:

דף יא.

גמ' לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן - כגון במתניתין דמכלל דאמר לא לחולין שמעי' מינה הא קרבן הוי ואהכי אסור ור' מאיר סבר דלא הוי אסור אא"כ אמר בפירוש לא חולין ליהוי אלא קרבן דלא משמע ליה מכלל לא חולין אתה שומע קרבן:
דתנן - במסכת קידושין בפרק האומר ר' מאיר אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי דכתיב ויאמר אליהם משה אם יעברו בני גד ובני ראובן אתכם וגו' ואם לא יעברו וגו' לא נכתוב אם יעברו דלא צריך למיכתב אלא אם לא יעברו דמשמע אם לא יעברו ונאחזו בתוככם הא אם יעברו ונתתם להם וגו' אלא להכי איצטריך למיכתב לתרוייהו דלא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן ומתניתין קתני אסור דמכללא לא לחולין שמעינן קרבן:

אלא - מתניתין רבי יהודה היא דאית ליה מכלל לאו אתה שומע הן דלית ליה תנאי כפול:
אימא סיפא רבי יהודיה אומר אף האומר ירושלים לא אמר כלום - דפליג אתנא דלעיל מיניה דהיינו ר' מאיר דסתם משנה היא ומדסיפא ר' יהודה רישא לאו רבי יהודה דא"כ הוי רישא וסיפא רבי יהודה ומציעתא רבי מאיר:
שר' יהודה אומר האומר ירושלים כו' - דבעינן שיאמר כירושלים כלומר נזירים בירושלים:
האומר כירושלים לא אמר כלום - דלא מיקדשא ירושלים:
עד שידור בדבר הקרב בירושלים - כגון קרבנות ומנחות שקריבין לגבי מזבח:
ותרי תנאי אליבא דרבי יהודה - דתנא דמתניתין סבר האומר ירושלים לא אמר כלום הא כירושלים אסור דירושלים מיקדשא ותנא דברייתא סבר האומר כירושלים לא אמר כלום דקסבר ר' יהודה לא נתקדשה ירושלים אא"כ יאמר כדבר הקרב בירושלים:

דף יא:

בין שאוכל לך בין שלא אוכל לך - בין שאמר חולין שאוכל לך או החולין שאוכל לך דהיינו ודאי מותר ובין שאמר חולין שלא אוכל לך או החולין שלא אוכל לך דמשמע חולין מה שלא אוכל לך אבל מה שאוכל לך לא הוי חולין אלא קרבן אפי' הכי מותר דלא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן דהא ברייתא ר"מ היא דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן דכשאמר חולין שלא אוכל לך לא כפליה לתנאיה ולא אמר כלום אבל כי אמר לא חולין שאוכל לך אסור דהכא לא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן דאע"ג דאמרינן לעיל לא חולין שאוכל לך ודייקינן לא חולין ליהוי אלא קרבן ודייקינן לרבי מאיר לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן והכא נמי אי דאמר חולין דלא אוכל לך אילו דקדקנו האי חולין שלא אוכל לך הא שאוכל לך לא הוי חולין אלא קרבן הוה משמע מכלל לאו אתה שומע הן אבל האי לאו לא משמע מכלל לאו אתה שומע הן דהא בפירוש אמר האי תנא הכא דהאי [לא] הוי מכלל לאו אתה שומע הן ואיכא דאמרי חולין שלא אוכל לך האי חולין שלא אוכל לך אלא קרבן משמע דהאי תנא משמע ליה מכלל לאו אתה שומע הן אבל האי לא משמע ליה מכלל לאו אתה שומע הן דהא בפירוש אמר לא לחולין שאוכל לך שאינו רוצה ליהנות ממנו:
לא לחולין לא אוכל מותר - מפרש לקמן:
וקשיא האי קרבן לא אוכל לו אמאי אסור הא לית ליה מכלל לאו כו' - דהאי מכלל לאו אתה שומע הן כלומר לא קרבן הוא מה שלא אוכל לך אבל מה שאוכל לך הוי קרבן:

ואמר ר' אבא נעשה כאומר כו' - דבפירוש מפרש שאינו רוצה ליהנות ממנו ולא מכלל לאו אתה שומע הן הוא:
הכא נמי - גבי לא לחולין לא אוכל לך אמאי מותר ליתרציה נמי ר' אבא דה"ק לא לחולין ליהוי לפיכך לא אוכל לך כלומר מה שאתה רוצה להאכילני משלך לא לחולין הוי אלא לקרבן לפיכך לא אוכל לך:
האי תנא - דברייתא דאמר לחולין לא אוכל לך מותר:
סבר לה כוותיה בחדא וכו' ופליג עליה בחדא - בקרבן וכי היכי דאמר לא לחולין לא אוכל לך מותר הכי נמי היכא דאמר לקרבן לא אוכל לך דלית ליה האי תירוצא דרבי אבא:
הא דאמר לחולין - דאמר לחולין לא אוכל לך הוי מותר אע"ג דמשמע מה שאוכל הוי קרבן דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן כדפרישית לעיל ולענין האי תירוצא דמתרצינן לעיל לא לחולין ליהוי וכו' הני מילי היכא דאמר לא לחולין אבל לחולין לא משמע לא לחולין:
הרי עלי כבשר זבחי שלמים וכו' - אי דקאמר בהאי לישנא בהיתירא קא מתפיס. ופשיטא דמותר דשלמים לאחר זריקת דמים מותרין אפילו לבעלים:
כגון דמחית בשר חולין ובשר זבח שלמים לאחר זריקת דמים:
מי אמרינן בעיקרו קאי מתפיס - בעיקר זבחי שלמים כמו שהיה לפני זריקת דמים שאסור:
או - כדהשתא כמו שהיא עכשיו שהיא מותרת:
תא שמע - דתנן נותר ופיגול ומשמע נמי כגון דמחית בשר דהיתירא ונותר ופיגול ואמר זה כזה:

דף יב.

והא נותר לאחר זריקת דמים הוא - דאיתסר דנותר הוי שניתותר חוץ לזמנו שלא נאכל ופיגול שיצא חוץ למחיצתו ואמר זה כזה וקאמר דהוי אסור והא נמי דלאחר זריקת דמים והוה ליה שעת הכושר קודם לכן וקתני דאסור אלמא בדהשתא קא מתפיס ואיכא דאמרי האי פיגול לאו דוקא הוא דלא הוי פיגול אלא היכא שנשחט על מנת לאוכלו חוץ לזמנו דלא הוה ליה שעת הכושר מעולם ולא קא פריך אלא מנותר דהוה ליה שעת הכושר ופיגול אגרא נסבה ולאו דוקא:
אמר ליה רב הונא לרבא בנותר של עולה - מיירי דלא הוה ליה שעת הכושר מעולם דעולה כולה כליל היא אבל אי הוה ליה שעת הכושר אמרינן מעיקרא קא מתפיס:

אם כן ניתני בבשר עולה - ממש דלית ליה שעת הכושר:
דהא בקרבן קא מתפיס - והויא נדר גמור:
אלא נותר ופיגול איצטריכא ליה - דאימא באיסור נותר כו' קמתפיס:
ולא מיתסר - דלא הוי נדר כדבעינן למימר לקמן שיהא מתפיס בדבר הנדור ולא בדבר האסור:
קמשמע לן - האי דקאמר נותר ופיגול לאו איסור נותר ופיגול קאמר איסור כמותו אלא בנותר ממש ופיגול ממש דהוי דבר הנדור:
איזהו איסר האמור בתורה - דכתיב לכל שבועת אסר (במדבר ל׳:י״ד) דמשמע שיהא נודר בדבר שנאסר בכך:
ואמר שמואל והוא שנדור ובא - במסכת שבועות:
מאותו היום - כגון דבאותו יום שמת אביו קיבל עליו בנדר שלא יהא אוכל בשר וכגון דהוה אותו היום חד באייר דאיכא חד בשבת דהיתירא טובא בנתים ולסוף שנה באייר בחד בשבת נמי אמר הריני שלא אוכל בשר בחד בשבת כמו אותו חד דאשתקד שמת בו אביו ואמרי' דאסור דאע"ג דאיכא חד בשבת דהיתירא בנתים דכל הני חד בשבת בנתים אכל ועכשיו כשאמר הריני שלא אוכל בשר בחד בשבת כמו אותו חד בשבת שמת בו אביו דלא אכל והרי איכא כמה בחד בשבת דאכל אפ"ה אמרי' בעיקרו קא מתפיס באותו חד בשבת דלא אכל ואסור: ענין אחר כגון דנדר בחד בשבת דר"ח אייר שמת בו אביו ולסוף שש שנים או חמש שנים קאי בחד בשבת דר"ח אייר ואע"ג דאיכא טובא ראשי חדשים דאייר בנתים דהיתירא וקתני דאסור:
הכי איתמר דשמואל והוא שנדור ובא מאותו היום ואילך - דכל חד בשבת מאותו היום ואילך היה נדור שלא יאכל בשר ועכשיו אומר הריני כאותו היום שמת בו אביו אהכי אסור דלא הוי שום היתירא בנתים אח"כ באותו יום וליכא למיחש דבהיתירא קא מתפיס:
ת"ש כחלת אהרן וכתרומתו - תרומה גדולה או תרומת מעשר דהיינו דבר האסור ומדקאמר כתרומתו מכלל דאיכא תרומה דאי מתפיס בה הוי אסור דהיינו תרומת לחמי תודה דדבר הנדור הוא תודה ולחמה:

דף יב:

והא תרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים הוא - ואליבא דר' אליעזר בר' שמעון נקיט ליה דאמר לא קדש הלחם עד שישחוט ויזרוק דמה לשמה ובתורת כהנים קאמר לה

גבי לחמי תודה וקודם זריקה אי אכל מהני לחמי תודה לא עבד איסור גמור ואפי' הכי הוי אסור אלמא כדהשתא מיתפיס: לעולם אימא לך בתר מעיקרא אזלינן היכא דאיכא היתירא ואיסורא ולא תימא דאמרי' בתרומת לחמי תודה אלא אימא הא בתרומת הלשכה אסור דהיא אסורה בין מעיקרא בין בסוף והוי נמי דבר הנדור דכתיב אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי (שמות כ"ה:ב'):

אבל תרומת לחמי תודה מאי מותר - משום דלתרומת לחמי תודה הוי היתר קודם זריקת דם תודה ואזלינן בתר מעיקרא:

אי הכי ליתני כחלת אהרן או כתרומת לחמי תודה מותר ואע"ג דהוי דבר הנדור ואנא ידענא דכ"ש כתרומתו דמותר דהוי מתפיס בדבר האסור:

לעולם כתרומת לחמי תודה מותר והאי דקתני כתרומתו הא קמ"ל דתרומת לחמי תודה תרומתו היא כתרומה חשובה דהויא נמי דבר האסור ואין אדם יכול להתפיס בה דבר בנדר אע"ג דבאה על ידי נדר:

ואיבעית אימא - כדקאמרת הא כתרומת לחמי תודה אסור ואפילו הכי אימא דדייקינן נמי מהכא דאזלינן בתר מעיקרא ואסורה התרומה קודם זריקה כגון דאפרשה בלישה וכי הא דאמר רב טובי בר קיסנא וכו':

ואית דמפרשי והא תרומת לחמי תודה לאחר זריקת דם - היה כהן מפרישה והיתה מותרת לכהן וקודם זריקת דם היתה אסורה דמאחר שנתקדשו לחמי תודה בשחיטה נאסרו לכל העולם ונעשה טבל עד שהופרשה התרומה לאחר זריקה שהותרה לכהן אלמא אע"ג דקודם זריקה היתה אסורה כבשר זבחי שלמים דאסור קודם זריקה ולאחר זריקה הותרה כבשר זבחי שלמים אסור בככר אלמא דאזלינן בתר מעיקרא שהיה אסור לכל העולם: לעולם מהא לא תיפשוט ואימא הא כתרומת הלשכה אסור דתרומת הלשכה לא היה לה היתר בין בתחילת הקדש בין בסוף הקדש:

הא כתרומת לחמי תודה מאי מותר - משום דאמרינן בסוף מתפיס ומאחר דתרומת הכהן היא חשובה כתרומה בעלמא כדבר האסור ולא כדבר הנדור ולהכי מותר המתפיס אי הכי ליתני כתרומת לחמי תודה מותר כל שכן כתרומת אהרן דאנא ידענא דמותר דהיא לא באה ע"י נדר כלל:

[**תרומתו היא**] - להכי קתני כתרומתו במתניתין לאשמועינן דתרומת לחמי תודה לאחר זריקת דם שהיא מופרשת ויש עליה שם תרומת אהרן חשובה דהא מתפיס ככר בתרומת לחמי תודה לאחר זריקת דם שהוא דבר האסור ויש עליה שם תרומה כתרומת אהרן חשובה ולעולם האומר כתרומת לחמי תודה מותר:

ואיבעית אימא - האומר כתרומת לחמי תודה אסור ולא תפשוט מהכא בשר זבחי שלמים אי בעיקר מתפיס או בסוף דאפשר דאיסור והיתר תרוייהו ליהוו קודם זריקת דם כגון דאפרשה בלישה והיתה תרומה מותרת לכהן קודם זריקה ולהכי איסור והיתר ביחד קודם הזריקה והיתר לאחר האיסור ותרוייהו קודם זריקה להכי אמרינן באיסור שהיתה קודם שהופרשה שהיתה קדושה בשחיטה קודם הפרשה אסורה לכל העולם הפריש זה את ככרו דמותר להפריש בלישה וכדרב טובי וכו':

והא כתיב ארבעים - דארבעים חלות מיבעי ליה למיפי עשרה מכל מין:

ומשני למצוה - דמצותו שיהו ארבעים אבל אי אפאן בארבע חלות גדולות מכל מין אחת יצא:

והא בעי למישקל תרומה - מן חד וחד מכל מין אחד מעשרה:

וכי תימא דשקיל חדא ריפתא אכולהו - דמהני ארבעה שקיל חדא לתרומה:

והתנן אחד מכל קרבן - דמכל מין ומין בעי למישקל חדא חדא מחמץ חדא ומחלות חדא ומרקיקין חדא ומרבוכה חדא אבל לא שקיל מחד מין בלבד על תלתא:

אלא דאפרשה בלישה - דמכל מין ומין הפריש קודם אפייה לתרומה ואח"כ אפה לשירים דהשתא שקיל תרומה שלימה מכל קרבן דאופה חלה ממה שנוטל מכל מין ומין:

הרי עלי כבכור - בכהן קא מיירי דאי בישראל לית ליה שום זכייה בגוויה ואסור ליה נמי באכילה שאמר הרי עלי בשר זה כבשר בכור:

היכי דמי אילימא - דאמר הרי עלי בשר זה כבשר בכור לפני זריקת דמים:

מאי טעמא דמאן דשרי - הא בכור לא לישתרי אלא בזריקת דמו:

דף יג.

ואמר זה כזה - ובהא קא מיפלגי מר סבר בעיקרו מתפיס ומר סבר בהיתר קא מתפיס לאחר זריקת דמים:

אמר קרא כי ידור נדר כי ידור בדבר הנדור - הוי נדר ואסור לאפוקי בכור דדבר האסור דממילא מיתסר:

אמר קרא לה' לרבות דבר האסור - דכל דבר שהוא אסור ולגבוה הוא מתפיסו נמי בנדר אע"פ שהוא אסור בלא נדר כגון בכור:

מרבה אני חטאת ואשם - שהם מתפיסים מפני שהוא מתפיסן בנדר אע"ג דעל חטא באין ולא משום נדר אפ"ה איהו מתפיסו שאומר הרי זו לחטאתי ולאשמי אבל בכור אינו מתפיס כלל שממעי אמו קדש עצמו:

כי לא מקדיש ליה - אם לא הקדישו מי לא מיקדיש בלאו הכי משום הכי לא חשיב כלל כי מתפיס ליה בנדר אבל חטאת ואשם לא מיקדשי לעולם אי לא מקדיש להו:
כולן שאוכל לך אסור - דכי אמר כאימרא שאוכל לך דמי כמאן דאמר יאסר עלי מה שאוכל לך אבל אמר כאימרא לא אוכל לך מותר דמשמע אבל אם אוכל לך לא יהא כאימרא ומותר:
מאן שמעינן ליה דלא שאני ליה בין אימרא לאימרא כאימרא - דכולן שאוכל לך אסור:
ר"מ היא - דפליג עליה דר"י דאי ר"י לית ליה אימרא דאמר האומר ירושלים לא אמר כלום:
וכולן לא אוכל לך מותרין - אפילו אמר לאימרא לא אוכל לך:
מאן שמעינן ליה דילא שאני ליה בין אימרא לאימרא כאימרא - דכולן שאוכל לך אסור:
וכולן לא אוכל לך מותח - אפילו אמר לאימרא לא אוכל לך:
לא קשיא הא דאמר לאימרא - מתני' דתנן לקמן וכו' דאמר לאימרא לא אוכל לך דהיינו לקרבן דמשמע לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך ובריייתא דקתני מותר תריץ לה הכי דאמר לא לאימרא לא אוכל לך הא אם אוכל לך יהא כאימרא דהיינו מכלל לאו הן ולהכי מותר דלר"מ לית ליה מכלל לאו [הן]:
מתני' האומר עולה - יהא שאוכל לך או מנחה כו' אסור:
רבי יהודה מתיר - דלא אמר כעולה כחטאת:
גמ' סתמא תנא כרבי מאיר דלא שאני ליה בין אימרא לאימרא - דאסר היכא דאמר ירושלים כמאן דאמר כירושלים ולהכי אסור היכא דאמר קרבן כהיכא דאמר כקרבן:
אי רבי מאיר היא - רישא דקתני הקרבן שאוכל לך אסור:
והתניא מודים חכמים לרבי יהודה - דהיינו רבי מאיר דפליג עליה:
שלא נדר זה אלא בחיי קרבן - דכי אמר הא קרבן שאוכל לך משמע כמאן דאמר חיי קרבן שאוכל לך ולא כלום קאמר:

דף יג:

לא קשיא - מתניתין דאסר דאמר הקרבן דהיינו כקרבן שאוכל לך רבי מאיר היא דלא שאני ליה בין אמר הקרבן לכקרבן ובריייתא דאמר הא קרבן דמשמע חיי:
מתני' קונם פי מדבר עמך - מה שאני מדבר עמך אסור טלי כקרבן או שאמר קונם ידי עושה עמך או קונם רגלי מהלכת עמך אסור לדבר עמו ולהלך עמו ולעשות עמו מלאכה:
לא קרבן לא אוכל לך - אבל שאוכל לך הוי קרבן להכי אוסר רבי מאיר ואית דאמרי הכי משמע לקרבן בשביל קרבן לא אוכל לך שאם אוכל לך יהא אסור עלי כקרבן:

ומקשינן והא לית ליה לרבי מאיר וכו':
מתני' קונם פי מדבר עמך - מה שאני מדבר עמך אסור עלי כקרבן או שאמר קונם ידי עושה עמך או קונם רגלי מהלכת עמך אסור לדבר עמו ולהלך עמו ולעשות עמו מלאכה:
גמ' חלין על המצוה כברשות - שאם אמר קונם שאני עושה סוכה או קונם שאני מניח תפילין חל עליו הנדר ואם עשה קם ליה בבל יחל:
מה שאין כן בשבועה - שאין נשבעין לבטל את המצות דמושבע ועומד מהר סיני הוא לקיימן ולהכי לא חלה שבועה עליה דאין שבועה חלה על שבועה:
מה שאין כן בנדרים - דאין חלין על דבר שאין בו ממש כגון דיבור שאין בו ממש ואמאי קתני אסור:
באומר יאסר פי לדבורי - כלומ' פי יאסר לאותו דיבור שאני מדבר עמך והפה שנאסר יש בו ממש ודאי וידים למעשה ידיהם שאיני עושה עמך ורגלי להילוך שלא אהלך עמך:
דיקא נמי - מתני' דאסר דפי קאמר דקתני קונם פי מדבר עמך ולא קתני שאני מדבר עמך שמע מינה דיאסר פי קאמר והיינו דבר שיש בו ממש:
הדרן עלך כל כנויי
ואלו מותרין - דלא חשיבי נדר:
האומר חולין שאני אוכל לך או כבשר חזיר שאוכל לך או כעבודת כוכבים כו':
כחלת אהרן וכתרומתו מותר - לאכול עמו דכל הני לאו דבר הנדור הן אלא דבר האסור דממילא מיתסרי בלא נדר ואין נודרים בדבר האסור:
אי רבי מאיר והא לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן - והיכא דאמר לחולין לא אמרינן דמשמע אלא לקרבן דהיינו הן מכלל לאו:

דף יד.

אלא רבי יהודה היא - דאית ליה מכלל לאו הן:
היינו רישא - כלומר כבר תנינא בפירקין דלעיל (דף י:) לחולין שאוכל לך לא כשר וכו' ומוקמינן לה כרבי יהודה ומאי קא משמע לן הכא אלא ודאי לא איצטריך הכא חולין אלא איידי דבעא למיתני כבשר חזיר כעבודת כוכבים תנא נמי חולין:
רבינא אומר - הא דקתני חולין לאו דאמר חולין שאוכל אלא הכי קתני אלו מותרין כחולין האומר כבשר חזיר כעבודת כוכבים כו':
ואי לא תנא חולין - דמשמע מותר כחולין הוא הוה אמינא בעי שאלה לחכם היכא דאמר כבשר חזיר או כעבודת כוכבים בעי למישאל אי הוה נדר אי לא ולהכי תנא חולין למימר דחולין גמורין נינהו דלא בעי שאלה:

ומי איכא לאסוקי אדעתא - דבעי שאלה היכא דנדר כהאי גוונא אי לא תני נמי חולין:
והא מדקתני סיפא האומר לאשתו הרי את אסורה כאימא - אע"ג דנדר בדבר האסור דלא הוי נדר:
פותחין לו פתח ממקום אחר - לנודר זה לחרטה שצריך לבא לפני חכם ואין פותחין לו לומר הואיל ונדרת בדבר האסור לא כלום נדרת אלא מפתח אחר מראין לו ההיתר כדי שלא יקל את ראשו לכך כלומר להכי מצרכינן ליה שאלה ופותחין לו פתח ממקום אחר כדי שלא יהא קל בעיניו לידור בכך להזכיר אמו לגנאי ומדקתני בהא סיפא דצריך שאלה מכלל דרישא דלא קתני לא צריך שאלה ואפילו אי לא אמר חולין לא מצרכינן ליה שאלה:
אלא חולין ממילא נסבה - כדי נסבה:
דהא כתב נמי לאסור איסר - ונימא נמי עד שידור בדבר האסור:
לא אמר כלום - אלמא אפילו שאלה לא בעי:
לא אמר כלום מדאורייתא - הואיל דנדר בדבר האסור ומ"מ צריך שאלה כדי שלא יקל את ראשו בכך:
תלמיד חכם - לא בעי שאלה דאקרי בעלמא היא דאירע לו ולא יקל את ראשו בכך ומתני' מיירי בעם הארץ דאי אמרת אפילו שאלה לא בעי יקל את ראשו להיות נודר כך:

דף יד:

הנודר בתורה - שאוכל לך לא אמר כלום:
אי מחתא ספר תורה אארעא - ואמר במה שכתוב בה:
דעתיה אגוילי - דכשנדר לא נדר אלא בגוילין שכתוב בהן התורה דכיון שהיה רואה אותה מונחת על הארץ סבר הואיל ומונחת על הארץ ודאי אין כתוב בה ולא נדר אלא בגוילין ולא אמר כלום אבל אי אמר בה ובמה שכתוב בתוכה אפילו אי מחתא אארעא מוכחא מילתא דודאי שבועה גמורה עשה ודבריו קיימין אע"ג דמחתא אארעא דלהכי אמר בה ובמה שכתוב בה:
אבל אי מנקיט ליה בידיה אפילו אמר במה שכתוב בה דבריו קיימין ובהכי מיירי הא דקתני במה שכתוב בה דבריו קיימין דכיון דמנקיט ליה בידיה בכבוד ורואה ויודע מה שבתוכה כי אמר במה שכתוב בה דבריו קיימין דשבועה גמורה חשיבא וכ"ש כי אמר בה ובמה שכתוב בה:

תרוייהו מיירי בדנקיט לה בידיה ואהכי תנא בה ובמה שכתוב בה דהא קמ"ל דכיון דנקיט לה בידיה . דיודע שהיא כתובה אי אמר בה גרידא כמאן דאמר במה שכתוב בה דמי ודבריו קיימין:

מתני' קונם שאני ישן שאני מהלך - האומר יאסר עלי כקרבן אם אני ישן או אני מהלך והכי גרסינן גבי נדר בל יחל וגבי שבועה אסור משום דהאי לא יחל דנדר מוקי לה בגמרא דמדרבנן הוא ודשבועה הוי איסור דאורייתא:

גמ' קונם עיני בשינה היום אם אני אישן למחר - מה שאני ישן היום יהא עלי בקונם על מנת אם אישן למחר דאם ישן הוא למחר לוקה על מה שישן אתמול:

אל ישן היום - דשמא יישן מיד למחר ולא מיקיים תנאיה ונמצא עובר בבל יחל על מה שישן אתמול:

ורב נחמן אומר יישן היום ולא חיישי' שמא יישן למחר - דלמחר מיזהיר זהיר שלא יישן כדי שלא ילקה על מה שישן אתמול:

דף טו.

כי לא מיזדהר בתנאיה - דכיון דיום של מחר הוי תנאיה ליום אתמול כגון דאמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר הוי אותו היום דלמחר תנאי לאותו היום דאתמול דאם יישן למחר הוי לקי מאותו שינה דאתמול ואם לא יישן לא לקי משום הכי אמרינן דלא יישן היום דשמא כי אתי למחר לא מיזדהר בתנאי ונמצא עובר בבל יחל:

אבל באיסורא - דאמר קונם עיני בשינה מחר אם אישן היום דאותו יום של מחר נטוי לאיסורא ודאי מיזהר זהיר ביה דאי לא מקיים תנאי שישן באותו היום ודאי כי אתי למחר לא הוי ישן דהא איתסר בנדר:

אילימא כדקתני שאני ישן מי הוי נדר - הא שינה דבר שאין בו ממש הוא:

אלא דקאמר קונם עיני בשינה - ועין שנדר בו יש בו ממש:

ואי דלא יהיב שיעורא - עד כמה זמן אינו ישן:

מי שבקינן ליה - הא עבר ודאי באיסור לא יחל דלא מצי למיקם בנפשיה דלא יישן:

והאמר ר' יוחנן וכו' - לאלתר מלקין אותו שיישן הואיל דנדר בדבר שאין יכול לעמוד בו:

ואי לא ניים היום כי ניים למחר מאי איסור בל יחל איכא - דקתני אסור והרי לא ישן אתמול כלום:

אלא בדניים - אתמול דהכי מיירי מתניתין אם יישן היום ויישן למחר אסור:

אלמא אית ליה דניים - אלמא דשבקינן ליה לישן היום ולא חיישינן שמא יישן למחר ותיובתא דרב יהודה:

אמר לך רב יהודה הכי קתני מתני' קונם שאני בשינה היום אם אישן למחר דאסור כי ניים למחר דאי ניים מאתמול דיעבד אבל לכתחילה אין מניחין אותו לישן היום דחיישינן שמא יישן למחר:

לעולם כדקתני - שאיני ישן והאי דקאמר והא שינה דבר שאין בו ממש וליכא בל יחל ודאי מדאורייתא ליכא בל יחל ומאי בל יחל איכא דקתני מתניתין דאסור מדרבנן:

ומי אכא בל יחל מדרבנן - דמלקין ליה מדרבנן:

אי אתה רשאי לנהוג בהן היתר לפניהם - לבטל מנהגם דעובר משום בל יחל ומן התורה אינו בבל יחל אלא מדרבנן:

קונם שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך מכאן עדי החג - בפ' הנודר מן הירק כגון דקאי באדר ואמר קונם תהא הנאתי עליך מאכל ומשקה עד הפסח אם תלכי לבית אביך מכאן עד החג עד סוכות:

אם הלכה - לבית אביה קודם הפסח אסורה להנות ממנו קודם הפסח כמו שנדר:

הא אם לא הלכה - לפני הפסח אינה אסורה עד הפסח ולא חיישינן שמא תלך לאחר הפסח ונמצאת למפרע נהנית באיסור וקשה לרב יהודה דאמר אל יישן היום שמא יישן למחר דאם איתא לדרב יהודה הוה אסר לה מתני' עד הפסח אפי' אם לא הלכה עד הפסח דחיישינן שמא תלך לאחר הפסח ונמצאת נהנית ממנו באיסורא:

אמר ר' אבא - תריץ הכי למתניתין הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו ולוקה דעוברת על בל יחל ואם לא הלכה לפני הפסח ואפילו הכי אסורה בהנאתו עד הפסח איסורא בעלמא דחיישינן שמא תלך לאחר הפסח ונמצאת נהנית למפרע באיסורא:

הלכה - חייבת מלקות דהא עברה: הכי מסקנא דמתני' הלכה לאחר הפסח עוברת משום בל יחל:

ומקשינן מינה ואי דלא איתהני לפני הפסח מי איכא בל יחל:

אלא לאו פשיטא דאיתהני - לפני הפסח וסברה לא אלך אחר הפסח והלכה לאחר הפסח:

דף טו:

ותיובתא דרב יהודה - דאמר אל יישן היום שמא יישן למחר דהא חזינן הכא דשבקינן לה ליהנות לפני הפסח דבתנאה נמי מזדהר:

אמר לך רב יהודה לעולם אימא לך אל יישן היום שמא יישן למחר וכי קתני מתניתין הלכה אחר הפסח וכו' דאי איתהני - אם עברה ונהנית לפני הפסח ועברה והלכה לאחר הפסח עוברת משום בל יחל:

קונם שאת נהנית לי עד החג אם תלכי לבית אביך מכאן עד הפסח הלכה וכו' - אבל אם לא הלכה לפני הפסח אינה אסורה ליהנות מאדר עד הפסח דלא חיישינן לשמא תלך עדיין לפני הפסח ותיובתא דרב יהודה דאמר אל יישן כו':

א"ר אבא הכי קאמר הלכה וכו' לא הלכה איסורא בעלמא דחיישינן שמא תלך עדיין לפני הפסח:

ככר זה קונם עלי היום אם אלך למקום פלוני למחר אם אכלו היום והלך למחר עובר על אכילתו משום בל יחל קתני אכל היום ולא קתני לא יאכל היום אלמא דשבקינן ליה למיכל לאלתר ולא חיישינן שמא ילך למחר:

מי קתני אוכל - לכתחילה ולא ילך למחר אכל קתני דיעבד אבל לכתחילה אסור לאכול ודאי היום דחיישינן שמא ילך למחר:

והא קתני סיפא הלך הרי הוא בבל יחל אבל מהלך לא קתני - דמשמע דלא שבקינן ליה למיכל אתמול אלא קתני הלך דיעבד ש"מ דאתמול שבקינן ליה למיכל ולהכי כיון דאכל אתמול אם הלך היום הרי הוא בבל יחל:

ותיובתא דרב יהודיה - דאמר אל יישן כו':

אמר לך רב יהודה הוא הדין דליתני מהלך - דמשמע דאינו אוכל ומהלך למחר דודאי לא שבקינן ליה למיכל אתמול אלא איידי דתנא רישא אכל דלא מצי למיתני אוכל לרב יהודה דלא מצי למיכל לכתחילה:

תנא סיפא - נמי הלך:

שאני משמשך הרי זה בבל יחל - אם משמש עמה:

והיכי מצי למימר שאינו משמשה והא משתעבד לה - לתשמיש:

באומר הנאת תשמישך עלי - כלומר הנאה דאתי לי מתשמישך קונם עלי:

והא לא ניחא ליה בתשמישה - ויכול לאסור הנאתה עליו והוי נדר:

דיאמר רב כהנא - אשה האומרת קונם הנאת תשמישי עליך כופה ומשמשתו דלאו כל כמינה לאסור נפשה עליו דהיא משועבדת לו להנאתו:

אבל אמרה קונם הנאת תשמישך עלי - שאוסרת הנאה שיש לה מתשמישו על עצמה אסור לשמשה וצריך להפר לה:

לפי שאין מאכיליין לו לאדם דבר האסור לו - והנאת תשמישו אסורה עליה ה"נ כי אמר הנאת תשמישך עלי ודאי הוי נדר ואסור לשמשה מפני שנהנה ממנה:

מתני' שבועה שאיני ישן שאיני מדבר וכו' - דשבועה חלה על דבר שאין בו ממש:

קרבן לא אוכל לך - דהיינו כמו אימרא לא אוכל לך דמותר:

הא קרבן שאוכל לך - נמי מותר דלא נדר אלא בחיי קרבן:

לא קרבן לא אוכל לך - משמע בשביל איסור לא אוכל לך שאם אוכל לך ליהוי אסור עלי כקרבן ומותר לטעמא דר"מ דלית ליה מכלל לאו וכו' דאי רבי יהודה בין אמר קרבן שאוכל לך בין אמר הא קרבן שאוכל בתרוייהו מתיר רבי יהודה אפילו אמר קרבן שאוכל לך כדאמרינן בפירקין דלעיל קרבן הקרבן כקרבן שאוכל לך אסור מני רבי מאיר היא דלא שני ליה בין אימרא לכאימרא דלרבי יהודה קרבן שאוכל לך מותר:

דף טז.

גמ' מתניתין - דהכא לא קתני דלהוי מותר אלא הקרבן שאוכל ולא קרבן שאוכל ואהכי רבי מאיר היא ולא רבי יהודה:

אימא סיפא לקרבן לא אוכל לך מותר והא תנן - באידך פירקין לקרבן לא אוכל לך וכו':

הא דאמר לקרבן - אסור ומתניתין דקתני מותר דאמר לא לקרבן דמשמע לא להוי קרבן מה שלא אוכל לך דאם אוכל ליהוי קרבן דהיינו מכלל לאו הן ולית ליה לרבי מאיר מכלל לאו הן:

מתני' שבועה לא אוכל לך כו' הא שבועה שאוכל אסור - כדמפרש בגמרא דהאי שאוכל לא אוכל משמע כלומר שבועה תהא חלה עלי אם אוכל והאי שבועה ליכא למימר דחיי שבועה קאמר דשבועה לית בה ממש כמו בקרבן אלא שבועה ממש קאמר:

לא שבועה לא אוכל לך אסור - אפי' לרבי מאיר דהכי גמרינן במסכת שבועות (דף לו.) דבשבועה אית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן:

גמ' שאוכל שתי לשונות משמע היו מסרבין - מפצירים שיאכל ואמר אכילנא אכילנא ומתוך כך אמר שבועה שאוכל משמע דאכילנא קאמר:

(כשלא היו מסרבין בו אלא מעצמו אמר שבועה שאוכל):

רב אשי אומר - הא דקתני הא שבועה שאוכל שאי אוכל קתני ולהכי אסור דלא אכילנא הוא:

פשיטא - דודאי אי קאמר שאי אוכל ודאי לא אכילנא הוא ואסור:

מהו דתימא - האי דקאמר שאי אוכל מיקם לישנא כלומר תקון הלשון הוא דבדעתו היה לומר שאוכל ונתקל ואמר שאי אוכל ונימא לעולם להוי כמאן דאמר שאוכל קא משמע לן דלא דודאי אסור:

אביי לא אמר כטעמא דרב אשי דלא קתני - במתני' שאי אוכל:

ורב אשי הוה נאדי - נדוד וסור מטעמיה דאביי דכי היו מסרבין בו לאכול ואמר לא אכילנא לא אכילנא ותו אמר שבועה בין אם אמר שבועה שאוכל בין אם אמר שבועה שלא אוכל משמע דקאמר אכילנא אם אמר שבועה שאוכל משמע קאמר אכילנא דהכי

קאמר בתמיה לא אכילנא לא אכילנא שבועה שאוכל בודאי ואם אמר שבועה שלא אוכל הדין משמע נמי דאכילנא דמשמע לא אכילנא שבועה אי לא אכילנא והיינו חדא לישנא:
והא איכא נמי לתרוצי - בניחותא דמשמע לישנא אחרינא והאי דאמר שבועה שלא אוכל דלא אכילנא משמע דהאי דאמר לא אכילנא בניחותא קאמר אם כן לא להוי אסור אי נמי כי אמר במתניתין שבועה לא אוכל אלא ודאי ליתא לטעמא דאביי אלא ודאי תנא במסכת שבועות דשאוכל דאכילנא משמע ולא ענין אחר ושלא אוכל משמע דלא אכילנא ולא דבר אחר הלכך מתרץ מתניתין שאי אוכל דכשאוכל ודאי לאו משמע אלא אי אמר דאכילנא:
מתני' זה חומר בשבועות מבנדרים - הא דאמרן שבועה שלא אוכל כו' דבשבועות אסור ובנדרים מותר:

דף טז:

גמ' מדקאמר חומר בשבועות מבנדרים - כלומר דזה חומר טפי בשבועות מחומרא דנדרים מכלל דנדר מיהא הוי כי אמר קרבן לא אוכל לך וכו' דאיסור נדר איכא מדרבנן אלא דלא לקי מדאורייתא ולא מיחייב קרבן שבועה כי היכי דמחייב בשבועות:
והא מותר קתני - בנדרים דאפילו שום איסור ליכא:
אסיפא - הא דקתני חומר בשבועות מבנדרים דמשמע דנדר חשיב לא קאי ארישא דקתני קרבן לא אוכל לך אלא אסיפא דאידך בבא (לעיל יד:) דקתני קונם שאיני ישן שאיני מדבר הרי זה בלא יחל דברו ואומר רבינא עלה לעיל (טו.) לעולם כדקתני שאני ישן ומאי בל יחל בל יחל דרבנן דהיינו איסור דרבנן אבל שבועה שאיני ישן שאיני מדבר מדאורייתא אסור וזה חומר בשבועות מבנדרים ששבועה חלה על דבר שאין בו ממש וחייב קרבן מה שאין כן בנדרים:
אבל מיחל הוא לחפצי שמים - שאם נדר לעבור על אחת מן המצות אין שבועה חלה עליו ומיחל לאותה שבועה דמושבע ועומד הוא לקיימה ואין שבועה חלה עליו ויכול לחלל דברו:
מאי שנא נדר - דאמר כי נדר על המצוה חל עליו הנדר וכי עבר ועשה המצוה קם ליה בלא יחל:
דכתיב כי ידור נדר לה' - דאפילו בחפצי שמים דלה' לא יחל דברו:
שבועה נמי - תחול עליה אם נשבע לעבור על המצוה:

והכתיב נמי או השבע שבועה לה' לא יחל דברו - דלה' סמוך אאו השבע דמשמע נמי לה' השבע שבועה לא יחל דברו:

אמר אביי הא דאמר הנאת סוכה עלי הא דאמר שבועה שלא אהנה מן הסוכה - כלומר הא דקתני מתניתין שנודרין על המצוה כגון דאמר הנאת סוכה עלי דהשתא קאסר חפצא עליה דהכי מצי למידר אפי' לכתחילה כדאמרינן לעיל אע"ג דמשועבד לאשתו בתשמיש חל עליו הנדר כי אמר הנאת תשמישך עלי שאינו אוסר עצמו עליה אלא לדידה אוסר עליו וקסבר אביי דבכל לשון שבועה לא מצינו דתיחול עליה דאי אמר שבועה הנאת סוכה עלי דהנאתה אוסר עליו דהא ודאי לא הויא שבועה אלא נדר דכיון דקאמר עלי היינו נדר דכל היכא דקאמר עלי אמרינן היינו נדר וחייב באחריותו ונדר הוא כי אמר הכי אפילו לכתחלה מצי נדר וקאסר חפצא עליה אבל שבועה לא מצי לאוקמי אלא כגון דאמר שבועה שלא אהנה וכהאי גוונא לא חייל עליה דלא מצי למיסר נפשיה עליה דמצוה כי קאמר שלא אהנה דאוסר עצמו במצוה שהוא משועבד לו וכה"ג מיירי חומר בנדרים מבשבועות דבנדרים אומר קונם הנאת סוכה עלי ובשבועה שלא אהנה:

וכי מצות ליהנות ניתנו - דקאמר הנאת סוכה עלי הא לא ליהנות ניתנו ולא מצי למיסר נפשיה בהנאתה דהא לא חשיבה הנאה מצוה דלא ניתנו בשביל הנאה:

אלא אמר רבא וכו' ישיבת סוכה עלי - כדאמרן דבישיבת סוכה עלי קאסר חפצא עליה:

ובשבועה שלא אשב - קאסר נפשיה מן חפצא והא לא מצי למיעבד דמשועבד הוא למצוה ולהכי לא חיילא עליה שבועה:

יכול יהא חייב - קרבן שבועה:

דף יז.

תלמוד לומר להרע או להיטיב מה הטבה רשות - דאי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל חייב בקרבן על השבועה אף הרעה דמחייב עלה קרבן הרעה דרשות ולא נשבע לבטל את המצוה דהיא שבועה דהרעה לאו הרשות בידו:

חד קרא - קא אתי למיפטריה מקרבן שבועה דהאי קרא דלהרע או להיטיב בקרבן מיירי ואידך לא יחל דברו דבלאו מיירי אתי למיפטריה מן לאו דשבועה:

מתני' יש נדר בתוך נדר - דנדר חל אחר נדר:

אין שבועה בתוך שבועה - ואם אמר שבועה שלא אוכל כו':

כיצד אמר הריני נזיר אם אוכל - וחזר ואמר כו' חייב על כל פעם ופעם נזירות אחת:

אינו חייב אלא על אכילה אחת - קרבן שבועה אחת:

גמ' לא שנו - דיש נדר בתוך נדר:

אלא דאמר כו' - דמיגו דאיתוסף יומא יתירא בנזירות ראשונה דכי אמר הריני נזיר היום קבל עליו נזירות שלשים וכי הדר ואמר הריני נזיר למחר משמע הריני נזיר שלשים יום ואחד ואין נזירות ליום אחד הלכך חל נזירות על נזירות והוי נזיר שלשים אחרים:

אבל - אם אמר וכו':

ולרב הונא - דקאמר דכי אמר הריני נזיר היום לא חיילי עליה שתי נזירות אם כן ליפלוג בדידה בנדרים וניתני נמי יש נדר בתוך נדר ואין נדר בתוך נדר כיצד הריני נזיר היום הריני נזיר למחר יש נדר בתוך נדר וכו':

דף יז:

דכוותה גבי שבועה - דאמר בדיבור שני מה שלא אמר בדבור ראשון מי איכא למ"ד שלא תחול שבועה על שבועה כהאי גוונא אלא היכי דמי וכו':

ומי לא חיילא שבועה על שבועה - בכה"ג:

אמר לך רב הונא מתני' כגון דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר - כדאמינא אנא והיינו יש נדר בתוך נדר ודכוותה איירי בשבועה כגון דאמר שבועה וכו' וקסבר רב הונא דכהאי גוונא לא חיילא שבועה על שבועה הא דאמר בשבועה שניה תאנים שמושבע מהן ומ"מ דומיא דנדר הוא שהוסיף בשניה ענבים:

והאמר רבה וכו' - ואכל תאנים והפריש קרבן על שבועה ראשונה שעבר ואכל תאנים:

וחזר ואכל ענבים - ולא תאנים:

הויא להו ענבים - שאכל חצי שיעור על שבועה שניה לפי שהוא נשבע בשבוע' שניה על תאנים וענבים ועכשיו שלא אכל אלא ענבים לא ביטל אלא חצי שיעור והיינו חצי שבועה ואין מביא קרבן על חצי שיעור:

אלמא - טעמא משום דלא אכל אלא חצי שיעור משום הכי פטור מקרבן הא אי אכל תאנים וענבים דאכל כוליה שיעור דשבועה חייב קרבן דמיגו דחלה שבועה על ענבים דהוי חידוש שלא נשבע עליהן עדיין חיילא נמי אתאנים אע"פ שכבר מושבע מהן וקשה לרב הונא:

לא סבירא ליה - לרב הונא הא דרבה וליכא למירמא ליה מיניה:

והפריש קרבן - וקודם שהפרישו נשאל על נזירות ראשונה שכבר נדר ואמרו ליה שבטעות נדר ושלא לצורך היה נדר אותם שלשים:

עלתה לו - אותה נזירות שכבר נדר בשניה שעדיין חייב ומקריב הקרבן על נזירות השניה ביום שהשלים נזירות ראשונה:

הא איכא יומא יתירא - דהריני נזיר למחר דקאמר אותו יום דנזירות שניה אינו חל אלא לאחר שלשים דהיינו לאחר נזירות ראשונה ואמאי עלתה לו שניה בראשונה ויהא נפטר מנזירות שניה קודם שיבא יום שלשים ואחד והא נדר להיות נזיר ביום שלשים וא' דהיינו למחר אלא כגון וכו':

דף יח.

ותיובתא דרב הונא - דמדקתני עלתה לו שניה בראשונה מכלל דנזירות שניה נמי חיילא עליה:

לא לעולם דאמר וכו' ומאי עלתה לו לבר מההוא יומא - למשלים אותו ושוב מקריב קרבנו ונמצא נזיר אותו יום שנדר עם ימי נזירות של שלשים יום:

אי נמי - להכי חייב נזירות שניה כגון שקיבל עליו שתי נזירות בבת אחת דאמר הרי עלי שתי נזירות להכי חייב שתים אי לאו שנשאל אבל אי אמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום אין נזירות חל על נזירות:

והלא דין הוא - שלא תהא נזירות חל על נזירות ולא שאר נדרים נדר על נדר:

ומה שבועה חמורה - מפרש לקמן אפ"ה אין שבועה חלה על שבועה:

הא קרא בעי - פשיטא ודאי דהא איכא חד יומא יתירא:

אם נשאל על הראשונה - שבא לפני חכם ושאל על שבועה ראשונה והתיר:

שניה חלה עליו - שאם עובר חייב משום שבועה שניה:

מדלא קתני חייב אחת - דאילו קתני חייב אחת הוה משמע נמי שעל כולן חייב אחת וכן אי קתני אינה אלא אחת הוה משמע נמי שכולן שבועה אחת היא ואי בצרה לה אזיל ליה חיובא אלא מדקתני אינו חייב ש"מ דחיובא חדא מיהא איתיה דאי נשאל על הראשונה שניה חלה עליו דהא דלא חיילא כי לא מיתשיל אראשונה משום דלית רווחא דראשונה עומדת דחייב עליה אבל כשנשאל על הראשונה חיילא השניה:

לישנא אחרינא חיובא הוא דליכא - על השניה במקום הראשונה:

הא שבועה איכא - כלומר שם שבועה עליה לכי מיתשיל אקמייתא:

לכדרבא וכו' - (אבל) כשנשאל על הראשונה חיילא השניה:

דף יח:

מתני' סתם נדרים - דאינו יודע באיזה ענין נדר:

להחמיר - דאזלינן לחומרא ואמרינן על כל דבר הנדור נדר:

ופירושן - אבל אי מפרש ואמר דבדבר איסור נדר:

להקל - דהכי הוא כדקאמר:
כיצד האומר ככר זו עלי בבשר מליח אם בשל שלמים נדר - כי שיילינן ליה אמר על של שלמים נדרתי על שם בשר שלמים שצריכין מלח דכתיב וכל קרבן מנחתך במלח תמלח (ויקרא ב':י"ג) ועל יין המתנסך על גבי המזבח לשמים:
אסור - שהרי נדר בדבר הנדור, ואם על שם יין נסך של עבודת כוכבים וכבשר מליח דעבודת כוכבים מותר שהרי נדר בדבר האסור:
ואם סתם - דאמר אין ידוע לי אם על שם שמים או על שם טומאה נדרתי:
אסור - דאמרינן לא נתכוון זה אלא בדבר הנדור והיינו סתם להחמיר ופירושן להקל דאם פי' ואמר לשם עבודת כוכבים נדרנא מותר. ל"א סתם נדרים דאמר ככר זו עלי כבשר מליח וכיין נסך דלא הזכיר לא לשם שמים ולא לשם עבודת כוכבים להחמיר ופירושן דאם מפרש בשעה שנדר ואמר כבשר מליח של שלמים משלמים ודאי קאמר שצריכות מלח יותר משאר קרבנות שהרי נאכלין לשני ימים ולילה אחת וכיין נסך שעל המזבח דהיינו בדבר הנדור ואם כיין נסך של עבודת כוכבים וכבשר מליח של עבודת כוכבים להקל:
אם כחרם של שמים - נדר כגון שהתפיס במה שהקדיש לגבוה לקדשי בדק הבית הלכך אסור דלא ניתן לפדות כדכתיב (ויקרא כ"ז:כ"ח) כל חרם קדש קדשים הוא:
כחרם של כהנים - שהתפיס כחרם של חרמי כהנים דכתיב כל חרם בישראל לך יהיה (במדבר י"ח:י"ד) דהאי הוי ממון כהנים והוי מותר כחולין לכל דבריהן לאחר שבא ליד כהן ודין חרמים מפרש במסכת תמורה (דף לב.):
אם כחרם של כהנים - שמותר בהנאה לאחר שבא ליד כהנים:
כמעשר בהמה - היינו דבר הנדור שאינו אסור עד שיקרא עליו שם מעשר:
[**ואם של גורן**] - מעשר דגן דבר האסור שמעשר ותרומה בשבלין אסור:
תרומת הלשכה - דהיינו דבר הנדור מעיקרא דמפריש להו לשקלים:
שאין אנשי גליל מכירין בתרומת הלשבה - [לפי שהיו] רחוקים מירושלים:
שאין אנשי גליל מכירין חרמי כהנים - שלא היו כהנים ביניהם וכשמחרימין אין מחרימין אלא לשמים:
גמ' והתנן ספק נזירות להקל - דאמרינן במסכת נזיר (דף לב:) הריני נזיר אם זהו פלוני שבא נגדי נזיר והלך לו אותו שאין יודע אם נזיר אם לא אינו נזיר ונזירות היינו כנדרים והיכי קתני סתם נדרים להחמיר:
המקדיש חייתו ובהמתו - שהקדיש כל חיות ובהמות שיש לו ואם היה לו כוי ביניהן הקדיש נמי דכוי בכלל חיה ובהמה:

רבי אליעזר אומר לא הקדיש את הכוי - דלא מעייל איניש ממוניה לספיקא דכוי דספק הוא אי מין בהמה אי מין חיה מאותה ספיקא לא עייליה להקדיש בכלל חיה ובהמה וכי היכי דסבירא ליה דלא מעייל ממוניה לספיקא כל שכן דסבירא ליה דלא מעייל גופיה לספיקא דהיכא דנדר ויש בנזירות ספק לא הוי נזיר ולדידיה סבירא ליה דסתם נזירות להקל:

רבי אליעזר אומר לא הקדיש את הכוי - דלא מעייל איניש ממוניה לספיקא. דכוי דספק הוא אי מין בהמה אי מין חיה מאותה ספיקא לא עייליה להקדיש בכלל חיה ובהמה וכי היכי דסבירא ליה דלא מעייל ממוניה לספיקא:

דף יט.

כל שכן דסבירא ליה דלא מעייל גופיה לספיקא דהיכא דנדר ויש בנזירות ספק לא הוי נזיר ולדידיה סבירא ליה דסתם נזירות להקל:

אימא סיפא - דספק נזירות להקל:

המוציא מחבירו - כהן דבעי לאפוקי מיניה עליו להביא ראיה שהן בכורות שלא הפילה נפל קודם לכן ואי תפס להו כהן על הבעלים להביא ראיה דלאו בכור הוא:

ואסורים בגיזה ועבודה - אע"פ דלא היה ודאי אלמא ספק קדשים לחומרא ואסורין בגיזה ועבודה והיכי מצינן לאוקמה כרבי אליעזר והאמר רבי אליעזר לא הקדיש את הכוי דספק קדשים לקולא:

אמאי קא מדמית - קדושת בכור הבאה מאליה לקדושת כוי דע"י אדם קדושת בכור באה מאליה להכי מחמיר בגיזה ועבודה קדושת כוי דעל ידי אדם לא הוי קדושה מספק:

הא קשיא - דקתני סיפא דהא וספק נזירות להקל:

ספק משקה - לכל טומאת משקין קרי ספק משום דלית להו עיקר מן התורה לפי שלא מצינו טומאה למשקין בפירוש מן התורה והאי דכתיב וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא (ויקרא י״א:ל״ד) ההוא הכשר הוא:

ליטמא טמא - לקבל טומאה לעצמן ודאי טמאין:

אבל לטמא אחרים טהורין - ואי ר"א היא הא דאוקמא. לרישא דספק נזירות כרבי אליעזר ומי סבירא ליה דליטמא טמא והתניא רבי אליעזר אומר אין טומאה למשקין כל עיקר תדע כו':

הניחא לשמואל - לא קשיא דרבי אליעזר אדר' אליעזר אלא ודאי לא מיתוקמא הך ברייתא דספק נזירות להקל כר"א:

ע"א אלא אי קשיא דרבי אלעזר הא קשיא ספק משקין ליטמא טומאת משקין עצמן כו':

הא ניחא לשמואל אבל טומאת עצמן יש בהן - ניחא ליה נמי לרבי אלעזר דאמר כדבריו דר"מ דספק משקין ליטמא טמא והכא בספק נזירות אמאי מיקל משום דקסבר לאו מצוה היא לקבל נזירות ואיש כי יפליא דיעבד קאמר הלכך אית ליה ספק נזירות להקל:

אלא לרב דאמר דכן ממש - דאין טומאה למשקין כל עיקר אמאי קאמר רבי אלעזר הכא ספק משקין ליטמא טמא והכא סבירא ליה ספק נזירות להקל:

אלא הא רבי יהודה - ברייתא דספק נזירות:

והא רבי שמעון - מתניתין דקתני סתם נדרים להחמיר:

ומצאו שנגנב או שאבד - ואין יודע אם היה שם מאה כור אי לא:

אמר רבי יהודה לא מעייל איניש נפשיה לספיקא - כגון הכא דכשנדר לא על דעתא דהכי נדר שאם נגנב הכרי דהוי ספק אם היה שם מאה כור שיהא נזיר באותה ספיקא:

דף יט:

הא מכירין אסורין - ואע"ג דבסתם נדר וספק אי בתרומת הלשכה אי בתרומת הגורן דמעייל איניש נפשיה לספיקא דאמרינן על דעת תרומת הלשכה נדר:

גבי כרי - להכי מתיר ר' יהודה:

קסבר לא מעייל איניש וכו' - וכיון דספיקו חמור מודאי ודאי לא מעייל נפשיה באותה ספיקא לחומרא אלא על דעת כן ודאי נדר שאם הכרי בעין דמשכח ליה אם יש שם מאה כור דליהוי נזיר כדיניה אבל לא משכח ליה בעין דליהוי נזיר מספיקא לחומרא לא דגבי נזיר מספיקא הוי חומרא יותר מודאי:

[**גבי**] **נזיר ודאי** - איכא הא קולא דלסוף נזירותו מגלח ומביא קרבנו ונאכל ואילו ספק נזירות דנגנב הכרי לא מצי מגלח לפי שאינו מגלח אלא על קרבן והא לא מצי לאיתויי קרבן דדלמא לא נזיר הוא וקא מייתי חולין לעזרה הלכך לא מעייל נפשיה בהאי ספיקא אבל גבי תרומה אמרינן מעייל נפשיה לספיקא דאפי' אמרינן תרומת הלשכה מספיקא לא הוי טפי חמורה [ספק יותר] מודאי (יותר) אם אמר בפירוש הרי עלי כתרומת הלשכה:

אמר האי הריני נזיר עולם - אם יש בכרי הזה ק' כור דהכא ליכא למימר ספיקו חמור מודאי דאפילו בודאי דמדד הכרי ויש בו ק' כור לא יתגלח לעולם מאי איכא למימר אמאי לא מעייל נפשיה לספיקא:

[**נזיר עולם נמי**] - אפילו היכא דאמר הריני נזיר עולם הוי נמי ספיקו חמור מודאי דאילו נזיר עולם ודאי הכביד עליו שערו מיקל בתער ומביא ג' בהמות חטאת ועולה ושלמים כדין נזיר ואילו ספק נזיר עולם לא מצי לאיתויי קרבן דשמא לאו נזיר הוא:

אמר הריני נזיר שמשון - דלא מגלח לעולם כלל מאי איכא למימר אמאי קאמר רבי יהודה מותר הא ליכא למימר דספיקו חמור מודאו:

אמר ליה לא תניא - לא אשכחן שום ברייתא דקתני הריני נזיר שמשון דליתיה כלל וכי אמר הריני נזיר שמשון דליחול עליה נזירות כלל משום דשמשון לא יצא נזירות מפיו דהא היה מטמא למתים כי הוה קטיל להו הלכך לספיקא לא עייל נפשיה:

והתניא נזיר שמשון - שאומר הריני נזיר שמשון הרי הוא נזיר שמשון ואינו מיקל בתער ומטמא למתים כשמשון:

אי תניא תניא - אי משכחת ברייתא תניא דאיכא לתרוצי הכי משום הכי מתיר ר' יהודה דלא מעייל איניש נפשיה לספיקא וליכא למירמא דרבי יהודה:

רב אשי אמר ההיא - ברייתא דכרי דמתיר רבי יהודה בספק נזירות ר' יהודה משום ר' טרפון היא:

אין אחד מהם נזיר - שנים שהיו עומדים ואמר אחד הריני נזיר אם זה איש פלוני שבא כנגדנו ואידך אמר הריני נזיר אם אינו הוא:

אין אחד מהם נזיר - הואיל ובשעת הנדר לא היה ברור לאחד מהן:

שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה - דבעינן בשעת שנדר שיהא יודע אי הוי נזיר:

אי הכי - דמשום הכי מתיר דלא ניתנה אלא להפלאה:

מאי איריא נגנב - אפילו איתיה בעיניה נמי כיון דבשעת הנדר לא הוה בריר ליה דלא הוה ידע אי היה ביה מאה כור אע"ג דהוה אפשר למודדן:

אלא להכי תניא נגנב או אבד להודיעך כחו דר' שמעון - דאמר אע"ג דנגנב דלא אפשר למודדן קאמר ר' שמעון:

הא מכירין אסורים - אע"ג דמספקא לן אי מתרומת הלשכה קאמר אי מתרומת הגורן:

אלמא ספיקא לחומרא - להכי פריך מסיפא [ואע"ג] דמרישא [נמי] איכא למיפרך דקתני ר' יהודה אומר סתם תרומה ביהודה אסורה אלמא ספיקא לחומרא אלא קמ"ל דבין רישא ובין סיפא קשיא לאידך רישא וסיפא להכי פריך דסיפא לסיפא:

ר' אלעזר ברבי צדוק אומר סתם חרמים בגליל אסורים לפי שאין מכירין אלא חרמי שמים - הא אם היו מכירין חרמי כהנים נמי סתמן מותר דספיקא לקולא ורישא ר' יהודה וסיפא ר' אלעזר:

דף כ.

מתני' נדר בחרם - דאמר חפץ זה חרם עלי ושוב אמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים על שם הרשת שצדין בו את הדגים ולא בחרם ממש:

אלא בקרבנות מלכים - דורונות שמקריבין לפני מלכים:
וכן אם אמר הריני עצמי קרבן - דמשמע שהקדיש את עצמו ושוב אמר לא נדרתי אלא בעצם אחד שיש לי בתוך ביתי שהנחתיו להיות נודר בו ולא בעצמי ממש:
על כל אלו אין נשאלין להן - דאין צריך שאלה דודאי מותר הואיל ואינהו אמרי דעל דעת כן אמרו:
ואם נשאלו - אם באו לישאל:
וחכמים אומרים פותחין להן פתח - בחרטה ומוכיחין אותן שלא ינהגו קלות ראש בנדרים:
גמ' וכולן אין נשאלין - דאין פותחין להם פתח ואין מתירים להן דקנסינן להו משום דנדרא ממש משמע:
והדר תני אם נשאלו - דמשמע דנשאלין:
וכולן אין צריכין שאלה - דמותרין בלא שאלה:
בד"א בתלמידי חכם - דאקראי הוא דנדר כה"ג ולא אתי למיסרך:
אבל ע"ה שבא לישאל עונשים אותו ומחמירים עליו - כדי שלא יהא רגיל לנדור בו:
ועבר על נזירותו - דכסבור בטעות נדר ואחרי כן בא לישאל:
אין נזקקין לו - לפתוח לו בחרטה:
נזירות מועטת - שקבל עליו נזירות ל' יום אבל אם קיבל נזירות מרובה ועבר ושתה ק' יום אין אומרים ינהג איסור ק' יום שנהג היתר אלא לעונש ל' יום כסתם נזירות הכי נמי עונשין אותו שינהג איסור בנדרו וכימים שעכב כל נדרו דכשאמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים ונהג היתר בנדר עד לאחר זמן שעלה בדעתו לישאל:
בי דינא דמזדקקי ליה - קודם שינהוג איסור בעצמו לא עביד שפיר:
שסופך למעול בנדרים - אם תרבה לנדור:
שהופכין - פנים כנגד עורף שבאים על נשותיהן שלא כדרכן:
שהופכים שולחנן - היא למעלה והוא למטה:

דף כ:

אינו מספר - אינו משמש:
מגלה טפח - מבגדה:
ומכסה - אותו טפח מבגד וכן עושה עד שיבא עליה:
ודומה כמי שכפאו שד - שבא אליה בכח ודומה כמי ששד כפאו ואית דאמרי שמתכסה כולו כאדם שמפחד מן השד:

דמצייני - שעטופים בציצית:
ביניתא - דג שיכול לאכלו כמו שירצה:
בני אסנ"ת משגע"ח - סימן הוא:
שנואה - שלבו על אחרת בשעת תשמיש ואמרו כשבא עליה לאו ביאה גמורה היא הואיל וכל כך שונאה אלא כזנות בעלמא הוא:
בני נידוי - שהבעל בנידוי ובא עליה ומתעברת הימנו:
בני תמורה - שיש לו ב' נשים וכסבור לבא על זו ובא על אחרת. ל"א בני תמורה שהוא סבור לבא על אשה אחרת ונמצאת שהיא אשתי וקרובין לממזרות שהרי נתכוון לניאוף:
בני מריבה - שמשמש במריבה:
בני שכרות - שמשמש בשכרות דביאתו לאו ביאה גמורה אלא כביאת זנות היא שאין מתכוון אלא לבעול בעלמא:
בני ערבוביא - שבא על אשה אחת בין הנשים ואין ידוע על איזו מהן בא. ל"א שבאו עליה אנשים הרבה ואין ידוע בן מי הוא ל"א בני ערבוביא ספק בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון:
יששכר חמור גרם - חמור גרם ליששכר שנולד אותו חמור שהיה יעקב רוכב שפנה לאהל לאה:
דמרציא ארצויי - אינה תובעת בפה אלא דמרציא קמיה מראה לו מתוך דבריה כגון לאה דמההיא נפקי בני מעליא:
הדרן עלך ואלו מותרין
ארבעה נדרים התירו חכמי' - בלא שום שאלה:
נדרי זירוזין כו' **מן הסלע** - שהוא ארבע דינרין:
והלה - הקונה אומר שאינו מוסיף לו על שקל שהוא שני דינרין:

דף כא.

שניהם רוצין בשלשה דינרין - כלומר זה הנשבע שאינו פוחת לו מן הסלע לא היה פיו ולבו שוין לכך שלא יפחות לו מן הסלע כלום אלא להכי נדר כן לזרז את חבירו שיתן לו ג' דינרין הוא רוצה לבא וזה שנשבע שלא ליתן לו יותר משקל לא היה פיו ולבו שוין שלא היה בדעתו שלא יתן יותר אלא לכך נדר שיתן לו בג' דינרין ולפיכך מותרין:
גמ' **מאן תנא** - התירו חכמים:
ר' **יהודה היא דאמר אין אחד מהן נזיר** - דלא סמכא דעתייהו ממש לשם נזירות אלא תלו נזירותן בזה שבא כנגדן ולא היה פיו ולבו שוין להכי אין אחד מהם נזיר ה"נ לא

סמכא דעתייהו בשעת הנדר דכל חד וחד אדעתא דחבריה כדי לזרזו ולא הי' פיו ולבו שוים להכי דאי רבנן דפליגי עליה דר' יהודה דאמרי אע"ג דלא סמכא דעתייהו להיות נודר ממש בנזיר דתלה נזירות באחר הוי נזיר אותו שנתקיימו דבריו ה"נ אף על גב דלא סמכא דעתייהו אדבור פיהן שלא נתכוונו אלא לזרז אסורים דאמרינן כשנדרו ודאי סמכא דעתייהו דזה לא יפחות מסלע וזה לא יוסיף על שקל והרי פיהן ולבן שוים ואסור:

רבא אמר אפי' תימא רבנן - דפליגי עליה דר' יהודה:

מי קתני שניהן רצו - דאי קתני הכי הוה משמע שניהן רצו בתחלה בשלשה דינרין ואלא עכשיו בשעת הנדר אין רוצין אלא סמכא דעתייהו אדבור פיהן ופיהן ולבן שוים ונדר מעליא הוי:

רוצין תנן - דמשמע מעיקרא היו רוצין בג' דינרין ואכתי שניהן נמי רוצין ולא היה פיהן ולבן שוין הלכך אפילו רבנן מודו דמותרין וכדי לזרז זה את זה נתכוונו שניהן:

אמר לו טפי מסלע והלה אומר בציר משקל - היכא דאמר שאינו פוחת מסלע וזה אומר שאינו מוסיף על שקל כיון דדברי שניהם קרובין לשלשה דינרין אמרינן דנדרי זרוזין הוו אבל הכא כיון דאמר טפי מסלע דהיינו פרוטה והלה אומר קונם שאיני מוסיף לך על פרוטה פחות משקל דהשתא מרחקי מילתייהו משלשה דינרין כיון דדייקי הכי נדרא הוי ואסורים או לא דזירוזין הוה:

היה מסרב - שהיה מפצירו לאכול אצלו מעט:

קונם ביתך שאני נכנס - שנדר שלא יכנס לביתו:

וטיפת צונן שאני טועם - שלא לאכול אצלו כלום:

מותר ליכנס לביתו ולאכול קימעא ולשתות הימנו טיפת צונן - אבל לא אכילה מרובה:

שלא נתכוון זה - המסרב אלא לשום אכילה מרובה שיסעוד אצלו הרבה ולשון טיפת צונן לא נתכוון זה שהיא שתיה מועטת:

והא טיפת צונן קאמר - דמשמע שתיה מועטת ואכילה מועטת:

אלא משתעי איניש הכי - דכי אמר (טיפת צונן) יאכל עמו ודאי לאכילה מתכוון וכי נדר זה שאינו טועם עמו טיפת צונן ודאי לאכילה מרובה נתכוון ולהכי מותר לשתות טיפת צונן:

ה"נ משתעי איניש הכי - דכי נתכוון ליתן שלשה דינרין אומר שאינו מוסיף על פרוטה פחות משקל ולעולם נדרי זירוזין הוו ואפילו דאמר טפי מסלע ובציר משקל:

דף כא:

מי דמי גבי צונן צדיקים אומרים מעט ועושין הרבה - וזה שהיה מסרב בחבירו שיאכל אצלו קימעא וישתה טיפת צונן ודאי לאכילה ושתיה מרובה קאמר כי כן דרכן של צדיקים לומר מעט ולעשות הרבה וכי אמר ליה האי קונם טיפת צונן שאני טועם הכי נתכוון לומר אותה טיפה שאתה רוצה ליתן לי איני טועם דהיינו אכילה מרובה ולא נתכוון לטיפת צונן ממש הלכך . אסור באכילה ושתיה מרובה ומותר לשתות הימנו טיפת צונן אבל הכא דדילמא האי דאמר טפי מסלע דעתיה על פחות מסלע ליתן בשלשה דינרין והאי דאמר בציר דעתיה על יותר משקל ליתן ג' דינרין:

וזירוזין הוי - ומותר:

או דלמא דוקא קאמר ונדרא הוי - ואסור:

אלא כעין ד' נדרים [**הללו**] - והני הוא דשרו משום דלית בהו ממש אבל שאר נדרים אין אדם רשאי להתיר עד שיתחרט הנודר מעצמו:

קסבר אין פותחין בחרטה - שאין חכם רשאי לפתוח ולומד לו נדרת אדעתא דהכי כדאמרינן לקמן אלא הנודר הוא יתחרט תחלה ויפתח ויאמר לו לא לדעת כן נדרתי והוא פותח תחלה בחרטה:

אמר ליה לבך עלך - כלומר עומד אתה על דעת הראשונה שרצונך עדיין באותו נדר:

אמר ליה לא - כלומר מתחרט אכי אלמא קסבר פותחין בחרטה:

אם היו י' בני אדם כו' - שאם פתחו לך בחרטה כשרצית לנדור כלום נדרת:

אמר ליה לאו - קסבר אין פותחין בחרטה ולכך אמר ליה כה"ג דכיון דאמר אילו היו י' בני אדם כו' דמיעקר עקר לנדריה ולא הוי נדר כלל ולכך פותח בחרטה הוא אבל בעלמא אין פותחין בחרטה:

קסבר רבי ישמעאל ברבי יוסי אין פותחין בחרטה:

תהית - מצטער אתה:

כדו תהית - מצטער אתה שנדרת דהיינו בחרטה:

בעית נדור - קיבלת הנדר מרצונך:

אי לא מרגזין לי - אלמלא שהכעיסוני לא הייתי נודר:

דאמרן מגירתיך - שאומרות השכינות על בתך כמו ומגרת ביתה (שמות ג):

דף כב.

אילו לא חמאת בה אימה - אילולי שראתה בה אימה:

מילין דעזיבה - דברים שיפין להניחן כלומר דבר זימה:
בכדי לא אדרת - בחנם לא היתה מדירתה ומלעיזין עליה מי היית מדירה הכא ליכא למשמע אי פותחין אי לא:
שמבקרין מעשיך - בב"ד של מעלה בשביל שנדרת:
מאי קראה - שמפני נדרים חוקרין מעשיו של אדם:
ואחר נדרים לבקר - שאם נודר מבקרין מעשיו:
ולא פתחינן - לשום אדם בהאי אחר נדרים לבקר משום דהוי איום גדול שאפי' אין דעתו להפר יאמר עכשיו שרצונו להפר ולא בהני תרתי אחרנייתא נמי משום דהוי איום גדול ואומר שדעתו להפר ואינו כן:
כל הבוטה - כל הנודר כמו מבטא שפתיה (במדבר ל):
ולשון חכמים מרפא - שמתירין לו:
כאילו בנה במה - לעבודת כוכבים:
ברישא פתחינן - בתחילת דבריו של ר' נתן דאמר כאילו בנה במה פתחינן ליה דלא הוי עונשו יתירא כל אימת דלא עבד עלה קרבן וליכא איום כל כך אבל בסיפא כאילו מקטיר עליה מתחייב מיתה היינו איום יתירא:
בסיפא - דברי הכל לא פתחינן:
כי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא - מכלל דאי נדר ועבד ליה איכא חטא:
כנדרי רשעים - אע"פ שנודרים ומקיימין איקרו רשעים:
לב רגז - היינו כעס בשביל לב רגז יהיה כליון עינים:
במיסקיה - כשעלה לא"י:
איתלוו - עשו לו לוייה:
בני חוזאי - יהודים היו:
א"ל אין ופרע לו בית שחיטה - ונתיירא לומר לו שלא עשה יפה שמא יהרגנו:
כי אתא - עולא לקמיה דרבי יוחנן:
אמר דלמא אחזיקי ידי עוברי עבירה - שאמרתי לו זיל ופרע בית שחיטה:
א"ל יפה עשית - שכך אמרת לו שנפשך הצלת באותו דיבור:
תמה ר' יוחנן - על דהוה ליה להוא בר חוזאה כעס כל כך שהרג לחבירו הואיל דהוה בארץ ישראל:

דף כב:

לא עברינן ירדנא - עדיין לא עברנו את הירדן כשאירע אותו מעשה ולא הוינן בתחום א"י:

כגובה אפו - שיש לו חרון:
אין אלהים כל מזמותיו - במחשבותיו אין שכינה חשובה כנגדו:
יפרוש אולת - שמשתטה:
רב פשע - שפשעיו מרובים:
מפני שערכה של ארץ ישראל הוא - שכתוב בו ערך חלק של כל שבט ושבט ולא סגיא בלאו הכי ולפי שבעטו וחטאו נוסף להם רוב חכמה שאר הספרים להטריחן יותר:
אין נזקקין - להתיר לו נדרו לפי שנדר חמור הוא:
חוץ מקונם אשתי נהנית לי - שאפילו נדר באלהי ישראל שאין אשתי נהנית לי נזקקין להתיר לו לפי שאמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים בידים לעשות שלום בין איש לאשתו לא כ"ש האי נדר אי נדר באלהי ישראל שהוא לשון נדר:
לא מרי כולא - שהוא נשבע באדון העולם לא אוכל א"ל רב יוסף לא מרי כולא לא טעימת ליה הכי קאמר רב יוסף לא מרי כולא קאמרת בודאי לא טעימת ליה שאסור להתיר לך דהיינו כמי שנשבע באלהי ישראל:
[חסר הנה והעתקתיו מפירוש רבינו גרשום]
הניחא לרב כהנא - לפי שהיה מסרב בו רב יוסף נדר הכי אלא רב יוסף אמאי קאמר נמי לא מרי כולא:
[ה"ק **לא מרי כולא קאמרת**] - בתמיה קא"ל רב יוסף כדאמרן:
איקפד רב נחמן - שלא היה יכול לומר לו דבר שהוא פתח לחרטה:
אמר ליה זיל לקילעך - לביתך הואיל ואיני יודע לפתוח לך:
כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם - שיהא דבר מקובל נמי בעיני הבריות הוי תפארת לעושיה והואיל דאיקפד רב נחמן שאין מתקבל עליו שנדרו חמור כ"כ שאינו יכול למצוא לו פתח אדעתא דהכי והכי לא נדרי:

דף כג.

והוו מצטערי רבנן - והיו נוסעים משמש לצל ומצל לשמש מרוב תוגה שלא היו יודעין לומר דבר פתח לחרטתו:
באוכלא דקצרי - כלי שמשימין בו הכובסין בגדיהן:
אין פותחין בנולד - שאין ראוי ליארע כזה אבל הני דאמרן דמצטערי רבנן לאו מילתא דנולד הוא:
אמר ליה האי נמי שכיחי אפיקורי דמצערי רבנן - כי האי ולא דמי לנולד:

מתני' ר"א בן יעקב אומר אף הרוצה להדיר את חבירו שיאכל - שאומר לו קונם שאין אתה נהנה לי אם לא תאכל עמי היינו נמי נדרי זרוזין שאינו מדירו אלא כדי לזרזו שיאכל עמו יאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל:

גמ' לא שמע ליה - האי מודר ולא אתי למיכל בהדיה הואיל והנדר בטל:

דף כג:

(**אלא**) **חסורי מחסרא** - מתני' והכי קתני הרוצה שיאכל כו':

ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר - התנאי שהתנה בר"ה:

אי זכור - ואעפ"כ נדר אם כן עקריה לתנאיה:

אלא תני ובלבד שלא יהא זכור - התנאי:

לעולם כדאמרינן מעיקרא - ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר:

והכא במאי עסקי' כגון שהתנה בראש השנה - כל נדר שאני עתיד לידור והיה יודע בשעת התנאי דברים שהוא רגיל לידור בהן ועל דעת כן התנה ושוב שכח ממה שהתנה:

והשתא קא נדר אי זכור בשעת הנדר - [שהתנה אבל לא ידע] שבשביל אותו נדר נמי התנה ואמר על דעת הראשונה אני נודר שלא יהא מקוים כמו שהתניתי עליו נדריה לית ביה מששא:

לא אמר - בשעת הנדר על דעת הראשונה אני נודר שלא יהא מקוים עקריה לתנאיה וקיים נדריה:

סבר למדרשיה בפירקא - בדרשה הרוצה שלא יתקיימו נדריו:

א"ל רבא - סתמה תנא דמתניתין כדי שלא ילמדו ממנה שלא ינהגו קלות ראש בנדרים:

פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר בן יעקב - בהא דסברי דלא הוי נדרי זירוזין:

דף כד.

הרי זה יכול - המודר להתיר נדרו בעצמו שלא ע"פ חכם שיכול לומר לו המודר כלום אמרת ליתן לבני כך וכך אלא בשביל כבודי:

זהו כבודי - יותר שלא אקבל שאיני צריך וכבר הותר הנדר:

מני אי רבי אליעזר בן יעקב - אע"ג דלא אמר זהו כבודי יותר בטל דנדרי זירוזין הוא:

אלא לאו רבנן היא - דסברי דלא הוי נדרי זירוזין וש"מ פליגי:

לעולם רבי אליעזר בן יעקב היא - הא מתני':

ומודה ר' אליעזר בן יעקב בהאי דנדר הוי - ולא זירוזין דודאי משום נדר ממש קא"ל דאמר ליה לאו כלבא אנא כו':

וחכ"א אף זה - נודר יכול להתיר שיכול לומר לו הריני מחזיק לך טובה כאילו התקבלתי ממך לפיכך אינו נדר:
אי ר"א בן יעקב נדרי זירוזין הוו - שמזרזו ומדירו כדי שיתן לו כך וכך אע"ג דלא אמר התקבלתי הוי בטל דנדרי זירוזין הוו:
אלא לאו רבנן היא - דסברי דלא הוו נדרי זירוזין אלמא פליגי:
לעולם ר"א בן יעקב היא - הא מתני':
ומודה - דהאי לא הוה נדרי זירוזין אלא נדר ממש ולהכי אי אמר התקבלתי לא הוי נדר: משום דאמר ליה לאו מלכא כו':
מני אי ר"א בן יעקב נדרי זירוזין הוו - המדיר חברו שיאכל עמו ואפי' לא חלה מותר:
אלא לאו רבנן היא - ופליגי דלא הוו נדרי זירוזין:
לעולם ר"א בן יעקב היא - ומודה דלאו נדרי זירוזין הוו:
מי סברת דאדריה מזמנא - דהיינו נדרי זירוזין:
לא זמינא הוא דאדריה למזמנא דאמר ליה מזמנת לי בהדך אמר ליה אין נדר זה קבל עליך ונדר וחלה הוא - המזומן הא לא חלה הוי נדר גמור:
יתר על כן - על אותו שאמר במשנה אמר ר"א בן יעקב האומר לחבירו קונם שאיני נהנה לך כו':
והלה הקפיד כנגדו - אף על גב שפירש לו הכל ואע"פ שהקפיד כנגדו אף אלו נדרי זירוזין ומותר:
ולא הודו לו חכמים - שיהא נדרי זירוזין:

דף כד:

אפי' בקמייתא - הנך דלעיל ש"מ:
מאי הוי עלה - אי הוי הלכתא כוותיה דר' אליעזר דהוי נדרי זרוזין ומותר:
אמר ליה רבא - א"כ מתניתא דאמר שבועה שראיתי בדרך הזה:
למה לי למימר - דאסור דהיינו שבועה גמורה ודאי כאילו אמר שבועה שאכלתי:
ועודי דומיא דנדר קתני - שבועות (נדרי) הבאי אסורין דמשמע דקאמר בלשון נדר ושבועה:
אלא אמר רבא - קאמר הכי יאסרו כל פירות העולם עלי בשבועה:
אם לא ראיתי - ולא קאמר שראיתי:
אמר ליה רבינא - אמאי אסורות ודלמא שפיר אישתבע לדעתיה דידיה:
דלמא קינא דשומשמני - נמלות מקובצות הרבה ראה ביחד כעולי מצרים דאפשר:

דף כה.

אדעתא דידן אישתבע - כדרך שבני אדם נשבעין ואין דרך בני אדם לקרוא לנמלים עולי מצרים:

לאפוקי מאי - אמרי ליה הכי דשלא על דעתך אנו משביעין אותך:

לאו לאפוקי - דיהיב ליה לבעל חובו אסקונדרי פיספסים שמשחקים בהן וקרא אותן זוזי ובכך רוצה לפטור עצמו מן השבועה מכלל דעביד איניש דנשבע לדעתא דנפשיה הכא נמי נימא הכי גבי שומשמני:

לא - שומשמני ואיסקונדרי לאו מילתא היא ובהכי לא מיפטר איניש נפשיה ומשום האי טעמא לא היו אומרים לו הוי יודע כו':

אלא לאפוקי מקניא דרבא - דזוזי ממש יהב ובעי למיפטר בהכי ובשאר מילי לא עביד איניש דנשבע אדעתא דנפשיה:

והא תניא וכן מצינו כו' שנאמר ולא אתכם לבדכם - הכי פירושו איני משביע אתכם על דעתכם לבדכם:

לאפוקי מאי - קאמר להו הכי לאו לאפוקי דאי אסיקו לה שמא לעבודת כוכבים אלוה ופלחו לה ובעו למיפטר נפשייהו דאמרי דפלחי לאלוה:

לא - לאו לאפוקי משום האי קאמר הכי דאינהו לא מצו לאסוקי לעבודת כוכבים שמא אלוה ולמפטר נפשייהו דהא עבודת כוכבים איקרי אלוה מעצמה:

אם כן אמאי משבע יתהון הכי על דעת המקום ועל דעתי לישבע יתהון דמקיימיתו תורה:

הוה משמע תורה אחת - שבכתב בלבד:

משמע מצות המלך - שבפרשה שום תשים עליך מלך (דברים י"ז:ט"ו) שיש שם מצות:

ולישבע להו הכי דמקיימיתו עבודת כוכבים ותורה כולה אי נמי דמקיימיתו תרי"ג מצות - ולא מצי למיטעי מידי:

אלא משה רבינו מילתא דלאו טירחא נקט - כשאמר על דעת המקום ועל דעתי ששם נכלל הכל:

אורוותא - איצטבלאות מלאות תבן:

ובלע יתהון - אלמא דהוה גדול מקורת בית הבד:

בטרוף קאמר - נחש מנומר לא משתכח כקורת בית הבד:

והא כולהו מיטרף טריפי - הוו מנומרין:

בגבו טרוף קאמרינן - ולא הוי גדול כי האי גוונא:

וליתני - אם לא ראיתי נחש גבו טרוף כקורת בית הבד:

מילתא אגב אורחא קמ"ל - דכי אמר בית הבד אגבו טרוף קאמר דומיא דקורת בית הבד דהוי טרוף חדקים חדקים:
נפקא מינה - למוכר קורת בית הבד לחבירו:
אי גבה טרוף אין - ודאי הוי קורת בית הבד:

דף כה:

מתני' נדרי שגגות - אמר קונם כו':
ונזכר שאכל ושתה - פטור דלבו אונסו דסבר שבאמת נשבע:
וכן ראה אותם אוכלים תאנים ואמר הרי הן עליכם קרבן ונמצאו - אותן האוכלים שהיה אביו או אחיו היינו נמי נדרי שגגות שאילו היה יודע שהיה אביו או אחיו לא היה מדירן:
או שהיה אוכל עמהן - עם אביו ועם אחיו אחרים:
בש"א הן מותרין - אביו ואחיו בלבד ומה שעמהם אסורים דקסברי נדר שהותר מקצתו לא הותר כולו וב"ה סברי נדר שהותר מקצתו הותר כולו. ע"כ מפי' רבינו גרשום זצ"ל:
גמ' תנן התם - בפרק ר"א אומר כו':
פותחין בשבתות וימים טובים - שאם נדר שלא יאכל כל ימות השנה פותחין לו חרטה כך כלום נדרת על דעת להתענות בשבתות וימים טובים אם יאמר לאו:
בראשונה - היו ב"ד של ראשונים אומרים אותן הימים שבתות וי"ט מותרין וכו':
הותר כולו - וכולן מותרין:
אמר רבה הכל מודים כו' - אמתני' קאי כלומר שאם ראה אותם אוכלים תאנים וענבים ואמר הרי הן עליכם קרבן (כמו שאמר עליהם על כולכם אסורין) ושוב אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורים חוץ מאבא הואיל ומעיקרא כללן דאמר כולכם כולן אסורים ואביו ואמו מותרין דלא הוי נדר שהותר מקצתו הותר כולו הואיל ואכתי בדיבורו קמא קאי דאמר כולכם:
לא נחלקו אלא באומר - תחלה בכלל הרי הם עליכם קרבן ושוב אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר הואיל ולבסוף פרטן פלוני ופלוני קסברי ב"ה דהו"ל נדר שהותר מקצתו הותר כולו וב"ש סברי כל עיקר לא אמר הותר מקצתו הותר כולו (הואיל ואכתי אדיבורו קמא קאי דאמר כולכם):

דף כו.

דכ"ע - לא נחלקו באומר תחלה בכלל הרי זה עליכם קרבן ושוב אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר הואיל ולבסוף פרטן אפילו ב"ש מודו דכה"ג הואיל והיתר מקצתו בתוך דבורו הותר כולו:

לא נחלקו - אלא דהדר כלל דאמר כולכם אסורים חוץ מאבא:

דבית שמאי סברי' לה כר"מ דאמר תפוס לשון ראשון - דאזלינן בתר ההוא רובא דאמר כולכם אסורין ולא אמרי' משהותר מקצתו הותר כולו:

וב"ה סברי לה כרבי יוסי דיאמר בגמר דבריו אדם נתפס - דאמר חוץ דמתוך דבורו הותר מקצתו דאמר חוץ מאבא הותר כולו:

כיצד אמר ר"ע נדר שהותר מקצתו הותר כולו - דזהו כב"ה ופליגי רבנן עליה דאמרי לא הותר כולו דהיינו כבית שמאי:

שאיני נהנה לזה ולזה - שפרטן:

הותרו כולן - מפרש בברייתא לקמן:

בשלמא לרבה - דאמר דבכולכם לא פליגי אלא בפלוני ופלוני לא קשיא ליה הך ברייתא דמתרץ לה לרישא כסיפא וסיפא כרישא דקתני רישא ר' עקיבא אומר הותרו כולן מיירי בהיכא דפרט שאמר שאיני נהנה לזה ולזה ולא בכולכם ור"ע הוא דאמר כב"ה והיינו דקאמר לא נחלקו אלא בהייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר ופליגי רבנן עליה דר"ע דקסברי כב"ש וסיפא דסיפא דקתני כולן אסורין מוקי לה דאמר כולכם ודברי הכל היא דבכולכם אסורים לא פליגי ר"ע ורבנן כדאמרי' דכולי עלמא היכא דקאמר כולכם כולן אסורין והשתא סיפא דרישא דתני הותר הראשון הותרו כולן לא דייק אלא לסיפא דסיפא כדקאמר:

אלא לדידך - לרבא דאמר בכולכם פליגי היכי מוקמינן לה לברייתא:

בשלמא רישא - דקתני דאמר ר' עקיבא הותר אחד מהן הותרו כולן דפליגי רבנן עליה:

מוקים לה דקאמר כולכם - ולא אפיק אלא כדקתני ר' עקיבא וכו' ופליגי רבנן עליה דר' עקיבא כב"ה:

דף כו:

אלא סיפא - דרישא דאמר לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן כדקתני לה ורבי עקיבא היא ולא רבנן כדקתני כיצד א"ר עקיבא וכו' ומשמע דפליגי רבנן עליה:

והא אמרת - היכא דאמר הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין כולן מותרין והשתא לא דייק סיפא אלא סיפא דרישא והשתא לא מצי רבא לאוקמא לדברי הכל דבכולן אסורין ליכא מאן דפליג אפילו ר"ע אבל הכא דקתני הותרו כולן רבנן פליגי עליה:

אמר ליה רבא לרב פפא ולרבה מי ניחא סיפא - דסיפא דקתני וכולן אסורין במאי מוקים לה דאמר לכולכם:

הדין הוא ראשון והדין הוא אחרון - הא לכולכם קתני סתם ומאי ראשון ומאי אחרון איכא דקתני האחרון מותר וכולן אסורין:

אלא אמר רבא - אנא מתרצינא להדדי דלא קשיא כלל דסיפא דקתני ראשון ואחרון לא משמע כדקתני שאיני נהנה לזה ולזה:

אלא כגון שתלאן זה בזה - דמעיקרא אמר קונם שאיני נהנה לזה והדר אמר פלוני יהא אסור כפלוני שהדרתי ופלוני השלישי יהא אשור כשני לפיכך קתני הותר הראשון הותרו כולן שכולן תלויין בו הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין שהרי הראשון והאמצעי לא נתלו באחרון לפיכך לא הותרו השנים בהתירו של אחרון:

דיקא נמי - דהכי הוא דקתני ההיא ברייתא:

הותר האמצעי הימנו ולמטה מותר - והיינו הוא והאחרון שתלוי בו מותרים:

ממנו ולמעלה - היינו הראשון אסור לפי שהן תלויין בו והוא אין תלוי בהן:

והלא הכופרי - בצל של אותו מקום:

הותר בכופרי - שלא נדר אלא מאותו שהוא רע ללב ולא בכופרי:

והתירו רבי מאיר - דקסבר נדר שהותר מקצתו הותר כולו:

מאי לאו דאמר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר כל הבצלין אסורין וכופרי מותר - דהיינו דומיא דכולכם אסורין חוץ מאבאופ"ה התירו ר"מ בכל הבצלים וקשיא בין לרבה בין לרבא דאילו לרבה בכולכם לא פליגי דאסור והכא קא שרי ר"מ היכא דאמר בכולכם ולרבא קשיא דאמר בכולכם פליגי דב"ש דאסרי סברי לה כר"מ:

תריץ לה באומר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר בצל פלוני ופלוני אסור וכופרי מותר - דהיינו פלוני ופלוני ולהכי קא שרי ר"מ והיינו דרבא דאמר פלוני ופלוני דברי הכל מותר דר' מאיר אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן קא שרי כלומר אליבא דד"ה דהא ד"ה מותר ותרווייהו"ו גרי"ס המור"ה:

דף כז.

בנות שוח - בנות שבע:

הייתי אומר תאנים שחורות ולבנות אסורין - דהיינו פלוני ופלוני ובנות שוח מותרות דהיינו נמי מין תאנים והיינו נדר שהותר מקצתו ומקצתו אסור דתאנים אסורות ובנות שוח מותרות:

ורבי עקיבא היא - כדקתני עד שבא ר' עקיבא ולימד וכו':

ופליגי רבנן עליה - דאמרי הכלכלה אסורה ובנות שוח מותרות וקשיא לרבא דאמר דכולי עלמא היכא דאמר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר דכולן מותרין דברי הכל:

תריץ לה באומר הייתי אומר כל הכלכלה אסורה ובנות שוח מותרות - היינו דומיא דכולכם אסורין חוץ מאבא דפליגי ור' עקיבא היא ולא רבנן:

נדר מחמשה בני אדם הותר א' מהן - כגון דאמר פלוני ופלוני אסורין ופלוני מותר הותרו כולן:

חוץ מאחד מהם - דהיינו דומיא דכולכם אסורים חוץ מאבא הוא מותר וכולן אסורין והכי איכא למשמע מינה דהך סיפא בכולכם קמיירי מדקתני חוץ משמע דאמר כולכם ומדסיפא קמיירי בכולכם לא פליגי אלא בלזה ולזה:

רישא - דקתני הותר לאחד מהן הותרו כולן ר' עקיבא היא ולא רבנן דלרבי עקיבא נדר שהותר מקצתו הותר כולו:

וסיפא - דקתני הוא מותר והן אסורין דברי הכל היא והכא נמי קאמר רבה דבכולכם כולן אסורות דברי הכל (היא):

ואי לרבא - אמר לזה ולזה דברי הכל מותר ובכולכם פליגי רישא דקמיירי בלזה ולזה דברי הכל דהכי נמי אמר דלזה ולזה ד"ה מותר וסיפא הוא מותר והן אסורין רבנן היא דרבא לטעמיה דאמר בכולכם פליגי ורבנן אוסרים מ"מ בין לרבא בין לרבה רישא בלזה ולזה וסיפא בכולכם:

מתני' וחלה הוא - המדיר:

גמ' דאתפיס זכוותא - שהביא שטרי זכיותיו לב"ד והיה צריך לחזור לביתו:

ואמר - לב"ד ולבעל דינו אי לא אתינא וכו':

ולנערה לא תעשה דבר - משום דאנוסה היא:

וכי תימא קטלא שאני - דגבי קטלא חס רחמנא עלה כי אניסה אבל בשאר אונסין דליכא חיוב קטלא לא מפטר משום אונס:

והתנן וכו' - ופטור:

ולרבא - דאמר אנוס הוא ופטור:

מאי שנא מהא דתנן וכו' - דכי מת בתוך שנים עשר חודש דאע"ג דאנסיה מיתה הוי גט ופטורה מן הייבום:

אמרי - משום הכי הוי גט אע"פ שמת בתוך הזמן:

דף כז:

דאי הוי ידע - בשעת התנאי דמיית בתוך הזמן לאלתר גמר ויהיב גיטא מעכשיו הלכך הוי גט ולהכי גמר בלביה למיהוי גט אבל האי אי הוה ידע דאתניס לא הוה מבטל זכוותיה ולא גמר ומקני:

ואמר להו שמואל לא שמיה מתייא - אע"ג דאניס והא מינס אניס ולא ליהוי גיטא:

דלמא אונסא דמיגליא שאני - ומעברא אונסא דמיגליא הוא דזימנין דלא משתכחא בהאי גיסא ומבעיא ליה לאסוקי אדעתיה (ודלמא אסיק אדעתיה) ואפי' הכי לא התנה משום הכי אי מיתניס בהאי זמן אמר גמר ומקני דליהוי גט אפילו עיכבו שום אונס אבל בעלמא אי איתניס פטור:

ולרב הונא - דאמר בטלן זכוותיה אמאי הא אסמכתא הוא דברים בעלמא וסמך על דעתו כסבור שהוא יכול לבא בזמנו להכי קאמר הכי ואסמכתא לא קניא:

שאני הכא - להכי קני:

דאתפיס זכותיה לב"ד - דכגבוי דמי ולא הוה אסמכתא:

מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו - שהניח השטר שהיה לו לבעל חוב עליו ביד נאמן ואמר לו אם איני פורע החוב מכאן עד ל' יום תן לו שטרו למלוה ויחזור ויגבה בו כל מה שכתוב בו בתחילה:

ולא נתן - ולא פרע:

רבי יוסי אומר יתן - השליש השטר למלוה ואע"ג דאסמכתא היא דסבור היה לפרוע באותו הזמן קנה המלוה את השטר:

אין הלכה וכו' - הא הכא אע"ג דאתפיס השטר ביד [השליש] הויא אסמכתא ולא קניא לטעמיה דרב:

שאני הכא דאמר ליבטלן זכותיה - שלא יהא בהן ממש דזהו חמור מתן לו שטרו:

והלכתא אסמכתא קניא - ואע"ג דלא מתפיס:

והוא דלא אניס - באונסא דמוכחא לאינשי כי האי דלעיל דפסקיה מעברא:

והוא דקנו מיניה - שלא יחזור בו:

ובב"ד חשוב - שיהא מומחה לרבים וכל הני תלת מילי בעינן בה דאי הוה חד בלא אידך לא קני אלא כולהו ג' בעינן דלא אניס וקנין ובב"ד חשוב:

מתני' להרגין - שהוא הורג על עסקי ממון שאם בא להורגו יכול לדור על זה שהוא של תרומה ויאמר נדר זה עלי אם אינו של תרומה אע"פ שאינו של תרומה כדי שלא יטלם לפי שיש חיוב מיתה לזו והנדר מותר והיינו נמי נדרי אונסין:

ולחרמין - שהוא ליסטים בעלמא שאינו הורג:

ולמוכסים - נוטל מכס המלך ורוצה ליטול פירותיו בע"כ:

אף על פי שאינן של תרומה - יכול לידור שהן של תרומה כדי שלא יטלם ומתני' לא זו אף זו קתני:

בכל נודרים - להם:

דף כח.

חוץ מבשבועה - שלא יאמר יאסרו פירות שבעולם עלי בשבועה אם אינן של תרומה:

לא יפתח לו בנדר - אם הליסטים אינו מזקיקו שידור לא יפתח לו הוא בעצמו:

במה שהוא מדירו - בלבד ידור ולא בדבר אחר כדמפרש:

כיצד אמר לו וכו' אשתו מותרת לו - דהיינו במה שהוא מדירו:

ובניו אסורים - דהיינו במה שלא מדירו:

גמ' דינא דמלכותא דינא - ולאו נדרי אונסין נינהו ואמאי נודרין למוכסין להבריח המכס של מלכות:

שאין לו קצבה - שנוטל כל מה שרוצה:

במוכס העומד מאליו - שאינה של מלכות:

כיון דאמר יאסרו - ולא אמר מילתא דהערמה איתסרו ליה:

אי דאמר היום לא מקבל מיניה מוכס - ואינו מניחו בשביל אותו נדר שלא יטול הפירות שהרי שומע דבהערמה נדר:

באומר בלבו היום:

אינם דברים - בעלמא:

לא יפתח לו בשבוע - שלא יאמר לו אם תרצה אשבע לך:

הא בנדר יפתח לו - שיאמר לו אם תרצה אדור לך נדר:

הא מינדר נדר ליה בשבועה - אם הליסטים מזקיקו לכך וידור לו כן בלשון שבועה כדאמרן לעיל:

והא תנן וכו' - ואמאי קתני בברייתא דלא יפתח לו בשבועה:

תריץ הכי תנא במתני' בנדר להודיעך כחן דבית שמאי - דאפילו בנדר גרידא לא וכ"ש בנדר שבועה:

ובריית תנא בשבועה להודיעך כחן דב"ה - דאפי' בשבועה יפתח לו. ובריית משום ב"ה נשנית ולאו דוקא היא ולא מצית למימר התם בשבועה הוא דלא יפתח וכו' ולא מקשינן דב"ש אדב"ש:

רב אשי אמר הכי קתני - האי לא יפתח דברייתא לא משמע כדאמרינן דבאונסין קאי אלא האי לא יפתח דב"ש סברי לא יפתח לו החכם פתח לחרטה להשאל על שבועתו דאין שאלה לשבועה לפני החכם וליכא למידק מינה שום קושיא:

מתני' אמר הרי נטיעות האלו קרבן - כלומר שיהו הקדש:

אם אינן נקצצות - היום מוקי לה בגמרא ועבר היום ולא נקצצו ולא נשרף הטלית הרי הן הקדש ויש להן פדיון והדמים יכנסו להקדש והם יצאו לחולין:

אבל אם אמר הרי הנטיעות האלו קרבן עדי שיקצצו אין להם פדיון - לעולם כל זמן שלא נקצצו ואין יוצאין לחולין אלא קדושות הן שהן בקדושת הגוף לעולם ואין להם תקנה עולמית שאפילו פדאן חוזרות וקדושות דכיון דאמר עד שיקצצו אין להם פדיון לעולם כל זמן שלא נקצצו משמע דלעולם יהיו קרבן עד שיקצצו:

דף כח:

גמ' וליתני - בהאי לישנא ברישא דהיכא דאמר הרי הפירות האלו קרבן [אם אינם נקצצות] קדושות ואינן קדושות קדושות דחל קדושה עלייהו ואינן קדושות דיש להן פדיון דלפי ההוא עניין דקתני סיפא הויין קדושות ואינן קדושות דאילו בסיפא דהתם דאמר עד שיקצצו הוי קדושה גמורה שהרי הן בקדושת הגוף שאין להם פדיון כל זמן שאין נקצצות אע"ג דקדושת דמים הוא ואילו כי אמר אם אינן נקצצות ליכא קדושה חמורה שהרי יש להם פדיון ולהכי כי אמר אם אינן נקצצות לענין כי אמר עד שיקצצו קדושות ואינן קדושות הן:

תריץ אין הכי נמי הוה ליה למתני אלא איידי וכו':

א"כ למה ליה למימר - דחל קדושה עלייהו כיון שעבר היום ולא נקצצו:

לא צריכא כגון דאיכא זיקא נפישא - שמנשבת רוח קשה בעולם דמסיק אדעתיה דמיתבר להו זיקא דהיינו נקצצות וסד"א לא גמר בלבו להקדישו אלא אדעתא דמיתבר להו זיקא אמר הכי ולא צריכי פדיון דלא חל עלייהו קדושה וכחולין דמי קמ"ל דחל קדושה עלייהו דלהקדש גמור מתכוין:

[**והא וכו'**] - כלומר היכי מצית אמרת דאיכא זיקא נפישא והקתני לה דומיא דטלית וטלית מי קיימא לשרפה בתמיה:

אין כגון דאיכא דליקה - ומסיק אדעתיה דלא מיתצל ולהכי קאמר אם אינה נשרפת:
הכי נמי וכו' - וסד"א דלא מתכוין להקדש כלל כדפרשינן:
קמ"ל - דחל קדושה עלייהו:
ולעולם - בתמיה. מדקתני אין להן פדיון משמע שלעולם אין להם פדיון אפי' לאחר קציצה:
אמר בר פדא - כל זמן שלא נקצצו עדיין חוזרות וקדושות:
נקצצו פודן פעם אחת ודיו - ויצאו לחולין ושוב אינו פודן דהא חולין הן:

דף כט.

א"ל רב המנונא - לעולא היאך יוצאין לחולין בלא פדייה:
וכי קדושה שלהן להיכן הלכה - כלומר היכי פקעה בכדי אע"פ שנקצצו:
והלא האומר לאשה היום את אשתי - שתהא לי מקודשת היום:
ולמחר אי את אשתי - אע"פ שהתנה כך בשעת קידושין:
מי נפקא למחר בלא גט - ה"נ אע"ג דנקצצו היינו כמו למחר אין את אשתו ולא נפקי בלא פדיון:
מי קא מדמית קדושת הגוף - וכו'. הני נטיעות דקדישי לפדייה קדישי קדושת דמים ולהכי פקעו מאחר שנקצצו אבל אשה קדושת הגוף היא ולהכי לא פקעה בכדי:
והתניא מי שאמר שור זה עולה כל ל' יום - שאם יקרב בתוך ל' יום עולה ואם לאחר ל' יום יקרב יהא שלמים:
כל ל' יום הוי עולה - כמו שאמר ולאחר ל' יצא מקדושת עולה והוי שלמים:
ואמאי - נפקא מקדושת עולה הא קדושת הגוף נינהו ופקעה בכדי וקשיא לעולא דאמר קדושת הגוף לא פקעה בכדי:
אמר לך עולא הכא במאי עסקינן - דפקעה קדושת עולה:
דאמר לדמי - דאמר הכי תורת דמיו עולה כל ל' יום לאחר שאפדנו ואקח בדליו עולה להכי לאחר ל' יום פקעה בכדי דקדושת דמים היא אבל קדושת הגוף אכתי לא פקעה:
א"ה - דמוקמת לה לדמי:
אימא סיפא - דההיא אמר שור זה לאחר שלשים יום עולה ומעכשיו ועד שלשים יום שלמים הכי הוי כדאמר איהו:
אי אמרת בשלמא - רישא בקדושת הגוף וסיפא בקדושת דמים:

דף כט:

היינו דאיצטריך וכו' - דאמינא להכי תני תרתי דבין קדושת הגוף בין קדושת דמים פקעה בכדי:

למה לי למתני תרתי השתא מקדושה חמורה לקדושה קלה פקעה - עולה שהיא חמורה לקדושת שלמים שהיא קלה:

מקדושה קלה - כלומר שלמים דקלה לקדושת עולה שהיא חמורה מיבעיא אלא לאו חד לקדושת הגוף וחד לקדושת דמים דתרוייהו פקעי ותיובתא דעולא וליכא פירוקא:

נימא תיהוי תיובתיה דבר פדא - דהכא אמר דאפי' קדושת הגוף פקעה בכדי ובר פדא אמר נקצצו פודן פעם אחת דאפי' קדושת דמים לא פקעה בכדי:

חסורי מיחסרא והכי קתני - האומר שור זה עולה כל ל' יום ומעכשיו לאחר ל' יום שלמים כל ל' עולה לאמר ל' יום שלמים דהואיל ואמר מעכשיו חל עליה שם שלמים מעכשיו ומשום הכי הוי שלמים לאחר ל' יום דקדושת הגוף פקעה בהכי בכדי הואיל ואמר מעכשיו אבל אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר ל' יום עולה הוי אפילו לאחר ל' יום דמקודשת לאחר ל' יום דהתם לא פקעה קדושת הגוף בכדי:

דמקודשת - לאחר ל' יום דכי לא אמר מעכשיו דמיא להא האומר לאשה הילך פרוטה זו והתקדשי לי לאחר ל' יום דמקודשת לאחר ל' יום ואע"ג דנתעכלו המעות של קדושין שאינם בעולם הויא מקודשת לאחר ל' יום ה"נ כי לא אמר מעכשיו אע"ג דהלכו להך שלשים יום של עולה השתא נמי עולה הוי וסיפא דקתני לאחר שלשים יום עולה ומעכשיו ועד שלשים יום שלמים דלאחר ל' יום הוה עולה ופקע קדושת שלמים אע"ג דלא אמר מעכשיו התם משום דקדים ואמר ברישא לאחר שלשים יום עולה דכיון שהזכיר עולה תחלה נעשה כאומר מעכשיו הלכך לאחר שלשים יום עולה הוי והכא הוא משום דאמר מעכשיו פקעה קדושה בתרוייהו בין בקדושת דמים בין בקדושת הגוף אבל בעלמא אפילו קדושת דמים לא פקעה בכדי ולא קשה לבר פדא ותיובתא דעולא כדקיימא קיימא:

פשיטא - כלומר דכיון דמחסרת למתני' ותרצת דה"ק שור זה עולה כל שלשים יום ומעכשיו לאחר שלשים יום שלמים דלאחר שלשים יום שלמים הוי ולמה לי למימר שוב דה"ק אם לא אמר מעכשיו וכו' פשיטא דכיון דאמר צריך למימר מעכשיו ממילא ידענא דאם לא אמר מעכשיו לאחר שלשים יום שלמים הוי עולה:

תריץ לא צריכא - דהא קמ"ל אי הדר ביה דאי הוה קתני כדקאמרת דלאחר שאמר שור זה עולה כל שלשים יום לאחר שלשים יום שלמים אע"ג דהשתא הדר ביה ואמר מעכשיו

הואיל ומעיקרא כשאמר כל שלשים יום עולה לא אמר מעכשיו קודם שאמר לאחר שלשים יום שלמים ולא כלום קאמר ואפי' לאחר ל' יום עולה הוי דהא קמ"ל דדוקא בעינן שיאמר בתחלה מעכשיו קודם שיאמר לאחר שלשים יום שלמים כדקאמר לעיל:

הניחא למ"ד אינה חוזרת - שאם עמדה ונתקדשה לשני בתוך שלשים יום אינה מקודשת לשני מצי למימר מידי דהוה האומר לאשה וכו':

אלא למ"ד חוזרת - שאם עמדה ונתקדשה לשני בתוך ל' יום מקודשת לשני היכי מצי למימר דכי לא אמר מעכשיו לאחר שלשים יום עולה הוי. תריץ אפי' למ"ד חוזרת אפי' הכי התם אי לא אמר מעכשיו מעיקרא הוי עולה לאחר שלשים יום:

דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט - וכיון דאמר מעכשיו עולה ולא אמר מעכשיו שלמים לא פקעה בכדי ולעולם הוי עולה:

לבר פדא דאמר פדאן חוזרות וקודשות - ואפי' לאחר שנקצצו חוזר ופודן:

דף ל.

תפשוט דבעי רב הושעיא וכו' ה"נ דהוו קידושי - דכי היכי דהתם אמר לה לאחר שאגרשיך שיצתה מרשותו שתתקדש היינו דומיא לאחר שנקצצו שיוצאין מרשות הקדש דמצריך להו פדייה:

פדאן הוא - המקדיש קודם שנקצצו חוזרות וקדושות לאחר שנקצצו דהואיל והוא הקדישן אע"ג דחזר ופדאן חוזרות וקדושות לאחר שנקצצו:

פדאום אחרים - קודם שנקצצו אין חוזרות וקדושות לאחר שנקצצו ואשה שקנתה עצמה בגט מדעת עצמה אין חלין עליה קדושין דכפדאוה אחרים דמיא דאין חוזרות וקדושו' לגבי אשה נמי אינה מקודשת:

מתני' הנודר - שלא יהנה מיורדי הים מותר ליהנות מיושבי היבשה והנודר מליהנות מיושבי היבשה אסור ליהנות מיורדי הים שהן נמי מיושבי היבשה הן שסופן לצאת ומה שאמר יורדי הים בכלל יושבי היבשה לא כאלו יורדי הים ההולכים מעכו ליפו שאין ביניהם אלא מהלך יום אחד ובאין מהרה ליבשה דהוו בכלל יושבי היבשה:

גמ' חד מתני אריש - לא כאלו וכו' ולא כאלו יורדי הים אסור:

דף ל:

ההולכים מעכו ליפו - אסור בלבד:

אלא אפי' ממי שדרכן לפרש - אסור הואיל וסופן לעלות ליבשה הוו בכלל יושבי היבשה:

מתני' אסור אף בסומין - דלא נתכוין זה אלא במי שהחמה זורחת עליו:
גמ' מדלא אמר מן הרואין - דאילו אמר הכי היה מותר בסומין ומדאמר מרואי חמה משמע ממי שחמה זורחת עליו לאפוקי דגים שבים ועוברין שבמעי אמן שאין חמה רואה אותן שמותר בהן:
מתני' הנודר משחורי הראש אסור בקרחים ובעלי שיבות - דשחורי הראש משמע שנודר מאותן שהיו שחורי הראש:
ומותר בנשים - מפרש בגמרא:
גמ' מאי טעמא - אסור בקרחים:
מדלא אמר מבעלי שיער - דאילו אמר מבעלי שיער היה מותר בקרחין:
זימנין מיכסו רישייהו וזימנין מיגלו - והוו שחורי ראש:
אבל נשים לעולם מיכסו - שאינם שחורי הראש ועטופות כל שעה בלבנים:
וקטנים לעולם מיגלו רישייהו - כלומר איהו כי נדר אדעתא דגדולים נדר והני כיון דלאו גדולים נינהו ולא נהיגי מנהג גדולים להכי ליתנהו בכלל גדולים ומותר בהן:
מתני' הנודר מן הילודים - משמע שכבר באו לעולם כמה דכתיב הילודים במדבר (יהושע ה):
מותר בנולדין - באותן העתידים להוולד:
וחכמים אומרים - אסור בשניהן דלא נתכוין זה אלא מכל מי שדרכו להוולד חכמים דסיפא היינו ת"ק:
גמ' לרבי מאיר - דמתיר אף בילודים:
ולא מיבעיא בנולדים - נמי דמתיר:
אלא ממאן אסור - כלומר א"כ ממה נדר:
חסורי מיחסרא והכי קתני מן הנולדים אסור בילודים - דכיון שנודר באותן שעתידים להוולד כ"ש שאסר עצמו באותן שכבר נולדו רבי מאיר אומר אף הנודר מן הנולדים וכו' כי היכי וכו':
והא עדיין - אפי' מנשה זקינו של יאשיהו לא בא לעולם:
ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם - דדרכן של בכי אדם לקרות נולדין לאותן שעדיין לא נולדו ואם נדר מן הנולדין אסור בהן:
וחכ"א לא נתכוין זה וכו' - דבין בנולדין ובין בילודין אסור:
לאפוקי עופות ודגים - שאין נולדים ממעי אמן אלא מטילין ביצים ומתחממים ויוצאין:

דף לא.

מתני' משובתי שבת - מאותן שמשמרין שבת:
אסור בכותים - שהן כמו כן משמרין שבת:
מאוכלי השום - בלילי שבת:
אסור בישראל - דישראל רגילין לאכול שום (ב"ק פב.) מפני עונה שמקיימין מערב שבת לערב שבת ומרבה להם הזרע כדאמר אשר פריו יתן בעתו אלו תלמידי חכמים המשמשין מטותיהן מערב שבת לערב שבת (כתובות סב:):
ואסור בכותים - שהם נמי אוכלים שום בלילי שבת:
ומותר בכותים - שהן אינן עולין לירושלים אלא להר גריזים:
גמ' אפי' עובדי כוכבים נמי - אי משמרין שבת יהא אסור בהן:
אלא - מאי שובתי שבת אותן דמצווין על השבת דהיינו ישראל וכותים הן מצווין על השבת מפני שהן גרים אבל עובדי כוכבים אע"פ שמשמרין שבת אינן מצווין:
ומותר בכותים ואמאי הא מצווין נינהו - נמי לעלות לירושלים:
אלא אמר אביי - מאי משובתי שבת מצווה ועושה קתני:
בתרתי בבי קמייתא - בשבת ושום:
ישראל וכותים מצווין ועושין - ואסור בהן:
ועובדי כוכבים עבדי אבל אינן מצווין - לפיכך מותר:
בהך דעולי ירושלים ישראל מצווין ועושין כותים מצווין ואינן עושין - להכי מותר בהן:
מתני' שאיני נהנה לבני נח - שלא יהנה מכל בני נח שכל העולם יצאו מבני נח:
גמ' כיון דאיקדש אברהם - בחלקו של הקב"ה:
איתקרו - ישראל על שמיה דאברהם ולא על שם בני נח:
הא איכא ישמעאל - דזרע אברהם הוא והוא מן העובדי כוכבים:
יקרא לך זרע - ובאותו זרע קנדר:
ולא כל יצחק - ועשו אינו נקרא זרע יצחק להכי מותר בעובדי כוכבים:
מתני' שאיני נהנה מישראל לוקח מהן ביתר ומוכר להם בפחות - כלומר בזול ונמצא שאינו נהנה מהן:
שישראל - לא יהו נהנין ממנו מוכר להן ביוקר דהשתא אין נהנין ממנו:
ואין שומעין לו - שלא ימצא אדם שיהא שומע לו בדבר זה שבשביל נדרו מוכר לו בזול ויקח ממנו ביוקר:
גמ' הלוקח כלי מבית האומן לבקרו - אם יפה יתן לו דמיו ואם לאו שיחזיר לו כליו כמו כלי זכוכית:

ונאנס מידו - שנשבר חייב לוקח לשלם לו:
אלמא הנאת לוקח היא - דהנאה ללוקח במקחו יותר משל מוכר הלכך חייב דגמר ומקני נפשיה בההיא הנאה שמניחו לבקרו. והוי כנושא שכר ונתחייב באונסין:
אבל שוה בשוה - אינו יכול [למכור] ואי ס"ד הנאת לוקח היא הקונה חפץ ולא הנאת המוכר אפי' שוה בשוה נמי יהא יכול למכור דלא הוי הנאת מוכר אלא הנאת לוקח: תריץ דמתניתין דמשמע שוה בשוה לא:
בזבינא דרמי על אפיה - עיסקא בישא דלא קפיץ עליה זבינא ודומה לו כמי שמונחת על פניו ועכשיו כשמוכרה שוה בשוה הנאת מוכר היא ולא הנאת לוקח הלכך מוכר בפחות אבל שוה בשוה לא:
אימא רישא - דההיא לוקח ביותר ודייקינן מינה הכי נמי אבל שוה בשוה לא אינו לוקח אלמא הנאת לוקח הוי דאי הנאת מוכר אפילו שוה בשוה נמי הנאת מוכר היא ולא הנאת לוקח ובהכי יכול ליקח מהן דאכתי לית ליה הנאה בהנהו זבינ:
ועוד אימא סיפא קונם שישראל נהנין לי - כלומר שלא יהו ישראל נהנין לי ממני לוקח . בפחות ומוכר ביתר אבל שוה בשוה לא:
ואי בזבינא דרמי על אפיה אפילו שוה בשוה - נמי יהא יכול למכור דהא הנאת המוכר ולא הנאת לוקח היא:
סיפא בזבינא חריפא - בסחורה דקפיץ עלה זבינא דשוה בשוה הוי הנאת לוקח ולא הנאת מוכר הלכך מוכר ביוקר:
אפילו שוה בשוה נמי - יהא לוקח המדיר דהא הנאת לוקח היא ולא הנאת מוכר ולא יהא הך נהנה ממנו:

דף לא:

מתני' בזבינא מיצעא - דלא הוי זבינא חריפא ולא זבינא דרמיא על אפיה לפיכך שוה בשוה לא דזימנין הוי הנאת מוכר וזימנין הוי הנאת לוקח:
ודשמואל - דאמר חייב:
בזבינא חריפא - דודאי הוי הנאת לוקח לפיכך כי נאנס בידו חייב אפי' שוה בשוה דהנאת לוקח היא:
נאנסו בהליכה חייב - (מפני שהוא כנושא שכר) בההיא הנאה דאית ליה שמניחו להוליכו לבית חמיו גמר ומקני נפשיה:
בחזרה פטור - דלית ליה הנאה שלא נתקבלו:
ספסירא - מי שלוקח בהמה ע"מ למוכרה לאלתר:

בחזרה פטור - וה"נ כי אתניס בחזרה אתניס לפטור:
מי לא מזבין ליה - ובחזירה נמי כנושא שכר. הוי:
מתני' ואסור במולי עובדי כוכבים - דבכלל ערלים הן:
ערלי ישראל - בכלל מולים הן כגון שמתו אחיו מחמת המילה:
שחיא דוחה שבת חמורה - דכתיב וביום השמיני ימול (ויקרא ט':א') ואפילו בשבת:
שכל זכיותיו של משה לא עמדו לו - בשעה שנתרשל מן המילה שנאמר ויהי בדרך במלון ויפגשהו ה' ויבקש המיתו (שמות ד':כ"ד):
שדוחה את הנגעים - דכתיב וביום השמיני ימול ואע"פ שיש שם בהרת יקוץ:
דכתיב התהלך לפני והיה תמים - וכתיב בתריה ואתנה בריתי ביני ובינך:

דף לב.

מפני שנתעסק במלון תחלה - ואח"כ במילה והיה לו להתעסק במילה תחלה ואותו מלון סמוך למצרים דלא היה סכנה ואותו התינוק לא היה באותה שעה אלא בן שמונה ימים:
להורגן - לאותן שני מלאכים:
גונדא דחימה - חיל שלו אבל איהו גופיה נהרג:
שהיא שקולה כנגד כל המצות שבתורה - דכתיב (שמות כ"ד:ח') הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה וכתיב במילה (בראשית י"ז:ב') ואתנה בריתי וגו' כרתי ברית וגו' וכתיב להלן (שם) ואתנה בריתי מה להלן ברית אף כאן ברית:
אם לא בריתי יומם ולילה - מה להלן תורה אף כאן תורה והיינו פליגא דהכא מוקי לה להאי קרא במילה והתם מוקי לה בתורה:
שמא נמצא בי דבר מנוגה - (עד) עכשיו שלא אמר לו והיה תמים עד עכשיו:
כל המתמים - מתמם עמו:
כל המנחש - כלומר שרודף אחרי המנחשים:
לו נחש - אחריו רודפין ניחושין דכל דקפיד קפדי בהדיה:
בלמ"ד אל"ף - דמשמע דאין רודפין אחריו:
מדה כנגד מדה - דבמדה כאדם מודד בה מודדין לו ולא נפיק מקרא:
שנאמר כי לא נחש - כל זמן שאינו מנחש מה כתיב בתריה כעת יאמר ליעקב כלומר עדיין יהא אותו עת דמלאכי השרת יהיו שואלין אותו שאינו מנחש מה פעל אל לפי שהוא נכנס למקום שאין מלאכי השרת יכולין ליכנס:
שהפריז על מדותיו - שהגדיל לישאל על מדותיו של הקב"ה שאמר במה אדע:
תן לי הנפש והרכוש קח לך - ולא היה לו לעשות כן שהיה לו לגיירם:

שהוריקן בתורה - שלימדם תורה כאדם שמריק מכלי זה לתוך כלי זה כך הוא לימדן תורה:
שהוריקן - לשון ציהוב שנא' (תהלים סח) ואברותיה בירקרק חרוץ שנתן להם זהב הרבה:
אליעזר - היה שקול כנגד כולן:
אליעזר הוא חושבניה - דאליעזר בגימטריא שמונה עשר ושלש מאות שלא היה עמו אלא אליעזר לחוד:
מאה ושבעים ותרתין - דהכי משמע עקב כמנין עק"ב שנים שמע אברהם בקולי וכל שנותיו היו קע"ה אלמא בן שלש שנים הכיר את בוראו:

דף לב:

שס"ד ימים אית ליה וכו' - וימי השנה שס"ה ימים:
המליכו - השליטו:
אלו הן שתי עיניים - דלאחר שמל היה שלם בכל אבריו:
ראש הגוייה - הוא אבר:
מעשרה שליטים - שהן מועילין לגוף יותר מעשרה שליטים ואלו הן כו':
הוציאה - לכהונה:
על דיבורו של מלכי צדק - ניטלה ממנו הכהונה:
אין בין המודר הנאה מחבירו - שחבירו הדירו שלא יהנה ממנו בשום ענין:
למודר ממנו מאכל - שלא הדירו אלא הנאת מאכל:
אלא דריסת הרגל - לעבור בחצרו ולקצר דרכו:
וכלים - ולהשתמש בכלים של מדיר שאין עושין בהם מאכל דמודר הנאה אסור בדריסת הרגל דהיינו הנאה שמקצר דרכו ולהשתמש בכליו אבל מודר ממנו מאכל מותר בשתיהן לפי שזה לא הדיר ממנו אלא מאכל:
גמ' מאן תנא - דמודר הנאה אסור בדריסת הרגל ובכלים וכו' אע"ג דלא מיחזי הנאה:
רבי אליעזר היא דאמר אפילו ויתור כו' - ויתור זהו כגון שלקח מדה של תפוחים בפרוטה ולאחר שמדד לו המדה מוסיף לו שתים או שלשה וזהו דרך של חנווני להוסיף על המדות משלהן הואיל ובלא תנאי נותן לו לא מיחזי כמקח אלא כמתנה ואליבא דרבי אליעזר אסור המודר באותו הויתור של מדידת פירות הכא נמי אף על גב דדריסת הרגל לא הויא הנאה גמורה אסור:

דף לג.

והא מן מאכל עצמו נדר - ואמאי אסור להשאילו נפה והני לאו מאכל נינהו:
הנאת מאכלך עלי - יהא אסור:
ואימא - מאי הנאת מאכלך שלא ילעוס חיטין שלו ויתן על גבי מכתו והיינו נמי הנאת מאכלך ואכתי אמאי לא ישאילנו נפה וכברה:
המביאה לידי מאכלך עלי - ונפה וכברה מביא מאכלו למאכל ולהכי לא ישאילנו לו:
אפי' שק וכו' ואפי' צנא בעלמא - של מדיר אסור למודר ליתן בה פירות דהנאה המביאה לידי מאכל הוא ואסור:
סוס לרכוב עליו - לילך לבית המשתה:
או טבעת ליראות בה - בבית המשתה כדי שינהגו בו כבוד והיינו הנאה:
מיפסק ומיזל בארעיה - שהולך דרך קרקעו לבית המשתה ומקצר דרכו:
מהו - מי הוי הנאה המביאה לידי מאכל בכל הני או לא:
צריכא למימר - דשרי הא ליכא הנאה כלל:
וקתני משאילו - וש"מ דשרי:
לא לעולם - אפי' שלא ליראות בה ובדין הוא דלא היה צריך למיתני משאילו:
אלא איידי וכו' - ומהא ליכא למשמע מינה:
מתני' מקום שמשכירין - שנוהגין להשאיל כל אלו הדברים על ידי שכירות אסור למדיר להשאילו דכיון שנוהגים להשכיר מיחזי כהנאה המביאה לידי מאכל ואסור:
גמ' מכלל דרישא - דקתני לא ישאילנו נפה וכברה הוי אע"פ שאין משכירין כלומר שאין נוהגין להשאיל בשכירות אע"ג דלא הוי הנאה גמורה דכיון שאין משכירין מאי קא מהני ליה אם זה לא ישאילנו שכנו אחר משאילו בחנם שהרי מקום שאין משכירין הוא:
מאן תנא - דאפילו הכי אסור:
ר' אליעזר היא - אבל סיפא דקתני מקום שמשכירין אסור דברי הכל היא דהנאה גמורה היא:
מתני' שוקל לו את שקלו - המדיר יכול ליתן בשבילו מחצית השקל שנותנין לתרומת הלשכה ויכול לפרוע חובו ואין מהנה לו כלום מדקתני פורע חובו אלמא לא מהני ליה מנכסיו דהא לא יהיב ליה בידים ממש:
גמ' אלמא אברוחי ארי בעלמא הוא - שמבריח חובו מעליו ושרי:
מאן תנא - דאברוחי שרי:

דף לג:

דברי חנן היא - דאמר איבד מעותיו שאין למלוה על בעלה של זו כלום הואיל ולא נתן בידו אלא הבריח ארי מעליו שפירנס את אשתו' שהוא חייב לזונה ה"נ כי פרע חובו אברוחי ארי הוא שאין לו לפרוע על החוב כלום ולהכי שרי דאי כהנים גדולים דפליגי עליה דחנן היא כיון דאמרי ישבע כמה הוציא ויטול מן הבעל הכא נמי סבירא להו כי פרע חובו יכול הפורע לגבות מן הלוה ולהכי הוי הנאה גמורה אם אין הפורע חוזר וגובה ממנו ואסור:

דיהיב ליה ע"מ שלא לפרוע - מזה דהשתא כי פורעו זה לא הוי הנאה הואיל ואי בעי לא מצי למיגבא מיניה כלום ושוקל לו את שקלו נמי מוקמינן ליה לדברי הכל כה"ג שאינו מהנה לו כלום כגון שהוא עצמו שקל את שקלו ושגרו לירושלים ונגנב או אבד לאחר שנתרמה הלשכה והאי לא נתחייב באחריותו ולא היה לו לפורעו דהכי קיי"ל (ב"מ נז:) בני העיר ששיגרו את שקליהן ונגנבו או שאבדו אם נתרמה התרומה נשבעין השלוחין לגזברים שאבדו ובעלים פטורים דתורמין על האבוד ואם קודם שנתרמה הלשכה נשבעין לבני העיר לפיכך כי חזר הנודר ופרע שקלו מותר דלא מהנה ליה כלל:

משום לפרוע - דהתם אי הוה פרע תובו הוה מהני ליה:

תפול הנאה להקדש - מפ' בגמרא:

לא שנו - דמחזיר לו אבידתו אלא כשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה שהמחזיר הדירו מנכסיו:

דכי מהדר ליה מידעם דנפשיה קמהדר ליה - וליכא הנאה שאינו מהנהו מנכסיו כלום:

אבל נכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר - דמחזיר מודר מבעל אבידה לא מצי מהדר ליה אבידתו משום דאי מהדר ליה הוה מתהני מבעל אבידה:

פרוטה דרב יוסף - דאמר רב יוסף העוסק במצוה פטור מן המצוה ולא בעי למיתב ליה פרוטה לעניא בשביל אותה מצוה שמקיים הלכך אין מחזיר לו אבידתו:

פרוטה דרב יוסף לא שכיח - דלא שכיח כה"ג דלהוי שביק ולא יהיב פרוטה לעניא בשביל אותה מצוה ולא מתהני מיניה כלל לפיכך מחזיר לו אבידתו:

דף לד.

מקום שנוטלין עליה שכר - חזרת אבידה שכר:

תפול הנאה להקדש - דכיון דמודר ממנו הנאה לא מצי האי למיתב ליה שכר:

בשלמא למ"ד אפי' בשנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר נמי מהדר - ליה אבידתו היינו דקתני מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה [להקדש] כיון דמחזיר לא מצי למישקל מיניה השכר לפי שזה בעל אבידה הדירו מנכסיו אינו יכול להשתייר השכר בידו דמקום שנוטלים עליה שכר הוא לא מצי בעל אבידה למימר הואיל ואינו יכול ליטול השכר יהא שלי לפיכך תפול הנאה להקדש ואי נכסי מחזיר אסורי' על בעל אבידה והאי מחזיר אדם עשיר הוא ואינו רוצה לקבל שכרו דזילותא הוא לקבל השכר מכל מקום האי בעל אבידה לא מצי תפיס לשכרו משום דמודר הוא מנכסי מחזיר ושכרו איתיה גביה דמקום שנוטלין עליה שכר הוא לפיכך תפול הנאה להקדש:

אלא למ"ד - כשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה מהדר והתם איכא למימר תפול הנאה להקדש אבל נכסי בעל אבידה אסורים על מחזיר לא מהדר הואיל ולא מהדר ליה לא יהיב ליה אגרא אם כן מאי תפול הנאה להקדש איכא למימר הכא הואיל ולאו בר אגרא הוא:

תריץ אחדא קתני - אחד לחוד מירי תפול הנאה להקדש בשנכסי נחזיר אסורין על בעל אבידה דבעל אבידה לא מצי תפיס אגריה דמחזיר דלא מצי למיתהני מיניה ומחזיר נמי לא בעי ליטול שכר דעשיר הוא להכי תפול הנאה להקדש:

לא שכיחא - וליכא הנאה כלל:

משום דקא מהני ליה - דאע"ג דמידעם דנפשיה מהדר ליה אפ"ה מהני ליה דדמי כמאן דמהני ליה מנכסיו:

מהדר ליה - משום דמידעם דנפשיה מהדר ליה ולא מהני ליה כלום:

בשלמא למ"ד אף בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה מהדר הינו דמתרץ מקום - כלומר דמשכחת ליה מקום שנוטלים עליה שכר תפול הנאה להקדש דכיון דנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה לא מצי בעל אבידה לשייר השכר לעצמו דהא נכסי מחזיר הן ואסורין עליו וצריך לו ליתן השכר והמחזיר אי אדם עשיר ואינו רוצה לקבל השכר להכי תפול הנאה להקדש:

אלא למאן דאמר בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבדיה לא מהדר היכי מתרץ מקום - שנוטלין עליה שכר הא ליכא שכרו כלל דלא מהדר והכא ליכא לתרוצי אחדא קתני דהתם דכיון דקאמר בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה קא מוקי ביה תפול הנאה להקדש דכופין לבעל אבידה שיתן השכר להקדש ואין יכול להחזיק בו דנכסי מחזיר אסורין הן עליו אבל הכא ליכא לתרוצי אחדא קתני אנכסי בעל אבידה אסורין עליה

דכיון דנכסי מחזיר אין אסורין על בעל אבידה מצי האי בעל אבידה למיתפס השכר לנפשיה ולא נפיל להקדש והיכי מתרץ מקום קשיא:

דף לד:

ככר של הפקר - וכ"ש אי דנפשיה אלא רבותא קמ"ל דמצי זכי בהפקר לחליה קדושה עילויה:

נטלה על מנת לאוכלה - דכיון שהחזיק בו קנאה ואם אכלה מעל לפי כולה ומשלם להקדש לפי כולה וחומש שהרי הוציאה לחולין:

אבל נטלה על מנת להורישה לבניו - ואחר כך הקדישה עסקינן דקודם לכן לא יכול להקדישה:

לא מעל אלא לפי טובת הנאה שבה - שאינו משלם להקדש אלא כפי חזקת טובה שנותן לאביו אחד מן הבנים בשביל שמורישה לו והיינו טובת הנאה:

ככרי יהא אסור עליך וחזר ונתנו למודר במתנה מהו:

כי איתיה ברשותיה - כלומר כל זמן שהוא של מדיר הוא דאסור דהכי משמע ככרי כל זמן שהוא שלי:

או דלמא עליך א"ל - ועלויה שויתיה לאותו ככר הקדש ואע"פ שנתנו לו במתנה אסור:

אלא - הא קמבעיא ליה האי דאמר ככרי עליך אי אמרי' דכל זמן שהוא ברשותיה . דאי אתי לידיה מיניה דיליה קאמר ליה:

ולאפוקי דאי גנבה מיגנב - לאותו ככר ונתנה לו הגנב במתנה שאינו אסור בה הואיל והוא עצמו לא נתנה לו או דלמא אע"ג דאי גנבה ליה מיגנב אסירה ליה:

לא לאפוקי דאי אזמניה עליה - למיכל מההוא ככר מעיקרא והדר א"ל ככרי עליך דהתם כיון דאזמניה עליה קנה חלקו כמה שהוא יכול לאכול הימנה ואינו יכול לאוסרה עליו דלאו כוליה דנותן הוא אלא גם דמזומן:

דף לה.

ה"ג קונם פרה שאני הנאה לך - והכי משמע קונם יהו עליך שאר פרות שיש לי שאני מהנה לך כלומר שאין לי פרה אחרת וזו שיש לי איני משאילך שזו לא רצה להשאילו והאחרות אסורות עליו בנדר או שאמר לו נכסי אסורין עליך אם יש לי פרה אחרת אלא זו ונמצא שיש לו פרה אחרת אסור לישאל ליהנות:

קונם קורדום שיש לי שאיני קנוי - כלומר שלא קניתי קורדום אחר וזה איני משאילך שאני צריך לו או שאמר לו קונם נכסי יהו אסורים עלי אם יש לי קורדום אחר אלא זה ונמצא שיש לו קורדום אחר:

בחייו אסור - בעל הקורדום אסור ליהנות מנכסיו כל ימי חייו אי נמי בחייו דמדיר אסורין נכסיו על המודר:

מת - המשאיל:

או שנתנה לו במתנה - למודר אמר לן המורה האי דקתני מת לא קאי אסיפא כלל דהיכי מצי קתני אסיפא [דהא] קתני נכסי עלי מת או שנתנה לו במתנה הרי זה מותר מי מותר הרי אנפשיה קאמר אלא אריש קתני אהשאילני פרתך שאם מת המדיר מותר בפרה או בנכסים של מדיר דהא אמר נכסי ומאחר שמת לאו נכסיה דידיה אינון והכא נמי אם ניתנו לו במתנה ואמר לן המורה דכס"ג שאני הנאה שאינו קנוי כינוי לשון בני אדם (שרי) דהכי היו נודרים בירושלים ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם קתני שניתנו לו במתנה הרי זה מותר וקשיא לרבא דאמר אע"ג דיהיב ליה במתנה אסור:

אמר לך רבא הכא במאי עסקינן כגון שניתנה לו על ידי אחר - שבעל הפרה נתנו לאחר ואותו אחר נתנו לשואל ולהכי מותר שכבר הוציאה משאיל מרשותו כשנתנה לאחר אבל היכא דאמר ליה ככרי עליך ולא נתנה לו על ידי אחר הואיל ולא יצאת מרשותו קודם לכן אסור ולא דמי להיכא דאיגנבה מיניה משום דהיכא דאיגנבה מיניה הואיל ושלא מדעתו דבעל הככר יצא מרשותו כעודה בידו דמי ואסור אבל היכא שנתנה לו במתנה על ידי אחר יצאת מרשותו מדעתו:

ולא קתני שנתנה לו - דמשמע שהוא עצמו נתנו לו:

יש מעילה בקונמות - היכא דאמר קונם ככר זה ואכלו מי הוי כהקדש מעליא דיש בו מעילה ומעל או לא:

[**תניתוה מקום**] **שנוטלין עליה שכר** - ומודר היינו דאמר קונם ומדמי ליה להקדש:

קונם ככר זה הקדש - שאמר בלשון הקדש ובלשון קונם והוא הדין נמי לא אמרה אלא בלשון קונם:

בין הוא בין חבירו מעל - שהרי הקדישה סתם אכולי עלמא:

לפיכך - הואיל ויש בה מעילה יש בה פדיון ויצאה לחולין דהוי כשאר הקדש:

אמר זו עלי הקדיש - כיון דאמר עלי עליה דידיה שוויה הקדש והוא מעל אם אכל חייב לשלומי:

חבירו לא מעל - דלא אסרה אלא על עצמו וגבי חבירו הוי כחולין:

לפיכך אין לה פדיון - שהוא עצמו אין יכול לפדותה לעולם שהרי אמר עלי ולא על אחר ואחר אין יכול למעול בה:

בין כך ובין כך - בין אמר סתם בין אמר עלי לא מעל בין הוא ובין חבירו אף על פי שאמר הקדש כיון דאמר נמי קונם שאין מעילה בקונמות:

מי מעל - אליבא דמאן דאמר יש מעילה בקונמות קבעי:

הא לא אסירא עליה - דנותן:

התירא ניחא לי דתיתיב לי איסורא לא בעיתי - כלומר דבתורת היתר קבלתיה ממך ולא בתורת איסור:

וכסבור של חולין הן מעל - אעפ"כ הכי נמי אף זה המקבל אע"פ שסבור זה המקבל שהיתר הוא כי אכלה מעל:

דף לה:

מתני' ותורם את תרומתו וכו' - מפרש בגמרא:

[**ומקריב עליו**] - אם היה כהן אותו שנדר שלא יהנה ממנו יכול להקריב עליו קיני זבין וקיני זבות וכו':

גמ' הני כהני - שמקריבין קרבנות:

שלוחי דידן - דבעלי קרבן:

הא קא מהני ליה - שליח לכפר כפרתו ואיהו הדירו שלא יהנה ממנו:

אלא - מדקתני מקריב עליו קיני זבין וכו' ש"מ דשלוחי דשמיא נינהו:

[וליטעמיך] אם כן דשלוחי דשמיא נינהו ליתני סתם מקריב עליו קרבנות אלא מדלא קתני אלא קיני זבין וכו' ש"מ דשלוחי דידן נינהו ודקשיא לן הא קמהני ליה תריץ לא קמהני ליה דבמחוסרי כפרה שאני כי הני דמתני':

דא"ר יוחנן הכל צריכין דעת - כל הקרבנות צריכין שיהו מקריבים בעלים חוץ ממחוסרי וכו':

על בניו ועל בנותיו הקטנים - כשהן מחוסרי כפרה דכתיב זאת תורת הזב וגו' ונשים שמביא קרבן עליהן אע"פ שאין להם דעת הם הכי נמי גדולים אין צריכין להביא כפרתן לדעתן הלכך הואיל ומקריב עליו שלא לדעתו לא מהני ליה דהא לא ידע ומותר:

אלא מעתה לר' יוחנן - דמפיק מזאת תורת הזב בין גדול בין קטן הכא נמי מצי למימר מהאי קרא נמי:

שמא תתעבר ותמות - ודאי אלמא לאו בת לידה היא:

אמר לך רבי יוחנן - ההוא זאת תורת היולדת לא מרבי לה לקטנה אלא בגדולה מיירי וקא מרבה אפילו יולדת שוטה:

שכן אדם מביא קרבן עשיר אפילו על אשתו שוטה - אדם מביא קרבן עשיר על אשתו בין פקחת בין שוטה ולא אמרינן דאע"פ שנשאת לעשיר עניה היא דמה שקנתה אשה קנה בעלה אלא כל הקרבנות שחייבת מביא עליה:

שבך כתב לה ואחריות כו' - דהכי משמע אחריותא עלי וכי היכי דהאי מביא קרבן על אשתו יולדת אפילו שוטה כך כל מחוסרי כפרה אין צריכין דעת ולעולם שלוחי דידן נינהו:

דף לו.

אם היה כהן - המדיר:

יזרוק עליו דם חטאתו ודם אשמו - קתני סתם דמשמע כל חטאות ואשמות ואע"ג דלא מחוסרי כפרה נינהו:

לא לעולם שלוחי דידן נינהו ומאי דם חטאתו ודם אשמו דקתני חטאתו של מצורע כו'. דהיינו מחוסרי כפרה וכו' וה"ה לגדול:

מזידין חייבין - לשלם קרבן לבעלים:

אלא מעתה - יביא אדם אפי' חטאת חלב על חבירו שכן מביא קרבן על אשתו שוטה דמשמע כל קרבנות שהוא חייבת אפי' אם אכלה חלב: ומתרץ רבי יוחנן אשתו שוטה היכי דמי שתהא מחויבת קרבן אי דאכלה כו':

לתקוני שויתיך - שליח ולא לעוותי:

אמרי - לעולם שלוחי דידן נינהו ולהכי פיגולו פיגול:

לא יחשב לו - פיגול יהיה מכל מקום:

אלא מעתה - יביא אדם אפי' חטאת חלב על חבירו שכן מביא קרבן על אשתו שוטה דמשמע כל קרבנות שהיא חייבת אפי' אם אכלה חלב:

ומתרץ רבי יוחנן אשתו שוטה היכי דמי - שתהא מחויבת קרבן אי דאכלה כו':

פסול - הקרבן דהואיל ונדחה כשנשתטית דלאו בת קרבן היא ידחה התם נמי גבי אשה הואיל ונדחית בשעת אכילה נדחית מהכל ואין אדם מביא קרבן חלב על אשתו שוטה וליכא למירמא מהכא וכי קאמינא דלר' יהודה הא דמביא קרבן על אשתו שוטה כגון זבה או יולדת או מצורעת:

וקפריך תו יביא אדם כו' - אלמה אמר ר' אלעזר הפריש פסח על חבירו שלא מדעתו כו':

אמר רבי זירא שה לבית אבות - דמשמע אדם מביא פסח ושוחט על בניו ועל בנותיו הקטנים:
לאו דאורייתא הוא - להכי הפריש פסח על חבירו לא עשה ולא כלום:
וממאי - דלאו דאורייתא הוא מדתנן וכו':
ואי אמרת שה לבית אבות - דאדם שוחט על בניו הקטנים דאורייתא:
על בישרא קאי ומזכי להו - כלומר היאך יכול זה לזכות את אחיו מאחר שנשחט והא תנן (פסחים פט.) נמנין ומושכין ידיהן עד שישחט אלא אזמוני להו לאחר שחיטה לאו דאורייתא והך משנה משמע דבבניו קטנים מיירי:
אלא - הואיל ולאו דאורייתא הוא למה ליה לאבוהון למימר הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם לירושלים כדי לזרזן במצות:
תניא נמי הכי - כדי לזרזן קאמר מדקאמר בנים שפלים ולא קאמר ובנים לא יצאו ידי חובתן מכלל דלא מחייבי מדאורייתא אלא לזרזן קאמר:

דף לו:

כיון דזכות הוא לו - שמרויח שתורם עליו משלו ולא צריך ליתן לו כלום:
לא צריך דעת - שזכין לאדם שלא בפניו:
או דלמא - כיון דמצוה דיליה היא דבעל הכרי ניחא ליה למיעבדיה שיקיים הוא את המצוה לפיכן. צריך שיודיעו:
אילימא - משל בעל הכרי על בעל הכרי:
אילימא לדעתיה דיליה - לדעתו של תורם שלא הודיעו לבעל הכרי שהוא תורם עליו:
מאן שוייה שליח - הא קיימא לן מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם:
הא קא מהני ליה דעבד שליחותיה - ואיהו הדירו:
הא קא מהני ליה - האי שתורם עליו:
אלא לאו לדעתיה דנפשיה - שלא הודיע לבעל הכרי שהוא רוצה לתרום עליו:
וא"א צריך דעת הא קמהני ליה - כיון שתורם עליו בידיעתו הא קמהני ליה:
אלא לאו אין צריך דעת - ולהכי תורם עליו דכיון שתורם עליו שלא מדעתו לא מהני ליה כלל:
לעולם משל בעל הכרי - מיירי ולדעתו דבעל הכרי ודקאמרת הא קמהני ליה דעביד שליחותיה ותרים:

באומר כל הרוצ' לתרום יבא ויתרום - דכיון דלא שויה שליח ממש טפי מאחריני ואחריני נמי יכולין לתרום כמותו לא מהני ליה כלל דאי לא תרים ליה האי תרים ליה איניש אחרינא ומהכא ליכא למשמע מינה כלל:

טובת הנאה משל מי - אותה פרוטה שיכול לקבל מישראל אחר כדי ליתנה לבן בתו כהן משל מי היא:

אי לאו פירי דהאי - דתורם לא מתקן כריא דההוא ותיהוי אותה פרוטה דתורם:

או דלמא לא וכו' - ודבעל הכרי הוי טובת הנאה:

את כל תבואת זרעך ונתת ונו' - שמע מינה דבעל הכרי היא טובת הנאה מדכתיב זרעך ונתת:

תורם את תרומותיו ומעשרותיו לדעתו - של תורם וקס"ד דמשלו על של בעל הכרי הא קא מהני ליה דשקיל טובת הנאה:

אלא - מדתורם לו שמע מינה דטובת הנאה של תורם היא:

אמרי - לעולם מהא ליכא למשמע מיניה טובת הנאה של מי דהכא לא מיירי אלא בשל בעל הכרי ולדעתו דבעל הכרי ולהכי טובת הנאה שלו ואפילו הכי לא קא מהני ליה:

באומר כל הרוצה בו' - כדאוקימנא לעיל:

המקדיש - שפודה את הקדשו מוסיף חומש ולא אדם אחר כדכתיב ואם המקדיש יגאל את ביתו (ויקרא כז):

ומתכפר עושה תמורה - המפריש קרבן לפטור חובתו של חבירו המתכפר עושה תמורה באותו קרבן דהשתא הוי דידיה ולא המפרישו דמאחר שהפריש לצורכו קנאו המתכפר:

והתורם וכו' טובת הנאה שלו - של תורם:

שנוטלין שכר על לימוד המקרא וכו' - ולהכי לא ילמדנו מקרא בחנם לזה דקמהני ליה השכר שהיה לו ליתן אבל מלמדו הלכות בחנם דלא קא מהני ליה כלל:

מאי פסקא - דבמנהגא תליא מילתא ולאו איסורא איכא אפי' למשקל שכר של המקרא תריץ לא ודאי לאו שפיר עבד דשקל כלל:

דף לז.

והא קא משמע לן - מתני' דאפי' במקום שנוטלין שכר וכו'. ולהכי לא ילמדנו מקרא דהואיל ושרי למשקל שכר אם מלמדו בחנם מהני ליה מן השכר שהיה לו ליתן:

רב אמר - מאי טעמא התירו למשקל שכר מן המקרא מפני שאין נוטלין שכר אלא על שכר שימור שמשמרין התינוקות שאין מניחין אותן לצאת ולעסוק בדברים בטלים ולא שכר לימוד המקרא וקטנים דצריכין שימור למדין מקרא ולא גדולים ולהכי לא ילמדנו

מקרא לקטנים בחנם דהואיל ושרי למשקל עלייהו שכר קמהני השכר שהיה לו ליתן אבל מלמדו מדרש דקטנים אין לומדים מדרש אלא לגדולים וגדולים לית להו שכר שימור ולא קמהני להו כלל ולהכי שרי:

ורבי יוחנן אומר שכר פיסוק טעמים - שקיל מנייהו שמלמדם ניקוד וטעמים וההוא שכר מצי למשקל ופיסוק טעמים אינו אלא במקרא ולהכי לא ילמדנו מקרא:

בקטן - (משום דקא מהני ליה שמניח לו את השכר) תריץ מתני' דקתני לא ילמדנו מקרא בקטן משום דקא מהני ליה שמניח לו את השכר שהיה לו ליתן:

והכי קתני לא ילמדנו מקרא לקטן - בחנם משום דקא מהני ליה שכר השימור אבל אם היה גדול מלמדו לו ולבניו מקרא גדול משום דאיהו לא צריך שימור ולא קמהני ליה ולבניו נמי הואיל ואביהן עמהם הוא משמרם וליכא שכר שימור:

לא קורין בתחילה בשבת - אין מתחילין ללמדם בתחילה בשבת בדבר שלא למדו מעולם אבל שונין בראשון כלומר בדבר שלמדוהו כבר פעם ראשונה לומדים אותן פעם שניה בשבת ולהכי קתני בראשון דרבותא קמ"ל אע"פ שלא למדוהו התינוקות אלא פעם אחת שונין:

בשלמא למאן דאמר שכר פיסוק טעמים - שרי למשקל:

הייינו דאין קורין בתחילה בשבת - דהואיל ומעולם לא למדו דבר זה אלא עכשיו אינו מלמדו אלא בשכר ואתי למשקל שכר בשבת אבל שונין דעביד ליה בלא שכר:

אמאי שונין בראשון - אפילו שונין לא דהא איכא שכר שימור דשבת ואתי למשקל שכר בשבת:

הבלעה היא - כדקתני ומישרי שרי:

דתניא השוכר את הפועל - שנותן לי שכרו של כל יום:

לשמור את התינוק - מטומאה:

לשמור את הזרעים - לצורך העומר:

דף לז:

אם אבדו - בשבת:

אינו חייב באחריותן - הואיל ואינו שכיר ביום שבת:

אם היה שכיר שבת - שנותנים לו ז' פשיטים שכרו לשבוע אע"פ שמגיע ליום שבת פשוט אחד כיון דכל יום שבת נבלע עם שכירות שאר השבוע זו היא הבלעה ששכר שבת מבליע בתוך ימי השבוע נותנין שכר שבת דהבלעה שרי:

אם אבדו - בשבת חייב באחריותן דהא נותנין לו שכר השבת:

אלא גבי שבת - דקתני לא קורין בתחילה אבל שונין לאו משום שכר פיסוק ולא משום שכר שימור קאמר דהא שרי בהבלעה:

דיפנו אבהתהון דינוקא למצוותא דילהון - שאם היו עסוקין להקרותן בתחילה בדבר חדש היו טרודין בהן ולא היו פנויין למצות שבת להתענג בו אבל שונין הואיל וכבר למדוהו לא מיטרדי בהו:

דיפנו - כדי שיהו פנויין:

ויקיר להו עלמא - שכבד עליהם ללמוד מפני המאכל ולהכי אין קורין בתחילה בשבת דמצער להו:

בנות - שמלמדין אותן תורה מי בעיין שימור אינהו לאו אורחייהו למיפק אבראי דכתיב כל כבודה בת מלך פנימה (תהילים מ"ה:י"ד) וליכא לאוקמא בה שכר שימור:

שכר פיסוק טעמים דאורייתא הוא - ולא מצי למשקל עלייהו אגרא:

אלו הפסוקים - עד היכן מסיים כל פסוק ופסוק ולהכי קרי להו שום שכל שיכול להשכיל בפסוק בין כל פיסוק ופיסוק:

הלכה למשה מסיני - דנקראין הכי:

מקרא סופרים ארץ ארץ - כלומר מה שקורין ארץ ארץ דלא כתבינן ההברה דלא כתבינן יו"ד בין אל"ף לרי"ש ובין רי"ש לצד"י וכן נמי ארץ דלא כתבינן ב' אלפי"ן או ה"א סמוך לאל"ף ויו"ד בין רי"ש לצד"י וכן שמים דלא כתבינן שאמים אל"ף בין שי"ן למ"ם ובין מ"ם ליו"ד וכן מצרים:

עיטור סופרים אחר תעבורו - ולא כתיב תעבורו אחד והיינו עיטור שמעטרין הדיבור דהכי משמע יפה:

קדמו שרים אחר נוגנים - ולא כתיב אחר נוגנים קדמו שרים:

צדקתך כהררי אל - ולא כתיב כהררי אל צדקתך דהכי מסתבר טפי ובדווקא משתעי:

איש דכאשר ישאל איש בדבר האלהים - באחיתופל כתיב:

באים דונבנתה - [קרי ולא] כתיב:

לה דפליטה - שניהן כתובין בירמיהו:

את דהגד הוגד אלי - דכולהו הני קריין ולא כתיבן:

וכתיבן ולא קריין נא דיסלח - דנעמן:

דף לח.

זאת המצוה - כתיב בירמיה:

ידרוך דהדורך - כתיב וקראי לא גרס להו ידרוך דכתבן ולא קריין:

דכי גואל אתה - ברות:
חמש דפאת נגב - וטעמייהו לא מפרש ליה:
ללמד אתכם - אלמא הקב"ה צוה ליתנה לישראל:
כתבו לכם - אלמא שניתנה נמי להן לישראל:
למען תהיה לי לעד - שילמדו כל התורה וילמדו אותה אלמא לישראל נמי ניתנה:
פלפולא בעלמא - להבין דבר מתוך דבר הוא דניתן למשה ונוהג בה טובת עין ונתנה לישראל:
פירסו - מכלל דגבור הוא וגוף גדול:
ואימא דאריך היה וקטין - שלא היה גופני ולא היה בעל כח:
ועוביין שלש - ואפי' הכי שיברן:
ותחסרהו מעט - וזו היא אחת שאותה אחת היה הקב"ה יתירה עליו:
אי בלא אגרא - מאי רבותיה:
לאפוקי ממאן דשקל בלא אגרא - כל מי שהוא רוצה חמורו של חבירו בלא שכר ומאי מעליותא היא דלא הוה גזלן כ"ע נמי לא גוזלין נינהו:
דלמא - האי דלא שקיל אפי' באגרא לאו משום עושר דלמא משום דעני הוה ולא הוו ליה משואות ולהכי לא הוה צריך:
אלא מהכא - שמעינן דעשיר היה מפסל לך:
ביתו עמו - כלי תשמישו וזה היה מרוב עושר:
לא חמור אחד מהם נשאתי - בעל כרחו אפי' בשכר הא ברצון בעלים היה שוכר ואילו גבי שמואל וכו' לא עשקתנו ולא רצותנו שלא היה שוכר לא באונס ולא ברצון:
מתני' וזן את אשתו ואת בניו - של מודר:
אע"פ - שהמודר חייב במזונותן כיון דלאו לפטומי עבידן ודי להן במאי שהוא מפרנסן לאו הנאה מרובה עביד ליה:
ולא יזון את בהמתו בו' - הואיל ולפטומי עבידן עביד ליה הנאה מרובה:
נפשה לשמים וגופה שלו - לאכילה משום הכי לא יזון אותה לפטומי שמהנהו הנאה מרובה:

דף לח:

נפשה וגופה לשמים - שאינה ראויה לאכילה לפיכך זן אותה דאינו מהנהו הנאה מרובה:
מוכרה לעובדי כוכבים - וניחא ליה בפיטומא:
גמ' על החתן - שהחתן הוי מודר:

הרי מוסר לו שפחה לשמשו - ואמאי מותר:
אלא בשנכסי חתן אסורין אצל אבי הכלה - ואע"פ שהחתן מהנהו שזן את בתו אפי' הכי משיא לו את בתו ומשיב הש"ס משום הא לא צריך למימר דמותר להשיא את בתו:
דגדולה מזו אמרו - בשנכסיו אסורים על הנודר אמרנו וזן את אשתו:
אע"פ וכו' ואת אמרת וכו' - פשיטא דמותר דהא לא מהני כלל:
לעולם בשנכסי אבי כלה אסורין על החתן - ודקאמרת הרי מוסר לו שפחה לשמשו תריץ בבתו בוגרת עסקינן שיכול להשיאו ומדעת עצמה דהואיל ואינו משיא אלא מדעת עצמה לאו הנאה דקא מהני ליה איהו אלא הנאה מועטת:
תניא נמי הכי - דהנאה מועטת מותרת:
המדיר את בנו - מנכסיו אם לא ילמוד תורה:
מותר - האב למלאות כו' שהנאה מרובה נדר הימנו ולא הנאה מועטת וזו הנאה מועטת היא:
כוס של בית המרחץ - הנאה מועטת היא:
למנחרותא עבידן - לצורך עבודה עשויין ולא להתפטם:
למנחרותא - לעבודתו והואיל וקי"ל יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך אינה הנאה למודר אם זה מפרנס עבדיו:
לפטומא עבידא - דטהורה לשחיטה וטמאה לעובד כוכבים:
המודר הנאה מחבירו נכנס לבקרו עומד אבל לא יושב - כדמפרש לקמן:

דף לט.

במאי עסקינן - נכנס לבקרו:
אפילו יושב נמי - יהא מותר שהרי נכסי חולה אין אסורין על המבקר ומותר ליהנות משלו:
אי בשנכסי כו' - ולהכי אינו יושב בישיבה שלא יהנה משלו:
אפי' עומד לא - דהנאה היא לו שנהנה:
ובמקום שנוטלין שכר על הישיבה - שכר שהולך לבקר את החולה ויושב עמו לצוותא ומשכירין אותו:
ואין נוטלין על העמידה - ולהכי אינו יושב שאם היה יושב שם המבקר בחנם מוותר היה לו שכרו ומהנהו אם לא יטול שכר אבל עומד הואיל ואין נוטלין שכר על העמידה מותר:
מאי פסקא - דעל זה נוטלין שכר ולא על זה:

על העמידה לא בעי למשקל - דעראי הוא דכך הוא בכל מקום ולהכי עומד אבל לא יושב דכיון דליכא שכר [על העמידה] לא מהני ליה כלל:

ואיבעית אימא - לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה ואפילו במקום שאין נוטלין שכר על הישיבה ודקאמרת אפי' יושב נמי כדקאמר רבי שמעון בן אליקים לקמן (דף מב:) לענין שביעי':

גזירה שמא ישהא בעמידה הכא נמי שמא ישהא בישיבה - ושהייה דישיבה ודאי הנאה היא לחולה ולהכי לא ישב עמו ואי קשיא אפילו עומד נמי לא גזירה שמא ישהא בעמידה הא לא קשיא דהתם כיון דאכל מפירי דשדה איכא למימר דלמא אגב דאכיל שהייה תמן אע"ג דקאי והכא דלא אכל משום הכי קאי: (לא מצאתי יותר מזה הלשון וזהו אמר ליה):

אפילו יושב נמי - להוי דהא מבקר מותר בנכסי חולה:

אפילו עומד - דהא אסור בדריסת הרגל:

לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה - ומשום הכי עומד אבל לא יושב כדמפרש בגמרא:

במקום שנוטלין שכר על הישיבה - דהיושב לפני החולה משתכר פורתא משום דקעביד ליה צוותא בעלמא והלכך בישיבה אסור משום דקא מהני ליה ההוא אגרא דניתיב לאיניש אחרינא דיתיב קמיה:

אבל בעמידה דמותר - משום דלא קמהני ליה ולא מידי דהא לא עביד למיתב אגרא אעמידה:

מאי פסקא - הא קמ"ל אע"ג דאיכא דוכתא שנוטלין שכר על הישיבה נוטלין אבל לא על העמידה והיינו טעמא דבעמידה מותר אבל לא בישיבה כדאמר ר"ש בן אליקים בשילהי פירקין גבי שביעית:

(חס"ר כא"ן)

שהרי עומד ואוכל - גזירה שמא ישהא בישיבה מרובה והוי הנאת חולה וא"ת נגזור בעמידה כי היכי דגזרינן התם בעמידה הא לא קשה דאילו התם גזרי' בעמידה אבל הכא דלא מטיא ליה הנאה בעמידה ליכא למיגזר שמא ירבה בעמידה אבל לא בישיבה שנוח לו לזה לישב גזירה שמא ישהא בישיבה:

לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר - וכשאין נוטלין שכר על העמידה ולהכי מותר בעמידה דהא לאו מן חיותיה נדר כדאמר לקמן כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה ואהכי מותר:

הא אפשר בעמידה - מבקרו בעמידה דמהא לא אדריה אבל בישיבה אדריה:

חלה הוא - המדיר מותר לבקרו:
חלה בנו - מודר שואלו בשוק על עסקי בנו:
היינו דשני בין הוא לבנו - דאילו בשחלה הוא מותר ליכנס לשם דהא לא אדריה מן חיותיה אבל כשחלה בנו אינו נכנס לבקרו דהא ליכא חיותא דמדיר:
אלא לשמואל דאמר כו' מאי שנא הוא - דמותר ומ"ש בנו דאסור הא בעמידה ליכא הנאה כלל אלא ודאי בנכסי חולה אסורין על המבקר מירי וכדעולא וקשיא לשמואל:
אמר לך שמואל כו' ובריייתא - מודינא דהכי הוא כדמוקי לה עולא בשנכסי חולה אסורין על המבקר מיהו בהא פליגנא עליה דאיהו מוקי לה בעומד אבל לא ביושב דהא אפשר בעמידה ואנא אמינא דברייתא אפי' יושב שפיר דמי דאמר דלא אדריה מן חיותיה ל"ש עומד ול"ש יושב ודיקא נמי מדקתני סתמא חלה הוא נכנס לבקרו אפי' יושב:
מאי פסקא - דמתני' בשנכסי מבקר אסורין על החולה:

דף לט:

מתניתין קשיתיה - מדוקיא קא משמע ליה:
מאי איריא דתני עומד אבל לא יושב - והרי אין מבקר אסור בנכסי חולה:
אלא שמע מינה וכו' - וא"ת מאי טעמא דשמואל דמתרץ לה הכי לוקמא כדעולא הא לא קשיא דשמואל לא מוקי לה כדעולא דקסבר האי שינויא דחיקא היא:
ופקודת כל אדם - שבני אדם מבקרין אותן:
לא ה' שלחני לזה - לפי שהיו עדת קרח מלעיגין עליו ואומרים שהיה משה אומר להם מדעתו בלא ציווי של מקום:
ואם לאו - שאין גיהנם נברא עדיין:
איני - מי מספקא ליה למשה:
כי ערוך מאתמול תפתה - איזהו יום שיש לו אתמול ולא שלשום כלומר שהיה לו לפניו ולא לפני פניו הוי אומר זה יום שני שבו נברא גיהנם:
אלא ה"ק - אי הכא אין לו פומא ואי לא מקרב הכא יקריבנו המקום:
והא ברקיע קביעי - למטה מזבול כדאמרי' במסכת חגיגה (דף יב:):
אם אתה עושה דין לבן עמרם - מקרח ועדתו:
ובכל יום ויום - מאותו יום ואילך אינן יוצאין מפני שמשתחווין להם עובדי כוכבים עד שמורים בהן חיצים וחניתות:
ואפי' גדול אצל קטן - שלא יאמר לא אבקר אלא גדול כמוני: אין לו שיעור דמצוה בקטן כמו בגדול:

ליעיילו שיתין ולוקמוה - יכנסו ששים בני אדם כאחת לבקרו ויטול כל אחד ואחד ששים בצערו ומיד מתרפא:

כעישורייתא דבי רבי - דאמר מי שיש לו עשר בנות ובן אחד הראשונה נוטלת עישור נכסים והשניה במה ששיירה וכן לכולן ומפרש בהש"ס ירושלמי נמצאו בנות שנוטלות במנה תרי תילתי פחות ציבחר והאי תלתא ומוסיף ציבחר וגבי חולה נמי מבקר הראשון נוטל אחד ששים בחליו והשני א' ששים במה ששייר:

ובבן גילו - בחור כמותו או זקן לזקן:

וחוזרות כולן וחולקו' בשוה - מילתא אחריתי דהיכא דיצאו לישא כאחת כל אחת נוטלת עישורה במה ששיירה חבירת' ואז חולקות בשוה אבל כשבאו לינשא זו אחר זו לא:

דף מ.

באיש - חלה ואית דגרסי באש:

כאילו שופך דמים - מפני שבני אדם שנכנסין לבקרו עושים לו לחולה כל צרכיו:

לא שיחיה ולא שימות - שהרי אינו יודע בעניינו של חולה:

דלא ליתרע מזליה - דדילמא מתצלנא לאלתר אי נמי דלא לישתעי מילי עילויה:

מכאן ואילך - חזי דלא מתרפא אמר להו פוקו ואכריזו:

ריעים כנעמן - שריפאוהו מצרעתו כגון אלישע דהוה נביא וזקן והשיאו עצה לנעמן:

אם יאמרו לך נערים בנה - בית המקדש:

וזקנים אומרים סתור - ואל תבנה:

וסימן לדבר מרחבעם - דכתיב (מלכים א י"ב:ח') ויעזוב את עצת הזקנים וגו' ונחרב בית המקדש על אותה עצה והמורה לא פירש בבית המקדש ואיכא ברייתא. דקתני בהדיא בבית המקדש:

לא לסעוד - כמו (במדבר ט"ז:כ"ט) ופקודת כל האדם מתרגמינן וסעודא:

תלת שעי קמייתא רווחא דעתיה - כדאמר בעלמא (ב"ב טז:) אידלי יומא אידלי קצירא ודילמא אמר לא אצטריך למבעי רחמי עליה דאינו כל כך חולה:

יסעדנו - כמו ולחם לבב אנוש יסעד (תהילים ק"ד:ט"ו):

ומניין שהשכינה כו' שנאמר ה' יסעדנו - קרי ביה יסערנו אי כמי יסעדנו ממש שמסעד שכינה על ראשו כדאמרן בהדיא ששכינה שרויה למעלה ממיטתו:

סהדא רבה פרת - כשנהר פרת גדול הוי עדות לגשמים שיורדין לא"י דא"י גבוה מכל הארצות ובאין גשמים ונופלין בפרת ומתגדל מהן והאי דאמרי' דנהר מתגדל ממי הגשמים הוי פלוגתא אדשמואל:

נהרא מכיפיה מתברך - שנובע מגדותיו ולא ממי גשמים:

דף מ:

אלא פרת ביומי תשרי בלבד - דכל ימות השנה רבין נוטפין על הזוחלין מן הגשמים שיורדין לתוכו ומן השלגים שמתפשרין כל ימות החמה אבל בתשרי כבר פסקו השלגים ונתפשרו כולן והלכו להן מטהרין הזוחלין ואין בנהרות אלא מימיו שנובעין בלבד:

אבוה דשמואל - סבירא ליה כאידך דשמואל:

ועביד להו לבנתיה מקוואות ביומי ניסן - לפי שביומי ניסן רבין נוטפין עני הזוחלין מחמת הגשמים שהרי כל השלגים והקרח שנתפשרו באין המים דרך צינורות דהוו להו שאובין אבל לא באין דרך צינורות אלא מאליהן שוטפין ובאין טובלין בהן כדאמר זבה ונדה ויולדת טבילתן במי מקוה של מ' סאה ואפי' מי גשמי' מכונסים שלא מצינו מים חיים אלא לזב בלבד שנאמר בו מים חיים והמפרש לא פירש הכי ולאו דוקא דכל נשים בזמן הזה זבות נינהו:

מפצי ביומי תשרי - שבתשרי מתמעטין הנהרות מן כל ימות השנה ומעלין טיט . והיה נותן המפץ בקרקעית הנהר שלא יכנס הטיט ברגליהן ויהא חציצה:

דף מא.

ושטיח - עור לאכול עליו:

בלא מלח ובלא רבב - דמלפת בהו:

רבב - שומן:

דדא ביה כולא ביה - מי שיש בו דעת כמי שיש בו הכל שאינו נחסר כלום:

דא קני מה חסר - מי שקנה דעת אינו חסר כלום:

חוזר לימי עלומיו - דנעשה כתינוק שלא טעם טעם חטא:

שנא' רוטפש - כלומר כשעת רטוב ופש כמו [פרו ורבו מתרגמינן] פושו וסגו:

מנוער - מן החולי ישוב כמו שהיה בימי עלומיו:

כל משכבו הפכת בחליו - כל סדר הצעת למודו המסודר לו נהפך לו בחליו ומשכחו:

תליסר אפי הלכתא - שהיה שונה למודו בי"ג פנים:

שיתא אזלו ליה - ששכחם:

קצרא - כובס:

אתה עשית אותי ואת חייא - דגמר להו דכל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן:

הכל מושלין בו - להמיתו אפי' זבוב אפילו יתוש:
למשפטיך עמדו היום כל עבדיך - דכיון שנשפט בישיבה של מעלה הכל נעשו עבדיו של הקב"ה ליפרע הימנו:
גברא גבוה הוי רכיב גירדנא זוטא - פרדה קטנה:
תיתורא - גשר:
ואסתויט - נתפחדה הפרדה ושדייה מינה ושכיב ואע"פ שהפרדה נמוכה ואיהו היה ארוך כל כך דלא נפל אלא מעט מת:
אקרוקתא - צפרדע ועקרב אינו יכול לשוט בנהר ונשאו צפרדע עליו להעבירו בנהר לנשוך את האיש:

דף מא:

כי חיזרא לדיקלא - כמו האטד שמקיף הדקל ומגין לפירות שאין יכולים למשמש בו כך מגינה על גופו של אדם:
תורייקי - תירייק"א בלע"ז:
חושלא דשערי - שעורים ישנים קלופים:
דריש נפה - שמדובקין בנפה ובכברה כשמרקדין בהן:
בורדס - בסמ"ך שילשול גדול שיוצא כל שעה כמעיין הנובע שאין לו שוליים ויצאו ממנו כל המים ואית דאמרי בורדם במ"ם כמו בור שנובע דם ואית דאמרי מכה שקורין בו"ן מלנ"ט שיוצא נמי הימנו דם:
מפני שהוא כמעיין הנובע - שקופץ מזה לזה ויש בו סכנה להזכירו:
[**היכי קתני**] - מתני' ומרפאו רפואת נפש:
בחנם - כלומר שאין לו הנאה אלא שמחזיק לו טובה בנפשו:
רפואת נפש [**גופו**] - שאם חלה המדיר מותר למודר לרפאותו כדאמרינן לעיל דלא אדריה מן חיותיה:
רפואת ממון בהמתו - שאם חלתה בהמתו אסור לרפאותה משום דקמהני ליה:
אבל אומר לו כו' - דאמירה ולא כלום היא:
מתני' ורוחץ עמו - המודר עם המדיר:
אבל לא בקטנה - משום דקא מפשי מיא מיניה ומפיש נמי הבלא:
אבל לא מן התמחוי - ביחד מפני שמרבה בעל הבית בשבילו:
אבל אוכל הוא מן התמחוי החוזר - לבעל הבית כדמפרש בגמרא שדרכן לאכול מעט ומחזירו לבעל הבית שיש להן מאכילין הרבה וכיון דאין אוכל אלא מעט ומחזיר המותר

לא מיתהני מיניה כלום אפי' אם אוכל חבירו פחות הימנו לא מיתהני דהא אינו אוכל אלא מעט והמותר מחזיר. ע"א לא יאכל עמו מן התמחוי דדרך בני הסעודה לאחר שאכלו כפי שובען מצניעין המותר ונושאים עמם לבתיהן דהתם לא יאכל עמו דשמא אחד מהן אוכל פחות מחבירו ולכשיביאו מותרן לבתיהן חולקין בשוה ונמצא זה משתכר במה שאכל חבירו פחות ממנו אבל אם דרך בני הסעודה לאחר שאכלו מחזירין מותרן לבעל הבית ושוב אין מוסיפין בקערות מותר לאכול עמו:

מתני' לא יאכל עמו מן האבוס שלפני הפועלים - כלי גדול שנותן בו בעל הבית ירקות שאוכלין בו הפועלים יחד ומשום טעם דתמחוי:

ולא יעשה עמו באומן - שלא יעמוד עמו במענה אחת מפרש בגמ':

בקרוב כ"ע לא פליגי דאסור - לעדור דקא מרפיא כו':

גמ' דקא מרפי לה לארעא קמיה - ונוח לו לחרוש אחריו:

דף מב.

מתני' המודר הנאה מחבירו לפני שביעית - שהדירו חבירו קודם שנכנסה שביעית:

אין יורד לתוך שדהו - לאכול מפירות שביעית דאסור בדריסת הרגל:

ואין אוכל מן הנוטות - מאותן פירות הנוטין חוץ לשדה שיכול ליקח מהן ואינו צריך ליכנס בתוך השדה ואע"ג דהן שביעית לא יאכל מהן כדאמרינן בגמרא אדם אוסר דבר שברשותו אפילו לכשיצא מרשותו והאי נמי כיון דלפני שביעית הדירו חבירו כי אתי נמי שביעי' אסור בהן:

ובשביעית - אבל אם הדירו בשביעית לא יורד לתוך שדהו:

אבל אוכל הוא מן הנוטות - הואיל ולא הוי ברשותו השתא כי מדיר ליה ובגמרא מפרש אמאי אינו יורד ואמאי אוכל הא ארעא נמי דהפקר היא:

נדר הימנו מאכל לפני שביעית - אבל לא נדר הימנו הנאה לכי מטי שביעית יורד ואינו אוכל דהא לא הדירו אלא מן מאכל אבל אינו אוכל כדפרישית לעיל דאדם אוסר דבר שברשותו אפי' לאחר שיצא מרשותו:

ובשביעית - הדירו בשביעית:

יורד ואוכל - דעכשיו יצא מרשותו. ואית דנפרש המודר הנאה מחבירו לפני שביעית לא ירד לתוך שדהו לפני שביעית ולא יאכל מן הנוטות כיון דהדירו ובשביעית כלומר אם הגיעה שביעית לא ירד לתוך שדהו כו' ולישנא קמא עיקר:

גמ' דאמרי תרוייהו נכסי אלו עליך - כלומר כל נכסי עליך בכל מקום שהן:

ואין אוכל מן הנוטות - ואע"פ שהגיע שביעית ושל הפקר הן:

ואם בשביעית נדר - דהשתא לאו ברשותו הוא ולא מצי מדיר לה מנייהו אוכל מן הנוטות:

ר' יוחנן ור"ל דאמרי - הגיע שביעית אין יורד אבל אוכל מן הנוטות:

אדם אוסר דבר שברשותו אפילו לכשיצא מרשותו - דכיון דבשעה שאסר הויין ברשותיה אפילו לכי הגיע שביעית נפקן מרשותיה אפילו הכי אסורין עליו:

ר' יוחנן ור"ל סבר אין אדם כו' - ומשום הכי כי הגיע שביעית דנפקא מרשותיה אוכל הוא מן הנוטות:

ותסברא - דבהאי טעמא פליגי:

ומי איכא למ"ד אין אדם אוסר כו' - ור' יוחנן ור"ל הכי סבירא להו:

אם כן - דמשום האי טעמא פליגי ואמרי דאוכל הוא בשביעית:

ליפלגי בנכסים אלו - אפי' היכא דאמר נכסים אלו עליך ולימרו ר' יוחנן ור"ל דאוכל בשביעית משום הטעם דאמר אין אדם אוס' דבר שברשותו לכשיצא מרשותו כ"ש היכא דאמ' נכסי דמשמע כל זמן שהן ברשותו אלא מדלא פליגי בנכסים אלו אלא בנכסי ש"מ דלית להו האי סברא ועוד היכי מצי אמר לעולם דאין אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו והתנן דאוסר:

האומר לבנו קונם שאתה נהנה לי - כלומר שאי אתה נהנה לי מכל נכסי:

מת יירשנו - שלא אסר עליו אלא כל זמן שהנכסים שלו לפיכך יירשנו אם מת:

ואם נדר בחייו ובמותו - כיון דמפרש במותו מת לא יירשנו אלמא דאדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו לאחר מותו:

דף מב:

שאני הכא דאמר בחייו ובמותו - אבל היכא דאמר בסתם אימא לעולם אין אדם אוסר וכו':

מ"מ קשיא - כדאמרינן אי בהאי טעמא פליגי ליפלגו בנכסים אלו:

אלא בנכסים אלו כ"ע לא פליגי - דמשמע נכסים אלו לעולם:

כי פליגי דאמר נכסי - ר' יוחנן ור"ל סברי היכא דאמר נכסי אין אדם אוסר וכו' דנכסי משמע כל זמן שהן ברשותי ורב ושמואל סברי אפילו אמר נכסי (אמר) אדם אוסר דבר וכו':

קונם לתוך ביתך שאני נכנס - כל זמן שהוא ביתך דהוי דומיא דנכסי עליך כיון שמת בעה"ב או שמכרו לאותו בית לאחר מותר ליכנס בו דהשתא אינו שלו אבל אמר לבית זה שאני נכנס דהוי משמע נכסים אלו דקא אסר הבית עליו לעולם אע"פ שמת או מכרו

לאחר אסו' ליכנס בו אלמא דשאני בין נכסי לנכסים והיכי קאמרי רב ושמואל ל"ש נכסי ול"ש נכסים דאדם אוסר וכו':
אלא כי אמרי רב ושמואל:
בעומדים אילנות על הגבולין - לחוץ שיכול לתלוש מן הפירות מבחוץ מש"ה אינו יורד דהא דרחמנא אפקריה לארעא גבי שביעית לצורך אכילה ועכשיו לא היה נכנס לצורך אכילה:
ר"ש בן אליקים אמר - הא דקתני אוכל מן הנוטות ודאי כדקאמרת כגון דעומדין על הגבולין משום שיכול להושיט ידו וליקח מבחוץ אבל אין עומדין על הגבולין אינו יורד לתוך שדהו דאסור לו לירד לשם:
גזירה שמא ישהא בעמידה - דלאחר שאכל עומד לו לשם וקמיתהני מנכסים דמדיר ואסור דהאי דאפקריה רחמנא כל זמן שהוא אוכל אז יכול לעמוד לשם דהפקר הוא אבל שלא לצורך אכילה לא אפקריה:
מתני' המודר הנאה מחבירו לא ישאיל לו - שאלה בכלים הלואה במעות:

דף מג.

גמ' בשלמא לא ילונו - מדיר למודר דודאי קמהני ליה הנאה מפורסמת:
אבל לא ילוה ממנו - המדיר מן המודר:
מאי הנאה - קא מטי ליה למודר ממאי דאוזיף למדיר:
ובשלמא לא ילוה ממנו - מצי נמי למימר דקא מיתהני בכה"ג כגון דאוזפיה מעות הרעות וקא משלם ליה היאך יפות ולא יקח ממנו משכחת לה דקא מתהני בזבינא דרמי על אפיה:
אלא לא ישאל ממנו - מאי הנאה מטי למודר כי משאיל לו כליו הא קא מפחית ודאי להיא כלי ולא מעלי ליה דסתם שאלה הכי הוא:
כגון שנדרו זה מזה - דשניהם אסורים זה בזה:
גזירה לשאול כו' - דאי שרית ליה לשאול אתי נמי להשאיל:
מתני' אמר לו השאילני פרתך - לאו במודר ומדיר עסקינן:
אינה פנויה - דמלאכתו היה עושה ונתעצב השואל כנגד המשאיל ואומר הואיל וסרבת להשאילה לי:
קונם שדה שאני חורש - שלא אחרוש שדי בפרתך עולמית ואח"כ השאילה לו רואין אם הוא פרזי ודרכי לחרוש שדהו הוא אסור לחרוש שדהו באותה פרה:

וכל אדם מותר - דודאי כי נדר אדעתיה דנפשיה נדר ולא אדעתא דעלמא וכל אדם מותרים לחרוש לו שדהו באותה פרה:

ואם אין דרכו לחרוש - שיש לו אריסין החורשין בשבילו:

הוא וכל אדם אסורים - דודאי כי נדר אדעתא דכולי עלמא נדר:

המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך - המדיר אצל חנוני וכו' ובא חנוני ונוטל מעותיו מן המדיר. אבל בפירוש אסור לומר לו דאם כן הוה ליה החנוני שליח ושלוחו של אדם כמותו:

ור' יוסי אוסר - בה במניחו על הסלע או על הגדר:

גמ' א"ר יוחנן מאי טעמא דר' יוסי - דלא חשיב ליה הפקר דקא אסר ליה ליטלו דכי מתהני מיניה ממש דמי ואסור:

מה מתנה - לא זכי בה מקבל עד דאתיא לידיה:

אף הפקר - נמי לא נפיק מרשות מפקיר עד דאתי לידי זוכה הילכך בהדי דשקיל ליה היאך מעל הסלע כמאן דשקיל ליה מידו ממש דמי ואסור:

מתיב ר' אבא - ברייתא היא דקתני נמי מניח על הסלע והלה נוטל ואוכל:

א"ר יוסי אימתי - אני אוסר בזמן שנדרו קודם להפקרו דהשתא מסתברא טעמא דאסור משום דכשהדירו מכל נכסיו הדירו ואפילו כי הפקירן אסור בהן:

דף מג:

אבל אם היה הפקירו קודם לנדרו מותר - דמסתמא כי מדי אינש על מה דאית ליה ברשותיה הוא דאדריה ולא על מה שכבר הפקיר ואדהכי מותר ואי אמרת טעמא דרבי יוסי משום דלא הוי הפקר עד דאתיא לרשות זוכה מה לי נדרו קודם כו' הא כי נדר האי אכתי לא זכה ביה שום אדם ואמאי מותר:

היינו טעמא דשרי דכל המדיר' אין דעתו על מה שהפקיר - אלא על מה שעדיין ברשותו ואדהכי מותר:

מתיב רבא כו' מקצתן לראשון וכולן לשני - שכ"מ שכתב מקצת נכסיו לאחד והשאר כולן כתב לשני:

ראשון קנה שני לא קנה - ואם עמד חוזר בשני ואינו חוזר בראשון לפי שכשכתב לראשון שייר לעצמו מה שנתן אחר כך לשני ומן השני חוזר דלא שייר כלום ומש"ה לא קנה ואי אמרת לא הוי מתנה עד דמטי ליד מקבל אמאי קנה ראשון טפי משני הא כיון דלא אתי לידיה לא הוי שלו וכי היכי דשל שני הוי שיור לראשון איכא למימר נמי דשל ראשון הוי

שיור לשני הואיל וברשותו של נותן הן אכתי כל זמן דלא אתי לידיה דהאי אלא מדקנה ראשון ש"מ ליתא להא דר' יוחנן דאמר לא. זכי מקבל עד דאתיא לידיה:

אלא אמר רבא - לעולם קסבר רבי יוסי דמן התורה הויא מתנה לאלתר אע"ג דלא אתי לרשות זוכה והואיל ומשעה שהפקירו הוי הפקר ומאי טעמא דר' יוסי דאסר הכא במתניתין:

היינו טעמא דרבי יוסי - דלא אמר דליהוי הפקר:

משום מתנת בית חורון - כדתנן בפרקין לקמן (דף מח.) דמוכחא מילתא דלא נתנה לחברו אלא בשביל שיבא אביו ויאכל והכא נמי אי אמרינן הוי הפקר כיון דאין שם אחר מיחזי דבשביל מודר ממש הפקיר והיינו דומיא דבית חורון הלכך אוקמינן אדרבנן דלא הוי הפקר עד דאתי לרשות זוכה ואית דמפרשי אלא אמר רבא לעולם לר' יוסי מדאורייתא לא הוי הפקר עד דאתי לרשות זוכה ולא דמי למתנה ומדרבנן הוא דהוי הפקר אע"ג דלא אתי לרשות זוכה כדאמרי' לקמן כדי שלא תשתכח תורת הפקר והכא במתני' כו':

המפקיר את שדהו כל ג' ימים הראשונים יכול לחזור בו - בין אמר אין רצוני שיהא הפקר דחזר בו ובין זכה בו איהו בתוך ג' ימים ושם הפקר לא חייל ביה ולא פקע ליה מידי מעשר דהפקר פטור מן המעשר כדקאמרינן (שבת דף סח.) ונשמר פרט להפקר:

מכאן ואילך אינו יכול לחזור בו - ופטור מן המעשר כל מאן דזכי ביה:

דף מד.

אמר תהא שדה - מופקרת לשבוע א' לשמיטה אחת:

עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו - אפילו בסוף שבת או בסוף חדש:

משזכה בה בין הוא בין אחר - אפילו תוך שעה משהפקירו זכה בה שום אדם או הוא בעצמו לשום הפקר הוי הפקר דקסבר דלא הוי הפקר עד דאתי לרשות זוכה זכיה דידיה או דאחר לא חשיבא מידי עד דרפק בה פורתא כדאמר במסכת עירובין בפרק עושין פסין (עירובין דף כה.) בההיא איתתא דעבדא מחיצה בנכסי הגר אתא ההוא גברא רפק בה פורתא ואוקמוה רבנן בידיה דההוא גברא:

רישא רבנן וסיפא רבי יוסי - רישא דאמר משלשה ימים ואילך אפילו לא אתא לרשות זוכה אין יכול לחזור בו דהוי הפקר רבנן היא ובדין הוא דאפילו מיום ראשון הוי הפקר אלא מפני הרמאים כדאמר רבה . לקמן לדברי הכל וסיפא רבי יוסי דאמר עד שלא זכה

בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו דאמר דלא הוי הפקר מדאורייתא עד דאתי לרשות זוכה ומשום הכי קתני יכול לחזור בו כר"י:

אמר עולא סיפא נמי רבנן היא - דודאי מדאורייתא אע"ג דלא אתיא לרשות זוכה הוי הפקר לאלתר ואפילו מיום ראשון והאי דאמר כל שלשה ימים יכול לחזור דלגביה לא חשיבא הפקר מפני הרמאין דלכולי עלמא אית להו דרבה דאמר מפני הרמאין דהדרי ומחזקי בהו ואמרינן דלא הוי הפקר עד שלשם ימים וסיפא דאמר עד שלא זכה בה לא הוי הפקר דמשמע עד דאתי לרשות זוכה היינו טעמא דשאני חדש ושנה ושבוע דלא שכיחן דאין דרכן של בני אדם להפקיר לזמן וכיון דזה שינה לכך אמרו חכמים דלא ליהוי הפקר לאפקועי ממעשר כל זמן דלא אתי לרשות זוכה:

ר"ל אמר מדסיפא ר"י - דמשמע דלא ליהוי הפקר עד דאתי לרשות זוכה:

רישא נמי - בתוך ג' ולאחר ג' רבי יוסי היא ורישא היינו טעם דלאחר ג' ימים אין יכול לחזור בו דהוי הפקר אע"ג דלא אתי לרשות זוכה:

משום דלא לישתכח תורת הפקר - דמדאורייתא ודאי לא הוי הפקר עד דאתי לרשות זוכה ולעולם כל זמן דלא אתא לידי זוכה לא הוי הפקר גמור וחייב חיוב דתרומה ומעשר והאי דאוקמוה רבנן אתורת הפקר לאו משום לאפקועי מתרומה ומעשר דכיון דמדאורייתא חייב דלאו הפקר הוא לא מפקעי ליה רבנן מתרומה ומעשר דלאו כל כמיניה אלא כדי שלא תשתכח תורת הפקר ומ"מ גבי שנה ושבוע כיון דלא שכיחי אוקמוה רבנן אדאורייתא דלא הוי הפקר עד דאתי לידי זוכה דלא גזרו ביה רבנן משום שלא תשתכח תורת הפקר:

אי הכי אפילו מיום ראשון ליהוי הפקר - כדי שלא תשתכח כו':

אמר רבה - בדין הוא דלהוי הפקר מדרבנן אלא מפני הרמאין דבעי לאפקועי שדותם מתרומה ומעשר ואפקרי להו ואי אמרינן דלאלתר הוי הפקר ופטור מן המעשר הדרי מחזקי בהו ואדהכי כל שלשה ימים לא הוי הפקר לגבי איהו דסברי מתוך כך אתי ומחזיק ביה והוי דיליה ומימנעי ולא מפקרי ולעולם אפילו לאחר שלשה ימים לא הוי הפקר מדאורייתא עד דאתי לרשות זוכה:

דף מד:

ופריך אבל מדאורייתא לא הוי הפקר ודילמא אתי לעשורי מן הפטור על החיוב ומן החיוב על הפטור - דכיון דאמרת דכל שלשה ימים לא הוי הפקר לא מדאורייתא ולא מדרבנן ואמרינן ליה דליתרום האי דהפקיר סבר המפקיר ודאי מדאורייתא הוי הפקר

והפקר פטור מלאפרושי מיניה תרומה ומעשר אלא מדרבנן הוא דמחייבי לאפרושי מפני הרמאין ואתו לעשורי מן החיוב על הפטור דדילמא אית ליה עציץ שאינו נקוב דחייב לעשורי מדרבנן ולא מדאורייתא דלא קרינא ביה היוצא השדה ואמר האי מדרבנן והאי מדרבנן ומפריש מהאי דהפקר אהאי עציץ שאינו נקוב והתורה אמרה והרמותם ממנו מן החיוב על החיוב ולא מן הפטור על החיוב מפני שנראה כפודה תרומה כאדם זה שפודה הקדשו במעות ותרומה ומעשר אין להם פדיון לעולם הלכך אפילו מן החיוב לא אמרו לתרום אלא מן המוקף ומ"מ אם תרם מזה על זה שלא מן המוקף תרומה הואיל שזה וזה חייב הוא. ל"א אם אמרת דמכאן ואילך אין יכול לחזור בו דמדרבנן הוי הפקר אבל מדאורייתא לא הוי הפקר השתא נמי אתי מיניה חורבא דהאי מפקיר סבר אפילו מדאורייתא הוי הפקר והאי דמחייב תרומה ומעשר מדרבנן הוא ואתי לאפרושי מן הפטור על החיוב. ע"א דילמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור דאם היו מאה כורין נ' של חיוב וחמשים של פטור והפריש מן החיוב על הפטור כור דהשתא מפקע ליה להההוא כור מתורת חלה ואתי מיניה חורבא לעולם:

לא אתי לידי תקלה דאמרי' ליה כי מעשרת מהאי הפקר מיניה וביה:

מיתיבי המפקיר את כרמו ולשחר עמד ובצרו - וזכה ביה איהו עצמו:

חייב בפרט ועוללות - כמו משאר כרם:

ופטור מן המעשר - דחשבינן ליה הפקר ואדהכי מיחייב מהני טפי ממעשר דכתיב בהו תעזוב יתירא כדאמרינן בב"ק בפרק הגוזל (בבא קמא דף צד.) שאני פרט דכתיב ביה תעזוב יתירה חד בפרשת אמור אל הכהנים וחד בקדושים תהיו דמשמע אפילו דהפקר חייב אבל במעשר דלא כתיב ביה תעזוב יתירא פטור מדאורייתא אבל מדרבנן חייב:

בשלמא לעולא - דמוקים לברייתא דלעיל דקתני כל ג' ימים יכול לחזור בו דמדאורייתא הוי הפקר אע"ג דלא אתי לרשות זוכה אבל רבנן הוא דאמור דלא הוי הפקר עד לאחר שלשה ימים מפני הרמאין הא נמי דתני הכא פטור ממעשר והוי הפקר דאורייתא קאמר אבל מדרבנן חייב מפני הרמאין:

אלא לריש לקיש - דאוקים לה לברייתא דלעיל אליבא דרבי יוסי דאמר ג' ימים לא הוי הפקר אפילו מדאורייתא דלאחר ג' ימים לא הוי הפקר אלא מדרבנן דגזרו שלא תשתכח תורת הפקר אמאי אם בצרו למחר פטור מן המעשר האמר ר' יוסי דאפילו מדרבנן לא הוי הפקר עד לאחר שלשה ימים:

אמר לך ר"ל כי אמרי אנא לרבי יוסי - אבל הך דקתני ולשחר השכים ובצרו פטור מן המעשר:

רבנן היא - דאמרי במתניתין לאלתר הוי הפקר אע"ג דלא אתי לרשות זוכה:

דף מה.

ואיבעית אימא - כי פליג ר' יוסי עלייהו דרבנן דאמרי לא הוי הפקר:
כגון דילא אפקריה אלא באפי תרי - ואדהכי הכי קתני ר' יוסי במתניתין דאסור דלא הוי הפקר כל זמן דלא אתא ליד זוכה אבל היכא דאפקריה באפי בי תלתא הוי הפקר ואע"ג דלא אתא ליד זוכה וכי קתני דפטור מן המעשר דאפקריה באפי בי תלתא:
ור' יהושע בן לוי אמר דבר תורה אפי' בחד הוי הפקר - דאע"ג דלא הגיע לרשות זוכה הוי הפקר לאלתר:
ומה טעם אמרו כו' ושנים מעידין - דאי ליכא אלא תרי כי זכי חד מאן מעיד עליה דהלה הפקירו ולעולם לאלתר הוי הפקר והיינו כרבנן דרבי יהושע בן לוי סבירא ליה כרבנן:

דף מה:

מתני' השותפין שנדרו הנאה זה מזה - מפרש בגמ' אי בנדרו אי בהדירו מיירי:
אסורים ליכנס לחצר - בחצר של שניהן דכל חד אסור בדריסת הרגל של חבירו וקא סבר אין ברירה דאימור האי לחלק חבירו עייל והאי לחלק חבירו עייל:
ר"א בן יעקב אומר זה נכנס כו' - דקסבר יש ברירה:

דף מו.

ושניהם אסורין מלהעמיד ריחים ותנור - לקבוע ריחים ולגדל תרנגולים באותה חצר:
הכי גרסינן היה אחד מהם מודר הנאה על חבירו כופין את הנודר - שהדיר את חבירו למכור את חלקו אתאן לרבנן דאמרי אסורים ליכנס לחצר:
היה אחד מן השוק מודר מן א' - מן השותפים לא יכנס:
גמ' בנדרו הוא דפליגי - היכא דנדרו שניהם זה מזה דזה אמר לחבירו קונם שאני נהנה לך וזה אומר קונם שאני נהנה לך דעכשיו נדרו זה מזה ממש והתם הוא דקא אסרי רבנן ליכנס לחצר דאיהו עצמו קאסר עליה אבל הדירו זה את זה דכל אחד הדיר את חבירו ואמר קונם שאתה נהנה לי קונם נכסי עליך דתרוייהי אנוסים דכל אחד אסר ליה חבריה שלא מדעתיה התם מודו ליה רבנן לר' אליעזר דזה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו:
או דילמא אפילו בהדירו [זה את זה] נמי פליגי - דלא שנא אנוסין ול"ש רוצין:
ה"נ מסתברא - דבנדרו מיירי ובנדרו הוא דפליגי דקתני כופין את הנודר:

אי אמרת בשלמא דנדרו - שנדר שלא יהנה מחבירו להכי כופין דאיהו הוא דאסר אנפשיה:

אלא אי אמרת דהדירו חבירו אמאי כופין אותו - הא איהו לא פשע דמינס אניס אלא ודאי בנדרו פליגי:

דף מו:

כשיש בה בדי חלוקה - ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה וטעמא דמאן דאסר הואיל ואפשר בחלוקה:

אבל אין בה כדי חלוקה דבר הכל מותר - דמאי אפשר ליה למיעבד:

בדבר של אותה העיר - כדמפרש בית הכנסת והתיבה וכו':

שאין בה כדי חלוקה - ומאן דאסר משום דכבית הכנסת דמי דקתני דש ניהם אסורים ומאן דשרי הואיל ואי אפשר בחלוקה:

אבל יש בה כדי חלוקה דברי הכל אסור - דסגי ליה בחלוקה:

וכמה תפיסת יד - יש לו למדיר באותו מרחץ דליתסר ביה האי:

אבל בבציר - מרביע לא חשיב תפיסת יד ומותר בו המודר וספרים דכתיב בהו בבצין משמע נמי בבצים ואית דגרסי בביצין כמו ביצין של יוצר כדאמר בב"מ (דף עד.) שהיוצר עושה כמין ביצים של חומר ומהם עושה קדרות והכי משמע ליה דאית ליה תשמישתא כלום אבל כדי להניח ביצים של יוצר להתם לייבשם אין זו תפיסת יד:

אבי' אמר אפי' בבציר - מרביע הוי תפיסת יד ואסור בהם המודר והכי נמי איכא לפרש כל הני לישני:

דמקבל בטסקא - שקיבלו השוכר לתת ממנו מס בכל שנה ושנה דהאי לא הוי תפיסת יד כלל:

דף מז.

ה"ג בעי אבימי קונם בית זה שאתה נכנס ומת או שמכרו לאחר מהו:

אדם אוסר דבר וכו' - ואפילו לאחר שמת או שמכרו לאחר הוי נמי אסור או לא:

תנן התם - לקמן בפרק הנודר מן הירק:

קונם פירות האלו עלי או קונם הן לפי או קונם הן על פי אסור בחילופיהן - אם נתחלפו בפירות אחרות ודבר שלא בא לעולם הוא:

גידוליהן - שנטען והגדילו:

על פלוני - שאסרן על חבירו:

מהו - אי הוי אסור בחילופיהן כמו שהוא אסור אי לא מי אמרינן גביה דיליה כי אמר קונם הן לפי או על פי אסור בחילופיהן אף על גב דהוי דבר שלב"ל הואיל ואשכחן גבי דיליה כי האי חומרא דאיהו אוס' פירות חבירו עליו ואהכי מחמירי' לגביה דאוסר נמי עליו דבר שלב"ל אבל גבי חבירו הואיל ואינו אוסר פירות חבירו על חבירו דאי אמר לחבירו קונם פירות של פלוני עליך לא הוי כלום לא אמרינן נמי דאית בידו למיסר ליה בחליפין דהוי דבר שלא בא לעולם:

דף מז:

או דילמא - הכי קאמר דודאי אסור בחלופייהן דומיא דגידולין נינהו וכי היכי דאסור בגידולין הכי נמי אסור בחליפין:

קונם שאני נהנה לך לווה ובעלי חובין באין ונפרעין - מבעלה דרצון הבעל הוא שילוו לה והא הכא דלוותה מאחרים דחילופי ממונו של בעל הוי ולא מיתסר אלמא דאין אדם אוסר דבר שלב"ל על חבירו דהא נפרעין מבעלה:

לאו כגידולין דמי - ובגידולין אסור אבל בחליפין מותר:

אמר רבא - לעולם אימא לך דחליפין כגידולין דמו ומיתסרי ואהכי לכתחילה לא תלוה ותאכל אבל בדיעבד שפיר דמי והא דאמרינן בהך פירקא דלעיל (דף מג.) המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל נותן לזה ובא הלה ונוטל מזה לא דמיא להא דהאי לא רמי עליה דהאי למיפרנסיה והאי דקיהיב להאי אימור לא משום מודר קא יהיב ליה אלא מתנה בעלמא הוא דקא יהיב להאיך אבל האי בעל דלמפרנסה קאי אימא דליתסר ליה לפרוע לבעל חוב לכתחילה הוא דלא:

תא שמע - דמותר אפי' לכתחילה:

המקדש בערלה - שהוא איסור הנאה אינה מקודשת:

מכרן וקידש בדמיהן מקודשת - אלמא דחליפין לאו כגידולין דמו דגידולין אסור ובחליפין משתרי:

ה"נ - מיירי דלכתחילה לא ימכור ואם קידש בדמיהם מאי דעבד עבד:

מתני' הריני עליך חרם - נכסי יהיו עליך חרם:

המודר אסור - אבל המדיר מותר:

דף מח.

בדבר של אותה העיר - דשל שניהן הן:

והבור שבאמצע - כדמפרש בשלהי פרק בתרא דעירובין (דף קד.):

והספרים - ספרי תורה ששניהן נתנו בהן מעות עם אנשי אותה העיר:
והכותב חלקו לנשיא - בגמרא מפרש לה:
שהכותב לנשיא א"צ לזכות - ע"י אחר אבל הכותב להדיוט צריך לזכות ובזה כח נשיא יפה מכח הדיוט:
בהווה - שכן דרך לחלוק כבוד לנשיא:
גמ' תניא רבי יהודה אומר אנשי גליל קנטרנין הן - כעסנים הן:
וכתבו - מדבר של אותה העיר לנשיא כוי שיהו אלו ואלו מותרין בהן:
מתני' המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל - הך מתניתין אייתי נמי לעיל באידך פירקין (ד' מג.) אלא דהתם לא נקט לה אלא משום דיוקא משום דבעי למיתנא עלה הפקר דפליג בה רבי יוסי:
ויהא העון תלוי בראשו - שיהא אביו המודר הנאה אוכל על ידו:
אמרו חכמים כל מתנה שאינה - כל כך ברשות המקבל שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה:
גמ' מעשה לסתור - דברישא קתני המודר הנאה וכו' וקתני תקנתא דמצי למעבד כה"ג והדר תני נעשה וכו' לסתור דבריו הראשונים:
חסורי מחסרא והכי קתני - במתניתין המודר הנאה וכו':
ואם הוכיח סופו על תחלתו - שלא נתן לו אלא על מנת שיתן לזה ייאכל אסור ומעשה נמי וכו':
לא שנו - דאינה מתנה אלא דאמר ליה והינן לפניך דמשמע דהכי א"ל והינן נתונין לך אלא על מנת שיבא אבא:
אבל אמר ליה והן לפניך שיבא אבא ויאכל מדיעתיה הוא דקא אמר ליה - דהכי משמע והן נתונים לך והם בדעתך שיבא אבא הוי דוקא לו: ע"א אמר רבא לא תידוק ותימא דאיכא חילוק בין והינן לפניך בין והן לפניך דודאי תרוייהו אסירי דהא סעודתו מוכחת עליו שלא נתן לו אלא על מנת שיבוא אביו ויאכל דה"ל כמ"ד והינן לפניך:

דף מח:

כיפי דכיתנא - שהיה גוזל אניצי פשתן ואית דאמרי שהיה משמט עצמו מללמוד תורה והיה עוסק באניצי פשתן:
ואי הוה בר ברך צורבא מרבנן מאי - כלומר מה יהיה ומי יורש נכסיך:
ליקני הדין דאי הוי בר בריה צורבא מרבנן וכו' - משום דאכתי לא הוי בר בריה בעולם והוה ליה מזכה לעובר והמזכה לעובר לא קנה:

קני על מנת להקנות הוא - דברא בנכסי אביו לא צריך קנין הלכך מקני ליה לבריה אדעתא לאקנויי לבר בריה היא:

וכל דקני על מנת להקנות - לא הוי קנין:

דהא סודרא קני על מנת להקנות הוא - דהא לא מקני נותן למקנה כליו של קונה והא מקני ליה לדידיה דקא מקני ליה להוא חפץ לקונה הכא נמי כי אמר על מנת להקנות קני:

אי תפים ליה לא מתפיס - בתמיה דאי בעי מקנה למישקל בכנפא דסודרא ולמיקניה למישקליה לדידיה ליכא מאן דמחי ליה:

ועוד סודרא - לא דמי להההיא כלל דאילו גבי סודרא כי תפיס ליה משמע דהכי אמר ליה קני השתא בשעת קנין על מנת להקנות וקני השתא הסודר ומקני ליה בשעת קנין החפץ אבל קני נכסי דהדין לאימת קא קני להו לכי הוי בר בריה צורבא מרבנן הלכך השתא נמי לא קני ואסור לקנות להן ובן בנו נמי לא קנה ואי בעי אביו יהיב ליה לנכסיה ולכל ' מאן דבעי:

והא מתנת בית חורון דקני על מנת להקנות הוא ולא קני זימנין אמר ליה וכו' - דהתם היינו טעמא דלא קני דסעודתו מוכחת עליו דודאי לא יהיב ליה אלא משום סעודה ואסור הואיל ומחזי דמיתהני מיניה הכא נמי כיון דקא בעי דיאכל אבא לא קנה אידך משום דקא מתהני אביו מיניה ואהכי אסור:

לאו לאתויי הא מילתא דשריא בכפילה - כלומר האי מעשה שמוטל בתנאי כפול דכפל לדיבוריה דאמר ליקני הדין ואי הוי בר בריה צורבא מרבנן ליקנייה לבריה דודאי לא קנה ואית דגרסי מאי לאו לאתויי הא מילתא דשמיט בכיפי מילתא דבית חורון דדמיא לאותו מעשה דכיפי דכתנא:

לא לאיתויי לישנא בתרא דשמעתיה דרבא - דאמר לעיל אפי' א"ל והן לפניך שיבא אבא ויאכל דאסור אבל היכא דא"ל ליקני הדין דאי הוי בר בריה צורבא מרבנן לקנייה קני על מנת להקנות הוא:

דף מט.

מתני' הנודר מן המבושל מותר בצלי ובשלוק - מבושל מבושל כראוי:

שלוק - מבושל יותר מדאי:

קונם תבשיל שאיני טועם - כל תבשיל במשמע:

מעשה קדרה רך - שיש בה רוטב:

אבל לא בעבה - כגון דייסא:

טורמוטא הרמוצה מפרש בגמ':
רתחתא - דבר הרותח כגון רוטב וכל דדמי ליה:
היורד לקדרה - דמשמע בין צונן בין רותח:
אסור בכל המתבשלין - בין רך בין עבה:
גמ' ר' יאשיה אוסר - בצלי ובשלוק דמתקרי נמי מבושל:
הלך אחר לשון בני אדם - דאין דרכם לקרות לצלי מבושל:
והא מתבשיל נדר - דמשמע בין רך בין עבה:
האי תנא - דמתניתין דלא קרי לעבה תבשיל:
בכל מידי דמתאכלא ביה ריפתא - דמלפתין בו את הפת קרי תבשיל:
והא תניא - בניחותא:
בהיטריות רכות - בדילועין רכות שהחולין אוכלין בהן פיתן:
איני - מי אוכלין החולין מהן:
חזא קרא דמחיתא - דלעת מונחת שם שהיה אוכל ממנה:
לוליבא דקרא בסלקא - תוכו של דלעת יפה לאכול עם התרדין:
לוליבא דכיתנא - תוכן של זרעוני פשתן יפים לאכלן בכותח:
ודבר זה אסור לאומרו בפני עם הארץ - משום דדבר מעולה הוא לרפואה ואסור לומר להם שום דבר שיהנו ממנו ואית דאמרי דלא ליכלו טובא וליפסדו כיתנא:
חולין רבנן - שעוסקין בתורה ואינם נהנים מן העולם ובאים לידי חולי:

דף מט:

מצלינן אקצירי - רופא חולי עמו ישראל:
מריעי - על פליטת סופריהן:
מתניתין - דקתני דעבה לא מיתאכלא בריפתא:
דלא כבבלאי - דמלפתי פיתן בדייסא דהויא עבה:
נקדני - דייקנים במאכל:
[**היכין מעלי**] - באיזה דבר מעולה אכילת הדייסא:
דחיטי - יכול לאכלה בלחם של חטים ודייסא דשערי יכול לאכלה בלחם של שעורים:
או דילמא - דייסא של חטים יפה לאכול בשל שעורים ושל שעורים בשל חטים ואית דגרסי נקרני מלשון כי קרן עור פניו (שמות ל"ד:כ"ט) מלאים חכמה ומאירה פניהם שנא' חכמת אדם תאיר פניו:

אכלה בחסיסי - היה מלפת פיתו בחסיסי ומפרש לה במסכת פסחים (דף לט:) קימחא דאבישונא קמח של קליות שעורים שלא הביאו שליש ומיבשין אותן בתנור וקלופין הן:
מזמני לך לאכל דייסא עד פרסה - דע שאותו מאכל איכו סועד לבך אלא עד הילוך פרסה. ובשר השור עד שלש פרסאות: ע"א אי מזמני לך לאכול דייסא עד פרסה לך אחר דייסא לאכול וטפי לא ולאכול בשר שור לך עד שלש פרסאות:
כל מידעם לא תפלוט קמי רבך - לא תרוק רוק בפני רבך כדאמר במס' עירובין (דף צט.) הרק לפני רבו חייב מיתה שנאמר וכל משנאי אהבו מות אבל אם אכלת דלעת ודייסא ונזדמן לך הרוק בפיך פלוט בפני רבך וזרוק אותו לחוץ שיש בו סכנת נפשות שהן קשין לגופו של אדם כפתילה של אבר:
ואפילו לפני שבור מלכא פלוט - ואל תתבייש:
צאתך - עפרורית שבצפרניו:
עד מתי אתה מאכילני רוקך - שהיה נותן ההוצא בפיו ומדביק בו הרוק שבפיו ומחזירו בקערה:
בלוספיין - תאנים שנתבשלו יותר מדאי:
כיון שאין יוצאין מבני מעים:
כ"ש - דמעלו שנסמוך עליהן שאין אנו צריכים לאכול מאכל אחר למחר:
מורה ורוי - אתה תלמיד בעל הוראה ואתה שיכור מפני שהיו פניו צהובין כל שעה:
הימנותא בידא דההיא איתתא - אמונתי בידך שאיני שותה כל השנה יין אלא קידושא ואבדלתא:
וחוגר אני צדעי - וקושר אני צדעי פדחתי משום מיחוש ראשי מפני ד' כוסות ששתיתי שאני חושש מהן מפסח עד עצרת:
אי כמלוי ברבית כו' - שהן מרויחין ביותר ופניהן צהובין ויפין:
תרוייהו - לגדל חזירין ולהלוות ברבית אסירי ליהודאי ודאי לאו מינייהו פני צהובין:
שקיל גולפא - היה נושא הקנקן לבית המדרש לישב עליה:
מלאכה שמכבדת כו' - דעכשיו ישב עליה בבית המדרש:
נפקת נקטת עמרא - יצאת לשוק וקנתה לצמר ועבדה גלימא:
דהוטבי - ועשתה ממנו סרבל טוב:
וכד נפקת - איהי לשוקא הות ניכסי ביה:
ורבי יהודה כד הוה מצלי הוה נמי מכסי ביה:
שעטני מעיל - שתיה להן חביב כל כך שלא היה להן אחר:

דף נ.

דלי ציפתא - הגביה המחצלת שהיה יושב עליה:
ואמר ליה לשלוחא - דאזל לביתיה:
חזי מאי איכא - ראה כמה עושר יש לי שנעשה לו נס ונתמלא כל אותו מקום זהובים:
ואיתנסיבת ליה בסיתוא - בימות החורף:
הוה גנו בי תיבנא - היו ישנים בין התבן שלא היו להם כרים וכסתות:
קא מנקיט ליה תיבנא מן מזייה - היה מלקט התבן משערו:
אי הוי לי רמינא לך ירושלים דדהבא - אם יהיה לי סיפוק שאתעשר אעשה לך ירושלים של זהב בתי נפש שמצויירת בכל ענייני ירושלים והיינו דאמרינן במסכת שבת (דף נט.) עיר ירושלים של זהב כדעבד ליה רבי עקיבא לדביתהו:
אתא אליהו קרא אבבא וכו' - עבד הכי משום קורת רוח להן דלדידיה לא היה לו אפילו תבן כמו להם:
שפיר עביד ליך אבוך - דאדריך מנכסיה:
חדא דלא דמי לך - שהוא גרוע ממך ועוד שמניחך באלמנות חיות שהרי הניחך כמה שנים:
יודע צדיק נפש בהמתו - אית דאמרי דאיהי הות ידעה דר' עקיבא הוה ואמרה ליה דלא מיתגניא בעיניה ואית דאמרי דלא הות ידעה אלא הכי קא אמרה דצדיק לא מבזה לאינשי:
שלי ושלכם שלה היא - על ידה הוא כל מה שלמדתי:
מן שית מילי איעתר רבי עקיבא מן כלבא שבוע - דפליג ליה בנכסיה.:
ומן אילא דספינתא דכל ספינתא עבדין ליה מן עינא - עושין להן מן אותו ענין של איל ואית דגרסי מין עיינא היו עושין כמין צאן של עץ והיו נותנים בו כספם:
אנשיוה על כיף ימא - ששכחו לאותו איל על שפת הים ומצאו רבי עקיבא:
ומן גווזא - תיבה:
ארבעה זוזי לספונאי - ליורדי הים לריוח:
אייתו לי מדעם - הביאו לי שום דבר:
מרנא עליה - ימתין אדונינו עליו עד שנביא לך יתר:
דזימנא חדא טבעה ספינתא - וכל ממונא דהוה בספינתא הוה מונח בההוא גווזא:
ומן מטרוניתא - שפעם אחת הוצרכו חכמים ממון הרבה לבית המדרש ושיגרו את ר' עקיבא אצל מטרוניתא אחת ולוה ממנה ממון גדול וכשנתנה לו אמרה לו מי יהיה לי ערב

שתפרע לי לזמן קבוע אמר לה מי שתרצה אמרה לו הקב"ה והים שהיה ביתה על שפת הים אמר לה ר"ע כן יהיה כשהגיע הזמן חלה ר"ע ולא היה יכול להביא הממון יצאת אותה מטרוניתא על שפת הים ואמרה רבש"ע גלוי וידוע לפניך כי לך ולים הזה האמנתי מעותי הכניס הקב"ה רוח שטות בלבו של קיסר ונכנס' לבית גנזיו ונטלה קרטלית וזרקה לים והשליכה הים לפתח ביתה של אותה מטרוניתא ונטלתה ולאחר זמן הביא לה ר' עקיבא הממון ואמר לה אל יחר ליך שלא הבאתי לך הממון בזמן שקבענו שחליתי אמרה לו יהא הכל שלך שממוני בא לידי בזמנו וספרה לו כל המעשה ונתנה לו מתנות גדולות ופטרתו לשלום:

דף נ:

ומן אשתו של טורנוסרופוס - אדון אחד ששמו רופוס והיה מפטפט בדברי תורה כנגד ר"ע והיה ר"ע מנצחו בכל פעם והיה אותו אדון מתבייש ובא וסיפר לאשתו אמרה לו אני אפתהו ואכשילהו לפי שהיתה יפת תואר ביותר באתה אצלו וגילתה שוקה כנגדו ורק ר"ע ושחק ובכה אמרה לו מדוע עשית כן אמר לה השנים אומר לך מה שרקקתי בשביל שמטיפה סרוחה באת ובכיתי בשביל שיופיך עתיד לבלות בארץ ומה ששחק לא רצה לומר לה אעפ"כ הפצירה בו עד שאמר לה שעתידה להתגייר ותנשא לו אמרה לו וכי יש תשובה אמר לה הן ונתגיירה לאחר שמת בעלה ונשאת לו והביאה לו ממון גדול:

מן קטיעא בר שלום - מפורש במסכת ע"ז בפ"ק (דף י:):

קופא - קוף:

על לחרתא - נכנס הקוף בחור אחד בקרקע:

רביע - רובץ:

הכי דנן - כמו שדנתני אתה בתמיה:

ידעת ליה - מכרת אותו:

ורבה כריסיה - בטן גדול יש לו:

טורמיטא עבדה דעביד ליה - להההיא ביצה טורמיטא שווי אלפא זוזי:

עד דמתזוטרא - שמתמעטת כדי שיכול לבולעה שלימה:

ואי אית ביה כיבא - במעיו סריך עליה על ההיא ביצה וניכר בה:

וכדנפקא ממעיו - שלימה ידע אסיא כו':

הוה בדיק נפשיה בקולחא - היינו דומיא דביצה טורמיטא והיה מפשפש כל מעיו אם יש בהן כאב והיה מתחלש ומתעלף כל כך עד שאשתו בוכה עליו ותולשת שערה מחמת דאגה:

היה עושה - הפועל שמלקט לו בכלופסין:
לא יאכל בבנות שבע - שלא הרשתו התורה לאכול אלא מאותו המין שהוא מלקט דכתיב כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים וגו' (דברים כג):
לפדי - מיני מאכל:
לאגמורי אלפא מיני לפדי - שילמדו לעשות אלף מיני מאכל:
אזמניה לדינא - על מאתים מין שלא לימדו:
אבותינו אמרו נשינו טובה - דכתיב נשיתי טובה (איכה ג':י"ז) שראוה כבר אלא שעכשיו שכחוה אבל אנו לא ראינו טובה מעולם שאין אנו יודעים כמה מיני טעם יש בפירות כלומר דבר מופלא הוא שכל כך לימדו:
לא אזמני' לבר קפרא - לפי שהיה איש בדחן ומתייירא שמא יעשה שום דבר שישחוק:
אמר - בר קפרא לרבי אם לעוברי רצונו משפיע לו טובה כ"כ לעושי רצונו כו' שהיה מגנהו על שלא זימנו:
לעושי רצונו - משפיע לו בעוה"ז טובה כ"כ שהתחיל לספר בשבחו בשביל שזימנו:

דף נא.

דבכל גריוא דבעינא - באיזה מדה שארצה אקח:
חפייה כופרא - זיפתו מבחוץ כדי שיחזיק החטים:
ליכיל לי - ימוד לי:
דרשינא בך - כלומר שאתה חייב לי:
שתינא חמרא ברקודא דאבוך - שאביך ירקד:
ובקירקני דאמך - במזיגתה שאמך תמזוג לי הכוס:
מאי תועבה - עשו שניהם:
תרמי לי נטלא - תמזוג לי הכוס כמו אנטל:
תועה אתה בה - כלומר שמניח את אשתו של היתר ותפס זו של זנות:
[**מאי תבל** - דכתיב] ואשה לא תעמוד לפני בהמה לרבעה תבל הוא (ויקרא יח):
כי עניינא קמא - תיתי דביתכי תירמי לי ולדידיה א"ל קום רקוד לי:
וכי תבלין יש בה - כלומר יש בביאה זו טעם מבאחרות שמנחת בעלה ונרבעת לבהמה:
זו מאי היא - ומפרש ביבמות (דף לז:) באיש הבא על נשים הרבה וכן אשה שנבעלה לאנשים הרבה ואינה יודעת מאיזה מהם נתעברה והולידה בת נמצא אב נושא את בתו ואח נושא את אחותו על זה נאמר ומלאה הארץ זימה כלומר זו מה היא שאין אדם יודע אותה אשה שהוא נושא אם מותרת לו אם לאו:

לא יכיל בן אלעשה למיסבל - אותו זילותא של רבי לפי שהיה עשיר גדול ולא היה יכול לראות דבר של זילותא מחמיו:
מאי בן אלעשה - כלומר מנין דהוה עשיר:
פיזר מעותיו - שהיה נותן ממון גדול לספר שהיה מספר לו כתגלחת של כ"ג:
תספורת יחידתא - שאין כמותה:
הרמוצה קרא קרקוזאי - דלועין של אותו מקום שאינן מתבשלין לעולם יפה:
הטמונה ברמץ - עפר של גחלים דלאו תבשיל הוא:
כלאים עם דלעת הרמוצה - אלמא דהרמוצה לאו טמונה ברמץ אלא שם מקום הוא ומין זרעים הוא:
מתני' ממעשה רתחתא - היינו דבר שנגמר בישולו בקדרה ואינו אלא מחמשת המינין לאפוקי דבר שאין גמר בישולו בקדירה עד שמבשלין אותו באילפס:
בכל הנעשה בקדירה - אפילו מבושל באילפס אסור:
גמ' ביורד באילפס שכבר כו' - הואיל וקודם שמניחו באילפס מבשלו בקדרה והדר מניחו באילפס כן היה מנהגן והוי יורד לקדרה ולפיכך אסור:
מן היורד באיליפס מותר ביורדי לקדרה - קודם שירד לאילפס:
מן הנעשה בקדירה - לגמרי כל בישולו שאינו יורד לאילפס כלל:
מותר בנעשה באילפס - אע"פ שהיה קודם לכן בקדרה:
מותר בנעשה בקדרה - בנגמר בקדרה:

דף נא:

מתני' אינו אסור אלא בכבוש של ירק - דסתם כבוש ירק הוא אבל אמר כבוש שאני טועם הואיל ואמר כי האי לישנא אסור בכל הכבושין וה"ה בכל הנך אם אמר בשלוק סתם אינו אסור כו' דסתם שלוק שלהן אינו אלא בשר ודעתיה לא הוי אלא בשר דדרכו להתבשל ולהשלק:
גמ' אמר קונם דכביש עלי או דשליק עלי מאי - מי אמרינן דכביש דמי כמ"ד הכבוש או דילמא דמי כמאן דאמר כבוש שאני טועם ואסור בכל הכבושין:
תיבעי - כלומר תיקו:
מתני' דג דגים שאני טועם - דג משמע גדול דגים משמע קטנים וכיון דאמר שניהם אסור בהן בין גדולים בין קטנים:
ומותר בטרית טרופה - דג ששמו טרית ומוכרין אותו בחתיכות שלא נדר אלא מדג הנמכר שלם:

ובציר - שעושין מקרבי דגים וכל שכן במורייס שאין עושין אותו אלא משומן של דגים:
אסור בציר ובמוריים - דהני בכלל טרופין נינהו:
גמ' הלך אחר לשון בני אדם - שקורין דג לגדול ודגה לקטנים להכי כי אמר דג מותר בקטנים וכי אמר דגה אסור בקטנים וכי אמר דג דגה אסור בשניהם:
אמר הרי עלי ציחין - מי אמר דמדגים ממש קאמר ולא מדבר אחר או דילמא דמי כמאן דאמר מן הצחנה:
מתני' מן הקום - משג"א היינו נסיובי דחלבא דקום אינו בכלל חלב:
אוסר - דקא סבר יש בו צחצוח חלב והוי בכלל חלב:
מן הקום מותר בחלב - דברי הכל דחלב אינו בכלל קום:

דף נב.

מותר ברוטב - מרק:
ובקיפה - מקפה עבה מתבלין פונדלי"ר"ש בלע"ז:
שנתבשלו - בתוכו בשביל רוטב שנכנס בביצה ובשביל טעם בשר שהיה בבצים:
כן הדבר - שאסור כשאמר בשר זה עלי שיש בקדרה לכשאמר כן כל מה שיש בקדרה שיש בו טעם בשר אסור:
שהנודר מן הדבר - כגון שאמר בשר זה עלי ונתערב כו' אבל כי לא אמר בשר זה עלי אלא קונם בשר עלי דמשמע בשר ממש מותר ברוטב ובקיפה:

דף נב:

גמ' מן העדשים אסור באשישים - בלחם שמעורב בו קמח של עדשים דקסבר אשישים בכלל עדשים הם:
ורבי יוסי מתיר - דלא הוי בכלל עדשים קשיא דרבי יוסי אדר' יוסי קשיא דרבנן אדרבנן דרבנן אסרי הכא ואמרי אשישים בכלל עדשים ובמתניתין שרו דקאמרי קומא לאו בכלל חלב הוא והכי נמי קשיא לרבי יוסי דהכא מתיר משום דסבירא ליה דאשישים לאו בכלל עדשים ובמתני' קאסר דסבירא ליה קומא בכלל חלב היא קיימא:
קומא דחלבא - והואיל והוי בכלל חלב להכי אסור והכי נמי מתריצנא לברייתא באתריה דתנא קמא קרו ליה אשישים לפת של עדשים ובאתריה דר' יוסי לא קרו אשישים הלכך שרי ר' יוסי:
מותר בתבשיל שיש בו טעם יין - שהרי לא נדר מטעמו של יין:
מתני' קונם זיתים וענבים אלו שאיני טועם - הואיל ואמר טועם אסור בהן:

וביוצא מהן - בשמן וביין:
גמ' אלו דוקא - דמשום אלו אסור בהן וביוצא מהן או דילמא שאיני טועם דוקא דמשום דאמר שאיני טועם אסור בהן וביוצא מהן:
אי ס"ד אלו דוקא - ושאיני טועם לאו להכי תנא שאיני טועם למה לי:
הא קא משמע לן דאע"ג דאמר שאיני טועם אי אמר אלו מיתסר - ביוצא מהן אי לא לא והכי כמי [אי הוי] אמרי' ואי אמרת שאיני טועם דוקא ואלו לאו דוקא למאי תנא אלו [והוה מתרצינן] הא קמשמע לן אע"ג דאמר אלו אי אמר שאיני טועם מיתסר ביוצא מהן אי לא לא מאי:
פירות האלו - כיון דאמר אלו אסור בחילופיהן ובגידוליהן ודייקינן מיניה הא ביוצא מהן כגון סחט משקה מותר ושמע מינה דאלו לאו דוקא: תריץ לא תימא הא ביוצא מהן מותר אלא הוא הדין דאפי' יוצא מהן אסור דהא אלו קאמר ואלו דוקא והא דלא נקט בהדיא אסור ביוצא מהן:
הא עדיפא לאשמועינן דחילופיהן - אע"ג דלא הוו גופייהו כגידולין דמו:
שאיני אוכל ושאיני טועם - כגון דלא אמר אלו טועם משמע דמדידהו גופוייהו קאמר לפיכך מותר בגידוליהן ובחילופיהן ודייקינן הא ביוצא מהן אסור דהא טועם מגופייהו קאמר אלמא דשאיני טועם דוקא:
הוא הדין דאפי' ביוצא מהן מותר איידי דלא תנא ברישא יוצא מהן מותר - דעדיפא ליה נקט לא קתני בסיפא יוצא מהן:
בזמן שאמר בשר זה עלי - דהוי כמ"ד אלו עלי וש"מ אלו דוקא:
ומותר בציר - דהיינו ציר היוצא מהן אלמא דשאיני טועם לאו דוקא:
אמר רבא - תריץ הא דקתני מותר בציר שכבר יצא מהן קודם שנדר ולהכי מותר אבל אם לאחר שנדר יצא מהן לעולם אימא לך דאסור ושאיני טועם דוקא:

דף נג.

מתני' מן הסתוניות - היינו ענבים קשים שמניחן בכרם כל ימי הסתיו ועושין מהן חומץ:
כל ששם תולדתו קרויה עליו - כגון חומץ זה שיצא ממנו קרוי נמי על שם אמו חומץ סתוניות ולא חומץ סתם:
נדר ממנו אסור ביוצא וכו' - והכי נמי כי נדר בסתוניות אסור נמי בחומץ היוצא ממנו:
וחכמים מתירין - וקא פריך בגמרא היינו תנא קמא דקתני מותר בחומץ סתוניות:
גמ' נדר בו - בתמרים:
אסור ביוצא ממנו - בדבש תמרים:

כל שאין דרכו לאכול - כגון סתוניות דדרך היוצא ממנו לאכול והן עצמן אין דרכן לאכול.
תנא קמא דמתניתין דאמר מותר בחומץ סתוניות לית ליה דרבי שמעון בן אלעזר אלא קסבר נדר בו אין אסור אלא בו אע"ג שאין דרכו לאכול וחכמים תנא בתרא אית להו דרבי שמעון בן אלעזר ודקתני וחכמים מתירים בו בגופו אבל ביוצא ממנו לא דאין אסור אלא ביוצא ממנו והיינו כר' שמעון בן אלעזר דאמר לא נתכוון זה כו' ורבי יהודה בן בתירא היה אוסר בו וביוצא הימנו:
מתני' מן השמן - משמע שמן זית להכי מותר בשמן שומשמין:
כרישין - קטנית:
מותר בירקות השדה - דהיינו שם לוויי ירק השדה ולא ירק סתם:
גמ' מותר בשמן שומשמין - לפי שאין מצוי בא"י שמן שומשמין אלא שמן זית ובאותו שמן נדר:
מזה ומזה - משמן זית ומשמן שומשמין:
ספק איסורא לחומרא - ומשמן שמסתפקין בו נדר בין רב בין מעט:
אסור בירקות - הגינה. גרי"ס המור"ה במסכת"א ז"ו ומותר בירקות השדה. שעליהן סומכין בשביעית שהפקירו הגנות לעניים ואין מסתפקין אלא בירקות השדה:

דף נג:

(**גמ'**) **לא שנו** - דשביעית מותר בירקות הגינה אלא במקום שאין מביאין ירק מח"ל דכיון שאין מביאין ודאי לא נדר אלא מאותם שמסתפקים שם היינו מירקות השדה ולהכי מותר בשל גינה:
אבל במקום שמביאין כו' אסור - אף בירקות הגינה הואיל ורגילין לאכול שם בין ירקות השדה בין ירקות הגינה דודאי אדעתא דהכי נדר:
כתנאי כו' - לדעתא דמ"ד אין מביאין ירקות כו' לדידיה מותר בירקות גינה ואסור בירקות שדה דכיון דאין מביאין לאו עליה נדר ולמ"ד מביאין אסור אף בירקות גינה:
משום גוש - שמא יש מעפר חוצה לארץ בעיקרייהו וטמא משום ספק מת:
מתני' אסור באיספרגוס - דהוי בכלל כרוב דמין כרוב הוא:
מותר בכרוב - דאין כרוב בכלל איספרגוס:
אסור במקפה - של גריסין:
מותר בגריסין - ד"ה דאין גריסין בכלל מקפה:
מן המקפה - של גריסין:
אסור בשום - שנותנים ממנו בקדרה דהיינו בכלל מקפה:

ר' יוסי מתיר - דקסבר אין מקפה בכלל גריסין:
אסור בשום - של מקפה:
מותר במקפה - דאין מקפה בכלל שום:
אסור באשישים - בפת שמעורב בו קמח עדשים דיש בכלל עדשים אשישים:
ומן אשישים כו' - דברי הכל היא:
ר' יהודה אומר קונם גריס או חטה שאני טועם מותר לכוס - חטה וגריס סתם דלא אמר חטה חטין גריס גריסין דקסבר [ר"י גריס או חטה] מבושלים משמע חיין לא משמע ור' יהודה לא פליג עליה דתנא קמא:
גמ' אסור לאפות - דאדעתא דהכי אמר חטה כדי לאפות דחטה גרגיר א' משמע ומגרגיר לא קאמר:
חטין - משמע חיין:
גריס - משמע מבושל:
גריסין - משמע נמי חיין:

דף נד.

מתני' הנודר מן הירק וכו' ורבי עקיבא אוסר - דקסבר דילועין בכלל ירק:
אלא דילועין - מכלל דלאו מיניה הוא:
לא מצאתי אלא קיטנית - בתמיה כלומר להכי לא קאמר ליה אלא די דילועין מכלל דדילועין מיניה הוא ולא מין קיטנית:
פול המצרי לח - הוי מין ירק:
ומותר ביבש - שהוא מין דגן:
גמ' אמאי אוסר ר"ע הא מן ירק נדר - ודילועין לא איקרי ירק:
ירקי קדרה עלי - ודילועין בכלל ירקי קדרה הן שהרי מתבשלין בקדרה:
ודילמא - האי דקאמר ירקי קדרה עלי ירק הנאכל בקדרה עלי קאמר כגון שומים ובצלים שהן נאכלים בקדרה שנותנין אותן בקדרה כדי ליתן טעם בתבשיל:
באומר ירק המתבשל בקדרה - דדילועין נמי הן מתבשלין בקדרה ונותנין אותן בשביל תבשיל אבל שומין אין נותנין אותן אלא בשביל טעם ולהכי ר"ע אוסר:
דצריך שלוחא לאימלוכי עליה - כגון דילועין כי אמר לשלוחו קח לי ירק אינו מביא לו דילועין אלא אומר לו לא מצאתי אלא דילועין ומימליך עליה וקאמר ליה דרוצה אתה שאביא לך דילועין וכהאי גוונא לאו מיניה לפיכך כי נדר בירק מותר בדילועין:

ורבי עקיבא סבר כו' - מדקאמר ליה לא מצאתי אלא דילועין ולא אמר לא מצאתי אלא קיטנית אלמא דילועין מין ירק הוא:

מודה רבי עקיבא - אע"ג דאוסר בדילועין אם אכל דילועין אינו לוקה דקסבר ליכא מלקות דלא יחל דברו הואיל וצריך לאימלוכי ביה עלה:

מתניתין - דמעילה דשליח מעל דלא כר"ע דקתני סיפא לא עשה שליחותו שליח מעל:

אמר לשלוחו תן בשר לאורחים ונתן להם כבד שליח מעל - דלא עשה שליחותו דאין כבד בכלל בשר:

ואי ר"ע - הא אמר כבד בכלל בשר הוי דמילתא דמימליך עלה שליח מיניה הוא וה"נ אע"ג דלא אימליך השתא אורחיה הוא לאימלוכי דכי אמר לו תן בשר לאורחין ולא היה לו בשר אלא כבד דרכו לומר אין לי אלא כבד וכמאן דמימליך דמי:

למעול בעל הבית - דהא עשה שליחותו:

דף נד:

תריץ מי לא מודה ר"ע דצריך אימלוכי - שליח בבעל הבית ואע"ג דס"ל דמיניה הוא במילתא דצריך לאימלוכי הכי איבעיא ליה למימר שליח לבעל הבית רוצה אתה שאתן להם כבד וכיון דלא מימליך לא עשה שליחותו ופשע ושליח מעל אע"ג דסבר דמין בשר הוי:

לשמעתא - האי תירוצא דקא מתרץ אביי:

בכל מיני בשר - בין בהמה ובין חיה:

אסור בראש וכו' - דכל הני מיני בשר נינהו ואפילו כבד:

רבן שמעון אומר מותר בראש וכו' - דקסבר לאו מינא דבשר הם אבל בקרביים הכל מודו דמין בשר הוו הואיל ואית בהו שומן טפי מכל הנך מראש והכבד והלב והיינו דפליג עליה דר"ע דקא סבר כבד לאו מין בשר ור"ע סבר מיניה הוא:

וכן היה רבי שמעון אומר - שמעתא אחריתי קרביים לאו בשר ואוכליהן לאו בר נש הוא ואמרינן למאי הלכתא קרביים לאו בשר הוו הא אמרינן לעיל גבי נדרים אסור בכל מיני בשר ולא הוציא קרביים וקא מתרץ דהאי אוכליהן לאו בר נש לענין זביני שהקונה קרביים בדמי בשר שיכול לקנות הבשר וקונה קרביים לאו בר נש הוא דבטלה דעתו אצל בני אדם:

דעביד שליח דמימליך עליה - דכי לא משכח בישרא מימליך עליה דבעל הבית ואמר לא משכחנא בישרא אלא בשר עוף ולהכי אסור דמיניה הוא:

דגים גמי כו' וליתסרי - ואמאי מותר בבשר דגים:

כגון שהקיז דם - בשעת הנדר דכיון דלא אכיל דגים בההיא שעתא לא נדר אדעתא דדגים ולא ממליך עליה כלל:

אפי' דעופות נמי כו' - דלאו אדעתא דעופות נדר ולא מימליך עליה הוא וכיון דלא אכיל עופות השתא לישתרי:

שאני עופות - שאפשר להו בתקנתא להקזה דאפשר לאכלן ע"י שליקה - אע"פ שהקיז דם ומידי דמצי למיכל בשום ענין נדר וממליך עליה ואסור:

כגון דכייבין ליה עיניה - בשעת הנדר:

דדגים קשין לעינים - וכל מילי דלא הוה מצי למיכל לא נדר אלא אדעתא דמידי דמצי למיכל ולהכי אדגים שרי ומן העופות אסור:

נו"ן סמ"ך עי"ן כו' בסוף אוכלא - בסוף החולי שכבר עבר זמן מרובה שחשש בעיניו דהתם סם טוב לכאב העינים והאי דקא תני דגים קשים לעינים בתחלת אוכלא כשהתחיל לחשוש בעיניו ובשעת הנדר הוה תחלת אוכלא:

דף נה.

מתני' אלא מחמשת מינין - חטה ושעורה וכוסמין ושיפון ושבולת שועל:

רבי מאיר אומר בו' - בהא ודאי מודינא לך שהנודר מן התבואה אינו אסור אלא מחמשת מינין אבל הנודר מן הדגן אסור בכל מין דמידגן משמע דבר שעושין ממנו כר ופול המצרי יבש עושין ממנו כרי ולהכי אסור:

גמ' למימרא דדגן - דכתיב בקרא כל מין דמידגן משמע וחייב במעשר מן התורה ואפי' משאר מינין מדקתני הנודר מן הדגן אסור בכל:

וכפרוץ הדבר - כלומר קיבלו עליהם תקנתא של חזקיהו לעשר הכל כדכתיב הרבו בני ישראל וגו' אי אמרת בשלמא דדגן לא משמע אלא מחמשת מינין היינו דאתא קרא למימר הרבו בני ישראל דאפי' דבר שלא נתחייב במעשר מן התורה כגון שאר מיני דמידגני היו מעשרים כדי להחזיק בתקנה אלא אי אמרת דגן כל מיני דמידגן משמע מאי וכפרוץ הדבר הרבו כלומר מה הוסיפו על מה שכתוב בתורה:

אמר אביי - כל דמידגן משמע ומאי וכפרוץ הדבר הרבו לאיתויי פירות האילן וירק דהרבו בו בני ישראל ליתן מהן מעשר דמדאורייתא לא מחייב במעשר אלא מידי דמידגן דלא משמע אלא מחמשת מינין:

ותבואת השדה לרוב - אלמא דתבואה משמע כל מילי דהא דכתיב ותבואת השדה לאו מחמשת מינין דאיקרו תבואה: תבואה סתם לא משמע אלא מחמשת מינין תבואת השדה משמע כל מידי הגדל מן השדה:

פקיד - צוה בצוואתו:
היכי מיקריא - כלומר ממה אגבה אותו ממון:
אלא מחמשת מינין - ואינו גובה אלא מחמשת מינין:
עללתא - משמע כל מילי שעולה ומשבח ואפי' משאר פירות שמשבחין צוה לגבות מהן:
אהדרוה לקמיה דרבא - לאותה תשובה:
שכר בתים ושכר ספינות - גובה מהן או לא:
מי אמרינן כיון דפחתן - שמתחסרין כל זמן שמתיישנין:
לאו עללתא - מיקרו שאין עולה ומשביח ולא גבי מינייהו:
או דילמא כיון דלא ידיע פחתייהו - שעל יד על יד מתחסר ואינו ניכר פחיתותו להדיא והואיל ונוטל הימנו שכר עולה ומשביח הוי ויהבו ליה מההוא אגרא:
אמרוה קמיה דרב יוסף - הא דאמר רבא דהא לא מיבעיא ליה דעללתא כל מידי משמע:
דמי למזיגא דרבא - שכשהיה רבא לומד לפניו היה מוזג לו בענין זה:
לא תיתיב אכרעך כו' - לפי שהגיס לבו שאל לו מקרא זה כדי להשפיל דעתו:
כמדבר שהוא מופקר לכל - מלמד תורה בחנם לכל:
נחליאל - נעשית לו התורה כמו נחלה:
ששוקעין אותו בארץ - כמו המשקוף:

דף נה:

חילקא - חטה שנחלקת לשנים:
טרגיס - לשלשה:
טיסני - לארבעה ולהכי שרי שכבר נשתנה החטה:
אסור בכולן - דכולן גידולי שנה נינהו:
מותר בכמהין ופטריות - שגדלין נמי על העצים:
אסור בכולן - דכמהין ופטריות גידולי קרקע נינהו:
זומית - שלמור"א בלע"ז:
אומר שהכל נ"ב - מדקא חשיב בכלל שאין גידולו מן הארץ כמהין ופטריות אלמא דלאו גידולי קרקע נינהו:
מאוירא ינקי - שאין להם שרשים בארץ לפיכך אין מברכין עליהם כדבר שגדל מן הארץ:
והא קתני על דבר שאין גידולו מן הארץ - והיינו כמהין ופטריות אלמא אפי' מירבא נמי לא רבו מארעא:
שאין יונק - דהיינו כמהין ופטריות דמאוירא ינקי:

מתני' חמילה - כעין יריעה היא:
קונם צמר עולה כו' - משמע מלבוש של צמר:
באניצי פשתן - דדייק ולא נפיץ:
טעון צמר ופשתן והזיע - מחמת המשוי:
והיה ריחו קשה וכו':
ואסור להפשילן לאחוריו - לעשות משוי מאותן מינין דבענין שנצטער נדר דהיינו לטעון ולא לכסות ולהכי מותר לכסות:
גמ' פונדא - אזור חלול שחוגרין בו:
פסקיא - פיישול"א:
אסקורטיא - מפרש לקמן:
קטבליא - מלבוש של עור קשה שלובש על האסקורטיא:
אנפליא - הוש"ש בלע"ז של עור:
פליניא - סינר:
כיתונא דצלא - מלבוש של עור:
סגוס עבה - מין שק הוא עבה טפי מיריעה:
יוצאין בשבת -בכל אלו דברים:
אבל לא בתיבה - שלא יכוף תיבה על ראשו ויצא דמשוי הוי:
ומותר לטעון - שלא נדר אלא ממלבוש שהרי היה מצטער ממלבוש:
והזיע - מכובד משוי:
ואסור לטעון - שלא נדר אלא כפי שהצר לו המשוי הילכך מותר ללבוש:

דף נו.

מתני' מותר בעלייה - שאין עלייה בכלל בית:
הנודר מן עלייה כו' - דברי הכל אין בית בכלל עלייה:
גמ' ר"מ היא - דאמר עלייה לאו בכלל בית היא:
לימא ר"מ היא - דאמר אין [עלייה] בכלל [בית]:
דיאי וכו' - בבית ארץ משמע דמחובר בארעא הוי בית: עלייה דלא מיחבר בארעא לא הוי בכלל בית ארץ ולהכי בעי קרא לרבויי דהואיל דסמיכא אקירות הבית מטמאה:
האומר לחבירו בית שבביתי אני מוכר לך מראהו עלייה - משום דאמר בית בביתי משמע עלייה בתוך ביתי: טעמא דאמר בית בביתי הא אם אמר בית סתם אין יכול להראות לו עלייה. דאין עלייה בכלל בית:

אפי' תימא רבנן - לא תימא עלייה ממש מאי עלייה דקתני:
מעולה שבנכסיו - הבית המשובח שבבתיו צריך ליתן לו היכא דקאמר בית בביתי אבל אי הוה אמר בית סתם היה יכול להראות לו עלייה ממש דעלייה בכלל בית:
מתני' מותר בדרגש - דאין דרגש בכלל מיטה:
דרגש בכלל מיטה - ואסור אבל הנודר מן הדרגש דברי הכל אין המיטה בכלל דרגש:
גמ' ערסא דגדא - מיטה שעורכין אותה למזל ואין שום אדם ישן עליה: כשהן מברין אותו: לכ"ג כשהוא אבל:
כל - העם כו' יתיב עליה. בתמיה מכלל דדרגש לאו ערסא דגדא הוא:
אנן יהבינן ליה - משום דכתיב ויין למרי נפש ה"נ אף על גב דכולה שתא לא יתיב עליה השתא יתיב:
לא חיה כופהו - ממש הכרעים מלמעלה:
אלא זוקפו - שמעמידו על שני כרעיו ודיו:
ואי אמרת ערסא דנדא - דמיטה חשובה היא כ"כ אמאי אין צריך לכפותה:
והתניא וכו' - וזו נמי הואיל ומיטה חשובה היא צריך לכפותה אלא שמע מינה דרגש לאו ערסא דגדא הוא:

דף נו:

המיוחדת - ליתן עליה כלים והואיל ואין ישנים עליה אין צריך לכפותה:
רבן שמעון אומר אין צריך לזוקפה - אלא הוא האבל נוטל קרביטין והיא נופלת:
קרביטין - לולאות שבו:
קרביטין מי אית ליה - הכי קים להו דלא הוו להו קרביטין שאינה עשויה להתפרק אלא עומדת מוצעת לעולם:
דצלעי - מוכרי עורות:
ערסא דצלא - של עור שישן עליה אבל אינה חשובה כל כך ולהכי הואיל ואינה חשובה לא היה כופה אלא זוקפה ודיו והלכך אמרי' במתני' דמותר בדרגש שאינה מטה חשובה וערסא דצלא אית לה קרביטין ופליג רשב"ג בגמרא ואמר דבעי כפיה כל כך שמתיר קרביטין והעור נופל מאליו לפי שיש רצועות סביב לעור ומותחין אותו בין ארוכות המטה וקושרין הרצועות בארוכות ושוכבין עליו וכשמתירין הרצועות והעור נופל אין לך כפיה גדולה מזו:

מטה מסרגין אותה על גבה - שכורכין הבגד או העור שישנים עליו סביב אותם עצים שעומדים מראשותיו ומרגלותיו נקובים ומכניסין המשיחות שבבגד או שבעור לתוך אותן נקבים:

משישופם בעור הדג - שמשפשף העצים של מטה הארוכות והקצרות בעור הדג כדי לעשותן צהובין וחלקים:

למה לי שיפת עור הדג - והלא העור מכוסה מן החבלים או מן הבגד או מן העור:

הא והא - מסתרגין מגופן:

לעיולי ולאפוקי אבזיוני - שמכניסין ראשי המשיחות שבבגד דרך הנקבים וקושרים זה בזה:

אעולי ואפוקי באבקתא - שקושרין לו לאות בעצי המטה מראשותיו וממרגלותיו ומכניסין ראשי משיחות בנקבים וקושרין בלולאות והיינו קרביטין:

שנקליטיה יוצאין - כדאמרי' התם נקליטין שנים ואותה מטה אין אדם יכול לכפותה מפני נקליטיה אלא זוקפה על ב' מרגלותיה ומניחה ודיו:

הלכה כרבן שמעון - דאמר מתיר קרביטין:

מתני' לתחומה - בתוך אלפים אמה:

לעיבורה - היינו פגום נכנס פגום יוצא של אותה העיר:

גמ' אלא שמע מינה בעיבורה הוה קאי - וקרי ליה ביריחו:

אימא ואפילו בתחומה - הוי בתוך העיר והאי דכתיב ויהי בהיות יהושע ביריחו בתחומה הוה קאי:

תחומה אקרי חוץ לעיר דכתיב ומדותם מחוץ לעיר:

מן האגף ולפנים - מן סגירת הפתח ולפנים אגף כמו (יומא יח.) הגפת דלתות אבל מן האגף ולחוץ על עובי המפתן אינו אסור:

יכול ילך לביתו ויסגיר - ע"י שלוחו:

ת"ל אל פתח הבית - של מנוגע צריך לעמוד:

הכי גרסינן על השקוף - על עובי המפתן:

עד שיצא מן השקוף - דעל השקוף איקרי בית:

בצדי השקוף - מבחוץ מדקאמר עד שיצא מן הבית כולו אלמא דשקוף נמי הוי בית ואמאי הנודר מותר מן האגף ולחוץ:

שאני גבי בית וכו' - אבל גבי נדרים מותר מן האגף ולחוץ שקוף היינו אסקופה משקוף מה שעל הפתח:

דף נז.

מתני' בדבר שזרעו כלה - בקרקע וגדל כגון חטה וכיוצא בה דהיינו גידולין גמורין:
אבל בדבר שאין זרעו כלה - כגון השומים והבצלים שאינו כלה בקרקע אלא שרבה וגדל בגופו:
אפילו גידולי גידולין אסורין - דכגופייהו דמו:
מעשה ידיך עלי - ונתנו לה פירות בשכר מעשה ידיה הואיל ואמר עלי אסור בחילופיהן וט' אבל כי אמר שאיני טועם משמע מהן גופן איני טועם הלכך מותר בחילופיהן ובגידוליהן אם זרעו וצמחו:
שאת עושה איני אוכל עדי הפסח - דאמר הכי קונם עלי מה שאת עושה שאיני אוכל ממעשה ידיך עד הפסח או שאמר קונם שאת עושה שאיני מתכסה מכל מלאכתך עד הפסח:
מותר לאחר הפסח - שהרי לא נדר מכל מה שתעשה אלא עד הפסח:
אפי' אחר הפסח אסור - לאכול ולהתכסות מכל שעושה לעולם שהרי לא קבע בו זמן:
היה עומד באדר ואמר קונם שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך מעכשיו עד החג הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד הפסח:

דף נז:

הלכה אחר הפסח - והרי היא נהנית ממנו קודם הפסח נמצא עובר בלא יחל דברו במה שנהנית ממנו קודם הפסח שהרי הוא הדירה עד הפסח:
ומותרת לילך אחר הפסח - שהרי לא הדירה אלא עד הפסח:
גמ' העלה בידו בצל - ברייתא היא איבעי' היא דאיבעיא בבי מדרשא:
שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית - איכא דאמרי שעיקרו גדל בשביעית ונתגדל עד שרבו גידוליו על עיקרו:
וקא מיבעיא ליה הכי - גידוליהן איתינהו היתר שגדלו בשמינית ועיקרו אסור בהנאה שהרי גדל בשביעית וחייבין בביעור וכיון דרבו גידוליו על עיקרו שהיו יותר מן העיקר אותן גידולי היתר מעלין את האיסור שמבטלין את האיסור כולו או לא:
מותר - דגידולי היתר מבטלין את האיסור והכא נמי לא שנא:
ילדיה - של ערלה:
שסיבכה - שהרכיבה בתוך אילן זקן של היתר והיו בה פירות הערלה:

ואע"פ שהוסיפה - פירות לאחר שהרכיבה מאתים חלקים יותר ממה שהיתה בשעת הרכבה אע"ג דשאר ערלה בטלה במאתים:
אסור - אלמא דלא אתו גידולין דהיתר ומעלין את האיסור:
ופשט ליה מן הדא - דמותר דהווין נמי תרין:
ליטרא - ממש של בצלים:
שתיקנה - שעישרה כהלכתה וזרעה וגדלה:
מתעשרת לפי כולה - אע"פ שכבר עישר מן העיקר והעיקר קיים ואינו כלה צריך להפריש מן הגידולים ומן העיקר לפי שבטלו גידולים את העיקר הכא נמי ההוא בצל שהעלה ישמעאל גידולין מבטלין את העיקר:
דלמא לחומרא שאני - כגון הכא גבי ליטרא בצלים דלחומרא קאמר דצריך לעשר משום דגדולין מבטלין את העיקר אבל לקולא כגון בעיא דישמעאל דהוי להתיר לא אמר:

דף נח.

כגון טבל - שיש לו מתירין שמתקנו וניתר ומעשר והקדש יש לו מתירין על ידי פדייה וחדש עומר מתירו להכי אפילו באלף לא בטלי דהא אפשר להו בתקנתא:
נתנו בהם חכמים שיעור - דתרומה בטלה במאה וערלה במאתים:
השביעית אוסרת כל שהוא במינה - שאם נתערבה סאה של חטין של שביעית באלף של היתר אינה בטלה:
אמר להם אף אני לא אמרתי - שיהא שביעית אוסרת במינה כל שהוא:
אלא לביעור - שאם נטל בצל של ששית ונטעו בשביעית והוסיפה כל שהוא אותו כל שהוא מבטל את העיקר ומחייב כולו בביעור דמוצאי שביעית:
אבל לאכילה - שאם נתערבו פירות שביעית בפירות שמינית לאחר שנתחייבו בביעור ולא ביערן דהשתא קיימי באיסור אכילה אינה אוסרת אלא בנותן טעם ואם אין בה בנותן טעם מתבטל ומדקתני לא אמרתי אלא לביעור דגידולין מבטלין את העיקר התם נמי בבעיא של ישמעאל גידוליו מבטלין את העיקר:
הא נמי לחומרא - דהא דאמר לענין ביעור דגידולין מבטלין את העיקר היינו נמי לחומרא שכולן חייבין בביעור העיקר והתוספת אבל בעיא דישמעאל להיתר היא:
בצלים - של ששית שירדו עליהם גשמים בשביעית וצמחו מאיליהן בלא נטיעה:
אם היו עלין שלהן שחורין - שמחמת שצמחו יש להן כח עוד ליגדל אסורין דודאי גדלי ממי שביעית וגידוליו מבטלין את העיקר:
הוריקו - שהן כמו כמושין ירוקין והכסיפו פניהם מותרין שלא גדלו כלום בשביעית:

אם יכולין ליתלש - מן הקרקע בעלין שלהן שכל כך יש להן כח בעלין שלהן שכשאוחז בעליהן שומט עיקרו עמו מן הקרקע אסורין דחשיבי גידולי שביעית:
כנגדן למוצאי שביעית מותרין - שאם של שביעית וצמחו בשמינית ויש להן כח בעלין מותרין דגידולי היתר מבטלין העיקר של איסור והיינו להיתר כגון הך בעיא דישמעאל ומהא פשטה:
ודלמא - לעולם אין גידולי היתר מבטלין את האיסור והכא היכי דמי במדוכנין כלומר האי דקתני וכנגדן למוצאי שביעית מותרין כגון שהודכו שכתשן במדוכה דליתנהו לעיקרן בעינייהו אבל בבעיא דישמעאל דאיתיה לעיקר בעין איכא למימר דלא בטלי:

דף נח:

בחסיות - מפרש לקמן:
אוכל מהן עראי - כמו שאר טבל גמור:
ומעשרן ודאי' - ולא דמאי דודאי כותי לא הפריש מעשר מהן כלל:
רשב"א אומר כו' - טעמיה דנפשיה קאמר:
אם ישראל חשוד על השביעית - שחשוד שנוטע חסיות שביעית בשמינית ישראל המנכש עמו בשמינית מותר לו לאכול מהן משום דגידולי היתר שגדלו בשמינית מעלין את האיסור:
ודילמא - הא דרבי שמעון בן אלעזר דגידולי היתר מעלין את האיסור בדבר שזרעו כלה וקא פריך ומי מצית אמרת דבדבר שזרעו כלה מיירי והתניא ואלו הן חסיות הלוף לופינ"א מכלל דבדבר שאין זרעו כלה מיירי ואפ"ה מותר ושמע מינה גידולי היתר מעלין את האיסור ולעולם מהא פשטה: וקא פריך עלה דלמא מהא לא תפשוט דבמדוכנין קא מיירי ושמא כלו כשהן נידוכין דליתא לעיקר בעין שהוא מתכוין לכותשן כדי שיהו בטלין:
תריץ הא לא מצית אמרת דחשודי על השביעית קתני - וכיון דחשוד הוא לא משגח ליה להאכילן נידוכים ושלימים מאכילן ולעולם תפשוט מינה דגידולי היתר מעלין את האיסור:
ודילמא בתערובת - שמעורבין אותן חסיות בין שאר ירקות של היתר ואוכלן על ידי תערובת משום הכי שרי הואיל דליתיה לעיקר בעין אבל אי איתיה כגון בעיא דישמעאל אמרי' דאין גידולי היתר מעלין את האיסור:

לא סלקא דעתך המנכש קתני - באותו מין שמנכש עמו אוכל ולעולם פשטינא מהא דגידולי היתר מעלין את האיסור והואיל דאוקימנא דגדולי היתר מעלין את האיסור לימא תיהוי תיובתא דרבי יוחנן ורבי יונתן דאמרו אין מעלין:

הואיל ואיסורו על ידיי קרקע - דכתיב ושבתה הארץ (ויקרא כה):

בטילתו נמי על ידי קרקע - כי רבו גידוליו על עיקרו אבל ערלה דמיירי בה רבי יוחנן שאין איסורו אלא בשנים וכלאי הכרם אינה אוסרת מחמת קרקע אלא מיני תערובת זרעונין אוסרין מש"ה אין בטילתן ע"י קרקע:

הרי מעשר וכו' ליטרא מעשר טבל - ליטרא של טבל שהורם ממנו תרומה ומעשר ראשון אבל גבי לוי הוי טבל דאכתי לא תרם ממנו מעשר מן המעשר דהיינו. תרומת מעשר וזרעה בקרקע כשאינה מעושרת:

והרי היא כעשרה ליטרין - עם התוספת והעיקר שרבו גידוליו כ"כ:

חייבת במעשר - כל עשר ליטרין:

ובשביעית - נמי ששביעית נוהגת בהן שהרי הוא כדגן מעושר בעלמא שזרעו חייב בכל:

ואותה ליטרא - שזרע בן לוי כשאינה מעושרת אע"פ שעישרה עכשיו צריך לעשרה פעם שניה תרומת מעשר שהניח הלוי אשתקד שלא הפריש ממנה שבדין הוא שלא ישתכר בכך שזרעה כשאינה מעושרת:

ומעשר עליה ממקום אחר - מפירות של אשתקד וזהו ממ"א ולא מפירות של שנה זו שאין מעשרין מן החדש על הישן לישנא.) אחרינא ממ"א לא ידעינן מ"ר:

לפי חשבון - יעשר הליטרא שהניח אשתקד אלמא דאין בטילת' ע"י קרקע דאע"ג שנזרעה חייב בתרומת מעשר וק' לר' אמי דפשיטא ליה דגדולי היתר מעלין את האיסור דהא חזינן הכא דחייב להפריש מעשר שלאותה ליטרא לפי חשבון:

דף נט.

תריץ מעשר - תרומת מעשר דיגון הוא [דקא גרים]. ליה דלא מחייב בתרומת מעשר עד דמידגן והאי מאשתקד נידגנה הלכך מעשר עליה משל אשתקד ולא הוי איסורו על ידי קרקע הלכך לא הוי בטילתו ע"י קרקע:

אפילו גידולי גידולין אסורין - אלמא דאין גידולי היתר מעלין את האיסור וקשיא לרבי אמי:

ואין בטיל ברוב - כלומר ברוב מדתו בגדוליו רבים:

הרי תרומה דיאי בעי מיתשיל עלה - שאם היה בדעתו להפריש תרומה ומעשר על פירותיו מפירות קופה זו וטעה ונתן מקופה אחרת יכול לשאל עליה לפני חכם ולומר

לו לא היה בדעתי ליתן מקופה זו אלא מזו ולא הויא תרומה ואפילו הכי בטלה ברובא דתנן וכו':

תירקב - הכל שאין לה תקנה לא לכהן ולא לישראל:

הא אם נפל למאה תעלה - סאה אחת ושאר מותר אלמא דבטלה ברוב דידיה כמו האי דהיינו במאה ואכתי קשיא לרבי אמי מתני' דנדרים:

[**ומשני**] **הא תרומה בתרומה ביד כהן עסקינן** - דמאחר שזכה בה כהן לא מצי מיתשיל עלה אינש ולא דמי לקונמות:

תימכר לכהן - הרי ביד כהן היא ואין צריך לו למוכרה:

אלא ביד ישראל עסקינן שנפלו וכו' - דלא מצי איהו מיתשיל עלה שכבר זכה בה כהן:

והא קתני סיפא אם היתה טהורה תימכר לכהן - שהרי ביד ישראל היא חוץ מדמי אותה סאה אם נפלה לו מבית אבי אמו כהן אמאי אמר חוץ מדמי אותה סאה אפילו אותה סאה נמי תימכר הואיל ובאתה לו בירושה:

אלא - לעולם בתרומה ביד ישראל עסקינן ומצי מתשיל [עליה] ואפילו הכי בטלה ברובא והדרא קושיא לדוכתיה תריץ הכי גרסינן אלא גבי קונמות מצוה לאיתשולי עלייהו וכמאן דאיתשיל עלייהו דמי והוה ליה דבר שיש לו מתירין ואין בטל ברוב:

אבל תרומה מאי מצוה איכא לאיתשולי עלה - וכיון דלאו מצוה היא לא אתי לאיתשולי עלה וכדבר שאין לו מתירין דמי להכי בטיל ברובא:

וזרעה מתעשרת לפי כולה - אפילו מן הליטרא של עיקר:

היתר שבהן - אותה ליטרא של עיקר שהיתה מתוקנת:

היכן הלך - הואיל ואיתיה בעין אין צריך לעשרם:

בצלים - של ששית וכו' לימא היתר שבהן העיקר שגדלו בששית להיכן הלך ותשתרי העיקר:

דף נט:

אתוספת קתני - דאסורין לאכלן בשמינית דחייב לבערן אבל העיקר שרי דאמרינן היתר שבהן להיכן הלך:

הגדל בחיוב - בשביעית חייב בביעור:

והגדיל בפטור - דזהו העיקר הגדל בששית פטור הכי נמי קאמר תנא קמא כו':

תריץ כולה מתניתין ר' שמעון בן גמליאל קתני לה והכי קתני שרשב"ג אומר הגדל כו'. ולעולם אמרי' היתר שבהם להיכן הלך: וקא מהדר גמרא לעול' ואפי' לר"ש לא אמרי' היתר שבהן להיכן הלך ועד כאן לא אמר רשב"ג הגדל בפטור פטור דאמרינן היתר שבהן

להיכן הלך דלא קא בטיל היתר היכא דלא קא טרח כגון התם שירדו עליהן גשמים וצמחו מאיליהן אבל היכא דקא טרח כגון הכא דנטען כדקתני שתיקנה וזרעה הואיל ועבד בה מעשה גידולין של איסור מבטלין את ההיתר והוי הכל אסור להכי מתעשר לפי כולה:

מעשר עליה לפי חשבון - ואף על גב דקא טרח לגבי שאר גידולין:

היתירא זרעי אינשי - דבר שהוא מתוקן רגילים בני אדם לזרוע וסגי ליה בשני מעשרות במעשר ראשון ומעשר שני אבל דבר של איסור אין רגילין בני אדם לזרוע והואיל ואיהו קא זרע באיסורא שזרעה בלא תרומה ומעשר קנסינן ליה השתא שמעשר אותו עישור שהיה לו ליתן אשתקד שלא ישתכר בכך:

דף ס.

תרומה - דאין גידולי היתר מעלין את האיסור:

בגידולי גידולין קאמר - דהכי קאמר גידולי בצל של תרומה שנטעה ורבו גידוליו על עיקרו דהוו להו גידולי גידולין:

תנינא ובו' - דגידולי גידולין של תרומה חולין:

אפי' בדבר שאין זרעו כלה - כגון בצל גידולי גידולין מותר:

בדבר שזרעו כלה - כגון חיטים גידולי גידולין דזהו השני:

תריץ רבויא של גידולי גידולין דרבו גידוליו על עיקרו מותר קא משמע לן - כלומר הא אתא לאשמועינן גידולי גידולין של בצל של תרומה ורבו אותן גידולין על עיקרו מותר דזהו השלישי:

מתני' קונם יין שאני טועם היום - דמשמע כל זמן שהוא יום ותו לא:

שבת זו - והיה עומד בשבת אסור בכל השבת בששת ימי השבוע:

והשבת שעברה - כלומר בשבת שהוא עומד בה ולהכי קרי ליה שעברה לפי שהשבת זה אינו מתחשב אחר ימים הבאים אלא אחר ששת ימים שעברו:

חדש זה - אמר קונם יין שאיני שותה בזה החדש והיה עומד באותו יום של ר"ח:

אסור בכל החדש - בכל שלשים יום הבאים:

וראש חדש להבא - כלומר ר"ח זה שהוא עומד לתוכו הוא נמנה עם ימים הבאים שהוא ראשון שלהם:

וכן אם היה עומד בראש השנה ואמר קונם יין שאיני טועם שנה זו - אסור בכל השנה ואותו היום של ראש השנה שהוא עומד בו ולהכי קרי לעתיד לבא לפי שהוא נמנה לימים ולחדשים הנכנסים שהוא אחר זמן ולהכי קאמר לעתיד ולא קאמר להבא:

ואם היה עומד בשנת השמיטה ואמר קונם יין שאיני טועם בשבוע זו אסור בכל השבוע הבא - ואותה שנה שביעית שהוא עומד בה נמנית לשבוע שעברה להכי קרי ליה שעברה:

ואם אמר - שאיני טועם יום אחד מעת לעת שאם היה עומד בשעת הנדר בחצי היום אסור למחר עד חצי היום וכן אם אמר שבת אחד באיזה יום שעומד בשבוע אסור עד יום שמיני לאותו יום שנדר וכן בשנה אחת וכן בשבוע אחת אסור שנה שלימה ושבוע שלם מיום ליום:

מתני' אמר קונם יין שאיני טועם עד הפסח אסור עד שיגיע - לדברי הכל:

עד שיהא אסור עד שיצא - דמשמע דאמר עד שיצא כל הפסח:

עד פני פסח - משמע עד שיגיע ומשמע עד שיצא:

עד שיגיע - דקסבר לא מעיילי אינישׁ נפשיה לספיקא דכיון דאיכא לספוקי אי משמע עד שיצא או עד שיגיע ודאי בדליכא ספיקא הרהר בדעתו בשעת הנדר דהיינו עד שיגיע. ורבי יוסי אומר עד שיצא. דסבר מעיילי אינישׁ נפשיה לספיקא דאיכא לספוקי שמא עד שיצא קאמר:

גמ' לכשתחשך - אע"פ שעבר היום:

צריך שאלה לחכם - להתיר לו נדרו משום היכרא:

גזירה היום אטו יום אחד - דאי אמרת לכשתחשך אע"פ שעבר היום הוי מותר אתו למימר נמי כי נדר יום אחד ועומד בחצי היום מותר לכשתחשך ואיהו לא הוי מותר עד מעת לעת הילכך צריך שאלה לחכם וכיון דבעי שאלה לחכם חכם חוקר כיצד נדר ולא יבא לידי חילול נדר:

דף ס:

אי הכי ליגזור יום אחד - דליהוי אסור עד שתחשך למחר משום היום דאי אמרת עד מעת לעת אסור ותו לא אתו למישרי נמי כי עמד בשחרית ואמר היום אתי למישתי בחצי היום והוא אסור עד שתחשך:

אמר ליה רב יוסף היום ביום אחד מיחלף - דאי שרית היום לכשתחשך בלא שאלה מיחלף ואתי למישרי יום אחד משתחשך דסבר יצא אותו היום שנדר בו כמו כן והוא אינו מותר אלא מעת לעת:

יום אחד בהיום לא מיחלף - דלא אשור לשתות למחר עד הלילה דלא אתי למישרי בהיום מחצי יום ואילך דליכא למיחש להכי דהכא לא גמר היום עדיין ומידע ידיע דאסור כל היום משום האי טעמא נמי לא מצרכינן שאלה לסוף מעת לעת דלא אתו למישרי

מהיום מחצי יום ואילך דליכא למיחש בהכי כדאמרינן הכא לא גמר עדיין היום ומידע ידיע דאסור בכל היום:

כמאן אזלא - הא שמעתתא דאמר רב ירמיה דצריך שאלה לחכם שאין ניתר ע"פ עצמו כלל דמחמרינן עליה כמאן דלא עבד שפיר:

כרבי נתן וכו' - הילכך צריך שאלה לחכם הואיל ועבד איסורא דמחמרינן עליה ואין מראין לו שקיים נדרו מעצמו אלא כשיתירו לו את נדרו ולא משום גזירה דרבינא לא סבירא ליה דרב יוסף וכל היכא דאיכא לאוקומי ביה שאלה מצריכינן ליה שאלה כגון הכא דאמר היום דאיכא למימר מעת לעת קאמר הילכך לכשתחשך צריך שאלה לחכם אבל כי אמר כבת וכולה מתניתין דליכא לאוקומי בהו שאלה דודאי לא משמע טפי אין צריך שאלה:

יומי דשבתא קאמר - ימים דשבוע ולא דשבת עצמו:

פשיטא - דיום ראש חדש נמי אסור שהרי יום ראש חדש נמנה לחדש זה הנכנס:

כי איצטריך - למיתני במתניתין לחדש חסר בחדש שהוא שני ימים ראש חדש ויום ראשון של ראש חדש משלים לחדש מלא זה שעבר וזה הנכנס חסר הוא והוא נדר ביום ראשון של ר"ח:

לחדש שעבר הוי - ולא ליתסר ביה:

קמ"ל - אפילו הכי כיון דקרו ליה ריש ירחא אסור ביה נמי:

דיניה כהיום - כאילו אמר היום לחוד ומותר לכשתחשך:

או כיום אחד - ואסור מעת לעת:

דף סא.

אילימא כדקתני - דאמר השנה למה לי למימר פשיטא כיון דאמר השנה משמע השנה זו קאמר ועיבורה נמי בכלל הוי:

ולא אית בהו עיבור - ולא ליתסר בעיבורה קא משמע לן: היה עומד בשנה של יובל והיה אומר קונם יין שאיני טועם יובל מהו:

שנת חמשים כלפני חמשים - ומותר נמי בשנת חמשים דאיהו לא קאסר עילויה אלא לאחר חמשים או בשנת חמשים נמי אסור דבשנת חמשים מתחיל יובל הבא:

ואי אתה מונה שנת חמשים ואחת - שלא תתחיל למנות ז' שנים של שמיטה הבאה בשנת היובל עצמה שלא תהא מונה אחת לשנת נ' ולשנה הבאה אחריה שנת נ"א שניה אלא לשנת חמשים ואחת תהא מונה אחת ושנת נ' עצמה נמנית ליובל שעבר שאין עולה למנין שבוע הבא כדאמרינן:

יובל עולה למנין שבוע - דשנת חמשים עולה לכאן ולכאן:
אמרו לו וכו' - אם כן ששנת יובל עולה למנין שבוע אינו אלא חמשה בשבוע ראשון של יובל שהשנה שהיא ראשונה שהיא יובל אסור לזרוע בה והשביעית נמי אסורה שהיא שמיטה ואינה אלא חמשה לזריעה:
אמר להם לדבריכם הרי הוא אומר ועשת את התבואה לשלש השנים - שנה ששית ושנה שביעית ושמינית עד קצירתה ואי [נמי] אמרת אין יובל עולה למנין שבוע הרי כאן ארבעה שנים שצריכה לעשות לארבע שנים כיצד שנת מ"ח היא ששית ותבואה שלה צריכה לששית עצמה ולשנת ארבעים ותשע שהיא שמיטה ולשנת חמשים שהוא יובל ולשנת חמשים ואחת עד הקציר הרי ארבע שנים והאי פירכא לדברי הכל היא דלרבי יהודה נמי איכא למיפרך דאע"ג דאמר יובל עולה למנין מכל מקום אסור הוא בזריעה והוו נמי ארבע שנים:
אלא - לדברי הכל ליכא לאוקמי להאי קרא אלא בשאר שני שבוע בשש השמיטות ולא בשמיטה שביעית של יובל ולא קשיא כלל לא לדידי ולא לרבנן לדידי נמי דפרכת לי שש שנים מוקמינן ליה לקרא בשאר שני שבוע בשאר שמיטין ולא בשמיטה ראשונה הסמוכה ליובל:

דף סא:

גמ' למימרא דרבי מאיר וכו' - כדפרישית:
שתי כיתי בנות - משתי נשים שנשא זו אחר זו וכל אחת ילדה שתי בנות:
כולן אסורות חוץ וכו' דברי רבי מאיר - דקסבר רבי מאיר מעייל איניש לספיקא דלא איזדהר הארוס בשעת קידושין דלא ליתי לידי קלקול והואיל דלא ידעינן הי מינייהו קידש כולן אסורות:
חוץ מן הקטנה שבקטנות - דלדברי הכל לית לה שם גדולה:
רבי יוסי אומר כולן מותרות וכו' - דקסבר לא מעייל איניש נפשיה לספיקא:
מוחלפת השיטה - כלומר אפיך מתניתין דנדרים ואימא לרבי מאיר מעייל איניש כו':
והתניא - בניחותא דמוחלפת:
זה הכלל כל שזמנו קבוע - כגון רגלים:
עדי שיצא - דקסבר מעייל איניש נפשיה לספיקא:
מתני' אמר קונם שאיני טועם יין עד הבציר - של ענבים:
עד המסיק - לקיטה של זיתים:
וכל שאין זמנו קבוע - כגון קציר ובציר דזמנין הוו בחריפי וזמנין הוו באפלי:

עד הקיץ - עד שעת לקיטת תאנים או שאמר עד שיהא הקיץ שניהם משמע דאינו אסור אלא עד שיתחיל העם להכניס תאנים בכלכלות וזהו בתחילת הקיץ:
אמר עד שיעבור הקיץ אסור עד שיוכפלו המקצועות - עד שמכפילין הסכינים שקצצו בהן התאנים ומצניעין אותן כמו מקפלין את הכלים (שבת דף קיג.) ענין אחר שיקפלו עד שחורץ אותן בקופיץ ועושין אותן שירטי"ט כמו ליטרא קציעות ולשון יכפילו על שם שמניחין זו על זו ותרוייהו שיעבור ויקפילו משמע בסוף הקיץ:
גמ' ולא כלכלה של ענבים - משמע אף על פי שהבציר הוי סמוך לאלתר לקיץ לא אמרינן שזה נתכוון לכלכלה של ענבים אלא ודאי אינו אסור אלא עד תאנים:
ענבים בכלל תאנים - ואסור עד כלכלה של ענבים: ענבים לא מקצצו ביד אלא בסכין ולא דמו כלל לתאנים הלכך לא הוו בכלל תאנים:
ענבים נמי כי מירדדן - כשמתבשלין יפה יפה שנושרין ענבים מן האשכול מקצצו נמי בידא כתאנים הלכך הוו בכלל תאנים:
תנא הוקפלו רוב המקצועות - אותן תאנים שנשתיירו בשדות ובאילנות:

דף סב.

מותרות משום גזל - שנתיאשו מהן הבעלים:
ופטורות מן המעשר - משום דהפקירא נינהו:
מרייהו - בעלים של תאנים:
והוכפלו כו' - דשרו למיכל כל אדם:
משום סניות מילתא - כלומר מרוע לב היה אומר כן ולא משום עין יפה דעדיין לא הפקירן:
אשכחיה - לרבי טרפון גופיה דקאכיל מן התאנים דקסבר דהפקירא נינהו:
אחתיה - לר' טרפון בשקא ההוא גברא שהיה משמרן:
על דיבר זה - שהציל עצמו בכבוד תורתו דקאמר אוי לו לטרפון:
פריצים - שהוציאו מבית המקדש:
ונעשו חול - ואף על פי כן נהרג עליהם בלשצר:
אמאי ציערו - ההוא גברא לר' טרפון הא מהפקירא קא אכיל:
וקא סבר היינו דגנבן - להכי צעריה:
אי הכי אמאי ציער ר' טרפון נפשיה - כיון שתפסו כגנב מאי הוה ליה למעבד:
חיה לו לפייסו - בממון:
לפעלם - לשם שמים:

ודיבר בהן לשם שמים - שתהא כל כוונתך לשמים:
להיות עודר כו - להשתכר ממנו כדי לאכול:
אלא קשיא דיר' טרפון - אם שרי ליה לאיניש לאודועי נפשיה שהוא חכם במקום שאין מכירין אותו אמאי ציער נפשיה בשביל שהודיע לזה שהוא חכם:
שרו לי תגראי - הקדימו דיני לשל אחרים בשביל כבוד תורתי:
ובני דוד כהנים היו אלא מה וכו':

דף סב:

לפתוח ראשון - לקרוא בספר תורה:
ולברך ראשו - בברכת המוציא ובברכת המזון:
וליטול מנה יפה ראשון - כשחולק עם אחיו הכהנים בלחם הפנים:
מנדה בלו והלך וגו' - מקרא הוא בספר עזרא:
לא יהיבנא אכרנא - איני רוצה ליתן מס בשביל שאני חכם:
עבדא דנורא - עבד של עבודת כוכבים פלונית אני ואיני רוצה ליתן מס. נורא שם עבודת כוכבים:
אבא - יער:
לפני עור - דאינהו קא עבדי מינה צורך עבודת כוכבים:
להסקה ניתנו - וכמוכר להסקה דמי ולא לעבודת כוכבים:
מתני' אמר קונם שאיני טועם עדי הקציר - עד שיתחילו לקצור חטין קאמר ולא קציר שעורים וקציר שעורים הוי מוקדם:
אם היה בהר - בשעת הנדר אע"פ שירד בבקעה אסור עד שיתחילו לקצור בהר:
אמר קונם שאיני טועם עד הגשמים - או שאמר שאיני טועם עד שיהו גשמים אסור עד שתרד רביעה שניה דגשמים משמע שנים:
רביעה שניה - מפרש בגמרא:
עד שיגיע זמנה של רביעה - אע"פ שלא ירדה כיון שהגיע זמנה מותר:
אמר קונם שאיני טועם עד שיפסקו גשמים אסור עדי שיצא ניסן כולו דבר ר' מאיר - רבי מאיר לטעמיה דאמר במסכת תענית בפ"ק עד מתי שואלין את הגשמים ר"מ אומר עד שיצא ניסן רבי יהודה אומר עד שיעבור הפסח ותו לא:
גמ' מחלוקת דיאמר עד הגשמים - דמר סבר עד זמנה ומר סבר עד שתרד:
אבל אם אמר עד הגשם - דברי הכל עד זמן גשמים של רביעה ראשונה קאמר למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה עד שיגיע זמנה כו' דגשם חדא רביעה משמע:

דף סג.

הבכירה בג' - במרחשון:
בראש חדש כסליו - הוי רביעה אחרונה:
לשאול - להתפלל על הגשמים:
להתענות - לגזור תענית אם לא ירדו:
ואמר ר' זירא לנודר - דהנודר בין עד הגשם בין עד הגשמים אסור עד זמן רביעה שניה ומשמע בין שאמר עד הגשם בין דאמר עד הגשמים:
אמר לך ר' זירא האי דיאמר שניה לנודר היינו דאמר עדי הגשמים - וגשמים תרתי משמע אבל אמר עד הגשם לעולם אימא לך עד זמן גשמים שהיא רביעה ראשונה קאמר ולא שניה:
ואמרינן עלה כמאן אזלא וכו' במאן כרבי יוסי - דמיום י"ז עד יום כ"ג הוו שבעה ימים דאי ר' מאיר לא הוו אלא ה' ימים אלמא דאפי' רבן גמליאל דמקיל הכא גבי נדרים דאמר עד שיגיע זמנה של רביעה אע"פ שעדיין לא ירדה סבירא ליה אתה מונה ראשונה ושניה ולא ראשונה בלבד לא שנא דאמר עד הגשם לא שנא דאמר עד הגשמים וקשיא לר' זירא:
מתני' אמר שאיני טועם עדי ראש חדיש אדר - סתם אין אסור אלא עד ראש חדש אדר הראשון: גמ' מדקתני מתני' אינו אסור אלא עד אדר הראשון אלמא דכל היכא דקאמר עד אדר סתמא אדר הראשון משמע ולא שני:
דתניא - הרוצה לכתוב בשטר אדר הראשון כותב בהדיא אדר הראשון אבל אם רוצה לכתוב אדר השני כותב סתם דברי ר"מ דסתם אדר השני משמע ולא הראשון:
אדר השני כותב - בהדיא אדר השני דבסתם אדר הראשון תוא:
אפילו תימא - מתניתין ר"מ ומתני' כגון דלא ידע דמיעברא שתא הילכך כי אמר סתם אדר הראשון משמע ולא השני שלא נתכוין אלא לאדר הסמוך לשבט ובריייתא דקתני אדר השני כותב סתם כגון דידע דמיעברא שתא וכי אמר אדר סתם משמע אדר השני:

דף סג:

והתניא - סיוע:
הכותב עד ר"ח אדר - סתם עד ר"ח אכר הראשון קאמר מדקתני אם היתה שנה מעוברת וכו' מכלל דרישא דקתני עד ר"ח כו' לאו במעוברת עסקינן בתמיה הא מדקתני עד אדר הראשון מכלל דבמעוברת עסקינן ומאי שנא רישא ומאי שנא סיפא:

אלא שמע מינה רישא דלא ידיע דמיעברא שתא - וכי נדר לשם אדר הסמוך לשבט קאמר הילכך עד אדר הראשון וסיפא מיירי בדידע דשתא מעוברת היא דהכי משמע אם היה יודע שהשנה מעוברת אסור עד ר"ח אדר השני:

מתני' שלא נתכוון זה שלא לשתות אלא עד שעה שדרך בני אדם לשתות יין - דודאי רוצה הוא לשתות ד' כוסות של יין בלילי פסח שכל אדם שותין:

אלא עד לילי צום - עד אותה לילה שיצום למחר ואותה הלילה מותר לאכול בשר:

עדי שעה שדרך בני אדם לאכול בשר - ורוצה לאכול עמהן:

עד לילי שבת - ובלילי שבת מותר:

שדרך בני אדם לאכול שום - והיינו לילי שבת:

זהו כבודי - שלא אטול ממך:

ויאמר לו - המדיר הריני כאילו נתקבלתי מה שבקשתי ממך:

הרי אלו מותרות ליהנות ממנו - שאר הנאה:

אלא לשם אישות - שנדר שלא תהנה ממנו דרך אישות:

שלא נתכוון זה - המסרב בו אלא לאכילה ושתיה המרובה וכי אמר זה קונם לביתך כו' לא נתכוון לידור הנאה ממנו אלא לאכילה ושתיה מרובה נתכוון:

דף סד.

מתני' רבי אליעזר אומר פותחין לאדם בכבוד אביו ואמו - שאומר לו אילו היית יודע שאומרים על אביך אוי לו לאב שגדל בן רשע כזה שהוא פרוץ בנדרים שכן רשעים דרכן לנדור כדאמרינן לעיל בפירקין קמא (דף ט.) ואם אמר לאו דאילו הייתי יודע לא הייתי נודר מתירין לו:

וחכמים אוסרין - שאפילו אין דעתו להתחרט נותנים לו דעת להתחרט:

רבי צדוק אומר ער שפותחין לו בכבוד אביו ואמו כו' - כלומר אם כן יכולים לפתוח לו בכבוד אביו ואמו פותחין לו נמי בכבוד המקום שיכולים לומר לו נמי שכנגד הקב"ה עושה שנודר ורשע הוא לשמים:

אלא אם אתה אומר כן - שפותחין לו בכך:

אין נדרים - בגמרא מפרש לה:

בדבר שבינו לבין אביו ואמו - במה שהדיר והם צר. כים לו להנאתו שפותחין לו בכבודם:

פותחין בנולד - בדבר שלא היה בעולם בשעת נדרו ועדיין עתידין לבוא לעולם לאחר שנדר ומפרש כיצד:

ונעשה סופר - אית דאמרי תלמיד שהוא צריך לו ואית דאמרי לבלר שצריך לו נמי:

או שהיה משיא - המודר את בנו ואמר אילו הייתי יודע כו' בקרוב זמן לא הייתי נודר:
ונעשה - אותו בית:
בית הכנסת - האי נולד ממש הוא:
ר"א מתיר וחכמים אוסרין - דקסברי אין פותחין בנולד ובמס' נזיר בפ' ב"ש (נזיר דף לב:) מפרש דזכינהו חכמים לר' אליעזר והודה להם:
גמ' מאי אין נדרים - דקאמר לן רבי צדוק לר' אליעזר אין נדרים:
ניתרין יפה - כדפרשינן לעיל אפילו שאין דעתו להתחרט מתוך שמאיימין עליו כל כך משום כבוד אביו ואמו אומר שמתחרט אבל אין מתחרט לגמרי:

דף סד:

אין נדרים נשאלין לחכם - שאומר בלבו מה לי לילך אצל חכם לא צריכנא דודאי מותר הוא דכל כך הנאהו ומתירו הוא בעצמו והתורה אמרה לא יחל דברו הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלים לו:
בשלמא לאביי דאמר - היינו טעמא דרבנן משום דאין ניתרים יפה הכא מודו ליה לרבי אליעזר:
דכיון דאיחצף - כולי האי מעיקרא דאדריה לאביו ולאמו מנכסיו הא איחצף ליה ועומד בחוצפו כדמעיקרא ואי מתחרט ודאי חרטה ופיו ולבו שוין ואהכי מתירין לו בכך:
אלא לרבא דיאמר היינו טעמא משום דאין נדרים נשאלין לחכם - הכא נמי בנדרים שבינו לבין אביו ואמו אמאי מודו רבנן הא נמי לא אתו לשיולי לחכם ומתיר הוא בעצמו בכבוד אביו ואמו:
אמרי כיון דשאר נדרים לא סגי - בלא שאלה לחכם משוש דאין פותחין בכבוד אביו ואמו שלא יתיר עצמו הכא בנדר שבינו לבין . אביו ואמו מודו רבנן דפותחין . דבשביל האי נדר גרידא דפתחו בכבוד אביו ואמו לא אתי למימר אין נדרים נשאלין לחכם כיון דכולהו נדרים בעלמא נשאלין לחכם:
כי מתו כל האנשים - לפי שנדר משה ליתרו שלא לשוב מצרימה בשביל אותן האנשים המבקשים את נפשו כדמפרש לקמן ויואל משה ופתח לו המקום בכך לך שוב מצרים ומותר לך כדין שבשביל אותן שנדרת כבר מתים הן:
ורבנן - דלא סברי ליה דפותחין בנולד אמרי לך ההוא לאו נולד הוא דהאי קמ"ל רחמנא כי מתו מי מתו אלא ירדו מנכסיהם והיינו כי מתו דהכי קאמר רחמנא הנהו כבר מתו באותה שעה קודם שנדרת ולא הוי נולד אהכי אשתרי בההיא חרטה אבל בנולד לאו היינו חרטה להתיר בה את הנדר:

והאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל מקום כו' - כולא תירוצא דרבנן היא:
ואינו אלא דתן ואבירם - ולא מתו עד מעשה קרח אלא האי כי מתו שירדו מנכסיהן כבר בשעת הנדר דלאו נולד הוא והיו כמתים:
במחשכים הושיבני כמתי עולם - כשאדם נתון במחשך ואינו רואה חשוב כמת:

דף סה.

אין מתירין לו - לנודר אלא בפניו של מדיר:
במדין לך - מהו במדין לך אלא הכי קא"ל במדין נדרת לפני יתרו לך והתר בפני יתרו שאין מתירין לו לאדם אלא בפניו ויתרו הדירו למשה שלא לשוב מצרים מפני אותן אנשים המבקשים להורגו ואמר רבי תלמיד חכם מיפר לעצמו:
ארנבא חיה - שאינה מבושלת ואית דאמרי חיה ממש שאכל אותה כשהיא חיה:
הוה מצטער צדקיהו בגופיה - שהיה רוצה לגלות הדבר שיהו מבזין אותו בני העולם:
איתשיל אשבועתיה - נשאל על שבועתו:
מאי עבדיתו - דשריתון ליה מ"ט לא אמריתון ליה לצדקיהו דלא מציתו למשריה אלא בפניו:
מתני' שהן כנולד - דדמו לנולד אבל הן ממש אינן נולד ופותחין בהן:
שאביה רע - תולה נדרו ברעות אביה מכלל דאי לא הוה רשע היה נושא אותה:
או שעשה תשובה - דהיינו נולד פותחין בה ואומר לו בשעת חרטה אילו היית יודע שאביה עושה תשובה כלום היית נודר והוא אומר לאו וה"נ מכלב ונחש:
גמ' מת נולד הוא - דהוי נולד גמור ומאי קאמר אינו כנולד:
אמר רב הונא נעשה כתולה נדרו בדבר - ברשעת אביה דמשמע כל זמן שאביה בחיים דודאי אם אמר שאיני נושא את פלונית סתם ודאי כדקאמרת השתא דאמר שאביה רע לפי שהוא רשע אינו נושא את בתו ואהכי פותחין לו לומר אילו היית יודע שמת:
ורבי יוחנן אמר - לא הוי נולד כלל דבשעה שנדר כבר מת אהכי פותחין לו דכבר מת בשעה שנדר והוה ליה בטעות והא דאמר במתני' שהן כנולד דדמו לנולד פורתא:

דף סה:

מתיב רבי אבא וכו' והרי היא נאה:
אלא שהנדר בטעות - מעיקרא ולא הוי נדר:
בשלמא לרב הונא - תנא רישא תולה נדר בדבר וסיפא תנא תולה נדר בטעות דאינו נדר:
אלא לרבי יוחנן כו':

מתני' על לא תקום ולא תטור - שאם בקשת ממנו כלי ולא השאילך והדרתו הנאתך או שעשה לך דבר . שלא כהוגן ומתוך שנאה. הדרתו והתורה אמרה לא תשנא את אחיך בלבבך התורה הזקיקתו לפרנסו ולאוהבו ולהחיותו:

שמא יעני ואי אתה יכול לפרנסו - מחמת נדרך:

ואם אמר אילו הייתי יודע - בשעת הנדר בכל אזהרות הללו לא הייתי נודר:

גמ' ונימא כל דמיעני - אמאי פותח לו שמא יעני לימא ליה מדיר לאו כל דמיעני נפול עלי לפרנסו ימנו לו גבאי לפרנסו ומאי דמטי לדידי למיהב לפרנסתו:

בהדי כ"ע מפרנסנא ליה - ואמאי מוזקק אני לפרנסו טפי משאר עלמא:

הא לא מצי טעון דכל הנופל - בעניות אינו נופל לידי גבאי תחילה אלא קרובים מתגלגלין עמו:

מתני' אתה מוכר שער ראשך - מפרש בגמרא:

ואמר - הבעל אילו הייתי יודע כו':

גמ' ש"מ - מדקאמר ח' מאות זוז הניח לנו אבא רצונה ליטול מאתים ש"מ דמטלטלי משתעבדי לכתובה והא קי"ל (כתובות פא:) דלא משתעבדי:

אמר אביי - ה"ק קרקע שוה ח' מאות זוז כו':

והא קתני אפי' אתה מוכר שער ראשך - ומשמע דקאמר אפי' אין לך להשלים כתובה אלא משער ראשך זקוק אתה למוכרו ולהשלים לה:

ושער ראשו מטלטלי הוא - דכל העומד ליגזוז כגזוז דמי:

ה"ק - ר"ע אפי' אין לך מה לאכול אא"כ תמכור שער ראשך זקוק אתה ליתן לה כל הקרקע שיש לך:

ש"מ אין מסדרין לבעל חוב - כלומר דהכל גובין ממנו ונותנין לבעל חובו מדקאמר ליה ר"ע אתה מוכר שער ראשך ותאכל והא קי"ל במס' ערכין (דף כג:) ובב"מ (דף קיד.) דמניחין לו כלי תשמישו ומטה ומפץ ושולחן ומזון ל' יום: הכי קאמר ליה אפי' אתה נותן לה כל אשר לך שאין לך לאכול אלא שער ראשך אין קורעין לה כתובתה עד שתפרע לה הכל משלם. ואית דאמרי אין מסדרין לבעל חוב אין עושין לו סדר של חיות שאין מניחין לו מה שסדרו חכמים כדאמרינן התם שמניחין לו כלי תשמישו ומטה וכו':

דף סו.

מתני' אותן הימים - ימים טובים ושבתות שבהן מותר ושאר ימות השנה אסור:

הותר הראשון הותר לכולן - כדאוקימנא בפ' ד' נדרים שתלאן כולן בראשון:

אמר שאיני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן צריכין פתח לכל אחד ואחד - אע"פ שאמר כל טענותיו בתוך כדי דיבור:

גמ' אמר רבא - מתני' דמשוי חילוק בין היכא דאמר כולכם להיכא דאמר לזה קרבן ולזה קרבן:

ר"ש היא דאמר עד שיאמר [שבועה] לכל אחר ואחד - דתנן במסכת שבועות היו חמשה תובעין אותו וכו' ר"ש אומר לעולם אינו חייב עד שיאמר לכל אחד ואחד שבועה לא לך ונמצא בכולן לשקר אבל אמר שבועה לא לך ולא לך אינו חייב אלא אחת להכי נמי מתני' היכא דאמר קונם שאיני נהנה לכולכם והותר באחד הותר בכולן:

ותיפוק לי דאין רע - אמאי קא מהדר תנא דהיכא דאמרו לו והלא המיושן יפה למעיים דלא הוי נדר דמשמע דוקא יפה דאי לא הוי לא רע ולא יפה לא הותר ותיפוק ליה דלא הוי נדר דאינו רע וה"ל נדר בטעות:

ועודי יפה קתני - והכי נמי גבי אשה זו לא מפני שהיא כעורה ונעשת יפה אח"כ או שחורה ונעשת לבנה אלא נאה ולבנה מעיקרא:

וייפוה - שקישטוה והלבישוה ונראית יפה:

מעשה לסתור - דרישא קתני אם היא נאה מעיקרא הוי נדר בטעות אבל אם נעשת נאה ע"י קישוט כגון הך דר' ישמעאל ה"ל נולד ואין פותחין בנולד והדר קא מפיק מעשה (הוא) אפי' היכא דנעשת נאה ע"י קישוט פותחין לו:

חסורי מיחסרא והכי קתני - רבי ישמעאל אומר אפי' כעורה ונעשת נאה ע"י קישוט אינו נדר ופותחין לו ומעשה נמי וכו':

דף סו:

שן תותבת - שנפלה שינה והושיבה שן אחר באותו מקום ועומד בכיעור:

ועשה לה ר' ישמעאל שן - באותו מקום של זה משלו והיינו שייפוה:

בכינה - עליו:

ימותו כל בני אלמנה - כלומר ימות הבעל ותהא היא אלמנה ואח"כ ימותו בניה:

לא יזוז שמעון ממקומו - שיטעום תבשילה ולהכי לא רצה לטעום כי היכי דלא לירגלי למידר שלא יהיו קלים בנדרים:

האי לזילותא - דרשב"ג קמיכוון וכל כמה דלא ירקא באנפיה ממש ליכא זילותא ואי לא לא הוה מותרת דאיהו על דעת כן אמרה כדי לזלזלו:

א"ל מידק לר"ג זילותא רבה היא - דאדם חשוב הוא:

מום יפה שביך - דמשום שהיה בה כ"כ מומין קאמר לה אם יש בה שום דבר יפה:

שמא ראשה נאה - ולכך הדירה שתראהו לו:
סגלגל - דומה לאניצי פשתן שראשיהן סגלגלים עגולין:
טרוטות - רכות:
בלום - סתום:
צוארה שקוט - שראשה מונח בין כתיפותיה:
אמר להן יפה אתם קורים אותה לכלוכית שהיא מלוכלכת במומין - זה השם יפה לה והיינו ודאי מום יפה שבה ועל דעת כן הדירה שתודיעני אותו דבר יפה דשמה יפה לה ששמה לכלוכית ואיהי נמי מלוכלכת. ע"א יפה אתם קורין אותה לכלוכית שהיא מלוכלכת במומין דכיון דאין בה דבר יפה להראות ודאי על דעת כן הדירה בעלה שהיה יודע שאין בה דבר יפה ואין יכולה להראות והואיל ואין בה שום דבר יפה נמצא שאין הנדר חל עליה:
בשילי לי תרי טלפי - שני רגלי בהמה ובישלה ב' עדשים שלא היתה מכרת בלשונות שלהם בא"י לא היו טוענין כך ואית דגרסי בשילי טלופחי כלומר מעט עדשים שכן אדם נוהג לומר ואיהי סברה דשתי עדשים קאמר לה ובשלה לו שתי עדשים בלבד ולא רצתה לשנות על דבריו:
ורתח עלה - למחר אמר אי אמינא לה נמי תרי תעביד לי כאיתמל ואמר לה בשילי לי גריוא מידה גדולה דסבר כי היכי דתטרח עלה דמילתא ולא תבשיל אלא כדי סעודה:
תרי בוציני - לשון שני שרגי שני מנורות דתרוייהו נקראו בוציני בלשון ארמי:
תברינהו על רישא דבבא - על ראש הפתח ומחמת כעס אמר לה ואיהי סברה דקאמר לה למיתבר יתהון על רישא דבבא בן בוטא דהוה יתיב תמן:
מתני' נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה - ולהכי נקט נערה דדוקא נערה שהיא ברשות אביה כדאמרי' נמי במס' כתובות האב זכאי בקדושי בתו ובמעשה ידיה ובמציאתה ובהפרת נדריה בזמן שהיא נערה ומפיק לה מהאי קרא:

דף סז.

הפר האב - ביום שמעו:
ולא הפר הבעל - אלא שתק מעת לעת:
או הפר הבעל ולא הפר האב - דשתיקתו של זה מבטלת הפרתו של זה ואין צריך לומר היכא דקיים אחד מהן הנדר דהפרתו של זה אינה מועלת כלום:
גמ' היינו רישא - דכיון דקתני אביה ובעלה מפירין נדריה ל"ל למיתנא תו הפר הבעל ולא הפר האב היינו רישא דזה מעכב על זה:

מהו דתימא - דאי לאו דקתני הפר האב כו' הוה אמינא הא דקתני אביה ובעלה. מפירין נדריה משמע או אביה או בעלה זה בלא זה להכי קתני סיפא דתרוייהו מפירין ביחד:
ואין צוריך לומר שקיים אחד מהם ל"ל למיתני כלל - ממילא ידענא דלאו כלום הוא דהשתא הפר זה בלא זה כו':
כי איצטריכא ליה - למיתנא ואין צריך לומר שקיים אחד מהן:
כגון שהפר האחד מהן - הנדר ובא האחר וקיימו וחזר המקיים ונתחרט ממה שקיימו ונשאל לחכם על הקמתו בו ביום ששמע וקיים דאי הויא הקמה דלא מצי מתיר ליה חכם אינו יכול להפר תו ואי לא הויא הקמה דמתיר ליה חכם מצי להפר ולהכי איצטריך למיתני שקיים אחד מהן:
דמהו דתימא מאי דאוקים לאו קיום הוא - דהא עקריה בחרטתו והואיל דלאו קיום הוא הא דאיתשיל עליה כי הפר לה דמי ואינו צריך להפר יותר קמ"ל דלא הויא הפרה עד שיפרו שניהם בבת אחת שזה נמי יפר. ע"א מאי דאוקי הא עקריה ולאו קיום הוא דהא עקריה בחרטתו ומצי מיפר קמ"ל דלא הויא הפרה עד דמפירין שניהם בבת אחת ולא שיצטרכו להפר זה עם זה ממש בבת אחת אלא הכי בעי למימר כל שאילו רוצין יכולין להפר בבת אחת אף בזה אחר זה מפירין לאפוקי היכא דהפר א' וקיים אחד שאין המקיים יכול להפר בשעה שהפר זה עד שישאל על הקמתו דהא ליכא למימר דבבת אחת ממש בעינן דהא כתיב ביום שמעו דכל היום מותר להפר כדמפקינן לקמן:
אמר קרא אם היו תהיה לאיש - לעיל מהאי קרא כתיב כי הניא אביה אותה וכתיב ואם היו תהיה לאיש וי"ו מוסיף על ענין ראשון וכי היכי דאב מבטל נדרי בתו בזמן שהיא ברשותו ה"נ מבטל עם הבעל כל זמן שהיא ארוסה דעדיין היא ברשותו:
מכאן לנערה כו': **ואימא** - הדין קרא אם היו תהיה בנשואה כתיב שהבעל מיפר לה ולא האב ולא מיירי בארוסה:
בנשואה לא מצית למימר דיהא קרא אחרינא כתיב - לנשואה ואם בית אישה נדרה:
ואימא תרווייהו - הני קראי מיירי בנשואה דבעל מיפר ואי אמרת תרי קראי בנשואה למה לי חד לומר לך שאין הבעל מיפר בקודמין. ואם היו תהיה לאיש אתי למילף שהבעל מיפר נדריה של נשואה ואם בית אישה נדרה משמע דאותן נדרים שנדרה בבית אישה מיפר בעלה אבל אם היו עליה נדרים קודם שנשאה כשהיתה ארוסה וכנסה לא מצי מיפר:

דף סז:

ולאו ממילא - דלעולם אם היו תהיה אתי לנערה המאורסה דאי כדקאמרת דתרוייהו בנשואה למה לי לא לכתוב אלא בית אישה לחודיה וממילא שמעת מינה דאינו מיפר בקודמין דמשמע אם בית אישה נדרה ולא מה שנדרה קודם לכן ואם היו תהיה למה לי שדייה לארוסה שהבעל והאב מפירין נדריה:

ואיבעית אימא - להכי לא מצית לאוקומא להאי קרא ואם היו תהיה אלא בארוסה דכתיב לשון הויה דמשמע קידושין כדאמרינן במסכת קידושין (דף ה.) ויצאה והיתה מקיש הויה ליציאה:

ואימא - להכי סמוך הכתוב כי הניא אביה אותה ואם היו תהיה לאיש לומר דאב מיפר לחודיה לבתו ארוסה בלא הארוס:

א"כ ואסרה איסר - דאתא לאשמועינן דאב מיפר בזמן שהיא ברשותיה שהיא נערה למה לי למכתב ממילא שמעינן דודאי מיפר דהשתא במקום ארוס שיש לו לארוס רשות בה האב מיפר לחודיה שלא במקום ארוס מיבעיא דאב מיפר לחודיה אלא ודאי להכי אתא קרא לומר דהאב מיפר עם הארוס:

ואימא אב ליבעי ארוס - שאינו יכול להפר בלא ארוס כדקאמרת אבל ארוס מיפר לחודיה בלא אב:

וכי תימא - אב דסמיך רחמנא לאם היו תהיה לו למה לי דדרשת לנערה דאביה ובעלה מפירין נדריה:

מיבעי ליה דאם הקים - שיש לו לאב בכך רשות בה דאם הקים נדריה אין הארוס יכול שוב להפר אבל בלא הקמת אב מיפר בעל לחודיה:

אט כן - דארוס לחודיה מיפר לא איצטריך לן קרא למימר דבעל מיפר נדרי אשתו דמק"ו הוא דנפקא מה אם בעודה ארוסה שרשות שניהן בה מצי למיפר ארוס לחודיה כשנשאת שאין לאב רשות בה מיבעיא דמיפר בעל לחודיה אלא מדאיצטריך קרא למכתב ואם בית אישה נדרה שמע מינה דארוס במקום אב אינו מיפר לחודיה:

ואימא - לעולם דארוס מיפר לחודיה ודקאמרת א"כ בית אישה נדרה למה לי לומר לך שאין הבעל מיפר בקודמין:

ומיניה - כלומר מיהא דאמרת דאיצטריך קרא להכי מיניה איכא למישמע נמי דלאו ארוס לחודיה מיפר דהשתא ומה בעל לאחר שנישאת לו אינו מיפר בקודמין במה שנדרה כשהיא ארוסה לו אינו יכול להפר עכשיו כשנכנסה כולה ברשותו:

ארוס מיפר בקודמין - בתמיה בזמן שהיא ארוסה ולא נכנסה ברשותו היכי מצי מיפר לחודיה בהני נדרים שנדרה כשהיתה ארוסה:
אלא לאו - האי דארוס מיפר:
משום שותפותיה דאב - דמיפר בהדיה אבל ארוס לחודיה ודאי לא מצי מיפר:

דף סח.

בין איש לאשתו בין אב לבתו - ואיש דכתיבי בהאי קרא לא צריכי דאי משום איש לאשתו הרי כבר נאמר למעלה אלא מכאן לנערה המאורסה כו' דבין אב ובין איש מפירין נדריה דאיש מיפר חלקו באשתו ואב מיפר חלקו בבתו:
כדאידך דרבה - דאמר לקמן (דף ע.) מקיש קודם הויה שניה כו':
דברים שבינו לבינה - כגון שלא אשמש מטתו ושלא אכחול ושלא אתקשט:
מיגז גייז - מה שהוא מיפר קוצץ החצי של נדר ועוקרו לגמרי וחלק אחר כדקאי קאי עד דאתי אב ומיפר לאותו חלק:
או מקליש קליש - דהפרתו פשטה בכולי נדר וקלש ליה במעט והנדר קל ממה שהיה עד עכשיו:
כגון שנדרה בשני זיתים - שלא תאכלם ושמע ארוס והיפר לה חלקו ואכלתן לזיתים:
אי אמרת מיגז גייז - דכי שמע ארוס ומיפר חלקו הוי נדר מופר דהויא כאילו חלקו באמצע לשנים:
לקיא - הא איתתא דאכלתן לזיתים משום לאו דלא יחל דכי אכלה להנך תרי זיתים חד הוה מותר בהפרת הארוס דמיגז גייז לנדרה ואידך אסור משום חלק האב דנמצא דאכלה זית שלם באיסור:
ואי אמרת מיקלש קליש - דאינו חותך לשנים אלא למעט מיקל לה דלא הוי הנדר חמור כדהוה עד השתא הא כי אכלה הנהו תרי זיתי כיון שהנדר נקלש ומיקל ליה איסורא בעלמא הוא דעבדא ולא לקיא דהנדר אינו גמור:
אימתי אמרו כו' - בנערה קא נקט לה מתניתין:
מת הבעל - כשהוא ארוס:
נתרוקנה רשות לאב - כאדם שמריק יין מכלי אל כלי כלומר שיצא כל הרשות מן הבעל ובא לרשות האב:
בזמן שלא שמע בעל - את נדרה קודם שימות דביום שמעו בעינן וליכא:
או ששמע והפר חלקו בו ביום - ששמע ואפילו שמע ושתק שלא הפר ולא קיים ולא הספיק להראות דעתו עד שמת בו ביום דהואיל ואכתי איכא שהות ביום דאי הוה בעל

מצי מיפר איכא למימר דמיתה גרמה לו דדלמא אי הוה קיים אכתי הוה מיפר לה מיקמי דליעבר יומא ומת בו ביום קאי אשמע ושתק:

זו היא ששנינו - על כל הני קאי: מת הבעל נתרוקנה רשות לאב והאב עצמו מיפר כולו בזמן שלא היפר הבעל וכן בזמן שהיפר הבעל חוזר האב ומיפר את חלקו כדתנ' עלה במתניתין בזה יפה כח האב מכח הבעל שהאב מיפר בלא שותפות אבל הבעל אינו מיפר אלא בחיי האב:

דף סח:

אבל אם שמע - הבעל וקיים אע"פ שמת בו ביום או שמע ושתק כל אותו היום ומת הבעל ביום שלאחריו אין האב יכול להפר הואיל ועבר יום שמעו:

דף סט.

שמע אביה והפר לה - בו ביום ולא הספיק הבעל לשמוע שיפר לה עד שמת חוזר ומיפר חלקו של בעל ואין צריך להפר חלקו הואיל וכבר הפר:

ב"ה אומרים אין יכול להפר - חלקו של בעל בלבד אא"כ חוזר ומיפר חלקו עמו משום דסבירא להו מקליש היכא דהפר חר בלא חבריה ואכתי הוי הנדר שלם אלא שאין איסורא חמור כבתחלה וכיון דאכתי הנדר שלם הוא מיבעי ליה לבטל חלקו וחלק הבעל דנתרוקנה רשותו לו:

ובית שמאי סברי מיגז קא גייז - כי קדם האב והפר חלקו חתכו לשנים ונתבטל חציו ועדיין חציו קיים וכשמיפר עכשיו חלקו של בעל הוי שלו מופר:

ש"מ - דתנאי היא ומקלש קליש כבית הלל:

יש שאלה בהקם - שאם קיימו לה נדרה האב והארוס ונשאלו על הקמתן מהו מי יש שאלה ויכולין להפר לה או לא:

יש שאלה בהפר - היכא דקיים האחד והיפר האחד יכול האחר לשאול על הקמתו במקום שהפר כבר השני והוי מופר:

ענין אחר יש שאלה בהפר - כלו' את"ל יש שאלה בהקם מי הוי מופר הנדר באותה שאלה דהקמה דאין צריך לומר לה בהפרתו או אין שאלה בהפר דלא הוי מופר אא"כ מפר לה בעל או האב לאחר שנשאל דבאותה שאלה דהקמה לא הוי מופר לה:

ע"א יש שאלה בהקם - שקיים לה הבעל או האב הנדר ואח"כ הלך ונשאל עליו לחכם והתירו החכם מי אמרינן דכיון שקיים את הנדר שוב אין נשאלין עליו ולא הוי שאלה מעליא או דלמא כיון שהתירו חכם בטלה הקמתו וביטל הנדר:

את"ל יש שאלה בהקם יש (לה) **שאלה בהפר** - כלומר במקום הפר שאם שמע את נדרה ולא רצה להפר אלא הלך ונשאל בו ביום על אותו נדר לחכם מאי מי אמרינן הואיל אם היא הולכת לחכם ונשאלת לו שיהא מתירה דהא לדברי הכל אם נשאלת לחכם יכול להתיר לה הכא נמי אם נשאל האב לחכם על נדר בתו יהא מותר הואיל ואי בעי מצי מיפר:

ת"ש דאמר רבי יוחנן נשאלין על ההקם - באותו ענין שפירשתי ואין נשאלין על ההפר כמו כן:

ת"ש נשאלין על ההקם - ללישנא קמא נשאלין על ההקם ומותרין להפר לה:

ואין נשאלין על ההפר - דהיכא דקיים אחד והפר אחד אין נשאל אלא או כולו בשאלה או כולו בהפרה בעינן וללישנא בתרא נשאלין על ההקם ומותרין להפר לה אח"כ ואין נשאלין על ההפר דאין הנדר מופר במה שמתיר החכם לבטל ההקמה אא"כ מיפר לה בעל או אב לאח"כ:

קיים ליכי קיים ליכי - תרי זימני ונשאל על הקמה ראשונה וביטלה:

מהו - כלומר הקמה שניה דלא נשאל עליה בטלה באותו שאלה אי לא:

ת"ש דאמר רבא - בפ' ואלו מותרין (לעיל יח.) שבועה שלא אוכל שבועה כו' דאמר רבא אם נשאל על הראשונה שניה חלה עליו ה"נ אם נשאל על הקמה ראשונה שניה חלה עליו:

אמר קיים ליכי והדר אמר מופר ליכי - בתוך כדי דבור ובלשון הזה אמר בתוך כדי דבור ראשון ולא תיחול הקמה אא"כ חלה הפרה מהו. מי ביטל ההקמה וקיים ההפרה אי לא:

דף סט:

ת"ש - דכי האי גוונא פלוגתא דר"מ ורבנן במסכת תמורה בפ' כיצד מערימין על הבכור:

הרי זה תמורת עולה תמורת שלמים כו' דבריו קיימין - ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים:

ואפילו רבי מאיר - לא אמר תפוס לשון ראשון אלא דלא אמר לא תיחול זו אלא אם כן חלה שניה ועל מה נחלקו באומר תמורת עולה ותמורת שלמים רבי מאיר סבר דלמא מיהדר הוא דהדר ביה מתמורת עולה ואמר תמורת שלמים והואיל וכן תפוס תחלת דבריו והרי היא עולה: ור' יוסי סבר אי אמר תמורת עולה ושלמים הוה אמינא קדושה ואינה קריבה קמ"ל:

אבל הכא דקאמר לא תחול בו' - ודאי הויא הפרה כי ההוא טעמא דתמורה:

קיים ומופר ליכי - ולא אמר ליכי בין קיים למופר מי אמרינן כיון דלא אמר קיים ליכי ומופר לכי הויא כמ"ד לא תיחול הקמה אלא אם כן חלה הפרה דכיון דלא אמר קיים ליכי גלי אדעתיה דבהפרה ניחא ליה או דלמא לא שנא וכמ"ד קיים ליכי ומופר ליכי דמי ולא תהוי הפרה:

ת"ש דאמר רבה - [בקדושין] ואמעשר בהמה קאי:

כל שאינו בזה אחר זה - כגון שאם קרא לעשירי עשירי וחזר וקרא לי"א עשירי אינו קדוש וקאמר אף בבת אחת שאם קרא לשניהן עשירי סתם אין האחד עשר קדוש ה"נ כיון דאינו בזה אחר זה שאם אמר לה עכשיו קיים ליכי ולאחר שעה אמר מופר ליכי אין בהפרתו כלום בבת אחת נמי כי אמר קיים ומופר ליכי אין באותה הפרה כלום אע"ג דבבת אחת קאמר קיים ומופר ליכי:

היום מהו - מי אמרינן כיון דאמר היום כמאן דאמר היום יהא מקויים אבל למחר יהא מופר לה והוי מופר:

או דלמא הא לא אמר לה - בפירוש מופר ליכי למחר:

דף ע.

אמר לה מופר ליכי למחר מהו - דהא קיימיה לנדריה היום דכיון דאמר מופר ליכי למחר אלמא דבהאי יומא דשמע ביה הוי נדר וקיומי קיימיה ותו לא מצי מיפר לה:

או דלמא כיון [דלא] אמר - ומופר ליכי בהדי קיים ליכי מהיום דשמע לה קאמר דתיהוי מופר:

אם תמצא לומר כיון דקיימו היום - ולא חיילא הפרה עד למחר אלמא דבהאי יומא דשמע ניחא ליה דלקיים וכמאן דאיתיה לקיום דמי דקיימו בידים ולא הוי הפרה כלל:

אמר לה קיים ליכי שעה - אחת מהו:

או דלמא הא לא אמר לה - מופר ליכי לאחר שעה אחת:

אם תמצא לומר - דתיהוי קיום הואיל ולא אמר לה:

מיהו אמר לה - מופר ליכי לאחר שעה מהו:

מי אמרינן כיון - דאמר לה קיים ליכי שעה אחת דקיימו לעולם ושוב אינו מיפר או דלמא כיון דכוליה יומא דשמע ביה נדרה בר הקמה והפרה הוא שאם לא קיימו בשחרית וקיימו בערבית הוי מקויים וכן אם לא הפירו בשחרית והפירו בערבית הוי מופר דכל היום כשר להפרת נדרים וכי הדר ואמר מופר ליכי ליהוי מופר:

ושמע בעלה ואמר ואני - כלומר ואני אהיה נמי כמותיך כיון דאמר הכי אינו יכול להפר נזירות אשתו:

ואמאי נימא דהאי דאמר ואני אנפשיה הוא דאמר - דליהוי נזיר:
אבל הריני נזירה דילה - דקאמרה איהי שעה אחת:
קיימיה - בעל משום לאתפוסי בה דידיה:
אבל לאחר שעה - דכבר חל נזירות עילויה:
אי בעי למיפריה - אמאי אינו יכול להפר אלא כיון דקיימו משום לאתפוסי בה נזירות דידיה קיימו והכא נמי בנדרים כיון דקיים שעה אחת קיים לעולם ושוב לא מצי מיפר:
לא - מהכא ליכא למשמע מינה טעמא דאינו יכול להפר דקסבר כל ואני כמאן דאמר קיים ליכי לעולם [דמי] ותו לא מצי מיפר אבל היכא דלא קיימו אלא שעה אחת וחזר והיפר לה בשעה אחרת תיבעיא לך:
מתני' מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל - דאין הבעל מיפר אלא בשותפות כדמפרש לעיל (דף סח:):
מת הבעל נתרוקנה רשות לאב - כדמפרש בגמ':
בזה יפה כח האב מכח הבעל - דנתרוקנה רשות לאב:
שהבעל מיפר בבגר - כדאמרינן במסכת כתובות (דף נז.) הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה וכל הנודרת על דעת בעלה נודרת שמאכילה הואיל והוי חייב במזונותיה כי נודרת יכול להפר לה:
אב אינו מפר בבגר - כדכתיב בנעוריה ולא בבגרותה:
גמ' בנעוריה בית אביה - כל זמן שהיא נערה שלא בגרה לא תצא מרשות אביה ואפילו היא ארוסה במשמע הלכך כי מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל:
אם היו תהיה לאיש - בשני הויות הכתוב מדבר:

דף ע:

מקיש קודמי הויה שניה - כלומר שמת ארוס ראשון וראויה להתקדש לאחר:
לקודמי הויה ראשונה - שלא נתארסה לעולם והיא יושבת נערה בבית אביה מה קודמי כו':
הני מילי - דאב מיפר בקודמי הויה שניה בנדרים שלא נראו לארוס ראשון אי לא שמע להו הבעל קודם שימות דהיינו דומיא דקודם הויה ראשונה:
אבל בנדרים שנראו לארוס - ששמע בהן קודם שימות ולא. הספיק להפר אין האב מיפר עד שתחזור ותתארס שיפירו הוא ואחרון:
וא"א דבנדרים שנראו לארוס - לא מצי מיפר לחודיה למה לי למיכתב ואם היו תהיה לאקושי הוויות להדדי:

מבנעוריה נפקא - דמשמע כל כמה דיתבא בבית אביה מצי מיפר לה אלא מדקא מקיש הוויות להדדי ש"מ דומיא דקודם הויה ראשונה קאמר דמצי מיפר לחודיה בנדרים שלא נראו לארוס דומיא דהויה ראשונה. פי' אחר אבל בנדרים שנראו לארוס לא מצי מיפר אי ליכא ארוס אחרון הא לא מצית אמרת דלהכי אתי היקשא לרבות נדרים שלא נראו לארוס דהא מקרא אחרינא שמעינן ליה מבנעוריה נפקא דאמרי' כל שבח נעוריה לאביה שהאב זכאי בהפרת נדריה והלכך כי אתא ואם היו תהיה לאיש לנדרים שנראו לארוס הוא דאתא:

היכי דמי - דבעל מיפר בבגר:

אי נימא שקדשה כשהיא נערה ובגרה - לאחר שנתארסה:

מכדי מיתה מוציאה מרשות האב - שיכולה לקדש את עצמה אע"פ שהיא נערה:

ובגרות מוציאה מרשות האב - דכיון שבגרה אין לאביה רשות בה לא לקדשה ולא למוכרה:

מה במיתת האב לא נתרוקנה כו':

אלא כשקדשה כשהיא בוגרת - וקתני כאין האב מיפר אלא הבעל:

הא תנינא חדא זימנא - בהך פירקין גופיה:

בוגרת ששהתה י"ב חדש - משנתארסה ר' אליעזר אומר הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר דכמאן שנכנסה ברשותו דמי ואמרינן עלה הא גופא קשיא אמרת הבוגרת ששהתה י"ב חדש והלא דין שלה ל' יום דהכי תנן במסכת כתובות (דף נז.) נותנין לבתולה שניש עשר חדש לפרנס עצמה לקנות מלבושים ותכשיטין לצורך נישואין משתבעה הבעל להינשא ולאלמנה ולבוגרת ל' יום דבוגרת אית לה מלבושין ותכשיטין והכי נמי לאלמנה ואית להו רווחא טובא בשלשים יום וכולן אם הגיע זמנן כו' אלמא דבוגרת לא בעינן י"ב חדש:

תני בוגרת וכו' - האי כי דיניה והאי כי דיניה יפר ומתני' דקתני שהבעל מיפר בבגר לאחר שלשים יום שתבעה לפרנס את עצמה הוא דקאמר:

מ"מ קשיא - דתרי זימני למה לי למיתני דהבעל מיפר בבגר:

איבעית אימא בזו דוקא - דהך רישא דמתני' קתני דהבעל מיפר דוקא קתני לה ובוגרת וששהתה גרירא נסבא משום איפלוגי ר"א ורבנן:

ואיבעית אימא בוגרת - דקתני בסיפא בפלוגתא דר"א ורבנן הוי דוקא והא דקתני שהבעל מיפר לאו דוקא:

אלא איידי דנסיב רישא בזה יפה כח האב - איצטריך לה למיתני נסיב סיפא בזה יפה כח הבעל:

דף עא.

מתני' אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה - אפי' מה שנדרה באירוסי ראשון:
לרשות עצמה - שלא ניסת לאחד מהן או שלא בגרה בתוך הזמן אביה ובעלה כו':
גמ' [ונדריה עליה] - קרא יתירא הוא דלא איצטריך למיכתב דליכתוב רחמנא ואם היו תהיה לאיש ונדריה או מבטא שפתיה אלא עליה מופנה משום נדרים שנראו לארוס הראשון דיכול להפר ארוס אחרון:
תניא כוותיה דשמואל - דאפילו בנדרים שנראו לארוס ראשון מיפר בעל אחרון:
ולא הספיק הבעל לשמוע כו' - דהיינו לא נראו לארוס ראשון:
שמע בעלה והיפר לר - דהשתא נראו לארוס ראשון:
חוזר האב ומיפר חלקו של בעל - לפי שאין הבעל מיפר אלא בשותפות שבשעה שהפר עדיין לא שמע האב ובשביל הכי חוזר ומיפר חלקו של בעל עם חלקו:
הן הן דברי ב"ש - דאפילו נדרים שנראו לארוס מיפר האב לחודיה:
אבל ב"ה אומרים - אין אב יכול להפר לא חלקו ולא חלק חבירו עד שיהא ארוס אחד עמו הואיל ונראו לארוס:
במאי פליגי - ב"ש וב"ה התם אמרי ב"ש גבי שמע אביה והיפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת חוזר האב ומיפר חלקו של בעל ומפרשינן התם אליבא דב"ש אינו צריך להפר חלקו אלא חלק הבעל בלבד וב"ה אומרים אין יכול להפר חלק הבעל בלבד אלא א"כ מיפר חלקו עמו והכא מוחלפת השיטה דב"ש סברי דשמע בעלה והיפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל וחזר האב ומיפר חלקו סל בעל אינו הפרה עד שיכלול חלק הפרתו והפרת בעל בבת אחת והכא קאמרי ב"ה אינו יכול להפר כלל בלא ארוס אחרון אלא הכא בהא קמיפלגי דהוו נדרים שנראו לארוס כדקתני שמע בעלה והפר לה הכא קאמרי:

דף עא:

ב"ש נתרוקנה רשות לאב וצריך להפר שניהן בבת אחת של אותו ושל בעל והתם הוויין נדרים שלא נראו לבעל כדקתני שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע והתם קאמרי ב"ש מיגז גייז דהואיל והפר האב כבר לא אצטריך ליה להפר אלא חלקו של בעל וב"ה סברי נדרים שנראו לארוס ראשון הכא אביה ובעלה מפירין נדריה דהאב אינו

מיפר אלא עם ארוס אחרון אבל התם דהוויין נדרים שלא נראו לארוס לא מיגז גייז אלא מיקלש קליש ומיפר חלקו וחלק הבעל:

דף עב.

אי רישא דוקא נסיב סיפא משום רישא - כלומר לא תקשה סיפא לרישא אע"ג דמרישא שמעינן דגירושין כהקמה דמו ובסיפא שמעינן דכשתיקה דמו לא קשיין אהדדי דאימא רישא דוקא דגירושין כי הקמה דמו והאי דלא תני סיפא שמע וגירשה משום דלא נסיב לה אלא משום רישא ותנא לא בעי לאוסופי מידי בסיפא טפי מרישא:

א"נ סיפא נמי דוקא - דגירושין כשתיקה דמו:

הכא במאי עסקינן בשלא שמע ארום ראשון - קודם שגירשה ואהכי מצי מיפר ארוס אחרון הא לאו הכי לא דגירושין כי הקמה דמו:

מאי איריא - אי נתארסה לאחר בו ביום דמצי למיפר לה:

אפילו לאחר מאה ימים נמי - אם נתארסה לאחר ליהוי ארוס אחרון מיפר הואיל ולא נראו לארוס ראשון:

אין הבי נמי אלא הב"ע בשלא שמע ארוס ראשון אבל שמע האב - והואיל דבו ביום שמע צריך להפר בו ביום כדכתיב ביום שמעו:

הכא בנשואה עסקינן - הא דקתני גירשה והחזירה כגון שנשאת ונדרה וגירשה ביום ששמע והחזירה בו ביום דעכשיו יצאה שעה אחת לרשות עצמה ואע"פ שהחזירה נעשית כנשואה לאחר דלא מצי מיפר דעכשיו הן קודמין כדתנן (לעיל דף ע ז.) זה הכלל כל שלא יצאת לרשות עצמה שעה אחת אביה ובעלה מפירין נדריה הא יצאה לרשות עצמה אין מפירין משום דאין הבעל מיפר בקודמין:

דף עב:

מתני' דרך תלמידי חכמים וכו' - מפרש בגמרא:

אם משתכנס לרשותו אינו יכול להפר - דאין הבעל מיפר בקודמין:

גמ' מהו שיפר בלא שמיעה - שיאמר כל נדרים שנדרה אשתי יהו מופרים אע"ג שלא שמע בהן וה"ה נמי באב אי מצי למיפר בלא שמיעה:

ושמע אישה דוקא הוא - דאינו מיפר אלא אם כן שמע:

והא לא שמע - והיכי מצי מיפר להו:

לכי שמע הוא דמיפר - דהא דמיפר להו לא משום דהשתא מיפר בלא שמיעה אלא לכי שמע ליה לנדר לאח"כ ליהוי מופר בהא הפרה שהיפר כל זמן שהיא ברשותו:

א"כ - דאכתי לא שמע ולא הוו מופרים בהפרה זו למה ליה למימר השתא הא לא מהני ולא מידי:
להדורי - לחזור ולבדוק אחר בתו אם יש עליה שום נדר דליפר לה שלא תבא לידי מכשול:
ת"ש האומר לאשתו וכו' הרי הן קיימין לא אמר כלום - דעדיין לא בא הנדר לעולם והיאך יכול לקיימו:
כגון דאמר לה לכי שמענא - יהו מופרים. ומאחר דהפרה תליא בשמיעה למה ליה למימר השתא לכי שמע מפר לה:
קסבר דלמא מטרידנא ההיא שעתא - בשעה שישמע הנדר שמא יהא טרוד ולא יפרנו:
אישה יפרנו - וגו' ולא שליח:
ואפי' ר' יאשיה - אית ליה דשלוחו של אדם כמותו אי לאו משום דכתיב אישה יפרנו והיכי מצי משוי שליח כל זמן שלא נדרה הא לא שמע לנדרה אלא לאו ושמע לאו דוקא ואהכי מצי משוי שליח:

דף עג.

דאמר ליה - לשליח לכי שמענא לנדרה הפר לה:
וקפריך לכי שמע ליפר לה:
הוא - הבעל סבר דלמא מיטרידנא:
משום דבר מישמע הוא - וקרינן ביה ושמע אישה ואדהכי מלי מיפר:
היינו דר' זירא - דאמר במסכת מנחות בפ' המנחות והנסכים והכי הוא שאלו שאלה לעילא מדר' יהודה בר אילעאי מנין לאומר הרי עלי ששים ואחד עשרון שמביא ששים בכלי אחד ואחד בכלי אחד והכי תנינן במתני' מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון ומביא בכלי אחד ואם אמר הרי עלי ששים ואחד מביא ס' בכלי אחד וא' בכלי א' פתח ר' יהודה בר אילעאי והתם מפרש כו' א"ל הרי הוא אומר כל מנחה בלולה בשמן וחריבה אמרה תורה הבא מנחה שיכולה להבלל וקים להו לרבנן דס' נבללין בכלי אחד ויותר אין נבללין כו' ופריך התם מאי טעמא משום דאין נבללין אלמא דבלילה מעכבת והתנן אם לא בלל כשר ומתרץ רבי זירא כי אמרינן דבלילה [אין] מעכבת בראוי לבילה כגון ששים עשרונים הראוי לבילה אם לא בלל כשר וכל שאין ראוי לבילה כגון ששים ואחד בילה מעכבת ומאחר דאין נבללין אין מביאין ה"נ גבי חרש כל הראוי לשמוע כגון שאינו חרש בדידיה אין שמיעה מעכבת ובעל מיפר בלא שמיעה ושאינו ראוי לשמיעה כגון חרש שמיעה מעכבת בו ולא מצי מיפר:

או דילמא ושמע אישה לא מעכב - כלל:
בבת אחת - בדיבור אחד:
דוקא - יניא אותה ולא שתים בבת אחת:
שתי סוטות כאחת - בשתי כוסות:
שלבה גס בחבירתה - הואיל ויש לי חברתה אחרת מה בכך אם אשתה אני:
והשקה לבדה - דוהשקה דוקא משמע אחת ולא ב':

דף עג:

מתני' הבוגרת - והנערה ששהתה י"ב חדש ואלמנה ששהתה ל' יום:
הואיל ובעלה חייב במזונותיה - כדאמרינן במס' כתובות בפ' . אע"פ נותנין לבתולה י"ב חדש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה וכשם שנותנים לאשה כך נותנים לאיש לפרנס את עצמו הגיע זמן ולא נישאו אוכלת משלו וכו' ובוגרת נותנין ל' יום כאלמנה:
ר"א אומר יפר - כדאמר לקמן כל הנודרת על דעת בעלה נודרת:
אין הבעל מיפר - יחידי עד שתכנס לרשותו:
גמ' משנה ראשונה - בפרק אע"פ:
היבם אינו מאכיל - לשומרת יבם מן הארוסין:
עשתה ששה חדשים - שהיתה ארוסה לראשון ו' חדשים ולפני היבם ששה דהיינו י"ב חדש שנותנין לבתולה לפרנס את עצמה:
ואפילו - עשתה כולן י"ב חודש לפני הבעל וחסר יום אחד אחרון לפני היבם אינו מאכילה בתרומה הא עשתה כולן י"ב חודש לפני הראשון ונפלה לפני היבם הואיל וכבר חייב הבעל במזונותיה מאכילה יבם בתרומה אף ע"פ שלא הכניסה ככנוסה דמיא וה"נ אמר ר"א הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר:
ב"ד של אחריהן אמרו אין האשה אוכלת בתרומה כו' - והתם מפ' טעמא שמא ימזגו לה כוס בביתו אביה ותשקה את אחותה:
אלא בתרומה דרבנן - בזמן הזה דלא הוי אלא מדרבנן אי נמי בתרומה דרבנן כגון עציץ שאינו נקוב ופירות שנכנסו מח"ל:
אבל נדרים דאורייתא - התם קא אמרי רבנן דאינו מיפר:
וע"כ לא שמעת ליה לר"א אלא גבי נדרים - והיינו טעמא דמשנתחייב יפר משום דרב פנחס וכו' והיינו לאחר שנתחייב במזונותיה אבל לגבי תרומה דיבם לא מבעיא בתרומה דאורייתא דלא אכלה אפי' עשתה י"ב בפני הבעל אלא אפילו בעציץ שאינו נקוב דתרומה דרבנן לא אכלה:

דף עד.

מתני' בין ליבם אחד - בין שזקוקה ליבם אחד בין לשני יבמין אמר ר' אליעזר יפר ומוקמינן ליה בגמרא בשעשה בה מאמר אחד מהן:

ומה אשה שקנה הוא לעצמו - כגון הנושא אשה בעלמא:

שהקנו לו מן השמים - יבמה שחייבו לו מן התורה:

שאין לאחר רשות בה - המקדש אשה מן השוק לאחר שקידשה לא תפסי בה קידושי מאדם אחר ואהכי מצי מיפר:

שיש לאחר רשות בה - שאם עשה בה מאמר יבם זה ובא אחיו אח"כ ועשה בה מאמר תפיס בה כדאמר (יבמות נ.) יש מאמר אחר מאמר:

דבריך בשני יבמין - דבשני יבמין מצית למימר כי האי גוונא:

מה אתה משיב על יבם אחד - בהא לא מצית למימר שיש לאחרים רשות בה הואיל וליכא יבם אחר ואת לא משוית חילוק בין יבם אחד לשני יבמין:

א"ל אין היבמה גמורה לאישה - שאם בא עליה זר אין נסקל שאין בה לא דין ארוסה ולא דין אשת איש ואין חייבין עליה אלא לאו דלא תהיה אשת המת וגו' (דברים כ"ה:ה'):

כשם שארוסה - בעלמא גמורה לאישה שנסקלין על ידה:

גמ' קסבר אין זיקה - ואפילו ליבם אחד אינה זקוקה דתיהוי כאשתו עד שתכנס לחופה:

ור' יהושע סבר יש זיקה - ולהכי לאחד יפר אבל לשנים אינו מיפר דאין ברירה לאיזה מהן זקוקה ולאיזה מהן תתיבם אע"ג דאמרי' (יבמות כד.) מצוה בגדול לייבם מ"מ אם בא עליה קטן קנאה:

לעולם קסבר ר"א יש זיקה - והיינו טעמא דאפילו לשנים יפר בשעשה בה האחד מאמר דהשתא יש ברירה ואליבא דב"ש דאמרי דמאמר קונה קנין גמיר והיא כאשתו לכל דבר הלכך מיפר לה:

לעולם קסבר ר"א יש זיקה - והיינו טעמא דאפילו לשנים יפר בשעשה בה האחד מאמר דהשתא יש ברירה ואליבא דב"ש דאמרי דמאמר קונה קנין גמיר והיא כאשתו לכל דבר הלכך מיפר לה:

ה"מ ביבם אחד - דיש זיקה:

אבל בשני יבמין לא - קני מאמר דלאחר דעשה בה מאמר אילו אתי אחוה מצי לאוסרה עליו בביאה או בגיטא דיש ביאה וגט אחר מאמר:

מי איכא מילתא וכו' - משום האי טעמא דאילו אית ליה אחא להאי יבם מצי מפיק לה מיניה בתר הכי שמקדשה או על ידי גט וביאה וקרו להנהו קדושי מאמר ולית בהו משא כולי האי:

ולר' אלעזר בן פדת דאמר מאמר כו' אלא לדחות בצרה בלבד - שאם היו ב' נשים לזה שמת ושתיהן זקוקות ליבם ואי אפשר לייבם לנשתיהן דבית אחד הוא בונה ואינו בונה שתי בתים ובהא מילתא קסברי בית שמאי דמאמר קונה דכשעושה בזו מאמר דוחה לצרה ומתירה לשוק אבל עדיין זו זקוקה לאחיו דמצי אשר לה עליה:

מאי איכא למימר - אכתי תיבעי לך מאי טעמא דאמר ר"א אפילו לשנים יפר:

כגון שעמד בדיין - משעשה בה מאמר שזו תבעתו בדין מפני שלא היה מייבמה וחייבוהו בית דין לינשא לה וברח [דאיחייב] לה במזונותיה ובהפרת נדריה וכדרב פנחס כו':

דף עד:

ואי - אמרת טעמא דרבי אליעזר דאמר לשנים מיפר כגון שעשה בה מאמר הא דאמר שהקנו לו מן השמים קנה לעצמו הוא במה שעשה בה מאמר:

או נשואין עושה - יורשה ומיטמא לה והבא עליה נידון בחנק דאי אירוסין דלא פקעה זיקת אחיו לגמרי מינה היכי מצי יבם מיפר לחודיה:

והא תנן נערה המאורסה וכו' - דכל זמן שהיא ארוסה אכתי שייך בה אביה:

מאי יפר דקאמר ר"א בשותפות - עם אביה דלעולם אירוסין עושה:

תניא כוותיה דר' אמי - דבעשה בה מאמר פליגי:

משבאת לרשותו נגמרה לו - מיפר נדריה הוא ואביה:

אשה שיש לו חלק בה עד שלא תבא לרשותו - שהיא זקוקה לו עד שלא עשה בה מאמר:

משבאת לרשותו - דעשה בה מאמר:

אינו דין שתיגמר לו - דמפר נדריה:

כך אין לאחרים חלק בה - קודם שתתארס לו:

כך יש לאחרים חלק בה - לשאר יבמין:

מה אתה משיב על יבם אחד - שאין אתה מודה לי עליו הואיל ואין לאחרים חלק בה כארוסה דמיא ומיפר לה:

כלום חלקנו כו' - דודאי בין עשה בה מאמר בין לא עשה בה מאמר אינו חייב סקילה הבא עליה כנערה המאורסה הלכך אינו מיפר לא שנא יבם אחד ולא שנא שני יבמין דהכל דינו שוה דאין חיוב יותר הבא על שומרת יבם אחד מהבא על שומרת שני יבמין:

וכשאר דברים כן נדרים - דכשם דלענין סקילה אין לה דין כנערה מאורסה כך בנדרים אינה גמורה לאישה להפר כנערה מאורסה והכי מפ' לקמן:
שלא שימשת את ר"ע - שיודע לנצח כל כך ולהשיב תשובות מעולות:

דף עה.

ומאי תניא כוותיה - ממאי משכחינן הכא דתניא כוותיה דר' אמי דכשעשה בה מאמר פליגי:
מדקתני ר"ע אומר כלום חלקנו בין יבם כו' בין שעשה בה מאמר כו' - מכלל דשמעיה ליה לר"א דאמר דכשעשה בה מאמר יפר ואהכי מהדר ליה ר"ע הכי:
א"נ - מדקאמר ר' אליעזר ברישא משנכנסה לרשותו נגמרה לו אשה שיש לו חלק בה וכו' אינו דין שתגמר לוואי דלא קדיש דלא עשה בה מאמר מאי עמרה לו איכא:
אי אתה מודה - שאפילו עשה בה מאמר שאין חייבין עליה סקילה כנערה המאורסה הלכך לגבי נדרים נמי לא הוי כארוסה ואהכי אינו יכול להפר לה:
מתניתין נמי דיקא - כרבי אמי טעמא דר"ע דאמר בברייתא וכשאר דברים כן נדרים משום סקילה הוא דקאמר:
דקתני אין היבמה גמורה לאישה - מדקא קרי לה ליבמה אשה אלמא כשעשה בה מאמר עסקינן ומדאמר הכי דאיכא נמי להקיש לארוסה שמע מינה דמשום סקילה הוא דקאמר ר"ע דאינו מפר כשם שמפר לארוסה:
מתני' הרי הן קיימין לא אמר כלום - דנדרים שלא באו לעולם אינו יכול לקיים:
שבאו לכלל איסור - שכבר נדרה וקא חייל עלה אפילו הכי מפר כ"ש דמפר אותן שלא באו לכלל איסור כשיבאו דעדיין לית בהו מששא אבל לענין קיום אי אפשר שידון כך דנדרים שכבר באו לכלל איסור דין הוא שיקיים הלכך לא אמר כלום לדברי הכל:
את שלא בא לכלל הקם - שעדיין לאו באו לעולם ואי אפשר לקיימו כדקתני דכי אמר הרי הן קיימין לא אמר כלום:
אינו בא לכלל הפר - דאינו יכול להפר:
גמ' מיחל חיילי - עלה ובטלי לאלתר משום דהפרה קודם לכן:
או דילמא לא חיילי כלל - דהפרה דעבד קא מהניא דלא חיילא עלה שום נדר:

דף עה:

דאי אתפיס אחרינא בהדין נדרא - כגון שנדרה בנזיר ואמרה הריני נזירה ושמע איש אחר ואמר ואני כמו כך:

ואי אמרת חיילי הוי תפיסותא - וחייל נמי אאידך דאתפיס נמי בהדי האי נדר:
ואי אמרת לא חיילי - כמי שלא נדרה דמי ולא חייל נמי אאידך דאתפיס ביה:
[**ש"מ**] - מדקאמר שלא באו לכלל איסור שמע מינה לא חיילי כלל:
מי קתני שאין באין - דמשמע אפילו לכשהיא נודרת:
שלא באו קתני - משמע דעדיין לא נדרה אבל לכשיבאו כשתדור אכתי תיבעי לך אי חיילי אי לא:
שאין מפר נדרי עצמו משידור - שאין אדם מפר נדרים לעצמו אלא א"כ נשאל לחכם דכתיב לא יחל דברו (במדבר ל':ג') הוא אינו מיחל וכו':
מפר נדרי עצמו עד שלא ידור - כדתנן בפרק ארבעה נדרים (לעיל כג:) הרוצה שלא יתקיימו נדריו יעמוד בראש השנה ויאמר כל נדר וכו':
הא כדאיתא והא בדאיתא - נדרי עצמו לא חיילי כלל כי מבטל להו מראש השנה אבל נדרי אשתו כשהוא מקדים ומפר אותן חיילי ובטלי לאלתר הואיל ועל דעת בעלה היא נודרת ובברייתא מפרש אמרו לו לר"א אם אמרו בנדרי עצמו לכך הן בטלין כשהן באין לאחר מכאן שכן בידו להקים תאמר בנדרי אשתו שאינו יכול לקיים עד שלא תדור וכו':
ת"ש אמרו לו לר"א מקוה יוכיח ומה מקוה שמעלה את הטמאים מטומאתן - שהטובל בו עולה מטומאתו:
אין מציל על הטהורים מליטמא - שאינו יכול לטבול בו על מנת שאם יגע בטומאה לאחר כך שתועיל לו האי טבילה שלא יטמא אף בעל נמי אע"פ שמעלה נדר אשתו שנדרה מאיסור להיתר אינו יכול להציל על הנדרים שעתידה לידור שיהא מקדים להן הפרה. מדקאמרו ליה הכי על הטהורים שלא יטמא שמע מינה דלא חיילי דהכי שמיע להו מיניה דר"א דלא חיילי משום הכי קאמרי ליה בהאי לישנא על הטהורים מליטמא:
אדם שאין מעלה את הטמא מטומאתו אינו דין שלא יציל על הטהורים מליטמא - הכי פירושו אדם שאין מעלה את הטמאים מטומאה שאם בלע טבעת טמאה והקיאה דרך בית הריעי לא אמר דתיהוי ככלי גללין ותעלה מטומאתה:
אינו דין שלא יציל על הטהורים מליטמא - שאם בלע טבעת טהורה כדי להקיאה דרך בית הריעי שלא תקבל טומאה לאחר כן מפני שהיא כגללים שאין מיטמא וכשם שאין מציל על הטהורים מליטמא כל עיקר כך לא יהא מועיל לו לארוס כשמפר לנדרי אשתו שעתידה לידור:

ע"א מ"ר ומה אדם שאין מעלין את הטמאין מטומאתן - שאם בלע טבעת טמאה וטבל לאחר כן אינו מועיל לטבעת טבילתו דלטומאה בלועה לא מהני טבילה ואם הקיאה אחרי כן טמאה:

מציל על הטהורים - שאם בלע טבעת טהורה ואח"כ נטמא מציל על הטבעת כיון דבלועה היא לא נטמאה:

מקוה שמעלה את הטמאים מטומאתן - שאם טבלו בו טהורין אינו דין שיציל על הטהורין מליטמא דאפילו נגעו הטומאה לא יטמאו:

ע"א ומה מקוה שמעלה וכו' - הכי פירושו שעל שם ומה חכם שמעלה הקמה שקיים הבעל שמתיר לה אין מציל על אדם שאם ידור לא יהא נדר אדם שאינו מעלה הטמאין כו' כדפדישית בטבעת אף בעל נמי שאינו יכול להפר הקמתו אלא א"כ ישאל לחכם אינו דין שאינו מפר בנדרי אשתו קודם שנדרה שאינו מועיל כלום מה שהפר קודם שתידור שלא יהא נדרים:

דף עו.

אימא סיפא אם מטבילין כלי טמא ליטהר יטבילו כלי טהור לכשיטמא - שיטהר ע"י טבילה זו דכוותיה גבי נדרים אם מפר אדם בנדרי אשתו לאמר שחלו עליה תאמר שיפר קודם שחלו לכשיחולו שיהיו מופרין אלמא מיחל חיילי והשתא קשיא רישא לסיפא:

אמרי רבנן לא קים להו בטעמא דר"א וכו' והכי קאמרי ליה תיהוי כלי תיובתיך - מסיפא דברייתא דמכלי טמא יש תשובה להשיב דדייקינן מיניה דחיילי ולא בטלי ואי לא סבירא לך דחיילי אלא מעיקרא נמי לית בהו מששא הוי רישא דמקום תיובתיך דדייקינן מיניה דחיילי:

כיון שזרען בקרקע טהורים - שעלו מטומאתן והזרעים טהורים:

זרועים ועומדים - במחובר:

לא כ"ש - שלא יקבלו טומאה שכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע אף בנדרים מופרים ועומדים לא כ"ש דלא חיילי:

ורבנן לא דרשי ק"ו - בתמיה כי האי גוונא דדריש ר"א בנדרים:

יכול ימכור אדם את בתו כשהיא נערה - אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים:

מכורה כבר יוצאה - עכשיו כיון שהגיע ימי נערות כדאמרי' (קדושין ד.) ויצאה חנם אלו ימי נערות:

אינו דין שלא תימכר - לאחר כשהיא נערה משום האי טעמא שאם מכורה כבר יוצאה עכשיו אף כאן נמי יהא יכול להפר לה קודם שנדרה הואיל ויפה כחו שאפי' לאחר שנדרה והגיע לכלל איסור יכול להפר לה ביום שמעו:

דף עו:

אין בעלמא דרשי קל וחומר - כי האי גוונא כדאשכחן לגבי נערה וזרעים טמאים:
ושאני הכא - להכי לא דרשי בנדרים קל וחומר דאמר קרא וכו' הלכך לא מצי מפר אלא לאחר שנדרה שבא לכלל הקם:
מתני' נדרה בלילי שבת - יכול להפר לה כל אותו ליל שבת ויום שבת והוא הדין נמי כי נדרה במ"ש שיפר כל אותו היום בא' בשבת אלא הא דנקיט לילי שבת משום דאשמועי' במה שאמרו הפרת נדרים כל היום כלילי שבת ויומו שהלילה הולך אחר היום כדכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד אבל לא ליום ולילה שאם נדרה ביום ולא הפר לה שוב אינו יכול להפר לה משתחשך שאין הפרת נדרים אלא אותו יום שנדרה ומשחשכה כבר נכנס יום אחר:
גמ' מיום אל יום - משמע מאותה שעה ביום זה עד יום המחרת באותה שעה:
ביממא אין - דיום שמעו משמע יממא ולא לילה להכי כתיב מיום אל יום דמשמע יום שלם:
הא כתיב ביום שמעו - דמשמע אותו היום בלבד ולא למחר:
דיאי מיום אל יום הוה משמע מחד בשבא לחדי בשבא - דהכי משמע מיום אל יום שכמוהו דהיינו שבוע שלם להכי כתיב ביום שמעו ביום אחד שלם מעל"ע:
אין הלכה כאותו הזוג - רבי יוסי ור"א דאמרי מעת לעת:
חייא בר רב הוה שדי גירא ובדיק - שלא היה מעיין כל כך בנדר אלא כמו שהיה עוסק במלאכתו שהיה יורה החץ מתוך כך בדיק ליה לנדר:
יתיב וקאים - שלא היה יושב במקום אחד אלא עומד ויושב ובדיק ליה:

דף עז.

תנן התם - במסכת שבת בפרק בתרא:
מפירין נדרים בשבת - בעל לאשתו ואב לבתו:
ונשאלין - לחכם:
שהן לצורך השבת - כגון שנדרה מאכילה או מתכשיטין:

נדרה עם חשיכה - משמע אפי' נדרים שלא לצורך השבת דמסתברא מילתא הואיל ונדרה בשבת עם חשיכה דלאו לצורך השבת נדרה דאי משום עונג אכילה ושתייה כבר אכלה מבעוד יום ואי משום תכשיטי שבת נדרה ההיא שעתא לאו זמן תכשיט הוא דהא משחשיכה רגילים להפשיט תכשיטי שבת אלא ודאי בנדרה שלא לצורך שבת קמיירי וקתני מפר לה עד שתחשך ואי אמרת שלא לצורך השבת אין מפירין בשבת מאי איריא דקתני דמשהחשיך אין יכול להפר אפי' כי נדרה בתוך השבת נמי אין יכול להפר שזה אינו לצורך השבת אלא דמדקתני דמפר לה עד שתחשך שמע מינה דמפירין אפי' שלא לצורך השבת וקשיא לרב דימי דאמר אין מפירין אלא לצורך השבת:

למ"ד כל היום אין טפי לא - הלכך אפי' שלא לצורך השבת מפר שאם אינו מפר עכשיו בשבת שוב אין יכול להפר:

למ"ד מעת לעת קסבר שלא לצורך השבת אין מפירין - כשנדרה בשבת מפני שיכול להפר אחר השבת:

כשלא היה להן פנאי - לישאל עליהן מבעוד יום הוא דקאמר דנשאלין עליהן בשבת:

או דלמא אפשר לישאל עליהן מבעוד יום - נמי נשאלין עליהן בשבת:

דאיזדקיקו ליה רבנן - שנטפלו חכמים כולן להתיר לו בשבת ואפילו בנדרים שהיה לו אפשר לישאל עליהן מבעוד יום:

ביחיד מומחה - לרבים הוא דנשאלין לו:

אבל בג' לא - בין הדיוטות בין מומחין דכל בי תלתא מיתחזי כי דינא וקיימא לן דאין דנין בשבת:

אפי' מעומד - כדאמר לעיל דרבה בר רב הונא הוה יתיב וקאים:

ואפילו בקרובין ואפילו בלילה לא מתחזי כי דינא:

והא מתני' היא - דקתני בהדיא מפירין בלילי שבת ומאי קמ"ל רבי אבא:

אלא אימא נשאלין - נדרים לחכם בלילה:

אמר רב הכי - דנשאלים נדרים בלילה:

אמר ליה אישתיק - רב בשעה ששמע הדבר שתק:

אמר ליה אישתיק קאמרת - כלומר מי קאמרת הוה אינש דאמרה קמיה דרב דנשאלין נדרים בשבת ושמע רב ושתק ומדאישתיק רב קאמרת דהכי סבירא ליה או דלמא הכי קאמרת דרב הוה שתי בההיא שעתא דאיתמר קמי' שמעתא ואת נפקת לברא מקמי דליפסוק למישתי ולא ידעת מאי מהדר:

דף עז:

והתניא - במסכת עירובין (דף סד:):
ירד ר"ג וישב כו' - אלמא דבעי ישיבה:
ר"נ סבר פותחין בחרטה - דצריך החכם לפתוח לו בתחלת הנדר ולהעמיד תחילת הנדר בטעות שיהא מתחרט על כך כדאמרינן אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך באותה שעה דהשתא עקר ליה לנדריה לגמרי דכמאן דלא הוי נדר דמי הלכך הואיל ולא אפשר בהיתר אי לאו דמיעקר נדרא בעי עיוני טפי למיעקרי' ואהכי ישב:
ורב נחמן סבר אין פותחין בחרטה - ואי לא אמר בפירו' מיחריטנא שרינן ליה ולא בעי לעיוני ויכול להפר אפילו מעומד:
ואמרו ליה זיל בעי רחמי אנפשיך - כך פתחו לו בחרטה:
הלא לא חדלת - אלא נדרת אית בר חטא:
אי אפשי שתידור לא אמר כלום - דאין הפרה בלשון הזה: ואם בא לקיימו ואמר לה יפה עשית שנדרת ואין כמותך אשה חשובה לפי שנדרת ואם לא נדרת אני הייתי מדירך שכל כך ישר בעיני:
דבריו קיימין - דאין לך קיום גדול מזה:
טלי ואכלי טלי ושתי - להכי נקט הכי משום דהוו דברים שיש בהם עינוי נפש וצרכי שבת נינהו:
וצריך שיבטל בלבו - שיאמר בלבו מופר ליכי:
חכם שאמר בלשון בעל - מופר ליך:
ובעל שאמר בלשון חכם - מותר ליך:

דף עח.

זה הדבר אשר צוה ה' - דברים ככתבן דאין בעל מתיר דכתיב אם הפר יפר אותם אישה:
ת"ל זה הדבר - ואי אפשר לשנות בדבר וחכם מתיר כדכתיב אלה ראשי המטות וכתיב לא יחל דברו אבל ראשי המטות מוחלין לו ומסיים הברייתא נאמר כאן כו' ונאמר בשחוטי חוץ מה להלן דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל דכולהו מיחייבי משום שחוטי חוץ:
אף בפרשת נדירים כו' - ולקמן מפרש למאי הלכתא:
להכשיר ג' הדיוטות - בהפרת נדרים דאהרן חד ובניו חד וכל ישראל הרי תלתא ומדכתיב בהו כל ישראל שמע מינה להכשיר שלשה הדיוטות:

והא ראשי המטות כתיב - בהפרת נדרים דמשמע מומחין:
[**ביחיד מומחה**] - להכשיר בהן יחיד מומחה לרבים:
ראשי המטות בשחוטי חוץ למאי הלכתא - דהא אקשינן להו להפרת נדרים:
לומר שיש שאלה בהקדש - דפרשת שחוטי חוץ שייכא לגבי הקדש וקמ"ל ראשי המטות דנשאלין עליו דהקדש טעות אינו הקדש:
אין שאלה בהקדש - דהקדש טעות הוי הקדש:
ב"ש לית להו ג"ש - ולא הוה כתיב ראשי המטות בשחוטי חוץ דלא גמרינן ג"ש: וקא מקשינן לב"ש למאי הלכתא כתיב זה הדבר בשחוטי חוץ:
ואינו חייב על המליקה - שאם מלק עוף בחוץ אינו חייב:
והכתיב שבת עמהן - בסמוך לאותו פסוק וידבר משה את מועדי ה' בפרשת אמור אל הכהנים וכתיב לעיל מינה מלבד שבתות ה' וגו':
והא - פרשת נדרים:
מסיטרא כתיבא - בצד אותה הפרשה דפנחס כתיב פרשת נדרים:

דף עח:

צריכין קידוש - דכתיב (ויקרא כ"ג:ד') אשר תקראו אותם במועדם:
שבת בראשית אין צריכה קידוש - דחיילא וקדשה מאליה:
השותק על מנת למיקט - שאינו שותק כדי לקיים הנדר אלא שעושה כדי להקניטה ולהוכיחה כדי שלא תרגיל עוד בנדרים שהיא סבורה שהוא שותק על מנת לקיימו:
אפי' מכאן עד י' ימים - יכול להפר הואיל ולא היה דעתו לקיים:
מאי לאו בשותק על מנת למיקט - וכגון דאמר לחד דלמיקט עביד דכי מת ביום שלאחריו אין יכול להפר ותיובתא דרבי חנינא:
לא בשותק על מנת לקיים - ולכך אינו יכול להפר:
היינו או שמע וקיים - ותרי זימני למה לי:
בשותק סתם - ולחומרא אזלינן:

דף עט.

קיים בלבו קיים הפר בלבו אינו מופר - והיינו חומר בהקם מבהפר:
קיים אינו יכול להפר - אא"כ נשאל לחכם על הקמתו:
הפר אינו יכול לקיים - קתני מיהת שהשתיקה מקיימת וכו':

נשאלין על ההקם - שאם קיים לה לנערה המאורסה אביה או בעלה והלך השני ונשאל לו על נדרה של זו ואח"כ הלך זה שקיים ונשאל על הקמתו:
ואין נשאלין על ההפר - אם הפר לה אחד מהן והלך חבירו ונשאל לחכם על חלקו אין זה שאלה לפי שאין נשאלין על נדר שאינו נדר כגון זה שמופר במקצת הוי נדר ואין נדר:
כשהוא אומר - למעלה הימנו כי החריש לה הוי בשותק וכו':
בשותק ע"מ למיקט - וכתיב בההוא קרא והקים את כל נדריה דשוב אינו יכול להפר:
קראי יתירי כתיבי - מדכתיב החרש יחריש כמה פעמים ש"מ בשותק ע"מ למיקט אינו מפר: ע"א קראי כתיבי החרש יחריש וכי החריש הרי ג' חד בשותק ע"מ לקיים וחד ע"מ למיקט וחד בסתם:
יודיע אני שיש נדר - הרי ששמע באשתו שנדרה ולא הפר לה ואמר לאחר מכן יודע אני שיש נדר שאשה נודרת אסורה במה שנדרה:
אבל איני יודע שיש מפירין - דאפשר בתקנה לכך לא הפרתי לה:
יפר - דכיון דלא הוה ידע שיש מפירין מאי ה"ל למיעבד נעשה כמי שלא שמע:
אבל איני יודע שזה נדיר - חשוב וצריך לבטלו:
ר"מ אומר לא יפר -דכיון דידע דנדרה ויש מפירין כשימעה בעלמא דמי ואיבעי ליה למפר מעיקרא:
וחכ"א יפר - עכשיו דכיון דלא ידע מתחלה דהאי נדר צריך הפרה כמי ששמע עכשיו דמי ולא לכתחלה:
ואלו נדרים שהוא מפר דברים שיש בהן ענוי נפש - כדכתיב לענות נפש אישה יקימנו ואישה יפרנו (במדבר ל':י"ד):

דף עט:

אמר רבי יוסי וכו' - ובגמרא מפרש דאין ענוי נפש אלא כגון קונם שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין וכדגרסינן במסכת כתובות בפרק המדיר לרבי יוסי ולרבנן דברים שאין בהן ענוי נפש כגון שנדרה שלא לאכול עמו בקערה דהיינו דברים שבינו לבינה בגמרא מפרש היאך מפירן בעל:
פירות מדינה זו עלי - בקונם מפורש בברייתא דרבי חייא אם יש לו חלק בהן זהו ענוי נפש אין לו חלק בהן אין אלו ענוי נפש ויביא לה ממדינה אחרת:
ואם לא היתה פרנסתו - של בעל אלא הימנו שהחנווני הזה מעלה לו מזונות הרי זה יפר דברי ר' יוסי דהיינו ענוי נפש:

גמ' מדקתני ואלו נדרים שמפר וקמפרש בהו ענוי נפש מכלל דשאין ענוי נפש כגון דברים שבינו לבינה אינו מיפר:

והתניא - בספרי בין איש לאשתו בין אב לבתו בנעוריה מה ת"ל אם לנדרים שיש בהן ענוי נפש הרי כבר נאמר לענות נפש אלא מלמד שהבעל מפר בנדרים שבינו לבינה:

אמרי - הני והני בין נדרי ענוי נפש בין שבינו לבינה מפר:

מיהו נדרי ענוי נפש מפר לעולם - אפילו לאחר שתצא מתחתיו שתתגרש או תתאלמן וה"ק מתני' אלו נדרים שהוא מפר לעולם:

כי מגרש לה או תתאלמן - דנפקא מרשותיה:

חייל עלה - בנדרים שבינו לבינה אבל יש בהן כו' הש"ס הוא דקא פשיט למילתא:

ומי מצית אמרת דברים שאין בהן ענוי נפש כי מגרש לה דחיילי עלה והתנן - במתני' קונם שאני עושה לפיך כל מה שאני עושה להנאת פיך יהא עלי כקרבן:

ר' יוחנן בן נורי אומר יפר דשמא יגרשנה ותהא אסורה לו - דבמה שנדרה השתא אין בדבריה כלום דאינה יכול' לאסור עליו מה שתקנו לו חכמים ממנה אבל אם יגרשנה מיד חל הנדר ותהא אסורה לחזור לו שהיא מודרת הנאה ממנו והיינו דברים שבינו לבינה וקא"ר יוחנן בן נורי יפר אלמא דכי מפר והדר מגרש לה תו לא חייל עלה נדר:

אמרי הלין והלין - בין יש בהן ענוי נפש ובין אין בהן ענוי נפש הויא להו הפרה לעולם אפי' לאחר שתתגרש אלא דנדרי ענוי נפש מופרין לעולם בין לעצמו בין לאחרים בין יגרשנה ויחזירנה בין תנשא לאחרים:

לעצמו מפר - כשיגרשנה ויחזירנה אבל ניסת לאחרים חיילי עלה: וקא מהדר אליבא דרבנן היכי קתני דאמרה אם ארחץ:

ר"מ אומר לא יפר - דכיון דידע דנדרה ויש מפירין כשמיעה בעלמא דמ. ואיבעי ליה למפר מעיקרא:

אילימא דאמרה קונם פירות וכו' למה לי הפרה - דכיון דלא אמרה קונם פירות עלי סתם אלא תליא נדרה בהנאה אמאי מצי מפר והא אפשר דלא הוי ענוי נפש דלא תרחץ ולא תתסר בפירות והשתא לא ס"ל דרחיצה עצמה הוי ענוי נפש:

ועוד - אי דקאמרה כה"ג בהא לימא ר' יוסי אין אלו נדרי ענוי נפש כלל והא ודאי נדרי ענוי נפש הן:

דף פ.

אלא דאמרה קונם הנאת רחיצה עלי אם ארחץ - פעם אחת שיאסרו לה לעולם כל הנאת רחיצה כגון כיחול ופירכוס וסיכה שהן צרכי רחיצה ואף רחיצה עצמה:

ואהכי מיפר דהיכי תעביד כו' - דקסברי רבנן דרחיצה היינו ענוי נפש:
ור"י סבר - אפשר בלא רחיצה ולניוול דרחיצה לא חיישינן ואהכי קאמר דאין אלו נדרי ענוי נפש:
אי הכי - הואיל דאוקמת נדרה ברחיצה לרבי יוסי דלא חייש לניוול דרחיצה דליכא ענוי נפש:
ליתני הכי ר' יוסי אומר תנאי זה אין בו ענוי נפש - דהא כל הנדר הזה אינו אלא על תנאי בתנאי שעוברת עוברת על הנדר דאי אפשר בשום ענין להיות בו ענוי נפש (הואיל) דניוול הוא לה ולא הוי ענוי נפש לר' יוסי ואמאי קנסיב לה בלשון ענוי נפש דקאמר אין אלו נדרי ענוי נפש מכלל דר' יוסי סבר איכא ענוי נפש בהאי נדרא במקצת:
אלא - לעולם לרבי יוסי רחיצה נמי הויא ענוי נפש ומתניתין דהכא בהאי עסקינן. כגון דאמרה אם ארחץ היום דהיינו טעמא דרבי יוסי דאמר אין אלו נדרי ענוי נפש דאפשר דלא אתיא לידי ענוי נפש דלא רחצה היום ולא מיתסרא הנאת רחיצה עלה וליכא אלא ניוול דיומיה דמכאן ואילך רחצה כל אימת דבעיא והשתא ליכא למיפרך לר' יוסי ליתני תנאי זה דקאמר לר' יוסי ניוול רחיצה לזמן מרובה הוי נדרי ענוי נפש ולהכי קתני בלשון הנדר והיינו טעמא דלא פריך הכא כדפרכינן לעיל לר' יוסי דלמא רחצה היום ומיתסרא הנאת רחיצה עלה דר' יוסי חייש לניוול מרובה משום דהתם לא אמרה אלא אם ארחץ סתם ואיכא למיחש דדלמא רחצה אבל הכא דאמרה היום ותו לא ליכא למיחש לדלמא רחצה באותו היום והוא הדין דאפשר לאוקמה נמי דאמרה הכי בתירוץ זה קונם פירות עולם עלי אם ארחץ היום אלא משום דשבקה להההיא ואיירי בהנאת רחיצה מוקים זה נמי בהנאת רחיצה:

דף פ:

שנית אם ארחץ - זה דהוי ענוי נפש לרבי יוסי כדאית ליה ולרבנן כדאית להו:
אם לא ארחץ דקתני היכי דמי (אילימא) דאמרה תיתסר הנאת רחיצה עלי לעולם אם לא ארחץ במי משרה - תרחץ איכא ניוול ואע"ג דרחצה מיהו משום דאין המים יפים ויש להן ריח רע הויא ניוול ור' יוסי סבר תרחץ ואין בכך כלום דבההיא יומא לא שמיה ניוול:
דכוותיה גבי קישוט - דקתני סיפא אם לא אתקשט דאמרה תיתסר עלי הנאת קישוט כגון כיחול ופירכוס אם לא אתקשט בנפט לכלוך הוא שהנפט מסריח:
לעולם - כדאמר מעיקר' דאסרה הנאת רחיצה עלה לעולם ומתני' חדא קתני דהכי אמרה אם ארחץ [ושבועה שלא] ארחץ דאיתסר עלה רחיצה לגמרי אפי' בזימנא חדא ואי נמי

דאמרה הנאת קישוט עלי לעולם כגון קישוט דבגדי צבעונין וקישוט בשמים אם אתקשט אפילו פעם אחת ושבועה שלא אתקשט כלל ורבי יוסי לטעמיה דלניוול לא חייש כלל וליכא ענוי נפש וליכא למיפרך נמי כדפרכינן לעיל דליתני תנאי זה אין בו ענוי נפש דהכא ליכא תנאי כלל מדאתיא שבועה אבתריה ועקרה לה:

אע"פ שאסור בכולן - בכל הני דאית בהו צד ענוי ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה:

אינו חייב עליהן כרת אלא על האוכל ועל השותה והעושה בו מלאכה - דלא חייבה תורה אלא בהני דכתיבי בהדיא גבי יום הכיפורים דכתיב תענו את נפשותיכם משמע שהנפש יודעת הענוי וזהו ענוי אכילה ושתיה דרגיל בהו וכיון דלא אכיל ההוא יומא ידיעה עינויא:

רחיצה לא ידיעה עינויא - דלאו כל יומא רגיל למירחץ והשתא נמי כי לא רחיץ לא הוי ניכר הענוי:

אבל גבי נדר דכתיב לענות נפש - משמע שעתיד לענות והיינו נמי רחיצה דאתיא ליד ענוי נפש ואהכי מיפר לה:

מעיין של בני העיר - שמושך והולך לעיר אחרת ואין בו אלא כדי סיפוק שתייתן של בני אותה העיר הרשות בידן לסותמו שלא ילך לאותה עיר אחרת שלמטה הימנה לפי שהמים שלהן הם והמים ברשותן חייהן קודמין לחיי אחרים: ואם יש בה כדי חייהן של אלו ושל אלו ואין בה להסתפק ממה שנשאר מאותו מעיין אלא כדי בהמתן של בני אותה העיר:

כביסתן וכביסת אחרים - אם יש בו כדי חיותן וכדי בהמתן של בני אותה העיר ואין במה שנשאר במעיין אלא כדי כביסת בגדיהן של בני העיר:

חיי אחרים וכביסתן - שיש לבני העיר ולבהמתן להשקות ממעין אחד ואין כביסה להם אלא זה ואף חיי אחרים תלויין בו ואין בו אלא כדי שיעור של אחד מהן:

חיי אחרים קודמין לכביסתן - ויניחום לבני אותה עיר אחרת לחייהן ואל יכבסו בו בגדיהן:

השתא כביסה - דבגדים קאמר ר' יוסי דאית ביה צערא ולהכי כביסת קודמת:

גוף כולו מיבעיא - דאית ביה ענוי כשאינו רוחץ:

דף פא.

כביסת בגדיים אלימא ליה לר' יוסי - דאית ביה יותר מרחיצה:

דאמר שמואל האי ערבוביתא דרישא - עפרורית שמתכנס לאדם בראשו שאינו רוחץ:

מתיא ליה לידי עוירא - מסמא את עיניו:
ערבוביתא דמאני - שנושא בגדים שאינו רוחצן עד ששחורין הרבה:
לידי שעמומיתא - שגעון וזו שעמומיתא קשה מכולן:
ערבוביתא דגופא - זוהמא הבאה על בשרו של אדם מחמת זיעה שאינו רוחץ:
הזהרו בערבוביתא - בהנהו דפרשי':
ושלא תלמדו תורה אלא בחבורה - שאין אדם מתפלפל אלא מתוך לימוד חבירו:
והזהרו בבני עניים - שלא יהו קלים בעיניכם ללמדם תורה:
ומפני מה תלמידי חכמים אין מצויין בו' - שאין הדבר מצוי:
שלא יהו אומרים - בני אדם תורה ירישה היא להם ואין אנו נזקקין ללמוד תורה:
שלא יתגדרו - שלא יתגדלו שלא ינהגו שררה כשיראו שהן ואבותם ובניהם תלמידי חכמים יתגדרו כמו הניחו לו אבותיו להתגדר בו (חולין דף ז.):
מפני שהן מתגברין - דודאי כל מי שהוא ת"ח ובנו ת"ח ודאי מתגבר:
דקרו לאינשי חמרי - שאין נוהגין להן כבוד ומבזין אותן מפני תורה שבהם:
נצתה כמדבר מבלי יושב - ישיבה של ת"ח:
נשאל לחכמים - דכתיב מי האיש החכם לנביאים ומלאכי השרת דכתיב ואשר דבר פי ה' אליו ויגידה:
שאין מברכין - כשמשכימין לתלמוד תורה ותלמידי חכמים בני תלמידי חכמים מתוך שהן זהירין לעסוק בתורה ורגילין בה אינן זהירין לברך כשפותחין לא מקיימא ברכתא [כדאמרינן בברכת התורה] נהיה אנחנו וצאצאינו מלומדי תורה:
ורדימוס בר' יוסי - היינו ר' מנחם בר' יוסי דמיתקרי בנן של קדושים (פסחים קד.):
טעמא לא ידענא - דאמר למילתיה שאיני יכול לעמוד על סוף דעתו:
אמר ליה דכתיב - גבי לוים ולכל חייתם:
אילימא חיה ממש - שמתפרנסת משם:
והלא חיה בכלל בהמה - כדכתיב זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה (ויקרא י"א:ב') והואיל דכתיב לבהמתם למה לי חייתם:
[**אלא לאו כביסה** - הוי] חיותם ממש דכביסת בגדיהן היינו חיותם דאי לא מכבסי בגדיהן איכא צערא דחיותם היינו נמי ערבוביתא דאמר לעיל:
איבעיא להו לרבי יוסי - דאמר שלא אתקשט אינם נדרי עינוי נפש ומשום נדרי עינוי נפש אינו מיפר:

מהו שיפר משום דברים שבינו לבינה - שיהו מופרין לעצמו כדאמרן לעיל אבל אין בהן עינוי נפש מפר לעצמו משום דדברים שבינו לבינה היינו קישוט כל הגוף בין קישוט תכשיטין בין קישוט דהעברת שער באותו מקום דקישוט כל הגוף משמע:
לדידכו דיאמריתו - דרחיצה הוי עינוי נפש כו' אלא דברים שבינו לבינה דהא לא נדרה אלא מאותו מקום:
דיאמר שמואל האי ערבוביתא דרישא - עפרורית שמתכנס לאדם בראשו שאינו רוחץ:
מאי - כלומר אכתי מיבעי לן אי מפר אי לא:

דף פא:

שלא מצינו שועל שמת בעפר פיר - בעפר חפירתו דהואיל שהוא רגיל בה ומתגדל באותה עפר כך לא מצינו אדם שניזוק במקום שרגיל לדוש . בתוכו שאין השער מזיקו:
דברים שיש בהן עינוי נפש מפר בין בינו לבינה כו' - כלומר כשהוא מפר לה הוו מופרים לעולם בין כל זמן שהיא תחתיו ובין בינה לבין אחרים אפי' לאחר שתתגרש ותנשא לאחר:
שאין בהן עינוי נפש בינה לבין אחרים אינו מפר - כדמפרש בריש פירקין דלאחר שגרשה תלין עליה:
כיצד - איזהו נדרי עינוי נפש שיהיו מופרין לעולם אמרה קונם וכו':
שאיני עושה לפי אבא - אינו לא נדרי עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה לכך אינו מפר לה:
שלא אכחול ושלא אפקוס - דברים שבינו לבינה:
שלא אשמש מטתך - כדמפרש לקמן:
שלא אציע מטתך כו' אין צריך להפר - משום דרחמנא זכייה ליה בהני מלאכות:
רשב"ג אומר יפר משום שנאמר לא יחל דברו - דאורייתא דלאו כל כמינה לאפקועי שעבודו דבעל מינה והיינו כרב אדא בר אהבה דאמר דברים שבינו לבינה יפר:
דבר אחר לא יחל דברו מכאן אזהרה לחכם שלא יתיר נדריו לעצמו:
דברים המותרים ואחרים שנהגו בו איסור אי אתה רשאי לנהוג כו' מני רשב"ג היא - דאמר לעיל יפר לה הואיל ונהגה בו איסור והיא סבורה שתהא אסורה להציע לו מטתו ולמזוג כוס אינו רשאי לנהוג בהן היתר אא"כ מפר לה:
משום שנאמר לא יחל דברו - דאינו רשאי לבטל דבריה ולנהוג בהן היתר אא"כ מפר לה:
האומרת נטולה אני מן היהודים - מודרת אני מהם מתשמיש שלא יהנה שום יהודי ממנה:

דף פב.

יפר חלקו - שתהא מותרת לו:
ותהא נטולה מן היהודים - לכשתתגרש שתהא אסורה לעלמא:
ואמאי תהא נטולה מן היהודים - כשמגרשה והאמר לעיל דברים שיש בהן עינוי נפש מפר בין לעצמו בין לאחרים אלא מדקתני ותהא נטולה מן היהודים דאינו יכול להפר ש"מ משום דדברים שבינו לבינה הויין:
לרבנן תבעי לך - אי עינוי נפש הוא אי דברים שבינו לבינה דמהכא ליכא למשמע מינה מידי אלישייהו:
משום דנטולה אני מן היהודים רבי יוסי קתני לה דיאמר רב הונא כוליה פירקין - כולהו סתמי דמתניתין ר' יוסי תני להו:
ממאי מדקתני ר' יוסי אומר אין אלו וכו' למה לי תו למיתני הרי זה יפר דברי ר' יוסי - דלא צריך דהא אכתי ליכא מאן דפליג ש"מ דמכאן ואילך הוויין כולהו סתמי כרבי יוסי:
כל נדרים - של עינוי נפש:
חוץ מן הנאתי על פלוני שאינו מפר - דלא הוי לא נדרי עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה:
אבל אמרה הנאת פלוגי עלי - שלא אהנה ממנו יפר דהוי ליה נדרי עינוי נפש:
פירות מדינה זו עלי - היינו דומיא דהנאת פלוני עלי וקתני יביא לה ממדינה אחרת דאין יכול להפר:
אמר רב יוסף - כי קתני יביא לה ממדינה אחרת דאמרה פירות מדינה זו שתביא מן השוק עלי אבל מה שמביאין לה אחרים או היא עצמה יכולה ליהנות מהן הלכך לא יפר דלא הוי עינוי כלל דלא אסרה לגמרי פירות המדינה עליה אלא אותן שיביא לה הוא אבל הנאת פירות עלי דקאסרה על נפשה לגמרי בין ע"י עצמו בין ע"י אחרים התם הוי עינוי הלכך יפר:
פירות חנווני - היינו דומיא דהנאת פלוני עלי וקתני לא יפר:
הכא נמי כו' והא מדקתני סיפא אם לא היתה פרנסתו אלא ממנו - שהבעל אינו רגיל ליקח אלא מאותו חנווני ולא מאחר לפי שאינו מאמינו וזה אינו מאמין אלא לבעל ולא לשלוחו:
הרי זה יפר - ויביא לה ומדהך רישא דקא אתיא איהי תו לא אפשר לאוקומה שתביא אתה דאם איתא דקא מייתי הוא מיתוקמא כשתביא והדר קושיין לדוכתה:

אלא - לעולם ודאי כדקאמרת רישא דקא מייתא היא ואפי' הכי לא קשיא ליה לשמואל דמתני' ר' יוסי היא:

מאי אינו יכול להפר דקתני - ואע"ג דקאמר פירות מדינה זו ופירות חנווני זה סתם לאו למשמע דאינו יפול להפר לגמרי אלא אעינוי נפש קאמר אבל מפר משום דברים שבינו לבינה שאפשר לעצמו ולא לאחרים והא דאמר שמואל משמיה דלוי דהנאת פלוני עלי מפר בין לעצמו בין לאחרים רבנן היא דעינוי נפש הוי: נ"א אלא הא דקתני סיפא אם לא היתה פרנסתו אלא ממנו שהחנווני מהנהו לבעל בחנם הוי רישא דקתני פירות חנווני זה עלי כגון דקא מייתא היא כלומר דאורחיה דחנווני למיתב ליה בחנם ומאי איכא בין בבא דרישא לבבא דסיפא אלא בבא דסיפא הוי מן חנווני כדקתני אם לא היתה פרנסתו אלא ממנו ובבא דרישא לא רמיא פרנסתו עילויה אלא זימנא הוי דקא יהיב ליה מפירותיו וקאמר דאינו יכול להפר ואע"ג דהוי כמאן דאמר הנאת פלוני עלי והוי תיובתא דשמואל דאמר הנאת פלוני עלי מפר והא דקא מייתא איהי לאו דוקא דהוא הדין דקמייתי בעל אלא איידי דסיפא נקט בשל בעל נקיט ברישא בדידה וקאמר כגון דאתיא איהי:

אלא רישא - דקתני פירות חנווני זה עלי רבי יוסי היא כדקאמר לעיל:

דף פב:

כולה פירקא ר' יוסי קתני לה - ואנא נמי הכי קא אמינא דכי אמרה הנאת פלוני עלי מפר לעצמו אבל לא לאחרים כשאר דברים שבינו לבינה אבל לרבנן (אינו) יכול:

באחת מתענה ובאחת אין מתענה - שאם לא תאכל האחת תהא רעיבה ואיכא עינוי ואם תאכל האחת תהא שביעה ושוב אין צריכה לשניה ולית בה בשניה משום עינוי:

מתוך שמפר לאותה שמתענה - לפי שהוא עינוי נפש:

מפר נמי לשאין מתענה - דבאותה הפרה שהפר למתענה עלתה הפרה נמי לאותה שאינה מתענה ומותרת בשניהן הואיל ונדרה ביחד ואית דמפרשי באחת מתענה שהאחת פת נקיה וטובה ואם אינה אוכלת ממנה איכא עינוי ובאחת אינה מתענה שהיא פת סובין ואינה חוששת ממנה וליכא עינוי אם לא תאכלנה אפי' הכי מותרת כשמפר למתענה:

ואין מפר לשאינה מתענה - דאינו מופר בהפרת האחרת ויחזור ויפר לה אי אפשר לפי שאינן לא נדרי עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה אי נמי למ"ד כל כי האי גוונא הוי דברים שבינו לבינה ואי קשיא הא קי"ל נדר שהותר מקצתו הותר כולו הני מילי בהפרת חכם דעדיפא אבל בהפרת בעל לא אמרינן הכי:

דף פג.

הפר לה בעלה והיא לא ידיעה כו' - ואמאי אינה סופגת אע"ג דהפר לה תספוג דהא אמרינן במס' נזיר בפרק מי שאמר הריני נזיר אישה הפרם וה' יסלח לה באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר שהיא צריכה סליחה וכפרה דקסבר בעל מיעקר עקר:
ואי אמרת מפר למתענה ואין מפר לשאינה מתענה - הא הוי נמי יין זג וחרצן דומיא דשתי ככרות דמתענה ליין ואין מתענה לזג וחרצן ואמאי קתני אינה סופגת את הארבעים דמשמע דמפר לה מכל וכל:
דלמא מיין דאית לה צערא - דאית ביה משום עינוי הוא דהפר לה ולא מזג וחרצן אלא מדקתני אינה סופגת ש"מ דמיפר לה נמי מזג וחרצן באותה הפרה דיין וקשיא לר' יוחנן:
אין נזירות לחצאין - כדאמרינן בפ' הריני נזיר מן הגרוגרות (נזיר יא.) והכי הוא אומר הריני נזיר על מנת שאהא שותה יין ומטמא למתים הרי זה נזיר ואסור בכולן ומפרש בברייתא מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה הכא נמי כי מפר לה בעלה מפר הכל:
אמר ליה אביי הא קרבן לחצי נזירות איכא - בתמיה דאי אמר הריני חצי נזיר מביא חצי קרבן והא קיימא לן דלא אשכחן נזירות לפלגא אלא אי לרבנן הוי נזיר גמור ואסור מכל אי לר"ש דפליג עלייהו לא הוי נזיר כלל דאמר אינו נזיר עד שיזיר מכולן ואי בעית למימר דיש קרבן לחצי נזירות אמינא נמי דיש נזירות לחצאין אפילו לענין מלקות ואיכא לפרוכיה נמי כדמעיקרא:
מביאה חטאת העוף - היום ואינה צריכה להביא עולת העוף והתם מפרש בגמ' למאי הלכתא מביאה חטאת העוף טפי מחטאת בהמה:
מביאה חטאת העוף - משום נזירות שעשתה קודם שהפר לה בעלה דכיון דמפר בעלה הוה כחצי נזירות דאילו כי מפר בעל אינו מפר אלא מה שעתיד לבא אבל מעיקרא אינו מפר דקודם הפרה כדקאי קאי והתם במסכת נזיר קא דייק דבעל מיגז גייז והיכא דהפר לה ונמצאו דברים שעשתה קודם הפרה שנטמאת למתים סופגת את הארבעים:
וחטאת העוף - אהכי מתיא דמשום הכי אינה צריכה להביא ולא כלום דהא הפר לה אלא משום דר' אלעזר הקפר דאמר הנזיר מביא חטאת על שציער עצמו מן היין ומביאה זו חטאת העוף נמי:
על הספק - דאמור ציערה עצמה מן היין מתחלת הנדר עד שעת הפרה דאשכחן דחטאת העוף אתיא נמי על הספק דיולדת שהפילה ואין ידוע מה הפילה אם חתיכה אם ולד מביאה חטאת העוף והואיל דאשכחן בעלמא דחטאת העוף באה על הספק הכא נמי מתיא היא חטאת העוף:

האשה שנדרה בנזיר כו' - אהכי קאמר דלמא מיין דאית לה צערא ופו' דלא אפשר למידק כדדייקינן לעיל:

דף פג:

דלמא מיין דאית לה צערא הפר - מזג וחרצן לא הפר לה דהא אמרת אין נזירות לחצאין אהכי קאמר דמפר כולו ולא שייר אלא טומאת מת משום דלא אפשר ליה להפר לה ותייתי נמי עולת העוף דהא חייל עלה אכתי נזירות לענין טומאה:

אמרי טומאת מת - ודאי הוי נמי בכלל הפרה משום דאית לה צערא כדכתיב קרא והחי יתן אל לבו והויא עינוי נפש:

דיספוד יספדון ליה כו' - כלומר יספוד לאינשי כי היכי דיספדון ליה נמי והיינו והחי יתן אל לבו שישתדל לעשות עם אחרים כדי שיזכה ויעשה לו כמו כן ולעיל מיניה כתיב טוב ללכת אל בית אבל וגו':

מתני' קונם שאני נהנה לבריות - קונם יהא עלי כל מה שאהנה מן הבריות:

אינו יכול להפר ויכולה ליהנות מלקט שכחה ופאה - דלא של בריות הן אלא של הפקר:

גמ' מדקאמר דאין יכול להפר משמע דאין בנדר הזה עינוי נפש משום דיכולה להתפרנס משלו:

אימא סיפא יכולה ליהנות בלקט שכחה ופיאה אבל מן הבעל לא אכלה - דאי אכלה מבעל היכי מותרת בלקט שכחה ופאה דהא לאו עניה היא:

ה"ג אמר עולא לעולם בעל לאו בכלל בריות הוא חדא ועוד קתני כו' - ואין יכול להפר דמתניתין אכ"ע קמהדר דאין יכול להפר אליבא דכ"ע משום דלאו נדרי עינוי נפש הויין ולאו דברים שבינו לבינה:

רב נחמן אמר לעולם בעל לאו בכלל בריות - והאי דקאמר אין יכול להפר א"צ להפר קאמר:

ויכולה ליהנות בלקט כו' - משנתגרשה קאמר דהתם לא מציא לאיתהנויי מבעל:

דף פד.

איתיביה רבא לרב נחמן - דאמר בעל לאו בכלל בריות הוא:

ותהא נטולה מן היהודים - לכשתתגרש אסורה לינשא דהכי קאמרה ונטולה אני מן היהודים שלא אהנה מתשמישו דהיינו דומיא דהנאת תשמישך עלי וכדרב דאנר כל כי האי גוונא חייל נדרא והשתא מיהדר לאיתויי תיובתא דרב נחמן אי אמרת בשלמא בעל בכלל בריות הוא אהכי יפר חלקו דכי אמרה נטולה אני מן היהודים הוי בעל בכלל

ואיתסר ליה מתשמיש והוו להו דברים שבינו לבינה ואהכי יפר כל זמן שהיא ברשותו ולכי נפקא מיניה חיילא נדרא כשאר דברים שבינו לבינה היינו דקתני ותהא נטולה מן היהודים לכשתצא מרשותו של זה שאינה יכולה לינשא לאחרים:

אלא אי אמרת דבעל לא הוי בכלל בריות - ותפשוט דכי אמרה ונטולה אני מן היהודים דלא הוי בעל בכלל משום דאמרינן נדרי עינוי נפש הוא הואיל ולכשתתגרש או תתאלמן לא תוכל להנשא לכל אדם אהכי קרי ליה מהשתא עינוי נפש אע"ג דהשתא כל זמן שהיא תחתיו אינו עינוי נפש דידה והואיל ועינוי נפש אינון אמאי יפר חלקו כשתצא מתחתיו חל הנדר ויפר לה לעולם כשאר נדרי עינוי נפש אלא ש"מ דבעל בכלל בריות הוא ובנדרים שבינו לבינה הוא מאן דפריך הכי ס"ל דאי לאו משום דבעל בכלל בריות הוא הוה אמינא דתשמיש עינוי נפש הוא ודלא כרב נחמן דאמר לעיל דתשמיש דברים שבינו לבינה הוא אליבא דר' יוסי:

שאני הכא דמוכחא מילתא דעל היתרא קאסרא נפשה - כלומר אבעל קאסרה נפשה משום דלדידיה היא דמשתריא אבל לשאר עלמא לא אצטריכא למידר דלא קא משתריא בהכי דאשת איש היא:

והתניא בברייתא - בהך פירקין דבמעשר עני מצי לאיתהנויי:

ר' אליעזר אומר - הלוקח פירות מעם הארץ בשנה השלישית ובא לו להפריש מעשר עני אינו צריך לקרות עליו שם מעשר עני דלמעשר ראשון ליכא למיחש דליתי לוי ראיה דלא יהביה עם הארץ וליתיב ליה ולתרומה ליכא למיחש דלא נחשדו עמי הארץ על התרומה דאית בה עון מיתה ומעשר שני ליכא בשנה השלישית אבל בתרומת מעשר מיחייב דלא למדנו בה עון מיתה אלא מהיקשא דתרומה גדולה והואיל ולא כתיב בה בפירוש מיתה מש"ה לא ציית ע"ה [להיקשא] ולא מפריש ממנה תרומת מעשר ועל (אותו) מעשר עני אין צריך לקרות עליו אפילו שם מעשר:

דף פד:

וחכ"א קורא שם ואין צריך להפריש - אלא נותן עיניו בצד זה ואומר מכאן אני נוטל ואוכלו הוא בעצמו דהמוציא מחבירו עליו הראיה דאמר ישראל לעני אייתי ראיה דלא הפרישו עם הארץ ויהיבנא לך והכי אמרי' בפ' בתרא דסוטה (דף מח.) מעשר ראשון ומעשר עני המע"ה:

מאי לאו מ"ד ספקו אינו טובל - דהיינו ר"א אומר אינו צריך לקרות שם קסבר אפי' במעשר עני ודאי ליית ליה טובת הנאה אלא כל עני שיבא תחילה יטלנו בעל כרחו

והואיל דקיל כולי האי דאין ספקו טובל איכא נמי האי קילותא דאין בה טובת הנאה מה שאין כן בתרומה דספקה טבלה ויש בה טובת הנאה כדאמרינן אומר אדם לחבירו טול סלע זה ותן תרומתך לבן בתי כהן ולמאן דאמר קורא שם כולה מתניתין מתוקמא אליבא דחכמים:

אמר ליה אביי דכולי עלמא ספקו טובל כו' - והלכך מתני' דלא קתני מעשר עני דברי הכל היא דכיון דספקו טובל בודאי אית ביה טובת הנאה ואהכי אינה יכולה ליהנות ממנו אבל ברייתא דקתני דאכלה נמי במעשר עני לא ר' אליעזר היא ולא רבנן:

רבי אליעזר סבר לא נחשדו עמי הארץ על הפרשת מעשר עני - דודאי מפרשי ליה דלא איכפת להו דהדר קא אכלי ליה דכיון דאי בעי מפקר להו לנכסיה כו':

רבנן סברי - ודאי נחשדו ולא מפרשי והא דאמר דמפקר להו לנכסיה הא לא עבדי דסבר אי מפקרנא לנכסאי דלמא אתי איניש אחרינא וזכי בהו הלכך נחשדו:

במעשר עני המתחלק בתוך הבית - לאחר שהכניס תבואתי לאוצר ולא הפריש ממנה מעשר עני בגורן לפי שנאנס או שלא מנא עניים ליתן להם הלכך כי משכח עניים מיבעי ליה למיתב להו ובההוא מעשר כיון דכתיב ביה נתינה אית ביה טובת הנאה נמי כתרומה דכתיב בה נמי נתינה תתנו תרומה לכהן: והא דקתני בברייתא דיכולה ליהנות ממעשר עני באותו המתחלק בעוד שהוא בגורן דההוא כתיב ביה והנחת בשעריך דהיינו בשעת הגורן וההוא לית ביה טובת הנאה דהא איהו מנח ליה התם ושקיל ליה כל מאן דבעי ואהכי שריא לאיתהנויי ביה:

יטלו בעל כרחו - מתנת כהונתם דלאו דידיה קא שקלי אלא דלהון אלמא מדקתני יטלו בעל כרחי דטובת הנאה דאית ליה אפשר למיתן לכהן וללוי אחר שנחזיק לו טובה לא הוי ממון ולא מיתחזי כמאן דמיתהני מיניה:

אימא סיפא כו' יטלו אחרים - אבל להני מצי לעכב דלא שקלי אלמא טובת הנאה ממון:

דרבי אומר - משלם לו דמי טבלו סבר דטובת הנאה שהיה שלו באותם מתנות בהאי טבל כהיה נותן לכהן שירצה הוי ממון ולהכי משלם לו דמי כולו:

דף פה.

ורבי יוסי סבר אינו ממון - ואינו משלם לו אלא דמי חולין שבו:

במתנות שלא הורמו קמיפלגי - דרבי סבר כמי שלא הורמו דמיין ולהכי משלם לו דמי כולו ורבי יוסי סבר כמי שהורמו דמיין ואינו משלם אלא דמי חולין:

ואי טובת הנאה אינה ממון - אפילו הוויין כמי שלא הורמו אינו משלם לו דמי טבלו דהא לא מפסיד ליה ולא מידי:

אלא - לעולם אימא לך דאינו ממון והיינו טעמא דרבי אע"ג דטובת הנאה אינה ממון אפי' הכי משלם לו דמי כולו משום דקנסו רבנן לגנב כי היכי דלא לגנוב:

ור' יוסי סבר - אינו משלם אלא דמי חולין דחדא ועוד קאמר חדא דטובת הנאה אינה ממון ועוד לדבריך דאמרת טעמא משום קנס אדרבה לקנסיה לבעל הבית זה:

כי היכי דלא לשהי לטיבליה - ולעולם אכתי רישא וסיפא דמתני' דקשיא אהדדי לא מיתרץ:

רבא אמר - לעולם לא קשיא מתניתין וסיפא כדקתני דטובת הנאה ממון ורישא היינו טעמא דיטלו בעל כרחו:

שאני תרומה משום דלא חזיא אלא לכהנים - וכיון דאתי למיסרה עלייהו שוייא להוא תרומה כעפרא בעלמא והואיל וכעפרא הויא לא מיתחלי בטובת הנאה ולהכי שקלי לה בעל כרחו:

מתני' קונם שאיני עושה על פי אבא כו' אין יכול להפר - דלא הוי לא נדרי עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה:

שאיני עושה לפיך אין צריך להפר - דלא אמרה כלום דלאו כל כמינה לאפקועי לבעל מה דזכי ליה רחמנא:

ר' עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו - כדאמרי' במס' כתובות בפ' אע"פ (כתובות דף סד:) ומה היא עושה לו משקל חמש סלעים שתי ביהודה שהן עשר בגליל כו' והמותר שלה ואותה העדפה שמעדפת הואיל ושלה היא אוסרת עליו אם לא יפר:

ר' יוחנן בן נורי אומר - להכי יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו דאותה מלאכה שעושה אחר הגירושין כשתבא ברשותו אסור באותה מלאכה ובכל מעשה ידיה מגירושין ואילך וקסבר אדם אוסר דבר שלא בא לעולם כגון מעשה ידיה שעתידה לעשות דלכשתבא לעולם אחר גירושין אע"פ שלא בא לרשותו בעת שבא לעולם דהא מגורשת היא לכשבאה ברשותו שתנשא לו שיהא אסור ורבי עקיבא סבר בהא מודינא לך דאדם אוסר דשלב"ל היכא דהוי ברשותו לאלתר כשבא לעולם כגון העדפה אבל אין אדם אוסר דשלב"ל אע"פ שבא לעולם אינן ברשותו אלא לאחר זמן לכשיבא לרשותו חל עליהן איסור כדפירשתי:

דף פה:

גמ' הרי זו עושה ואוכלת - לדברי הכל ואמרינן התם במסכת כתובות בפרק אע"פ דבשאין מעלה לה מזונות קא מיירי ואמרי' עושה ואוכלת פשיטא דכיון דאין מעלה לה מזונות ודאי עושה ואוכלת דממאי מתפרנסת ואמרי' סיפא איצטריכא ליה למיתני:

והמותר ר"מ אומר הקדש - דקא סבר אע"ג דמעשה ידיה אינו יכול להקדיש הואיל ואינה ניזונית משלו מ"מ מותר על מזונותיה יכול להקדיש שיהא קדוש לאחר מיתתה:

ור' יוחנן הסנדלר אומר חולין - דקסבר אין אדם יכול להקדיש דבר שלא בא לעולם לכשיבא לעולם לא יהא שלו אלא לאחר זמן:

ואמר שמואל - התם הלכה כר' יוחנן הסנדלר דתקנו לה חכמים מעה כסף תחת מותר מעשה ידיה דאי במעלה לה אפילו בחייה שלו היא וקשיא דשמואל אדשמואל:

וכי תימא כי אמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי בהעדפה - כלומר הלכה כר' יוחנן ב"נ דאמר יפר והיינו טעמא דיפר משום העדפה ולא משום גירושין:

לימא הלכה כרבי עקיבא - דמוקי לטעמיה משום העדפה אלא מדקאמר הכי ש"מ כדאשמעינן מעיקרא ולעולם קשיא דשמואל אדשמואל:

אלא אמר רב יוסף - לעולם קסבר שמואל אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם:

ושאני קונמות וכו' ה"ג אמר לי' בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו - די"ל יאסרו פירות חבירו עליו אלא יאסור דבר שלב"ל על חבירו שבאיזה ענין יש בו כח לכך שהרי אין בו כח לאסור פירות חבירו על חבירו להכי נמי פירות מעשה ידיה הויין של בעל והיאך יכולה לאוסרן עליו הואיל שלא באו לעולם:

יקדשו ידי לעושיהן - דידים איתנהו בעולם דהיינו אוסר פירות חבירו עליו:

ומי מקדשן והא משעבדין ידיה לבעל - דהשתא הוי דומיא דאוסר פירות חבירו על חבירו:

דאמרה לכי מגרשה - יקדשו דכל זמן שהיא ברשותו אינו אוסרתן ואהכי אי לא מיפר מהשתא חיילא קדושה עלייהו ואי מגרשה והדר נסיב לה מיתסרן עליו מעשה ידיה:

וממאי דכי אמרה הכי מהני - ואע"ג דאיתה תחת הבעל:

דף פו.

אמר ר' אילא ומה אילו אומר לחברו שדה זו שאני מוכר לך - כלומר שעדיין היא בידו להקדישה שלא החלטתיה לך מכל וכל:

לכשאקחנה ממך - לכשאחזור ואקחנה ממך תקדיש:

מי לא קדישה - מי לא חייל שם קדושה עלה לכשיקחנה מזה הכא נמי גבי האי איתתא כי אמרה יקדשו ידי לעושיהן לאחר שתתגרש דודאי חיילא עלייהו שם קדושה:

מי דמי - כלומר מי דמיא מילתא דאשה למילתיה דהאי גברא הכא האי גברא דמזבן שדה זו אכתי בידיה היא שעדיין לא מכרה ודיקא נמי דקתני שאני מוכר לך ולא קתני שמכרתי להכי יכול להקדישה לכשתחזור ותבא לרשותו:

אבל - הא איתתא כי מקדשא מעשה ידיה כלום יש בידה שום כח והלכך אף על גב דאמר גבי מוכר שדה שיכול להקדישה לכשתבא לרשותו גבי אשה לא אמר:

אלא - הא דאשה לא דמיא אלא לאומר כו' וכי היכי דהתם לא קדשה משום דלא קיימא שדה ברשותיה שהרי כבר מכרה הכא נמי לגבי הך איתתא לא קדשי מעשה ידיה:

גבי זבינא פסיקא למילתייהו - דגופה לפירות בידא דלוקח:

גבי אשה מי פסיקא מילתא - מי הויא גופה לבעל והתם גבי אשה דינא היא דתיקדוש:

הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תקדיש - דהתם אע"ג דלא קדשה השתא לקמיה הכי נמי גבי אשה:

שדה בידיו לפדותה - כל אימת דבעי אהכי מצי לאקדושה מהשתא:

אשה בידיה להתגרש - בתמיה והואיל ואין בידה להתגרש לא חייל הקדש אמעשה ידיה לכשתתגרש:

הכא נמי גבי אשה אף על גב דאין בידה לגרש עצמה כי מיגרשא חיילא קדושה על מעשה ידיה:

לאומר לחברו שדה זו שמשכנתי לך לעשר שנים וכו' מי לא קדישה - דהשתא אין בידו לפדותה עד עשר שנים ולכשיפדנה קדשה דחייל עלה קדושה מהשתא:

התם קיץ - גבי שדה איכא זמן קצוב לעשר שנים וכיון דאיכא זמן קצוב דמי כאילו יש בידו לפדותה לאלתר:

אשה מי יש לה קיצותא - לידע אימתי תתגרש:

דף פו:

אלא אמר רב אשי - לעולם באומרת יקדשו ידי לעושיהם לכי מתגרשה כדתריצנא לעיל ודקאמרת כי אמרה הכי מי מהניא אין:

שאני קונמות - היינו הקדש דכקדושת הגוף דמיא דלא סגי להו בפדיון כקדשי מזבח דאין להם פדיון:

וכדרבא דאמר הקדש כו' מפקיעין מידי שעבוד - ובהקדש דקדושת הגוף קמיירי שאם היה לו בהמה ועשאה אפותיקי לבעל חובו ואחר כך הקדיש אפי' בסתם חיילא עלה

קדושת הגוף ואין לו לבעל חובו שום שעבוד עלה והיינו טעמא משום דהוי דבר הראוי למזבח דחייל עלה קדושת הגוף אבל אם היו לו נכסים אחרים ששעבדן לבעל חובו ואח"כ הקדישן לא פקע שיעבודיה דבעל חובו הואיל ואין בהן אלא קדושת בדק הבית דלאו קדושת הגוף הוא דאתי בעל חובו וגבי ליה מהקדש כדאמרינן במסכת ערכין (דף ע:) מוסיף עוד דינר ופודה כל הנכסים האלו דבאותו דינר יכול לפדות אפילו שוה אלף זוז והתם מפרש האי דינר מאי עבידתיה גזירה שמא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון וכי האי דאמרינן במסכת יבמות (דף סו:) ההיא איתתא דעיילא לגברא איצטלא דמילתא שכיב ובעיא למישקליה בכתובתה אתו יתמי פרסוה אמיתנא אמר רב קנייה מיתנא ואיתסר בהנאה ולית ליה פדיון לעולם:

חמץ - ישראל שלוה מן העובד כוכבים ועשה (לו) חמצו אפותיקי לעובד כוכבים והרי הוא ברשותו של ישראל והגיע ו' שעות אותו ישראל חייב עליו בבל יראה ובבל ימצא דאתי איסור חמץ ומפקע לשעבודא דעובד כוכבים מיניה וחייב לבערו:

וכן שחרור - עשה עבדו אפותיקי ושחררו מפקיעו מיד שעבודו של זה והא איתתא נמי מציא לאפקועי שעבודו של זה קודם שתתגרש:

אי הכי למה לי שמא יגרשנה - דמוקמית למתניתין שמא יגרשנה אפי' לא רצה לגרשה ליקדשו מהשתא ומשני אלמוה רבנן לשעבודא דבעל דלא אתי הקדש ומפקע לשעבודא מיניה:

מתני' נדרה אשתו וסבור שהיא בתו - כששמע הנדר היה סבור שבתו היא נדרה והפר לשם בתו:

נדרה בקרבן - לשום נדר:

בנזיר - כגון דאמרה הריני נזירה:

הרי זה יחזור ויפר - אפי' לאחר זמן:

גמ' למימרא - דהי אי דכתיב (במדבר ל':ו') כי הניא אביה אותה דוקא אותה הוא דבעינא שיהא מפר לשם אותה הנודרת דוקא:

דף פז.

והא גבי קרעים דכתיב על על - דמשמע שאם מתו לו שנים קרובים או שלשה שחייב לקרוע על כל אחד בפני עצמו:

על שאול ועל יהונתן בנו ועל עם ה' - דהיינו פרטא:

ותניא מת אביו וקרע ואח"כ נמצא שהוא בנו - שמת ולא אביו יצא ידי קריעה דעל על לאו דוקא הכא נמי אותה לאו דוקא:

כאן בסתם כאן במפרש - גבי קריעה שקרע סתם שלא על אביו ולא על בנו אבל במתניתין כגון שהפר בפירוש לשם בתו והלכך כיון דנמצא שאינו כך צריך להפר לשם אשתו שנדרה:

והתניא לא יצא ידיי קריעה - וקשיין ברייתא אהדדי:

והתניא - דמסייע לרב אשי:

והלכתא תוך כדיי דבור - דהחוזר תוך כדי דבור כדבור דמי לכולהו מילי:

חוץ ממגדף - מברך את השם:

ועובד עבודת כוכבים - האומר לעבודת כוכבים אלי אתה דאדבור לחודיה חייב:

והמקדש - אשה והמגרשה אע"פ שחוזר בתוך כדי דבור אינה חזרה:

מתני' אמרה קונם תאנים וענבים שאיני טועמת קיים לתאנים כל הנדר קיים - אף הענבים שאין יכול להפר שוב אפילו אענבים קסבר נדר שהוקם מקצתו הוקם כולו ובגמרא מפרש יקימנו יקים ממנו:

דף פז:

הפר לתאנים אינו מופר - קסבר הפרה במקצת לאו שמה הפרה עד שיפר אף לענבים:

קונם תאנה זו שאיני טועמת וענבה זו שאיני טועמת הרי אלו שני נדרים - הואיל וחילקה טעימה בינתים שאם קיים לענבים לא קיים לתאנים וחייב עליהן שני לאוין:

גמ' אף יפרנו ממנו - ואם הפר למקצתו הפר כולו:

ולר"ע רבי ישמעאל קמהדר גבי יפרנו מי כתיב יפר ממנו - גבי הקמה איכא למדרש הכי דהא כתיב יקימנו לשון יקים ממנו (דלא שויוה רבנן למימר דהקמה עיקר): זו דברי ר' ישמעאל ור"ע: דתרווייהו מודו בהקמה אבל חכמים אומרים מקיש הקמה להפרה מה הפרה במקצת מה שהפר לא הופר דהא לא כתיב יפר ממנו אף הקמה מה שקיים לא קיים אע"ג דאיכא למידרש יקים ממנו [דלא שויוה רבנן למימר דהקמה עיקר]:

אמר רבא - מתני' דקא משוי חילוק בין קונם תאנים וענבים שאני טועמת להיכא דאמרה קונם תאנה שאני טועמת וענבה שאני טועמת לחייבה שני לאוין משום הלשון ר"ש היא דאמר (שבועות דף לו:) היכא דתבעוהו ה' בני אדם ואמר שבועה כאיני חייב לא לך ולא לך שאם נשבע לשקר אינו חייב בהא שבועה אלא קרבן אחד:

עד שיאמר שבועה של כל אחר ואחד - דאמר שבועה לא לך שבועה לא לך דחייב על כל אחד ואחד קרבן:

מתני' יודע אני שיש נדרים - שאדם יכול לנדור:

אבל איני יודע שיש מפירין - ששום אדם בעולם יכול להפר נדר ואחר כן נודע לו שהפרה מועלת:

יפר לה - לאחר זמן כשנודע שיכול להפר דכיון דלא היה יודע שיכול להפר מעיקרא לא קרינן ביה ביום שמעו אלא השתא באותו יום שנודע לו שיכול להפר לה:

יודיע אני שיש מפירין - שהפרה מועלת לנדר אבל איני יודע אם נדר זה נדר גמור הוא ונמנע ולא הפר בו ביום:

ר"מ אומר לא יפר - לאחר זמן לכשנודע לו שנדר הוא וצריך הפרה דהואיל והוא ידע בטיב הפרה ולא הפר פושע הוא מ"מ אי נדר הוא שפיר עביד דמפר אי לאו נדר הוא מאי איכפת ליה מאי דהפר ואיכא מקצת שמיעה ככל שמיעה:

וחכמים אומרים יפר - הואיל ולא הוברר הדבר ואע"ג דאיכא מקצת שמיעה אינה ככל שמיעה חכמים דמתניתין היינו רבי יהודה:

גמ' ורמינהו בלא ראות פרט לסומא - שהרג בשוגג שאינו גולה דאמר בלא ראות זה שהרגו לא ראהו דאילו ראהו לא היה הורגו מכלל דיש ספק בידו לראות ואינו רואה דאינו גולה (דאמר) [דסד"א] מקצת ידיעה לסומא באובנתא דליבא תליא דרוב סומין מבינים לקול הברה מהיכן היא יוצאה ואותה קצת ידיעה בכלל ידיעה היא דקרא לא מיירי אלא היכא דידע לחבריה דהוה התם אלא דלא מיכוין למיקטליה:

דף פח.

כדכתיב ואשר יבא את רעהו ביער דהוה ידיע ליה (אבל) סומא אע"פ שלא ראהו ששם הוא על ידי שמיעה ידע שהוא לשם ונימא דחייב גלות להכי איצטריך קרא בלא ראות פרט לסומא דאינו חייב גלות:

רבי מאיר אומר בלא ראות לרבות את הסומא - שגולה דהא אינו רואה והיינו דאיצטריך קרא לרבויי מי שהוא בלא ראות בלא ראיית העין דלא אמר מקצת ידיעה בכלל ידיעה ונימא דהואיל ומקצת ידיעה לאו בכלל ידיעה לא יהא גולה להכי איצטריך לן ריבויא דקרא לחייבו גלות וקשיא דר"מ אדר"מ דבמתני' קאמר רבי מאיר מקצת ידיעה בכלל ידיעה ולא יפר והכא קאמר לה לא אמרינן מקצת ידיעה בכלל ידיעה:

אמר רבא לא קשיא הכא מעניניה דקרא - גבי רוצח לאו במקצת ידיעה בכלל ידיעה פליגי אלא מדיוקא דקרא דדייק הכי:

רבי יהודה סבר כל דבר מיעל ליעד הוא - כל מי שיכול ליכנס ליעד גולה ואפי' סומא במשמע ואתא בלא ראות דלא איצטריך דכי היכי דמתרבי מבלא ראות מתרבי נמי מיעד והוי רבוי אחר רבוי ואין רבוי אחר רבוי אלא למעט ובלא ראות ממעט לסומא:

כל דבר מידע הוא - כלומר כל שיש לו ידיעה כשזורק אבן להיכן נופלת וסומא לאו בר מידע הוא:

ואי אמרת בלא ראות פרט לסומא - דאינו גולה הוי מיעוט אחר מיעוט מבלי דעת ובלא ראות ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ואתא בלא ראות ומרבה סומא:

גמ' לא שנו - דיכול ליתן לה אע"ג דהוא מודר הנאה ממנו אלא דאמר לה בענין זה אין לך רשות בהן אלא מה שאת נושאת ונותנת לתוך פיך דכיון דאמר לה הכי לא קנה בעל ויכול ליהנות מהן דמשל אשתו הוא אוכל:

אבל אמר לה מה שתרצי עשי בהן - אע"ג דאמר לה שאין לבעליך רשות בהן דמי כמי שקנה הבעל מיד האב דיד אשה כיד בעלה וכמי שנתן לחתנו דמי שהרי הרשה לה בהן לעשות מהם כל דבר ואסור הבעל בהן:

ושמואל [אומר אפילו] אמר לה מה שתרצי כו' - קסבר לא אמרינן יד אשה כיד בעלה:

דף פח:

כמאן אזלא הא שמעתא דרב - דמתרץ למתני' דיד אשה כיד בעלה:

כרבי מאיר - דאמר בעלמא דיד אשה כיד בעלה:

ורמינהו כיצד משתתפין כו' - במסכת עירובין וסתם מתני' ר' מאיר:

אמר רבא דאע"ג דאמר רבי מאיר - בעלמא יד אשה כיד בעלה וכמי שנתן לחתנו דמי:

מודה רבי מאיר לענין שיתוף דכיון דלזכות לאחרים הוא מיד בעלה זכיא - כלומר כיון דבעל דעתו הוי לזכות לאחרים על ידי אשתו נמי יצא מיד בעלה ואין לו רשות בהן כלום ואהכי מזכי להו על ידה אבל בעלמא כגון דיהיב מתנה לאשתו אימא לך דיד אשה כיד בעלה:

אלו שזכין - גבי שיתוף מבוי קמיירי שמזכה משלו לכל בני מבוי:

על ידי בנו ובתו הגדולים - שכבר יצאו מרשותו אבל לא על ידי בנו ובתו הקטנים שידן כידו וכן לא על ידי אשתו אלמא לר"מ אפ. לו על ידי שיתוף יד אשה כיד בעלה דמיא:

אלא אמר רב אשי מתניתין - דלעיל דקאמר דיכול לזכות לכל בני מבוי על ידי אשתו:

כשיש לה חצר באותו מבוי - לאותה אשה שאין חצרה זקוקה לבעלה דמגו דזכיא לנפשה להההוא חצר זכיא נמי לאחריני את השיתוף:

מתני' ונדר אלמנה וגרושה כיצד - באיזה ענין אמר קרא כנדר אלמנה וגרושה יקום עליה:

אמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום - ובשעת שנדרה היתה אלמנה או גרושה:
אע"פ שניסת בתוך ל' יום - קודם שיחול הנדר עליה ואיכא למימר הואיל ולא חל הנדר עליה יפר לה בעל אפי' הכי אין יכול להפר דבתר אמירה אזלינן והוי להו קודמין ואין הבעל מפר בקודמין:

דף פט.

נדרה והיא ברשות הבעל - שהיתה נשואה והפר לה בעל והשתא מפרש כיצד נדרה אמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום והפר לה בעל:
אע"פ שנתאלמנה בו' הרי זה מופר - ואע"ג דאיכא למימר הואיל ובשעת הנדר דינו שיחול וכבר יצאה לרשות עצמה ולא תועיל בו הפרה להכי אשמעינן דהרי זה מופר דאחר שעת אמירה קאזלינן ואשמעינן היכא דבאה ברשות עצמה בשעת הנדר והיכא דהיא ברשות אחרים נמי:
זה הכלל כל שיצאה לרשות עצמה - מפרש בגמ' לאיתויי מאי:
גמ' רבי ישמעאל אומר יפר - דהפרה מועלת בו הואיל ולא חל הנדר עד שנכנסה לרשות בעלה:
ר' עקיבא אומר לא יפר - דבתר קבלת הנדר אזלינן:
וסימניך יל"י - כלומר בבא ראשונה תני יפר והדר לא יפר בבא אחרונה תני לא יפר והדר יפר:
אשת איש שאמרה - בזמן שהיא אשת איש כו':
ר' ישמעאל אומר לא יפר - אין הפרה מועלת בו הואיל ובשעה שהנדר חל הויא ברשות עצמה:
ר' עקיבא אומר יפר - דבשעת קבלת הנדר הויא ברשות הבעל:
עדי שיהא נדר - כלומר קיום הנדר:
ורבי עקיבא סבר הרי הוא אומר כל אשר אסרה על נפשה שיהא איסור הנדר - קבלת הנדר והכי נמי דייקינן במתני' כל אשר אסרה ורבי עקיבא היא:
אפי' תימא ר' ישמעאל מתני' - בדין הוא היכא דנדרה כשהיא אלמנה ותלתה נדרה בימים עד לאחר שלשים יום אהכי קאמר אינו יכול להפר דליכא למימר כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת דלא מסקא אדעתא דתינשא בתוך הזמן אהכי אינו יכול להפר דאימור זימנין דשלמו כל ל' יום ולא ניסת וכי נדרה נמי ברשות בעלה ותלתה נדרה בימים דין הוא שיפר איכא למימר כל הנודרת כו' ולא מסקא אדעתא שתתגרש דזימנין דשלמו יומי ולא מיגרשא ואם הפר הרי זה מופר ודידי נמי היכא דתלתה נדרה בנישואין

אהכי יפר דעל דעת בעלה נדרה והיכא דתלתה נדרה בגירושין ליכא למימר דתלתה עצמה בבעלה ואהכי לא יפר:

זה הכלל דקתני - באידך פירקין (לעיל דף עא.) גבי נערה המאורסה זה הכלל כל שלא יצאה לרשות עצמה כו' לאיתויי הלך האב עם שלוחי הבעל דהתם לא יצאה לרשות עצמה דאביה ובעלה מפירין נדריה:

זה הכלל דקתני הכא - גבי ואלו נדרים דמשמע דיוצאת לרשות עצמה לאיתויי מסר האב לשלוחי הבעל ולא הלך הוא עמהם דאותה שעה יצאה מרשות האב עד שהגיעה לרשות הבעל ויצאה לרשות עצמה ואין הבעל מיפר נדריה שאין הבעל מיפר בקודמין:

מתני' ט' נערות נדריהן קיימין - שאין יכול להפר להן:

בוגרת והיא יתומה - נערה בוגרת והיא יתומה:

דף פט:

נערה שלא בגרה והיא יתומה בוגרת ומת אביה נערה בוגרת ומת אביה ונערה שמת אביה ומשמת אביה בגרה בוגרת ואביה קיים ר' יהודה אומר כו' - בוגרת והיא יתומה בשעת הנדר היתה בוגרת וכבר היתה יתומה מבעלה כלומר יתומה דמתניתין יתומה בחיי האב כדמפרשי רבנן בגמ' דיתומה דשייך למימר בבעל כבאב דיקא נמי היכא דתני מיתת האב תני לה בפירוש בוגרת ומת אביה:

גמ' זו דיבר ר' יהודיה - דקתני תשע:

אבל חכמים אומרים שלש נערות נדריהן קיימין בוגרת ויתומה ויתומה בחיי האב - וכולהו תשע דמתני' נכללות בהני שלש:

מתני' קונם שאיני עושה לאבא ולאביך - כלומר שאני נותן להם יהא עליהם קונם:

הרי זה יכול להפר - אע"ג דלאו נדרי עינוי נפש אינון דלאו כל כמיניה לאפקועי שיעבודא מינה אפי' הכי דברים שבינו לבינה הויין ויכול להפר כלומר הרשות בידו:

גמ' ר' נתן אומר לא יפר - דקסבר הואיל ועדיין לא חל הנדר שכל זמן שלא עשתה לפי בעלה ולא שימשתו אינה אסורה לאביה ולאביו ולא יפר:

וחכ"א יפר - אע"פ שעדיין לא חל הנדר עליה:

ההוא גברא דיאמר תיתסר הנייתא דעלמא עליה אי נסיב איתתא כי לא תנינא הלכתא - כלומר תיתסר הנאת עולם עלי אם אקח אשה עד שאשנה הלכות:

רהיט בגפא ותובליא - גפא קרי סולם שעולין בו באילן תובליא חבל שתולין בדקל ומושכין להם למטה הענפים שבהן התמרים ומשל של בני אדם הוא רץ למעלה ולמטה

לעסוק ולשנות הלכות ולא איסתייעא מילתא ואית דמפרש דהיינו בכפא רץ יחידי למעלה ולמטה כאדם שעולה בחבל באילן:

תובליא - חבל כדאמרי' בבבא בתרא (דף לג:) מאן דנקט מגליא ותובליא ואמר אזיל ואגזור דיקלא דפלניא:

דף צ.

ושבשיה ואנסביה איתתא ושרקיה טינא - טח פניו בטיט כדי שלא יכירהו רב חסדא כאילו היה אדם אחד מהם שנדר שלא ישא אשה כדי שיתיר לו דאפשר אילו היה מכירו לא היה מתיר לו:

מאן חכם למיעבד כי האי מילתא - שדקדק בכך שהשיאו אשה קודם שישאל על נדרו כדי שיחול הנדר עליו קודם שאלה דקסבר כרבי נתן דאמר לא יפר הואיל ולא חל הנדר דרבי נתן דיינא הוא ונחית לעומקא דדינא:

הכי נמי פליגי בשאלה - שאין נשאלין לחכם עד שיהא הנדר חל עליו:

דכתיב וחפרה הלבנה - והא וחפרה דמשמע אימתי הוי הפרה בזמן שחל בנה. בנה היינו נדר רבי נתן לטעמיה דאמר הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כו' והיינו חל בנה חל בנין הנדר. ע"א מסיפיה דקרא וחפרה הלבנה ובושה החמה כדכתיב והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים וגו' דבההיא שעתא חפרה נהורא דהלבנה דעד השתא כי מלך ה' צבאות על ישראל ולא קודם שימלך וה"ה גבי נדר מכי חל עליה הוא דמיפר ולא קודם שיחול:

דכתיב מפר מחשבות ערומים - דמשמע מפר אפילו מחשבה בעלמא אף ע"פ שלא חל הנדר עדיין:

אבל - בנדרים שצריך שאלה לחכם דברי הכל אינו מתיר אא"כ חל הנדר כדכתיב לא יחל דברו דמשמע כל זמן שאין שם מעשה בנוי אלא דיבור בעלמא שעדיין לא חל הנדר לא יחל החכם והאי דדרשינן מיניה. הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו בזמן שחל הנדר קאמר:

לימא מסייע ליה - לרב פפי דאפילו בשאלה דברי הכל אינו [מתיר] עד שיחול הנדר:

קונם שאיני נהנה לפלוני ולכל מי שאשאל עליו - כלומר אם אשאל עליו לשום חכם להתיר לי יהא עלי קונם מה שאני נהנה לאותו חכם:

ואי אמרת - דנשאלין לחכם עד שלא חל הנדר אי בעי למישאל על המודר ברישא מיתשיל אי בעי מיתשיל על חכם ברישא: מאי נשאל דקאמר סתמא דמשמע או על החכם או על מודר:

לימא מסייע ליה - מהכא קונם שאני נהנה לפלוני דחל עליה נדר לאלתר והריני נזיר לכשאשאל לחכם עליו:

נשאל על נדרו - שחל עליו ואח"כ נשאל נמי על נזרו שלא חל עד שישאל עליו:

ואי אמרת נשאל - לחכם נמי אע"פ שלא חל הנדר וכי היכי דפליגי בהפרה פליגי בשאלה ובדין הוא דלרבנן חל נזירותו:

שאיל ברישא - דליזיל לחכם לישאל על נזירותו תחילה ואחר כך על נדרו:

דף צ:

למימרא דילא הוה מעשה - כלומר דלא הוה צריך למיעבד האי דעבד רב אחא בר רב הונא מההוא גברא דאתייה לקמיה דרב חסדא:

מי קא ידעת הי הראשון - דילמא האי דקאמר דנשאל על הראשון על ההוא דלא חל הנדר אף נשאל עליו קאמר:

[**נשאל על נדרו וכו'**] - ואי אמרת דנשאל לחכם לדברי הכל אע"ג דלא חל הנדר הא מני דלא כרבי נתן ודלא כחכמים:

מתני' יוצאות - בעל כרחו של בעל:

טמאה אני לך - בא עלי אדם אחד וטימאני לך ובאונס קאמר באשת כהן דבאונס נמי אסורה לו ולהכי נוטלת כתובתה דלא פשעה דאי באשת ישראל אינה יוצאה דאנוסה מותרת לו כדנפקא לן (כתובות דף נא:) מוהיא לא נתפשה דאי ברצון קמיירי אפי' לישראל אסורה ואין לה כתובה דהא פשעה ובגמרא מפרש לה הכי:

השמים ביני לבינך - שאינו מזריע דדבר זה אינו גלוי לבריות אלא לשמים:

יעשו דרך בקשה - יבקשו הימנו שיפטרנה בגט כראוי ואין מכריחין אותו:

גמ' מהו שתאכל בתרומה - כיון דלא מפקינא לה מיניה כל כמה דלא אתו סהדי דאמרי נאנסה:

שלא תוציא לעז על בניה - דאי אמרת לא תאכל בתרומה אתו למימר דבניה פסולין מן הכהונה דהרי בני אנוסה נינהו שהרי נפסלה מן התרומה מחמת אונס:

דאפשר דאכלה חולין - דהואיל דאפשר בתקנתא לא ספינא לה תרומה:

ומודה רב ששת דאי נתארמלה או נתגרשה - דהשתא ליכא לעז דמימר אמרי השתא לאחר גירושין הוא דאיתניסא:

אשת כהן שנאנסה - בעדים כו' מתני' לא מיתוקמא אלא באשת כהן שנאנסה ובין למשנה ראשונה ובין למשנה אחרונה יש לה כתובה:

דף צא.

גרשתני - מי מהימנא ואם אשת כהן אסור לו להחזירה:
התם הוא - דמעיקרא משום דידע לה דבעלה לא ידע בה אי נטמאת חי לא [אהכי] אי אמרה טמאה אני לך לא מהימנא אבל היכא דאמרה גרשתני דידעה דבעלה ידע אי משקרא אי לא לא הות אמרה הכי דחזקה דאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה:
אדרבה - לא מיבעינן למשנה אחרונה דלא מהימנא אלא אפי' למשנה ראשונה דקתני מהימנא לא הוי טעמא אלא משום דלא עבידא לבזויי נפשה דלימרה דנטמאה אי לאו דהכי הוא כדקאמרה:
דזימנין דתקיף לה מן גברא - שציער לה בעלה ומעיזה פניה בפניו. ענין אחר דתקיף לה מן גברא שתוקף יצרה מן אדם אחר שנתנה בו עיניה ובשבילו מעיזה לומר לבעלה גרשתני:
והא הכא דלית לה כיסופא - דבהא מילתא לא מבזיא נפשה ואפילו הכי קתני במשנה ראשונה דמהימנא והיכי אמר אפילו למשנה ראשונה כו':
התם - נמי אית לה כיסופא דכיון דלא סגי לה דלא קאמרה גבי בי דינא אי יורה כחץ אי לאו דהכי הוא לא קאמרה ואהכי מהימנא:
דהא הכא דידעה היא - דבעלה ידע דיורה כחץ וקתני לה לא מהימנא אלמא אשה מעיזה:
דכל יומא - לאחר תשמיש מקדמה ומשיא ידא לגברא כדי לטהר ידיו לאחר תשמיש ואתת יומא חד ועבדא הכי אמר לה הדא מילתא דתשמיש לא הוי האידנא:

דף צא:

אהלויי - מוכרי אהלות בשמים:
נפטויי - מוכרי נפט:
דהוה מהרזק בביתא - שהיה סגור עם אשה בבית:
פרטיה נואף להוצא - פרץ הגדר:
הוה מירכס - בביתה היה מתחבא בבית שלא ירגיש בו הבעל:
בלא דעתא דאיתתא - שאילו היתה יודעת לא היתה מניחתו לאכול:
כי נאפו ודם בידיהן - דנואפים הורגין הבעלים:

מהו דתימא איסורא עבד - האי בהדה והאי דאמר ליה הכי משום דלא לימות דתיהוי איתתיה עלויה כי מים גנובים ימתקו קמשמע לן דלא אמרינן הכי ושריא: